

	1-4
<u>Kapitel 1. Indledning</u>	4-8
1.1 Problemformulering	8-9
1.2 Teoriafsnit	9-15
1.3 Metode	15-17
1.4 Kvalitativ interviewteknik	17-18
1.5 Kildeinddragelse / søgningsstrategi	18-20
1.6 Definerings af begreber	20-21
1.7 Forkortelser	21
1.8 Perspektivering af tema	21-22
<u>Kapitel 2 i Introduktion af temaet. Baggrunden bag befolkningskoncentrationer, 1900 i 1950, et opgør om grønlandernes hidtidige bosætningsmønstre.</u>	23-31
2.1 Grønlandskommissionen 1948	31-32
Del-konklusion	33
2.2 Modernisme i Postmodernisme	33-34
<u>Kapitel 3 - G-50 Betænkningen i nyordningen</u>	35-36
3.2 Lokaliseringspolitikken, egnede, uegnede steder	36-40
Del-konklusion	40-41
<u>Kapitel 4 - G-60 Betænkningen i radikaliserings</u>	41-46

<u>Kap 5. Debatten om befolkningskoncentration i Mangel på uddannelse, en afgørende faktor for delagtiggørelse</u>	47-50
Den offentlige debat i aviserne	
5.1 Analyse:	51-52
5.2 Befolkningens delagtiggørelse:	52-55
5.4 Analyse af delagtiggørelse i moderniseringsprocessen:	55-56
Del-konklusion	56-57
<u>Kap. 6 En vanskelig tilpasningsproces fra fangersamfund til en urbaniseret tilværelse</u>	58-67
Definering af begrebet migration	58
6.1 Analyse i diskussion	67-70
Del-konklusion	70-71
6.2 Tvangsflytninger	71-79
Analyse	79-81
Del-konklusion	81-82
<u>Kapitel 7: G-50, G-60 politikens følger for den grønlandske befolkning, bopladserne og udstederne</u>	82-84
6.4 Forskelle mellem G-50 og G-60 betænkningerne i Kritikken af dem	84-87
Del-konklusion	87-88
<u>Kap 8. Et skifte fra en glorificering af bygder, til en nedprioritering</u>	88-90
7.1 Hjemmestyrets indførelse	90-94
7.2 Landsplanredegørelse	94-96
Del-konklusion	96-97

Kapitel 9. Bygderne, yderdistrikterne, en hindring for det grønlandske

<u>samfunds videreudvikling</u>	97-102
Del-konklusion	102
Debatten i aviserne i bygdernes eksistens	102-103
Debatten i aviserne i fortsættelse	103-105
Analyse	106-107
Del-konklusion	107

Kapitel 10. Balancen mellem menneskelig udvikling /

<u>Økonomisk bæredygtighed</u>	108-113
Analyse	113-116
Del-konklusion	116

<u>Konklusion:</u>	117-119
Anvendelse af teori og metode	119-120

<u>Litteraturliste:</u>	121-127
-------------------------	---------

<u>Bilagsafsnit</u>	127-132
Interviews-udskrift	132-157

Kapitel 1. Indledning.

I hen ved 200 år havde den grønlandske befolkning siden koloniseringens indførelse, haft en beskyttet og isoleret tilværelse i form af den danske stats inddæmningspolitik, og igennem historien blev udstederne anlagt for at grønlænderne i samarbejde med Den Kongelige grønlandske handel kunne udøve sælfangst og indhandle og forarbejde fangsten på udstederne, og for senere at ende i kolonierne. Den spredte bosætning begyndte igennem historien, at volde problemer for staten Danmark i årtierne op til midten af det 20. Århundrede, og den danske stat måtte erkende at det grønlandske samfund fremover ikke kunne bygges op v.h.a. tilskudsordninger, og nu måtte den grønlandske levestandard bringes på fod med den danske, og for på den måde at blive mere økonomisk selv bærende v.h.a. en satsning indenfor erhvervslivet. Den solidaritetsfølelse som danskerne havde udvist overfor grønlænderne, blev i stedet udfordret og bortfaldt som følge af det radikale skift der skete ved indførelsen af G-50 og G-60-betænkningerne.

Den til tider senere upopulære befolkningskoncentrationspolitik blev sat i gang og implementeret, og industrialiseringen af det grønlandske samfund begyndte. Det store spørgsmål i denne sammenhæng er, at se på i hvor høj grad den grønlandske befolkning blev delagtiggjort i denne moderniseringsproces. Dette vil jeg bl.a. vurdere ved at se og analysere den debat der foregik i tidsrummet i aviserne. Men som analysen og spørgsmålet vedrørende delagtiggørelse viser, har det været vanskeligt at nå og finde frem til hovedparten af den grønlandske befolknings syn og holdning vedrørende den udvikling de var omgærdet af.

Derfor har det været svært i en kildegennemgang, at vurdere om det var grønlændernes generelle holdning. I denne sammenhæng og i gennemgangen af de historiske kilder, får man indtrykket af en ensidig afdækning af de historiske begivenheder, og hvor der hovedsageligt er blevet taget udgangspunkt i den politiske elites holdninger, og i netop dette forløb har jeg klart savnet den menige borgers holdning til temaet, og som også er blevet efterlyst af andre forskere, samt fra den grønlandske debat.

Før implementeringen af reformeringen af det grønlandske samfund kendetegnet ved et spredt bosætningsmønster, er det klart at der måtte foretages en planlægning og undersøgelser af hvilken eventuel effekt det ville få for de mange familier der skulle tage stilling til migration eller ej. Jeg vil i denne sammenhæng vurdere og analysere om denne planlægning blev tilstrækkelig udført.

se 1: Forberedelse og planlægning af reformen -

undersøgelser. Fase 2: Beslutningsgrundlaget for befolkningskoncentrering. Fase 3: Følgerne af reformen/politikken.

Processen anden fase består i: Fase 1: Befolkningens situation og levevilkår på hjemstedet, før beslutning om migration. Fase 2: Forløbet fra reaktioner vedrørende beslutning om flytning. Forberedelsesfasen og afrejse til ankomst på tilflytningssted. Fase 3: Tilflytternes tilpasning og integration i det nye samfund.

Diskussionen om implementeringen af denne politik, og om den blev tilvejebragt af frivillighedens vej, eller via indirekte eller direkte tvang, vil jeg også komme ind på, men som jeg også har erfaret, er det en vanskelig problematik at vurdere. Men der foregik også tvangsflytninger, og i denne sammenhæng vil jeg inddrage 3 fyldestgørende interviews fra personer der som følge af koncentrationspolitikken blev tvangsforflyttet fra Skjoldungen i 1965, og hvor jeg tager udgangspunkt ud fra de førnævnte 3 faser.

I slutningen af 1960'erne var befolkningskoncentrationspolitikens konsekvenser begyndt at blive mærkbare i det grønlandske samfund i en tilpasningsfase fra et traditionsbundet fangersamfund, og til en urbaniseret tilværelse, og modstanden blandt den unge grønlandske elite tog til op til begyndelsen af 1970'erne. I dette årti og i det næstfølgende oplevede bygderne en glorificering, og hvor man søgte tilbage til etniciteten og den grønlandske kulturarv, og som blev kraftigt udfordret under moderniseringsprocessen.

I debatten og vedrørende planlægning og indførelsen af hjemmestyre, og da det nyetablerede landsstyre blev skabt, gjorde man det meget hurtigt klart, at den befolkningskoncentrationspolitik som den danske stat havde ført igennem de sidste ca. 30 år, måtte få en ende. Fra 1980 og til slutningen af dette årti blev der investeret gevaldigt i bygderne erhvervsmæssigt for at bringe dem på fod igen, og som var agtet bagud som følge af moderniseringsprocessen, idet de ikke indgik i planerne i bestræbelserne på reformeringen af den grønlandske infrastruktur. Dette blev dog en umulig opgave bl.a på baggrund af de store omkostninger for de grønlandske politikere, og skrinlagt.

Man kunne måske derefter have forventet, at de grønlandske myndigheder søgte nye veje for bygderne, men denne periode og den efterfølgende blev et brud med det solidaritetsprincip man hidtil havde udtrykt og udvist overfor bygdebefolkningen. I stedet begyndte de grønlandske politikere, at føre en politik over deres egen befolkning med flere ligheder til den politik som den

jeg komme med flere eksempler på. En givetvis skjult

koncentrationspolitik.

Ved lanceringen af Landsplanredegørelsen fra 1990, måtte de grønlandske politikere og myndigheder gå bort fra en ensartet udvikling af det grønlandske samfund, og i stedet måtte der satses på en udvikling på 4 udvalgte vækstbyer. Igennem 90'erne blev bygderne og til dels yderdistrikterne igennem debatten gjort til en økonomisk byrde for samfundet på vejen mod markedsøkonomi og en selvstående økonomi. Denne debat vil jeg se på og analysere.

Spørgsmålet i denne sammenhæng er dog at vurdere og tage stilling til om det udelukkende var bygderne som blev gjort til en hindring i bestræbelserne på økonomisk bæredygtighed.

Som enkelte forskere har gjort opmærksom på, har der været en tendens til ikke at stille samme krav til andre sektorer i det grønlandske samfund, m.h.t. at yde økonomisk bidragsmæssigt.

Og i denne sammenhæng kan man vurdere påstanden om bygderne som en økonomisk byrde, om beslutningsgrundlaget for en om mulig afvikling af en befolkning på ca. 9.000, ikke hvilede på et for tyndt beslutningsgrundlag. Denne diskussion vil jeg komme lidt ind på.

Det er tydeligt i diskussionen og debatten om dette tema, samt i denne tidsperiode op til årtusindeskiftet, om hvilken retning man vil udvikle det grønlandske samfund fremover, havde svært ved at vurdere valget mellem et fortsat spredt bosætningsmønster, eller øget centralisering.

Det er tydeligt i forbindelse med denne problematik, ikke havde nogle deciderede løsninger på hvorledes man på bedste vis kunne gribe dette opgør an med et fast forankret og rodfæstet, og ikke mindst traditionsbundet bosætningssystem, og for på bedste vis, at tilgodese bygdebefolkningen.

Kort udtrykt og taget ud fra en sammenhængende enhed, blev bygderne gjort bekendt med de reelle fakta og groft skitseret, ingen erhvervsudvikling, ingen økonomisk støtte. Eneste mulighed og alternativ, blive på stedet med forringede serviceydelser, eller flytte til nærmeste større bygd eller by.

Man kan i denne sammenhæng diskutere om løsningen befolkningskoncentration er den eneste og reelle løsning på en problematik som berører mange flader, også på det følelsesmæssige og indenfor livsværdier. Nødvendigheden må være et alternativ til begreberne økonomisk bæredygtighed, samt befolkningskoncentration.

I denne diskussion og debat om befolkningskoncentration og det grønlandske samfunds fremtidige infrastruktur, påpeger Arctic Human Development Report, og andre samfundsforskere et behov for, at rette fokus på den menneskelige ressource og kapacitet som minoritetsgrupper verden over har besiddet, og til stadighed besidder, men som specialet viser, er blevet tilsidesat og på flere måder

kan have været relevant at indlemme under en moderniseringsproces, og ikke mindst i en tilpasningsfase til nye reformer.

Yderdistrikterne Thule og Østgrønland har været, og bliver til tider også anset som et problem, og som sammen med bygderne igennem mange år har været opretholdt v.h.a. subsidier. Som forskellige kilder påpeger, samt i det afsluttende afsnit viser det sig, at subsidiering har en bremsende virkning overfor den innovative del hos mennesker, og i forbindelse med dette vil jeg også drage paralleller med en udvikling der skete på Fijiøerne i 1950'erne og 60'erne, og med forskellige ligheder til moderniseringsprocessen i Grønland.

Afslutningsvis vil jeg beskrive i et afsnit nødvendigheden af at finde en balance mellem økonomisk bæredygtighed og menneskelig udvikling, for netop evt. at undgå at en ny tabt generation opstår fremover i bestræbelserne på en selv bærende økonomi, og ikke mindst i forbindelse om et øget krav og ønske om et uafhængigt økonomisk samfund.

Men det store spørgsmål i dette forløb, er om den grønlandske befolkning og ikke mindst bygd i og yderdistrikterne er mentalt menneskeligt rustet og parate til, at tage dette skridt, og hvad kan fortidens historiske begivenheder i denne sammenhæng belære os, og kan vi anvende noget fra en udvikling som tydeligt giver associationer til den politik som grønlandske politikere fører mod deres egen befolkning, og et emne som eftersigende er tabubelagt, og som der er en vis form for berøringsangst med.

Opbygning af kapitler: I specialets første del introduceres temaet med en indledning og med forskellige problemstillinger. Teori og metodeafsnittet præsenteres, samt kildeinddragelse med kildesøgningsstrategi, og endelig introduceres begreberne.

Kapitel 2 tager udgangspunkt i perioden fra 1900-tallets begyndelse hvor modernismen opstod. Befolkningskoncentrationer, eller nærmere sammenhobninger af mennesker havde foregået siden og efter Hans Egedes ankomst, og ellers beskrives intensiveringen af koncentrationspolitikken op til Nyordningens indførelse. I kapitel 3 og 4 kommer jeg ind på G-50, G-60 betænkningerne, og deres formål og baggrund., og nogle nøgleord er, tilpasning, en selv bærende økonomi, velfærdssamfundet.

Kapitel 5 omhandler debatten om befolkningskoncentration, samt grønlændernes delagtiggørelse i i moderniseringsprocessen. Nøgleord er en sparsom debat, samt grønlændernes tilskuerrolle. de to betænkninger, en kritisk vurdering af dem. Nøgleord er bl.a akkulturation, konsekvenser for bygder i og yderdistrikter, afstandtagen af G-60 politikken.

selve delen af den forberedelse der skete m.h.t. implementeringen af befolkningskoncentration, samt ikke mindst tilpasning og integrationsprocessen, og hvilke konsekvenser mangel på planlægning kan medføre. Jeg vil afsluttende behandle et eksempel på tvangsflytning og som til tider også skete under moderniseringsprocessen og i tilknytning til G-60 politikken. Her vil jeg bl.a. og som påpeget inddrage tre interviews som omhandler tvangsforflyttelse fra udstedet Skjoldungen i 1965, og hvad informanterne måtte igennem.

Og endelig vil jeg beskrive kort nogle af de følger som betænkningerne fik for befolkningen, samt en kritisk vurdering af disse.

Kapitel 7 beskriver kort tidsperioden 1970-1990 hvor nøgleord er et skifte fra glorificering af bygder, og til en vigen bort fra et solidaritetsprincip med bygder, og i stedet en satsning på markedsøkonomiske kræfter og reformer. En begyndelse på et opgør med det spredte bosætningsmønster. Andre nøgleord er hjemmestyret og vækstcentre.

I kapitel 8 beskriver jeg de markedsøkonomiske kræfter bygder i og yderdistrikterne var oppe mod. En i forvejen marginaliseret befolkning som på dette tidspunkt ansås som en økonomisk byrde for det grønlandske samfund på vejen mod et selvstændigt Grønland.

Hvor der primært fra den grønlandske elite, eksperters vurdering, blev lagt vægt på rationalitet, bæredygtig økonomisk udvikling, men ikke skelet til en udvikling af mennesket ud fra dets kapaciteter. I øvrigt vil jeg behandle debatten i aviserne som foregik i fra midten af 1990'erne til slutningen og begyndelsen af det nye århundrede. Nøgleord er, bygder en økonomisk byrde, radikaliserings.

Kapitel 9 følger op på problematikken om, at finde en balance mellem målsætningen økonomisk bæredygtighed/udvikling og menneskelig udvikling, i bestræbelserne på at gøre Grønland til et mere selvstående samfund og uafhængigt af subsidier, og som den danske stat hidtil havde forsøgt med G-50, G-60 betænkningerne. Afsluttende vil jeg komme med en konklusion af temaet, samt efterfølgende komme med en perspektivering.

1.1 Problemformuleringen

Ud fra hvilket beslutningsgrundlag samt argumenter anvendte den danske stat for at gennemføre befolkningskoncentration i det grønlandske samfund i 1950, 60'erne, og blev denne implementering samt planlægningen af denne politik en succes?

moderniseringsproces, og hvilke konsekvenser fik dette opgjør med et spredt bosættelsesmønster for bygd i og yderdistrikterne, og på længere sigt?

Hvilke tiltag er nødvendige at iværksætte i lignende befolkningskoncentrationer fremover, og hvad kan den grønlandske befolkning reelt lære fra historiens udvikling og beslutninger?

1.2 Teori

Jeg vil anvende to teorier, økonomisk bæredygtighed og menneskelig udvikling, til mit speciale, idet teorierne giver en forståelsesramme for temaet, begrebet befolkningskoncentration, og at de unægtelig på en eller anden måde hænger sammen, når et samfund arbejder mod og vil opnå en synergieffekt på vejen mod øget velfærd og selvstyre.

Økonomisk bæredygtighed er en forudsætning for mange ting, og er et koncept som i den nyere historiske udvikling er blevet udviklet og efterhånden blevet en fast forankret del, i bestræbelserne på, bl.a. at gøre 3. verdenslande mere økonomisk uafhængige.

Taget i betragtning ud fra de historiske erfaringer, kan et samfund efter mine vurderinger ikke kun udelukkende baseres ud fra målsætningen økonomisk bæredygtighed. En øget fokus på menneskelig udvikling er yderst nødvendig, og må indgå som en ligeberettiget del, idet det igennem mine analyser og kildebehandling har åbnet op for helt andre perspektiver, og som man igennem historien har skelet mindre til da det endnu ikke var udviklet, og blev til tider mindre prioriteret.

For at sætte mennesket i centrum er det i høj grad nødvendigt at skele til menneskelig udvikling, frem for den udbredte tendens med, at et samfund må bygges op om det økonomiske bæredygtighedsprincip. Disse betragtninger gør teorierne velegnet til at undersøge problemstillingen i mit speciale.

I samfundsudviklingen og udformningen af et samfund, har økonomien igennem historien haft en afgørende og dominerende rolle, og det må erkendes, at økonomiske hensyn er nødvendige for at et samfund kan hænge sammen og fungere, og som det fremgår i gennemgangen af kildematerialet har der været en tendens til fra de danske kolonimyndigheder, at fokusere på og tilrettelægge målsætningerne, en udvikling ud fra økonomiske interesser. Dette smittede også af på de grønlandske beslutningstagere.

Men det interessante og kritiske i planlægningen af et samfund, og i processen m.h.t. først at overveje, og for dernæst at tage et valg, og hvor man prioriterer, er hvorfor at man ikke har skelet til tanken om menneskelig udvikling. Begrebet var ikke udviklet under postmodernismen, men efter

; senere økonomisk bæredygtighed, de kapitalistiske værdier, overskygget andre ting som er nødvendige for at 3. verdenslande, mikro-økonomier som Grønland fremover på en mest hensigtsmæssig måde vil være i stand til, at tilpasse sig økonomiske reformer, markedsøkonomi, øget selvstændighed m.v. Derfor er det oplagt, at rette fokus på den udviklingen indbefatter, befolkningen på stederne, og sætte mennesket i centrum.

Relaterede teorier: Den første tanke der slog mig, da jeg skulle finde en relevant teori til specialet, var princippet om urbanisering. Begrebet berører bl.a lokalsamfundsstudier og de ændringsprocesser der er tilknyttet byen, som demografiske, sociale og kulturelle m.v. Men jeg fravalgte denne teori, da den ikke vil kunne indfri min problemstillings hensigt og formål.

Et andet relateret emne er regional udvikling, forskning, og som også er indenfor samme genre m.h.t. sammenhængsforhold mellem afhængighed, vækst og stabilitet. Samfundsøkonomisk ønskes en højere levestandard, en mere ansvarlig velfærdsfordeling, og en mere selv bærende økonomi. (CD-rom vedr. strategiseminar i Nuuk 2006). Som det fremgår, omfatter regional udvikling også mange områder og som også kunne tages i betragtning og anvendes som indfaldsvinkel. Men denne nærtbeslægtede teori fravalgte jeg også.

Jeg vil i det følgende præsentere mine teorier, og vil i begyndelsen anvende den engelske betegnelse.

Økonomisk bæredygtighed: Ifølge Lise Lyck er begrebet bæredygtig udvikling et relativt nyt begreb både teoretisk, forvaltningsmæssigt og politisk. Bæredygtighed omhandler som det fremgår bl.a ressourceknaphedsbegrebet, som til en hver tid ikke kan vedblive at bevare sin maksimale kapacitet, og som ikke kan undgå at blive påvirket af de ydre omgivelser som Lyck betegner som *eksternalitetsbetragtninger*. De ydre påvirkninger som et samfund bliver præget af, er nødvendige at tage i betragtning for at forstå og nå frem til en sammenhæng. Påvirkningen kan dog være forskellig f.eks når man ser på de demografiske forhold, de forskellige omstændigheder der gør, at bæredygtighedsbegrebet må betragtes som relativt. (Lyck 1998 : s. 98)

Den sårbare grønlandske økonomi, og som jeg har nævnt, karakteriseret ved en monokultur, samt et arktisk miljø som kan være meget påvirkeligt, har de senere år på vej mod årtusindeskiftet, været genstand for debatten om bæredygtig udvikling. At grønlænderne skal være mere miljøbevidste, og ikke mindst at hovederhvervet fiskeriet, samt fangererhvervet, så vidt som muligt må baseres på et bæredygtigt grundlag. Og det ligger Brundtlandrapporten, som blev lanceret i 1987, også op til, og med følgende ordlyd. *Øat nutidige generationer for at sikre en bæredygtig udvikling, ikke må*

eder for, at opnå en bæredygtig udvikling^ø. (Ibid 1998 :

55).

Brundtlandrapporten omfatter også andre ting som er værd at hæfte sig ved, og vil kun nævne nogle af punkterne. 1) Et **politisk system** hvor borgerne uden tvivl inddrages i beslutningsprocessen. 2) Et **økonomisk system** som er udformet til så vidt som muligt at skabe overskud. Teknisk viden som kan hvile i sig selv, og endelig et økonomisk system på bæredygtig basis. 3) Et **socialt system** der kan tage hånd om, være forberedt på at tackle spændinger som opstår i situationer med en uholdbar udvikling.

4) Et **produktionssystem** som tager hensyn og tilsigter sig at bevare det økologiske grundlags videre udvikling. (Aspekter af bæredygtig udvikling i Grønland 2002 : 53). Af andre relevante ting til begrebet bæredygtig udvikling, nævner Lise Lyck spørgsmålet om, bæredygtighed skal forstås statisk eller dynamisk. Som eksempel kunne nævnes det grønlandske fangererhverv som til tider har siddet i en fastlåst, statisk situation produktionsmæssigt, uden mulighed f.eks for eksport. Modsat den dynamiske opfattelse, og hvor der er grobund for økonomisk vækst. For at afrunde perspektiveringen af gennemgangen af teorien, og for at opsummere, så indbefatter bæredygtighed en udvikling med forudsætning for økonomisk vækst. Men samtidig lægges der vægt på en høj grad beskyttelse af ressourcerne, og hvor der tages hensyn til de menneskelige og natur skabte ressourcer.

Med relevans til temaet, og m.h.t. målsætningen, de krav der stilles til bæredygtig udvikling, er det også vigtigt at nå til en dybere forståelse af de socioøkonomiske konsekvenser, i forbindelse med befolkningskoncentration. Fokus på flyttemønstre, problemerne med tilflyttet og hhv. fraflyttet arbejdskraft, familierelationer o.s.v.

Det store spørgsmål i argumentationen for målet om en bæredygtig udvikling, er dog om det var/er et realistisk mål, taget i betragtning af de arktiske forhold man havde ved nyordningens indførelse i 1950'erne, og når man tager de nuværende forhold med i betragtning. Kritikere af bæredygtig udvikling, der iblandt Mark Nuttal i *Encyclopedia of the Arctic* nævner, at arktiske samfund har svært ved at skille sig ud økonomisk, og betegner lande som Grønland og Canadas nordlige territorier, som nogle af de mindste mikro-økonomier. Og som Nuttal, videre skriver, *øé they are faced with certain intrinsic types of weaknesses, including the lack of economy of scale^ø*.

Jens Kaalhauge Nielsen er tilknyttet professor indenfor Institut for Ledelse, Aarhus Universitet, kommer også ind på mikro-økonomier, mikroøstaters^ø problemer i Tidsskriftet for politisk videnskab *Politica*, og nævner at disse stater ikke er gearet til at råde over den ekspertise der skal til

land kan blive bygget op til at blive økonomisk bæredygtige. For det andet nævner Kaalhaug, at landene selv må vriste sig ud af den søvngængeragtige, som Kaalhaug udtrykker, situation med en endimensionel industristruktur, samt ikke mindst gå bort fra det øforsørger-modtager-princip, som bl.a i høj grad også kendetegner Grønlands økonomi. Samtidig må det ultimative mål være at arbejde for en differentiering af hele erhvervsstrukturen. Det er lettere sagt end gjort, for det påpeges også i artiklen, at Grønland kun har haft ca. 50 år til at, tilpasse sig modernismens komplekse rationalitet og differentieringsgrad, som det udtrykkes. (Politica 2000: 23-25).

Ved hjemmestyrets indførelse i 1979 overtog Grønland en masse områder som var kopieret efter danske modeller. Modellen om økonomisk bæredygtighed er et andet eksempel på hvorledes man overfører vestlige standarder og forsøger, at tilpasse et nyttemaksimerings princip til et land som gennem dets historiske forløb ikke har haft tradition for dette, eller har haft det indbygget i sit samfund.

Men spørgsmålet er om modellen passer til de grønlandske forhold, og om det kan lykkedes, at inddrage alle borgere i samfundet i denne proces med henblik på, at gøre Grønland mere økonomisk bæredygtigt. Tidsmæssigt ser det ud til ikke at kunne ske indenfor en kortere tid, og må måske betragtes som et langsigtet mål. Dette påpeges af enkelte personer, hvilket jeg vil komme nærmere ind på senere.

Som det allerede fremgår m.h.t. kildeinddragelse, har jeg valgt at tage uddrag fra Lise Lycks *Valg og politik i Grønland med fokus på bæredygtighed*. Lyck har igennem de seneste mange år deltaget aktivt i debatten om de samfundsøkonomiske forhold i Grønland, og har på den måde skabt stof til eftertanke. *Samfundsøkonomen*, udgives af Danmarks Jurist- og Økonomforbund, er en faglig organisation for jurister, økonomer og andre samfundsvidenskabelige kandidater. Dette tidsskrift har jeg valgt at inddrage, da dette på en interessant og informativ måde beskriver Grønlands økonomi. Som den nyeste kilde har jeg valgt at inddrage *Aspekter af bæredygtig udvikling i Grønland*, som omhandler begreber, borgerdeltagelse og økonomi, samt naturforvaltning og kultur. Som påpeget kan en målsætning være at tilpasse et samfund til et bæredygtigt økonomisk samfund, men en anden ligeså vigtig del er, at skabe de rette forudsætninger for mennesket netop for, at det på bedste vis også får tid og ressourcerne til at tilpasse til nye tider, reformprocesser m.v. Til afsnittet vil jeg primært tage udgangspunkt i *Arctic Human Development Report 2004*, samt forskellige bidrag fra internettet.

Human Development

Human Development har sit udspring fra debatten¹ i 1980'erne vedrørende interessemodsatningen mellem nationaløkonomisk vækst, og udbygningen af de menneskelige valg.

Menneskelig udvikling drejer sig om, at udbygge menneskers valg. Heri må også habitusbegrebet, synonymt med Pierre Bourdieu nævnes, og godt nok ikke i denne sammenhæng, for det er ud fra dette, at mennesket som aktør handler ud fra. Man ville også rette fokus på menneskets evner, og udnytte disse. Vigtigheden for opnåelse af et godt helbred og dermed et sundt liv, og som har sammenhæng med menneskets levevilkår, var en anden ting, samt adgang til viden som er nødvendig for, at indgå og kunne have medindflydelse i et samfund.

En sidste ting er, at kunne indgå som aktør i et samfund, og på den måde tage del i de demokratiske processer, og være med til at præge de valg og beslutninger som omhandler en selv. Alle disse mål skulle gerne føre til en følelse af frihed, og til en følelse af, at være en ligeberettiget del af et lokal eller sammenhængende samfund. (www.hdr.undp.org/en/humandev/origins). Personerne bag konceptet Human Development Dr. Mahbub ul Haq og Amartya Sen, videreudviklede konceptet i form af en model for at kunne måle og sammenligne velstand blandt alverdens lande. Human Development Index-et havde en lignende lighed til bruttonationalproduktet (BNP), hvor begge funktioner anvendes som værktøj til, at måle forudsætninger for levevilkår.

Forskellen ligger dog i, at BNP betegnes som værdien af et lands samlede produktion (Nudansk ordbog 1979 : 149), mens HDI har et mere udvidet parametre omhandlende levestandardsforhold, kundskaber indenfor læsning, skrivning, uddannelse, fertilitet, levedygtighed m.v. Som det bliver beskrevet i encyklopædien Wikipedia, angives indekset på en skala fra 0 til 1, og hvor 1 betegnes som bedst. (www.da.wikipedia.org/wiki/Human_Development_Index). HDI blev også udviklet som et alternativ til bruttonationalproduktet (Gross Domestic Product, engelske betegnelse). (AHDR 2004 : 16).

¹ Debatten om en udvikling baseret på fri markedsøkonomi, værdier, liberalisering, med bedre velfærd som målsætning, og som fundamentale førende grundsætning for mange lande i verden, førte til en kritik og debat om denne nye politiske diskurs.

Kritikken hvilede bl.a på de lande i den 3. verden der med tiden var blevet selvstyrende lande, og som gennemlevede de forandringer som senmoderniteten medførte, og hvor praksis ellers ville være, at i sådanne forandringsprocesser, ville være en forudsætning, at befolkningen selv tog del i, og gennemførte de ændringer som omhandlede dem. Men der blev ikke skelet til sådanne forhold, som ville varetage deres interesser. (Human Development Report office. www.hdr.undp.org/en/humandev/origins).

...ort (UNHDR), konceptet, udviklede sig med årene, og skulle også vise sig at få en indvirkning på de arktiske områder.

Arctic Human Development Report (AHDR) blev udarbejdet på foranledning fra et udspil af Arctic Council² i 2002, og et af rapportens formål og ønske om at få et bedre indsigts i, er behovet for et *ølangt mere nuanceret billede af livet i Arktis* (AHDR 2004: 15). Dette behov for, at afdække disse forhold, ville tage udgangspunkt i den viden som den lokale befolkning, menige borger besidder, og denne perspektivering skulle gerne føre til en afspejling og bevidstgørelse af de hidtidige erfaringer m.h.t. menneskers, forskellige samfunds tilpasning fra traditionel livsstil til nye livsstilsformer.

En anden faktor i denne sammenhæng er, at tage udgangspunkt i de hidtidige succeser, men også fejlslagne tiltag, politikker omhandlende mennesker under moderniseringen af samfund der gennem historien er sket, og ikke mindst set i forhold til tilpasningsforhold, evne, til et velfærdssystem.

Det centrale i menneskelig udvikling, er netop opnåelse af velfærd og livskvalitet. (Ibid : 16).

Ifølge rapporten er sikring af et socialt sundt liv, en anden forudsætning for opnåelse af velfærd, og det samme er tilfældet med evnen til, at kunne håndtere egne problemer, kriser, og på den måde opnå tillid ikke kun til en selv, men også til omgivelserne omkring. Og netop hvorledes individet agerer og indgår, opnår alliancer lokalt, dets engagement, og ikke mindst dets bidrag til samfundet, har betydning for individets livsmod, samt dets tilpasningsevne. (Ibid: 156-57).

Konceptet om menneskelig udvikling ligger derfor op til skabelse af et fundament, omgivelser for et sundt liv, hvor omgivelserne er bygget op om fysisk, social/kulturel, mentale og åndelige aspekter som bliver beskrevet i rapporten. Det fysiske omhandler bl.a bygninger og almenyttige fysiske rammer, og i det social/kulturelle drejer det sig om økonomiske, uddannelses, adfærdsmæssige forhold i et samfund. I det mentale ligger borgernes indstilling og egen rolle til, fremover at opbygge et samfund, et liv med livskvalitet, og endelig i det åndelige ligger tilhørsforholdet til ens hjemegn, den nære kontakt til naturen. (Ibid). De førnævnte aspekter bliver udførligt nærmere beskrevet i rapporten, men hvilket jeg ikke vil gå i detaljer i. Jeg vil afsluttende vende tilbage til FN's HDI-indeks som fremhæver målsætningen om lang levetid, uddannelse og materiel succes, og som ville kunne gøre fremskridt for det enkelte menneske.

I AHDR fremgår det, at andre værdier som, citat: *kontrol over ens egen skæbne, opretholdelse af den kulturelle identitet*, anses for vigtige elementer blandt den Arktiske fastboende befolkning.

² Ottawa deklARATIONEN fra 1996, gjorde det muligt at etablere Arctic Council som et forum for Arktiske regioner, hvor et samarbejde blev udarbejdet omhandlende arktiske emner som bæredygtig udvikling, og miljøbeskyttelse af arktiske områder. (www.arctic-council.org/article/about).

mærksom på, at HDI ikke dækker alt m.h.t. forudsætninger
for menneskelig udvikling.

Og rapporten har da også været udsat for kritik m.h.t. de forskellige elementer i HDI-indekset.

Kritik: I rapporten fremgår det, at der stadig er mange uforudsete ting, mangel på undersøgelser og forskning. Der er blevet stillet spørgsmålstejn ved HDI-indekset som måleredskab for menneskelig udvikling, bl.a af Oran R. Young som er formand for i bestyrelsen i *University of the Arctic*, og er samtidig involveret i AHDR³.

Intentioner om et langt og sundt liv, en ophøjelse af kundskaber indenfor uddannelse m.v., er flotte målsætninger og er yderst ønskeligt, men det ligner meget efter min mening konceptet om velfærd, højnelse af levestandarden som den danske stat havde som målsætning under moderniseringen af Grønland. Og konceptet om menneskerettigheder, udvikling, er også som det bliver påpeget, blevet baseret ud fra vestlige politiske ideer. (Andrews 2004: 6)⁴. Spørgsmålet er om et samfund med dette alternativ, koncept, skal udvikles ud fra vestlige værdier, systemer, politisk lobbyarbejde, ekspertpaneler, og som man vil forsøge at skræddersy til Arktiske forhold.

Vil det ikke være mere oplagt og på tide, at initiativet kommer fra bunden, dem det handler om, komme fra befolkningen selv?

Et andet spørgsmål er dog hvor Inuit skal få ressourcerne fra, som i slutningen af det 20., begyndelsen af det 21. århundrede, efterhånden mere bærer præg af, at blive kendetegnet som forsørgersamfundet? (www.atagu.gl). (Motzfeldt; Josef.: Ny kurs kræver handling 1999).

Efter min mening er menneskelig udviklings ulempe, at den indeholder for mange krav, og som givetvis ikke kan opnås for det enkelte marginaliserede menneske i løbet af kort tid.

Jeg har redegjort for mit valg af teorier og diskuteret dette, og i det følgende vil jeg beskrive, begrunde mit valg m.h.t. metode.

1.3 Metode

Jeg havde i begyndelsen af udformningen af mit speciale, udelukkende valgt økonomisk bæredygtighed som teori, og som er en forudsætning for mange ting. Med valget af menneskelig udvikling, har det åbnet op for helt andre perspektiver, som man igennem historien har skelet mindre til. At menneskelig udvikling i høj grad også er en nødvendighed, frem for den udbredte tendens med, at et samfund må bygges op om det økonomiske bæredygtighedsprincip.

³ (www.environmenttimes.net/article.cfm?pageID=17).

⁴ Emma Andrews er uddannet advokat, og behandler sager, engagerer sig indenfor emigration og borgerskab. (www.emmaandrews.ca/english/Immigration.html).

gskoncentrationspolitik der er blevet ført igennem

Grønlands historie, vidste jeg på forhånd, at jeg ikke ville kunne afdække et helhedsbillede af den befolkningskoncentration der skete for størsteparten af Grønland. Derfor valgte jeg at koncentrere mig om udsteder, bygder i og yderdistrikterne, som er de områder hvorfra der er sket den største afvandring igennem historien.

Afgrænsning af tid: Grunden til valget af tidsperioden 1900-1950, skyldes først og fremmest modernitetens globale opståen omkring 1900-tallet, og for at afdække dele bag historien om befolkningskoncentrationer, var det nødvendigt at vælge denne periode. Ligeledes med de gennemgribende demografiske ændringer der skete i tidsperioden 1950-79, samt efter hjemmestyrets indførelse. Afsluttende kommer jeg lidt ind på de væsentligste begivenheder i det 21. århundrede.

Jeg har til specialet i mindre grad valgt at inddrage og anvende empirisk materiale som er blevet samlet ud fra et feltstudie i efteråret, i den Østgrønlandske bygd Kuummiut. Materialet består af interviews og omfatter interviews af 11 personer, men har udvalgt at inddrage og referere fra interview af 5 personer, og som jeg fandt frem til med hjælp fra byggerådets formand Anders Sanimuinnaq, samt bygdens kommune kontor. Materialet er blevet analyseret ved at lytte interviewene igennem, notere resultaterne skriftligt og inddrage de væsentligste punkter som har relevans til temaet.

De interviewede personer der blev forflyttet fra Skjoldungen, har jeg valgt at ændre deres navne for, at tage hensyn til deres anonymitet og privatsfære.

Formålet er at få en delvis indsigt i livet i en fjernt isoleret bygd, men feltstudiet, resultatet fra materialet, skulle gerne give et eksempel, indblik i nogle bygdefolks nuværende situation, og vise, at oplagte studier, forskning om yderdistrikternes situation som et marginaliseret og isoleret område, omgærdet af en udvikling fjernt fra dem som i væsentlig grad stræber efter bæredygtig udvikling, selvstændighed indenfor en kort årrække, er nødvendige for at få et stabilt forskningsgrundlag, en viden om hvad samfundet i Grønland må være på forkant over for, før det næste skridt tages mod bl.a et selvstyre, og før evt. bygder, yderdistrikterne yderligere kan blive hægtet af udviklingen.

Jeg har ikke tænkt mig at beskrive alle de politiske begivenheder der fandt sted i 1970'erne, og til hjemmestyrets indførelse. Det samme vil være tilfældet med begivenhederne i 80'erne og 90'erne, hvor jeg vil rette fokus mere ind på debatten om bygdernes situation, samt forskellige betragtninger om, at de er en økonomisk byrde for det grønlandske samfund.

yderdistrikterne, medførte både positive og negative ting for lokalbefolkningen, og det er der blevet skrevet noget om i historiebøgerne. Som studerende, læser, har jeg under dette specialeforløb savnet undersøgelser, beretninger fra lokalbefolkningen, sådan som de så udviklingen fra deres side. Men dette er som nævnt sparsomt og sporadisk, men enkelte nyere bøger som Robert Petersens *Settlements, kinship and hunting grounds in traditional Greenland*, giver lidt et fingerpeg om lokalbefolkningens syn på udviklingen.

Det samme har været tilfældet når man ser på perioden 1970-2000, hvor der har været ret begrænset kilder m.h.t. historiedækningen, men hvor historikere primært har dækket den grønlandske elite og politikernes syn på udviklingen.

1.4 Kvalitativ interviewteknik:

Jeg vil gerne kort redegøre for fordelene ved anvendelsen af kvalitativ interviewteknik, men samtidig også nævne den kritik der rettes mod denne metode, og komme med et par eksempler. Efter fagfolks udsagn, kan denne form for interviewteknik bibringe ny systematisk viden, og betragtes som videnskabelig viden og anvendes metodisk. Interviewresultaternes troværdighed kan diskuteres, men må betragtes som gyldige. Man kan selvfølgelig aldrig gardere sig 100% om informanten nu taler sandt eller falsk, og kommer an på den interaktion der sker mellem interviewer og informanten.

Afsluttende kan også nævnes, at interaktionen mellem interviewer og informant er en ideel mulighed for at få mundtlige overleveringer som ikke har været genstand for nærmere analyse, men som kan gå tabt (viden) hvis man ikke får det indsamlet. Og nu til kritikken. Det påpeges, at det kvalitative forskningsinterview ikke er videnskabeligt, og afspejler i stedet common sense. Dette argument kunne analyseres og diskuteres nærmere. Interviewresultater kan ikke betegnes som troværdige, men der imod som ensidig og personfikseret, og endelig at interviewet ikke kan anvendes videnskabeligt metodemæssigt, og afhænger for meget af personen. (Kvale 1994 : 276-78).

Der er en væsentlig grund til at jeg har valgt at benytte mig af kvalitativ interviewteknik, samt feltarbejde i en Østgrønlandske bygd (Kuummiut), som redskaber til mit specialefeltstudie. Indenfor det historiske, etnologiske, antropologiske, har vi under vores studier gennemgået og fået en indsigt i, hvorledes man kan anvende disse metoder for at få udvidet sin horisont frem for, udelukkende at forholde sig til den skrevne litteratur og anvende dette.

Jeg har hørt mange fordomme om østgrønlanderne, og har også berørt temaet under mine studier, et ukendt fjernt sted, Tunu (det bagvedliggende), tendensen til at beskrive de negative forhold o.s.v.

til Østgrønland for, at selv opleve forholdene der, møde den lokale befolkning og komme i dialog med dem, og ikke mindst også opleve de positive sider i dagliglivet. Jeg kunne i stedet have valgt en vestgrønlandsk bygd, men der er motivationen nok noget mindre, idet jeg har været i nogle vestgrønlandske bygder. Jeg vil under mit feltophold i Kuummiut interviewe personer der tilbage i midten af 1960'erne blev tvangsforflyttet fra Skjoldungen til Kuummiut. Generelt hvad bygdeboerne værdsætter ved et bygdeliv. Min hensigt var at interviewe enkelte personer, der har indsigt og har haft berøring med temaet, og som muligt vil kunne bekræfte og få afklaret ting som jeg vil forsøge at få afklaret. Jeg fik lavet et interview med den kendte journalist og samfundsdebattør Jørgen Fleischer vedrørende om det grønlandske samfund for tiden er vidne til en skjult koncentrationspolitik, men fravalgte dette da jeg havde tilstrækkeligt materiale.

I min tanke lå også et interview af en person der sammen med sin familie blev tvangsforflyttet fra kulminebyen Qullissat omkring 1972, hvor han og hans far bl.a. deltog i et indslag i filmen *Da myndighederne sagde stop*. Netop, og som jeg vil påpege under specialeforløbet, fordi forskningen om Grønland fremover bliver nød til, også at rette fokus på 2. og 3. generation i familien fra de mange som enten frivilligt eller uden deres vilje blev forflyttet til byerne, andre bygder.

Ligeledes var det min hensigt, at få adgang til materiale, interviews, optagelser som Aqqaluk Lynge (ICC i Grønlands præsident) havde indsamlet omkring Qullissatbefolkningens tvangsflytning og som endnu ikke var blevet analyseret.

1.5 Kildeinddragelse / søgningsstrategi:

Kildemæssigt vil jeg anvende og referere en del fra *Befolkningssituationen i Vestgrønland*, som er blevet udarbejdet af Udvalget for samfundsforskning i Grønland, hvor en del fagfolk er repræsenteret, og som har været i Grønland og lavet undersøgelser. Men den er en af de få bøger jeg har fundet, og som mere udførligt har undersøgt konsekvenserne ved befolkningskoncentrationer, tilpasningsvanskeligheder for tilflyttere m.v.

Jeg vil anvende og referere fra Jørgen Viemoe's bog *Dansk kolonipolitik i Grønland*. Disse to værker beskriver udførligt kolonitidens forløb selvom de er ældre værker, og hvor nyere værker om temaet kunne have været ønskeligt, men jeg vil også inddrage andre kilder som dækker det historiske forløb.

Min målsætning var, at få adgang til KNR's bånd og TV arkiv vedrørende mit tema, men da de krævede betaling for det, afstod jeg den mulighed. Jeg fik ligeledes indspillet et debatprogram i KNR vedrørende afskaffelsen af ensprissystemet, og hvor bygdefolk i udsendelsen udtrykte forhold

den til G-60 politikken. Jeg fik indspillet forskellige udpluk fra radioavisen, Qanorooq, vedrørende den nyere debat om bygdernes situation i det 21. århundrede, en stigende frygt for at blive ofre på vejen mod kommunesammenlægning, selvstyre, frygten for at blive affolket. Jeg fandt en del artikler, læserindlæg vedrørende debatten i nævnte periode, men valgte kun nogle få.

Min hensigt under min specialeskrivning var, at lave en kortere analyse omhandlende Nuuk Kommunes, og som vækstby, samfundsbidrag økonomisk, da byen primært er en administration, uddannelsesby og med begrænset erhvervsliv, og sammenligne dette med bygdernes samfundsbidrag betegnet som uden reelt erhvervsliv, og som økonomisk byrde for samfundet. Derfor bliver dette relevante tema kun omtalt i mindre grad. I forbindelse med dette henviser jeg til nogle kilder af Rasmus Ole Rasmussen for, at vise at der er fokus på denne problematik og relevant at tage med i betragtning i diskussionen om bygderne som en økonomisk byrde.

Jeg har anvendt forskellige databaser i min litteratursøgning for, at finde relevant materiale til mit speciale, og netop for at opnå den bedste søgestrategi og på den måde så vidt som muligt, at finde frem til primært alt hvad der er blevet skrevet om emnet. I Google har jeg kombineret mellem tre søgetermer i den avanceret søgning. Eksakte sætning, alle ordene, mindst et af ordene.

Ellers har det primært været efter forfatter, titel eller emneord. Websøgning hjælper altid meget, og af andre kan nævnes: Atagu.gl, Bibliotekernes Netguide, Landsbiblioteket (Katak.gl), Ilisimatusarfik's bibliotek, arkivet, Wikipedia, Tidsskriftet Grønland, www.aviisitoqqat.gl (database om bl.a ældre AG artikler). I øvrigt har jeg anvendt kædesøgning for at udnytte bibliografiske referencer i allerede fundne kilder, og materiale fra forelæsninger.

Foruden materialet fra mit eget feltarbejde, er specialet opbygget via etnografiske og historiske artikler, samt forskellige udgivelser vedrørende Grønland.

Da jeg vil drage sammenligninger m.h.t. samfundsudviklingen i andre lande, vil jeg også analysere David Forsyth's artikel *The Economy of Fiji* fra bogen *Fiji in Transition* fra 1997. Jeg havde ligeledes valgt, at inddrage materiale vedrørende befolkningskoncentrationer i Arktis med følgende bøger: *Tammarniit (Mistakes) i Inuit Relocation in the Eastern Arctic 1939-63*. Damas, David: *Arctic migrants i Arctic Villagers, Relocating Eden* 1995 af Alan Rudolph Marcus. Disse bøger beskriver bl.a den befolkningskoncentrationspolitik der blev ført i Canada i 1950, 60'erne, samt følgerne af den, men fravalgte dette område og som kunne have nuanceret temaet.

Til afdækning af det historiske forløb vil jeg ofte benytte Søren Forchhammer's *Regarded Or Dispersed*, og som er mere detaljeret i forhold til hidtidige udgivelser som *Arktisk Selvstyre* af Dahl,

1.6 Definering af begreber

I specialets forløb vil jeg berøre og behandle forskellige begreber som har relevans til de ting jeg vil belyse i mit speciale, også for at forstå hvad der ligger bag begreberne, og for at fremme forståelsen.

Centralisering i forflyttelse: (engelske ord relocation). Jeg vil redegøre kort for hvad der ligger bag de to begreber, og som skulle vise sig at få vidtrækkende følger for grønlandernes bosætningsmønster, samt for det grønlandske samfund i Grønlands nyere historie, og ikke mindst også i Arktis. Forflyttelse eller internering blev et begreb som kom til at stå som en mørk skygge over Danmarks sidste kolonitid i Grønland, og som stadig hviler som et spøgelse for grønlanderne. Noget man ikke har glemt, og til stadighed kan frygte når man tænker på G-50 og G-60 politikken. Centralisering bliver udført af en fremmed magt, eller kan også fortages af et land overfor dets egen befolkning.

Der kunne ligge forskellige baggrunde for, at en statsmagt valgte at forflytte eller centralisere befolkningsgrupper, befolkninger. Ligesom der nogle gange i de historiske kilder bliver diskuteret, er tvivl om, om det var tvangsflytninger eller foregik af frivillighedens vej. Politiske, økonomiske motiver, statsmagters interesser, verdensomspændende begivenheder, arktiske landes beliggenhed og strategiske betydning er blevet nævnt.

Boplads, udsted, bygd: Ifølge Leksikonet Wikipedia var en boplads den danske betegnelse for en grønlandsk landsby. Begrebet udsteder opstod under kolonitiden og blev anlagt som følge af handlen, og under den spredte bosætningspolitik. Betegnelsen bygd skulle efter et fællesnordisk ord betyde gård eller landsby, et mindre beboet distrikt. (www.wikipedia.org).

Demografi. Ordet demografi er græsk og betyder befolkningsbeskrivelse, og i forbindelse med dette beskrives befolkningens tilstand og forandringer statistisk, ligesom de samfundsmæssige konsekvenser. (Ibid i søg under demografi). Demografisk skete der store forandringer indenfor grønlandernes bosætningsmønster under moderniseringen af Grønland i 1950, 60'erne, og som førte til migration (folkevandringer, flytning) fra bopladser, udsteder, til byerne.

Nomade. Om grønlanderne (eskimoerne) kunne betegnes som nomader er en vurderingssag, men de blev kendetegnet som et folk der flyttede fra fangststeder og til andre for at følge fangstdyrene, og levede på den måde en form for nomadelivsform. **Velfærd.** Velfærd handler kort om, at en stat søger at levere samfundsytelser i form af job, bolig, sundhed m.v. til borgerne. Danmarks nyere

øre det grønlandske samfund til et velfærdssamfund, men om den model de anvendte overfor et vidtrækkende land, en anden kultur, var den rette model kan diskuteres.

1.7 Forkortelser / forklaringer

P.b.a. = på baggrund af, M.h.p.= Med henblik på. PØB=Politisk økonomisk beretning.

AHDR (Arctic Human Development Report), LPR= (Landsplanredegørelse)

KANUKOKA= (Kalaallit Nunaanni Kommunit Kattuffiat) (Kommunernes Landsforbund), KNR (Kalaallit Nunaata Ratiua). BØUG= (Beretning om den økonomiske udvikling i Grønland),

DRUGØ= (Det rådgivende udvalg for Grønlands økonomi.)

Tunumioq=østgrønlænder, tunumiut=østgrønlænderne. GATI= (Grønlandsk Avis- og Tidsskrift-index.

Perspektivering af tema:

I forbindelse med den befolkningskoncentration og som kan betegnes at ske i det stille i det grønlandske samfund, må flere overvejelser og gøremål tages i betragtning i evt. fremtidige befolkningskoncentrationer f.eks fra yderområder.

Det er fremgået helt tydeligt i denne gennemgang af temaet, at det grønlandske samfund i fællesskab må få udarbejdet et vidensbaseret basisgrundlag, et fundament i forbindelse med den proces der blev skabt først med moderniseringen og med landsplanredegørelsen af 1990, og sidst men ikke mindst kommunesammenlægningen til 4 storkommuner i 2009, og som vil skærpe denne situation og hvor der er meget tvivl om hvad det grønlandske samfund skal gøre med bygderne. Dette nødvendige tiltag bør først og fremmest bestå af en åben samfundsdebat, og som skal rodfæste sig i hele samfundet og ikke kun ske i løbet af få år.

Sideløbende med denne samfundsdebat må der udstikkes klare retningslinjer for planlægning, og forudsætning og rammer for hvorledes man vil tilskynde til befolkningskoncentration. Der mangler ligeledes klare udarbejdede og planlagte rammer for integration, og som de flytninger samt tvangsflytning af mennesker tydeligvis har vist. I Grønland eksisterer der endnu ikke en integrationslov, og disse forudsætninger blev heller ikke til veje bragt af de danske myndigheder, og som har ført til tilpasningsproblemer for mange.

For det tredje bør man i den nærmeste tid få oparbejdet et beredskabssystem for evt. mange kommende tilflyttere, og et socialt netværk for at kunne opnå den bedste integrering. Som denne gennemgang har vist, var der i flere tilfælde ikke noget beredskab. Ressourcerne var ikke til stede i

dvendige forudsætning må også indgå som fast del i en

integrationstase.

Afsluttende ser jeg det ikke passende, at beslutningsgrundlaget for yderligere centralisering udelukkende baseres og vurderes ud fra den politiske elites interesser og synspunkter, men burde ske i samarbejde med forskere som har ekspertise på området, og netop for at have det bedste videns i og beslutningsgrundlag, og netop for at undgå fejlslagne politikker. Det grønlandske samfund må i høj grad lære at tage udgangspunkt ud fra den seneste tids historiske erfaringer, og anvende denne unikke erfaring som der kan forskes meget mere i, og som indtil videre kun har vist toppen af isbjerget, vil jeg vurdere og taget ud fra betragtning af de historiske kilder, og hvor grønlændernes og majoritetens syn på udviklingen har været og er en mangelvare.

Men ved kommunesammenlægningen i 2009, vil jeg mene at linjerne for den fremtidige udvikling vedrørende bibeholdelse eller afskaffelse af et spredt bosætningsmønster kendetegnet ved fangersamfundet, er støbt og lagt. Temaet og midlet befolkningskoncentration er ved denne skærpelse, et udtryk for at de grønlandske myndigheder radikaliserer denne proces yderligere, og afsluttende er spørgsmålet hvornår de grønlandske myndigheder vil afbryde deres tavshed og tale åbent om denne udvikling man er ved at skabe, og bryde dette tabubelagte område og være ærlige overfor majoriteten af befolkningen, og som ville kunne mærke og opleve denne effekt og udvikling fremover, og for netop at den grønlandske befolkning kan få givet tid og ressourcer til, at omstille sig til nye tider, og hvor bygd i og yderdistrikterne blot vil kunne blive en epoke i fremtiden, med mindre og som påpeget, at der bliver sat en helhjertet indsats ind på mange forskellige områder. Men dette stiller nye spørgsmål og overvejelser. Vil det grønlandske samfund prioritere dette tema og den problematik nærmere i den kommende fremtid?

**runden bag befolkningskoncentrationer. 1900 i 1950, et
opgør om grønlandernes indvænte bosætningsmønstre.**

Koloniseringen af det grønlandske samfund, indførelsen af handel og mission, oprettelse af kolonier, fik en tydelig og markant indflydelse på grønlændernes hidtidige form for nomadetilværelse med et spredt bosætningsmønster. Indførelsen af handel og mission medførte et af de første tiltag til, at sammenhobe befolkningsgrupper. (Befolkningssituationen i Vestgrønland 1963: 17-18). Den Kongelige Grønlandske Handel var interesseret i, at udnytte grønlændernes evner indenfor fangererhvervet og skabe en samhandel, og samtidig kappedes den danske og tyske mission om de grønlandske sjæle som man ville sammenhobe på missionsstederne for at kristne dem.

Koloniernes drift skulle opretholdes v.h.a. handlen, og de danske kolonisatorer så grønlændernes unikke evne til at drive fangst, sælfangst og udnyttede dette. Denne indsats krævede en bibeholdelse af det spredte bosætningsmønster, og dette førte til at handlen anlagde udsteder hvor indhandling kunne ske. Udviklingen af de sub-kulturelle samfund igennem tiden vekslede mellem sammenhobning af grønlænderne og et spredt bosætningsmønster. Den danske stat førte samtidig en afspærringspolitik for at beskytte grønlænderne fra påvirkning udefra. Disse indgreb og vidtgående ændringer i en traditionsbunden kultur gjorde, at den danske stat som målsætning gradvis ville integrere grønlænderne i beslutningsprocessen i målsætningen om, at højne grønlændernes levestandard. Grønlænderne levede i ro og mag en beskyttet tilværelse i hen ved 200 år, men den verdensomspændende modernitet begyndte også at sætte sit præg i Grønland ved indgangen til det 20. århundrede.

Disse strømninger kom grønlænderne også til at føle, og som frygtede for deres traditionelle livsstil. Nogle fremtrædende grønlændere kritiserede de moderne tider, hvilket også bekymrede tanken om at miste sin identitet.

Frederik Lynge, senere folketingsmedlem, udtrykte klart sin holdning.

«Men skulle den grønlandske identitet, som den har bestået siden ældgamle dage, vitterligt, om end den ikke ligefrem er ved at uddø, alligevel være på vej ud, skulle vi da ikke gøre noget for at bevare den? Hvis byerne, uddannelsesområdet og tendensen til bare at efterabe andre samfund fortsat vokser, vil den grønlandske egenart måske efterhånden miste sin gyldighed og snart ikke længere være til at genkende». (Grønlandernes Historie fra urtidené 1991: 73) Dette er interessant når man ser på den moderniseringsproces der skete, når nye europæiske normer kom i konflikt med de traditionelle normer i Grønland. Det er tydeligt at Frederik Lynge på en eller anden måde er

el, normò, blev tilsidesat i bestræbelserne på at føre samfundet videre. Det så ud til, at det ikke foregik på grønlandske vilkår, og dette vil jeg gennemgå nærmere i kapitlerne om G-50, G-60 udviklingen.

Foruden den overgang der skete fra fangst til fiskeri i begyndelsen af 1900-tallet og fremover, hvilket jeg ikke vil komme nærmere ind på, skete der i denne periode fornyelser indenfor det politiske. En ny administrativ struktur så sit lys i 1908, hvor man fra Danmarks side tilgodeså en øget repræsentation af grønlændere i de to organer, landsrådene, som bestod af to kredse i nord og syd, og kommuneråd. I begyndelsen af 1900-tallet var kolonierne vokset til 12 kolonidistrikter, og indenfor disse områder blev der oprettet 62 kommuner. Nordgrønland blev også en koloni rigere, idet Thule i 1909 blev oprettet. Som følge af skiftende ekspeditioner, der i blandt Knud Rasmussen, der havde haft kontakt og udveksling med Thule-befolkningen, og efter Thule beboernes eget ønske om at blive tilknyttet til vestkysten, og samtidig ønsket om at blive kristnet, gjorde at Thule beboerne blev koloniseret, godt isoleret fra det øvrige Grønland. (Grønlændernes historie - fra urtiden til 1925, 1991: 186, 188)

Handelen og styrelsen og ikke mindst forstanderskaberne som tidligere var blevet oprettet, blev afskaffet. Ved etableringen af de to organer, blev befolkningen gradvis bedre repræsenteret i beslutningsprocesserne efter de danske myndigheders betragtning. (Viemose 1976: 54-56). Ved landsrådenes etablering kunne grønlænderne nu få et ord med på vejen, m.h.t. udformningen af lovgivningen i Grønland (Lidegaard 1991: 163).

Disse tiltag der blev gjort hvor grønlænderne gradvis blev inddraget i administrationen og i beslutningsprocesserne, betød en del for grønlænderne, idet de fik noget selvværd og styrkede deres identitet. At grønlænderen godt kunne, og blande sig og tage del i arbejdet indenfor administrationen, frem for blot at stå på sidelinjen og se på.

Landsrådene skulle senere vise sig, at få en finger med i spillet, i diskussionerne, om udformningen af den politik der ville føre til en koncentration af befolkningen fra bopladserne og udstederne, til byerne. Men for grønlænderne var det på daværende tidspunkt stadig begrænset med hvor meget indflydelse de kunne få i beslutningsprocesserne. Dette var stadig nyt for dem, og en bred erfaring havde de heller ikke i forhold til danskerne når det drejede sig om f.eks forhandlinger indenfor det politiske. Foruden det, var der de kulturelle forskelle mellem parterne, og ikke mindst barrierer m.h.t. det danske sprog. Dette skulle også vise sig at gøre sig fortsat gældende i midten af det 20. århundrede.

øre så meget, og blot se og følge den udvikling der skete der vedrørte befolkningssituationerne, og som ufortrødent fortsatte i begyndelsen af 1900-tallet, og det vil jeg beskrive nærmere om løbende.

Sammenhobning af befolkningen fik følger for de demografiske forhold, og udvalget for samfundsforskning i Grønland, påpegede i bogen *Befolkningssituationen i Vestgrønland*, faldet i befolkningstallet som følge af sammenhobning af mennesker hvor risikoen for bl.a følgesygdomme kunne være mere udbredt. I selv samme bog påpeges det, at de problemer der forekom ved at koncentrere befolkninger og følgevirkninger af dem, ikke syntes at være behandlet i den første grønlandspolitik som blev gennemført i perioden mellem 1900-1945. I sammenhæng med dette nævntes en anden interessant detalje også, hvor det fremgik klart, at de danske myndigheder, i forbindelse med en tanke om at reducere de daværende 12 kolonier med 4 depotsteder, og for at forenkle forsyningsforholdene, tilsidesatte eventuelle synspunkter indenfor det politiske fra den lokale befolkning, og i stedet værdsatte og fokuserede mere på et økonomisk udbytte indenfor handelens drift. Dette blev et udvalg bekendtgjort med i betænkningen af 1906, men om tanken førte til noget, beskrives ikke nærmere. (*Befolkningssituationen i Vestgrønland* 1963: 21)

Men dette eksempel er interessant at nævne, selvom det måske ikke førte til noget videre. På daværende tidspunkt var der ca. 200 bosteder karakteriseret ved bopladser og udsteder. Disse bosteder kunne have indbyggere fra ca. 150 til 3-400. (Skjelbo: *Og så vender vi kajakken* 1995: 100)

For de danske kolonimyndigheder begyndte det at gå op for dem, at man på de anlagte udsteder til enhver tid, ikke ville kunne føre en succesfuld handelsvirksomhed på alle stederne for enhver pris. Derfor måtte man tage initiativ til, at afvikle lokale urentable udsteder, og tal viste også at der i perioden mellem 1900 og 1940, skete et fald i antallet af beboede steder fra ca. 200 til 160. (Ibid : 101)

Bosætningsregulativerne fra 1913 og 1917 nævntes også som en af faktorerne til at de beboede steder blev reduceret med tiden. Det blev vanskeligere fremover at anlægge nye fangstpladser, da kommunerådene havde fået beføjelser hvor de kunne afvise eventuelle ønsker om dette, idet man kunne skønne, at nyanlæggelser ville kunne skade i forvejen etablerede fangererhverv, og på den måde true det bæredygtige grundlag. (*Befolkningssituationen i Vestgrønland* 1963: 22). I bogen *Kalaallit Nunaat, Atlas, Grønland*, beskrives det, at selvom der foregik fraflytning fra de hidtidige bopladser og udsteder på baggrund af erhvervsændringer i samfundet, så blev der anlagt nye

g som de der var blevet efterladt. (Kalaallit Nunaat, Atlas, Grønland 1969: 49). Det strider noget imod den førnævnte argumentation fra, *Udvalget for samfundsforskning i Grønland, KBH 1963*, vedrørende nyanlæggelser. Ifølge det grønlandske atlas oplysninger, flyttede befolkningen til steder, hvor de kunne få bedst udbytte med fiskeriet. I forskellige kilder nævntes det da også, at fangererhvervet stagnerede, men trods et stigende fiskeri i begyndelsen af det 19. århundrede, kombineredes subsistensøkonomien til stadighed med fangst. Indledningsvis nævnte jeg kort hvorledes de første sammenhobninger af mennesker skete siden kolonitidens indførelse, og som tiden gik og ud fra erfaringerne, kan man sige, at denne målsætning efterhånden blev bedre organiseret. Denne begyndende tendens til at koncentrere befolkningen på færre steder, bliver i bogen *Befolkningssituationen i Vestgrønland*, betragtet som et vis politisk målsætning der har været diskuteret indenfor en bred vifte i kolonimyndighedernes regi. Landsrådene og kommunerådene hvor grønlænderne, som fortalt før, også blev repræsenteret, skulle også have taget del i dette tiltag. Men igen og som påpeget før, har det nok været begrænset med hvor meget indflydelse de grønlandske medlemmer af rådene kunne få ved beslutningsprocessen. (*Befolkningssituationen i Vestgrønland 1963*: 22).

Det tyder også på, at nogle familier enten er blevet bedt om at flytte, eller om nødvendigt er blevet tvunget til at flytte og fået udbetalt erstatning derefter. Dette bliver beskrevet i (*Befolkningssituationen i Vestgrønland 1963*: 22). Tanker om at gå fra en spredt bosætning til koncentrationer af befolkninger på færre steder, begyndte at blive et tema som ofte efterhånden blussede op, for demæst at blive lagt låg på det. Den daværende direktør for Grønlands Styrelse Daugaard-Jensen var også nået frem til disse tanker, og i 1934 udtrykte han tanken om, at man i fremtiden godt kunne forestille sig at samle Vestgrønlands befolkning i 50 større bosteder. Men for at opnå dette måtte nye erhvervsmuligheder som minedrift og fiskeri tilvejebringes. Daugaard-Jensen så dog de mange udsteder og bopladser som en hindring for at opnå dette mål, da stedernes subsistensgrundlag blev opretholdt af fangererhvervet. (Skjelbo: *Og så vender vi kajakken?* 1995: 102).

Stagnationen indenfor fangererhvervet og som blev betragtet som i stærk tilbagegang (*Grønlændernes historie, fra urtiden til 1925*. 1991: 193), og kombineret med de dårlige sundhedsforhold på udstederne hvor mange mennesker boede til stadighed i bl.a. utætte tørvehytter med følgesygdomme til følge, førte til et mærkbart fald i levestandarden i mange udsteder. Dette kunne bl.a. mærkes i Sydgrønland. Men fra de danske myndigheders side, der iblandt Grønlands Styrelse, var man passive m.h.t. at gribe ind overfor de urimelige forhold og gøre noget ved dette.

eret i at tage tiltag til opbyggelse af et fiskerierhverv i
Grønland. Per Skjelbo nævnte også i *Og så vender vi kajakken?*, at man i perioden op 2.

verdenskrig og under denne, ikke havde formuleret en effektiv bosætnings- og erhvervspolitik fra koloniadministrationens side. Ej heller indenfor, at fremme et bestemt bosætnings- eller flyttemønster. Og den situation som udstederne befandt sig, blev ligesom holdt i en statisk tilstand og uden mulighed for at udvikle sig.

Den stilstand som befolkningen befandt sig i på udstederne og ladet til sig selv og for selv at løse deres problemer, satte en aktivitet i gang indenfor flyttemønsteret, og som gjorde at folk søgte bedre erhvervsmuligheder for at forbedre deres levestandard. Og fiskeriet blev det erhverv man satte sin lid til, og indenfor det erhvervstrukturelle skete der også ændringer og forskelle mellem Nord i og Sydgrønland. (Ibid: 102)

Det traditionelle erhverv med fangst og jagt blev i Sydgrønland erstattet af fåreavl og fiskeri, og denne overgang til de nye erhverv medførte, at de hidtidige fangstbopladser i et vist omfang blev overflødiggjort. Som tidligere beskrevet måtte man begynde at tilpasse sig til de nye erhverv for at tilstræbe sig de mest gunstige forhold, og på den måde fik man oprettet nye områder for fangst og landbrug. Geografisk blev de nye bosætninger placeret i fjordene, frem for tidligere at være placeret langs kysten.

For åbentvandsområderne fra Sisimiut i midtgrønland til Nuuk i syd, skulle det også vise sig at de ville drage fordele m.h.t. udviklingen af fiskerierhvervet, da man i disse isfrie områder fremover ville kunne drive fiskeri året rundt, modsat områderne i Diskobugten til Thule i Nordgrønland, hvor havet kunne være frosset til fra slutningen af årssæsonen til begyndelsen af sommeren. Og trods de nye erhvervsmuligheder bl.a med fiskeriet i Sydgrønland, kunne storisen til tider også volde problemer for et kommende fiskeri.

For midtgrønland betød de nye erhvervsmæssige strukturelle ændringer en affolkning fra udstederne til de etablerede kolonier, samt større udsteder der var blevet bibeholdt. Her begyndte man gradvis at etablere små produktionsanlæg hvor indhandling og forarbejdning af fisk kunne ske. Til forskel for midt i og Sydgrønland, skete der ikke nævneværdige ændringer i erhvervsstrukturen i Nordgrønland, og hovederhvervet blev fortsat baseret på det traditionelle hvor man fulgte fangst og havpattedyrenes cyklus, og som vi allerede er blevet bekendtgjort med og levede en form for nomadetilværelse.

Men ligesom andre steder i Grønland, led Nordgrønland også af nedgang i det traditionelle erhverv, og i øvrigt påpegede Skjelbo i *Og så vender vi kajakken?*, at faldet i antallet af bopladser

område i forhold til midt i og Sydgrønland. Og som årsag hertil nævntes de manglende muligheder for at kunne skifte til et andet erhverv, og som på den måde ville kunne erstatte den hidtidige beskæftigelse. (Ibid: 103-04) I følgende tabel vil man kunne se udstedernes tilbagegang.

Den grønlandske befolkning fordelt på kolonier, udsteder og bopladser								
31. december 1938 og 31. december 1947.								
Koloni- distrikt	Befolkning pr. 31/12 1938			Koloniens befolkn. i pct af distriktets saml.befolkning 31/12 1938	Befolkning pr. 31/12 1947			Koloniens befolkn. i pct af distriktets saml.befolkning 31/12 1947
	koloni	ud- steder	bo- pladser		koloni	ud- steder	bo- pladser	
Julianehåb	708	1718	1388	18,6	956	1913	1411	22,3
Frederikshåb	345	402	367	30,9	473	520	379	34,5
Godthåb	698	611	289	43,7	985	717	292	49,4
Sukkertoppen	729	572	361	43,9	789	650	311	45,1
Holsteinsborg	541	331	301	46,1	841	460	316	52,0
Egedesminde	434	649	910	21,8	701	861	915	28,3
Christianshåb	153	332	135	24,7	199	408	63	29,7
Jakobshavn	528	138	115	-	593	585	176	-
Ritenbenk	119	797	74	-	-	-	-	-
Kutdligssat	-	-	-	-	917	63	59	-
Godhavn	272	154	-	63,8	341	225	-	60,2
Umanak	308	951	228	20,7	449	850	191	30,1
Upernavik	240	647	424	18,3	367	682	410	25,2
Vestgrønland (bortset fra Thule)	5075	7302	4592	29,9	7611	7934	4523	37,9

Figur 19.

(Skjelbo 1995: 108).

Der skete også andre begivenheder i Grønland som Danmark på ny måtte kæmpe for, og denne gang med Norge. Scoresbysund eller Ittoqqortoormiit blev oprettet som koloni i 1925 som følge af striden mellem Danmark og Norge om Østgrønland. Før koloniens officielle oprettelse, blev østgrønlandske familier fra Ammassalik indirekte tvangsforflyttet til Ittoqqortoormiit, da det gjaldt danske interesser. Men med tiden kom flere love til og hvor man efterhånden fik effektiviseret forskellige procedurer indenfor flere områder. Styrelsesloven af 1925 blev til, og skulle efter henseende gælde for hele Grønland. Dog betragtede man forholdene i Thule og Østgrønland som

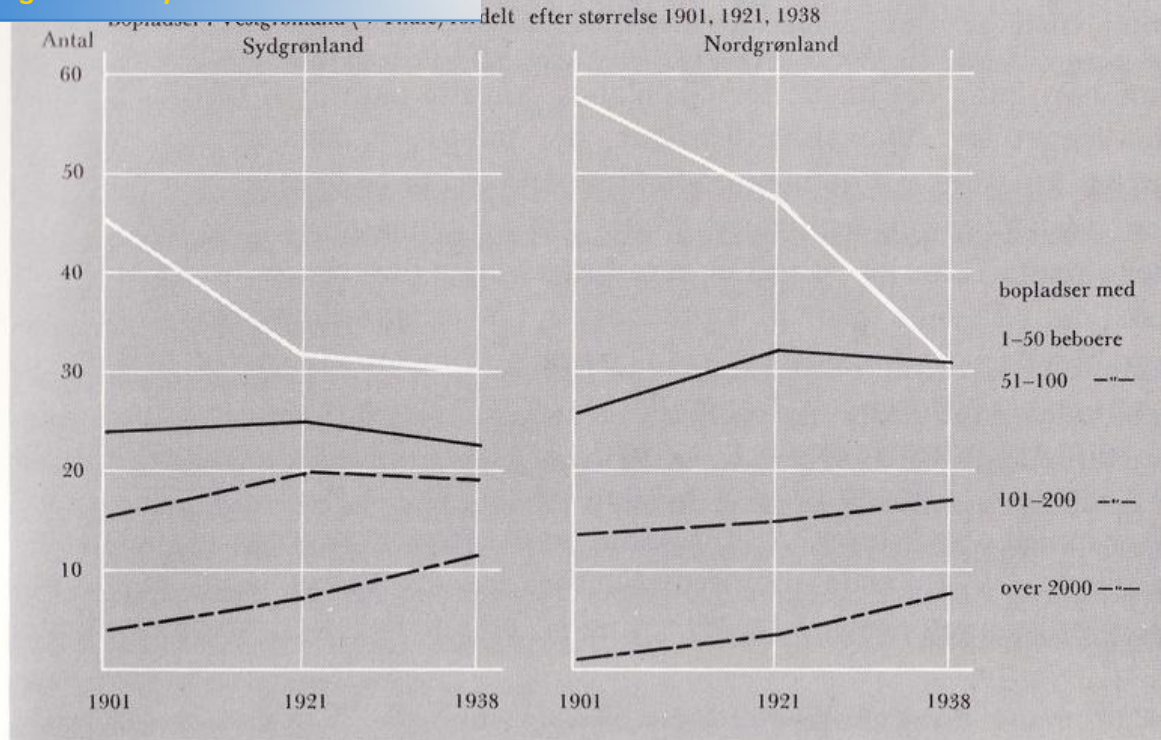
..., som blev nedsat i 1920 af den daværende venstregering i Danmark, at disse to områder lovmæssigt måtte særbehandles. Men da loven trådte i kraft kom den kun til at gælde for vestkysten. Siden Ammassalik's oprettelse, og nu efter Ittoqqortoormiit's, forblev Østgrønland under dansk administration, og forsynedes fra København. Sagt med et andet ord, så blev østgrønlanderne yderligere isoleret fra resten af Grønland. (Kjær Sørensen 1983 : 108). Grønland blev delt i 3 områder, Sydgrønland, Nordgrønland og Østgrønland. Og i de to førstnævnte områder skete der en opdeling hvor forskellige områder som lægedistrikter, præstegæld, landsfoged, m.v. blev placeret. Thule blev dog holdt udenfor dette. (Gad 1984: 245).

Kommissionen bestod af 24 medlemmer, hvoraf 3 var grønlandere. Hvorfor man holdte disse to områder udenfor, nævnes ikke af Gad. Denne tendens med at prioritere de to områder mindre, fortsatte i 1950, 60'erne.

I de første årtier i 1900-tallet kunne man ikke endnu tale om nogen form for industrifiskeri, da fiskeriet fortsat foregik fra små både og da man ikke havde større produktionsanlæg. Og først i slutningen af 1930'erne begyndte centraladministrationen i Grønland at erkende, at fiskeriet uden tvivl ville blive det vigtigste erhverv, og som man måtte satse på fremover. På baggrund af dette blev en ny kommission oprettet i 1939 med det primære formål, at bane vejen for den industrielle fremtid, men 2. verdenskrig satte en stopper for det videre arbejde. (Viemose 1976: 67-68).

Trods forskellige epidemier i ny og næ, voksede Grønlands befolkning op til 2. verdenskrig. I 1940 registrerede man 17.472 borgere i Vestgrønland, og i Thule 291, og i Østgrønland 1151 borgere. Set i procent tal, levede 92,5% i Vestgrønland. 6% i Østgrønland, og 1,5% i Thule. (Gad 1984: 256), (Kjær Sørensen 1983: 39). Og siden kolonitidens indførelse, ligesom disse tal antyder, skete der en befolkningstilvækst i Grønland, og årsagerne til dette kan flere ting nævnes, og hvilket jeg i forvejen har været inde på.

For bopladserne, udstedernes vedkommende, og selvom der med tiden blev fortaget nyanlæggelser af udsteder, er befolkningstallet gradvis faldet. Men på det tidspunkt kunne man ikke tale om et mærkbart fald. Dette kan ses i næstfølgende tabel.

Kilde: Basistal i Sammendrag af Stat. Oplysn. tabel 21.

(Kjær Sørensen 1983: 47)

Nogle af de årsager der lå bag den fraflytning der skete fra de mindste bopladser til andre hvor man søgte de bedre muligheder, nævntes omlægningen fra fangst til fiskeri som en mulighed. Finn Gad nævnte i bogen *Grønland* to strenge vintre i 1934 og 1938, og godt nok i Sydgrønland. (Gad 1984 : 248). Men hårde vintre med dårlig fangst, isforhold, kombineret med måske dårlige sociale forhold, kunne også have ført til fraflytninger.

Perioden op til skridtet mod industrialiseringen af Grønland, kan karakteriseres ved forsigtighed, forbeholdenhed, tøven, skepsis, for at tage det endelige skridt til udformningen af en moderniseringsproces, og samtidig det ømme punkt, formulering af en befolkningskoncentrationspolitik.

Begrebet centralisering begyndte at komme på folks læber, og udtryktes ønske om dette. Eske Brun, landsfoged i Nordgrønland 1939-45, samt mange andre poster han besad, mente at *økonomien kunne styrkes ved at centralisere produktion og handel ved de større pladser*. (Kjær Sørensen 1983: 119). Grønlænderne var for en centralisering som det udtrykkes. (Ibid: 127). Man ønskede, at Grønland, befolkningen, skulle forenes til et. Betegnelsen *øgrønlænderne* skal nu nok tages med

tilfælde at vurdere om majoriteten af den grønlandske befolkning ønskede dette.

Landsrådet diskuterede muligheder som åbnede op for en mulig støtte til nedlæggelse af urentable steder. Samtidig gjorde man det klart, at de eksisterende fangstpladser ikke længere var tidssvarende til brug ved overgangen fra fangst til fiskeri. Landsrådet nåede dog ikke at realisere dette forslag, idet Grønlandskommissionen af 1948 i 1950 afgav sin betænkning og som kom til at omhandle den fremtidige bebyggelsespolitik. ((Befolkningssituationen i Vestgrønland 1963: 22-23).

2.1 Grønlandskommissionen af 1948

Kommissionens primære formål var, at den grønlandske befolkning, indenfor det erhvervsøkonomiske og kulturelle, så vidt som muligt skulle komme på samme fod med andre samfund, og der iblandt blive ligeberettiget med Danmark. Denne målsætning havde dog en forudsætning og som stillede et vis krav. Grønlænderne måtte finde sig i, at blive koncentreret på færre men større steder. På anden vis ville man tage visse bosteder op til overvejelse vedrørende deres fremtid.

De bosteder som kom i søgelyset var Uummannaq og Upernavik distrikt i Nordgrønland, kulmine byen Qullissat, og Kap Farvel-området i Sydgrønland. På disse steder fandt man erhvervsforholdene for ringe, så derfor anså kommissionen det for nødvendigt, at befolkningen flyttede til andre steder hvor erhvervsforholdene og boligforholdene var bedre. Det der talte imod disse bosteder samt andre steder, var foruden de ringe erhvervsforhold, de ringe levevilkår som indebar fortsat statstilskud, men dette ville man nu gå bort fra decentralisering til centralisering.

At koncentrere befolkningen på færre enheder ville føre til forenklinger, fleksibilitet, en mere overskuelig infrastruktur, hvor social, sundhedsvæsen, forsyningsforhold, industrianlæg m.v., ville kunne blive opbygget og forbedres.

Alligevel mente landsrådet, at kommissionens argumenter for omstrukturering af bebyggelsespolitikken, kun var baseret på antagelser. Landsrådet savnede konkrete undersøgelser, viden om og dokumentation om erhvervs- og eksistensforholdene på diverse områder og udsteder. Og det viste sig også, at nogle af Grønlandskommissionens antagelser ikke holdt stik bl.a m.h.t. torskens udbredelse, og talen om sælbestandenes undergang. (Ibid: 27-28).

En anden antagelse var dog, at man mente at der foregik en frivillig fraflytning fra Nord i og Sydgrønlands yderdistrikter, til midtgrønlands kolonier i vækst.

man søge og tilvejebringe de bedste midler for en kommende befolkningskoncentration, og fra begyndelsen af gjorde man det klart i deres betænkning, at man ikke ønskede nogen form for tvangsforanstaltninger hvor magt kunne komme i anvendelse. I stedet ville man oprette midler for familier der kunne ønske, at flytte til steder med bedre erhvervsmuligheder.

Af andre midler nævntes oplysningskampagne, hvor man bl.a ville friste befolkningen til at flytte, og samtidig ville man oplyse om hvilke fordele der var ved at flytte til de nye steder, hvilke forbedrede muligheder de ville få. Kort sagt, hvad en befolkningskoncentration ville indebære. Landsrådets rolle var primært, at agere som en ekstra katalysator til vandringer, og præmiere folk der gerne ville flytte til det ideelle bosted. I øvrigt ville man udvise passivitet m.h.t. investeringer overfor nedlægningsstruede steder. Landshøvdingen aflagde besøg på en række af stederne for at informere, og hvor man ville tilskynde til flytning, men også for at opnå en accept fra grønlænderne.

Man kan umiddelbart være skeptisk og ikke tro, at landshøvdingen har besøgt majoriteten af befolkningen på de nedlukningsstruede bosteder, med de ringe transportmuligheder man havde dengang, og ville nok også være bekostelig. Hvor mange mennesker det drejede sig om, kunne også have været interessant at vide. (Ibid: 29-30, 32)

Grønland stod efter 2. verdenskrigs afslutning på tærsklen til det næste skridt mod en industrialisering og en moderniseringsproces der ville åbne op for helt nye muligheder, men som også ville føre til radikale ændringer indenfor bosætningsmønsteret, forholdene. Med Grønlands hidtidige bosætningsmønster med en spredt befolkning og til tider en utilstrækkelig erhvervsstruktur, dårlige sundhedsforhold, ville den danske stat på dette tidspunkt højne grønlændernes levestandard. Midlet for at opnå dette, ville være befolkningskoncentrationer og præmiering, fra en decentral bosætning til færre mere homogene bosteder, urbanisering af visse områder for muligheden for økonomisk vækst. Det altoverskyggende var det økonomiske argument, rationalitet og rentabilitet. Samtidig ville man også åbne op for den isolationsproces Grønland havde været igennem siden kolonitidens begyndelse, hvor nye investorer, det private erhvervsliv i form af danske fiskere kunne komme til, og oplære grønlænderne.

Før jeg begynder at beskrive G-50 betænkningen i det følgende kapitel, er det vigtigt at redegøre for begrebet modernisme som i høj grad kendetegnede udviklingen i 1950'erne og 60'erne, og ikke mindst i sammenhæng med begrebet postmodernisme.

Udvalget for Samfundsinformationens oplysninger om, at befolkningskoncentrationens konsekvenser for udsatte befolkninger i tidsrummet fra 1900-1945, ikke så ud til at have været behandlet i den politik man førte overfor grønlænderne, kan sige noget om den mangelfulde planlægning som den danske stat også førte under reformeringen af det grønlandske samfund i 1950, 60'erne. Dette blev kritiseret, og dette emne beskriver jeg nærmere udførligt i kapitlet.

Skjelbo's oplysninger om manglen ved formulering af rammer indenfor bosætning og demografiske forhold, samt erhvervsforhold, forstærker udvalgets oplysninger. Landsrådets kritik af bebyggelsespolitikken bygget på antagelser, og deres efterlysning af undersøgelser vedrørende bl.a. beslutningsgrundlaget, fortæller også noget om planlægningen, samt ikke mindst om de argumenter og løfter myndighederne har anvendt.

Daugaard-Jensens udtalelse fortæller noget om og giver et fingerpeg om hvilken problematik de danske myndigheder stod med, hvor bopladserne og udstederne i begyndelsen af 30'erne blev anset som en hindring for at opnå et samfund bestående af færre centre.

2.2 Modernisme i Postmodernisme

Modernismen opstod i begyndelsen af 1900-tallet og åbnede op for mange nye ting, men samtidig var den med til at nedbryde de traditionelle samfund som også blev betegnet som primitive og tilbagestående. Da koloniseringen og missioneringen af grønlænderne satte ind, befandt grønlænderne til stadighed sig i *før-modernitets* tidsalderen. Moderniteten vendte dog op og ned på de hidtidige traditioner, livsbetingelser, og førte til gennemgribende forandringer med samfundslivet mange steder rundt om i verden.

Den kapitalistiske udvikling kendetegnet med udbredelsen af det frie marked, byerne hvor industrialiseringen skete, blev gjort til vækstcentre og skød som nye metropoler. I bund og grund skete der en til tider måske ikke frivillig frigørelse, løsrivelse fra traditionen, religionen, og som Niels Martinov beskriver i *Litterære ismer*, skildrer modernismen spændingsforholdet mellem det enkelte individ, og den moderne civilisation. (Martinov 1996: 35). Der skete en individualisering. Stine Hvalsum som er cand.mag. i Historie og Samfundsforhold, og ph.d.-studerende på Roskilde Universitetscenter, betegner sammen med Bo Krüger og Susanne Rasmussen, moderniseringsprocessen som, citat: *den global politisk, økonomisk og kulturel udviklingsproces*. (Hvalsum, Krüger 1992: 38). Men denne modernitet kunne til en vis grad også begrænse og bestemme bestemte regioners udviklingsmuligheder. Moderniseringen var globalt omfattende, men

givelser som afhang af de særlige geografiske, kulturelle og

historiske forhold.

Postmodernitet:

Postmoderniteten som en selvstændig strømning, begyndte først at gøre sig gældende efter 2. verdenskrigs afslutning, og betegnes som en modspiller, afstandtagen, til moderniteten. Et andet karakteristika er, at postmoderniteten accepterer splittelsen hos individet som noget uundgåeligt, og tager afstand fra at en bestemt ideologi eller en særlig samfundsmodel kan løse de problemer som individet bliver udsat for i den moderne tidsalder. Der fandtes ingen endegyldig sandhed. (Martinov 1996: 68).

Ifølge Anthony Giddens anvendes post-modernitet ofte synonymt med post-modernisme, det post-industrielle samfund. Han fortsætter med at nævne, at den udviklingsproces som sker i samfundet, får os til at bevæge os bort fra modernitetens institutioner, og i retning til en ny social orden. (Giddens 1990: 45-46).

Når man ser på de forskellige stilarter eller retninger indenfor det historiske udviklingsforløb, og når man veksler mellem fortid og fremtid indenfor den koloniale periode, må postkolonialisme også nævnes. Ligesom med at placere tidsrummene for modernitetens og postmodernitetens opståen, har der ligeledes været diskussion om at placere postkolonialismens. Denne debat diskuteres nærmere af Leela Gandhi i bogen *Postcolonial Theory* (Gandhi 1998: 25).

Det grønlandske samfund stod overfor et paradigme-skifte samfundsmæssigt, hvor Grønland skulle gøres til et industrisamfund, for på længere sigt at blive mindre uafhængig af omlandet Danmark, og samtidig blive et selvnærende samfund.

ningen

Jeg har i det foregående afsnit beskrevet de danske kolonimyndigheders bestræbelser for at skabe en hensigtsmæssig fordeling af befolkningen og en befolkningspolitik, en ny ære, en moderniseringsproces som grønlænderne ikke kunne afvise, men indirekte måtte føle sig tvunget til at følge. Der var ingen andre alternativer, og grønlænderen måtte assimileres ind i den danske kultur.

Jeg vil i det følgende beskrive G-50 og G-60 betænkningens intentioner, hvilke motiver lå der bag disse betænkninger, og ikke mindst forsøge at få afklaret om befolkningen blev inddraget og taget med på råd i denne proces, og hvor Grønland gennemgik en industrialiseringsproces i løbet af under et halvt århundrede. Planlægning var en vigtig forudsætning for at opnå den mest hensigtsmæssige befolkningskoncentration og for, at mange emigranter kunne opnå den bedst mulige tilpasning til tilflytningsstederne. Denne del omhandler de demografiske forhold.

Disse forhold er vigtige at sætte sig ind i og forstå hvad der skete i socialiseringsfasen med mennesket personligt og familiemæssigt, og i denne afgørende periode og hvor et stort skridt blev taget for at knytte Grønland geografisk tættere sammen, og som også kom til at betyde noget for videreudviklingen af infrastrukturen.

Alt hvad der skete indenfor slægtskab, de familiære forhold, vil jeg ikke komme ind på, men det fremgår også klart, at der i denne moderniseringsproces blev rusket op i nærhedsprincippet, de nære bånd til familierne, fællesskabet i lokalsamfundet, som man til dels måtte gå bort fra, da familier også blev splittet.

Tidligere, og som jeg beskrev under afsnittet om koloniseringen, tilrettelagde de danske kolonimyndigheder udformningen af handel og administrationen i Grønland, og tog de vigtigste beslutninger. Grønlænderne fik, som beskrevet tidligere, gradvis mere indflydelse indenfor det politiske. Det politiske billede havde dog ikke ændret sig i forbindelse med nyordningen 1950, hvor de danske myndigheder blev holdt ansvarlige for koncentrationspolitikken.

Søren Forchhammer nævner i *Gathered and dispersed* statsministerens departement og Ministeriet for Grønland, som dem der lå bag politikken, og deres eneste modstykke bestod af landsrådet. (Forchhammer; *Gathered and dispersed* 1997: 20)

Landsrådet udtrykte deres holdninger m.h.t. politikken over for de danske myndigheder, men inderst inde kunne de reelt ikke forhindre, at befolkningskoncentrationspolitikken blev gennemført.

eftersom levevilkårene gradvist med årene blev forbedret, og i 1950 bestod befolkningen af ca. 25.500, hvor hovedparten til stadighed boede på vestkysten.

De demografiske forhold kendetegnedes fortsat med et spredt bosætningsmønster, og som udgjorde omkring 200 beboede pladser i form af kolonier og udsteder. De færreste bosteder havde over 100 indbyggere. (Skjelbo 1995: 105).

Jeg kunne vælge at beskrive Grønlandskommissionens betænkning G-50 udførligt, men vil i stedet sammenfatte den kort i 4 hovedpunkter,

og jeg citerer: - åbning af det grønlandske samfund for privat virksomhed. Kort sagt ønskede man

- at bevæge sig fra planøkonomi (statsreguleret styring af samfundsøkonomien), til en markedsøkonomi.
- store statslige investeringer på alle samfundsområder,
- omlægning af erhvervslivet til fangst af torsk og
- koncentration af befolkningen. (Ibid: 113) (Befolkningssituationen i Vestgrønland 1963: 109).

Af andre politiske fornyelser i denne periode må det også nævnes, at de omkring 60 handels- eller købstæder, blev reduceret til 17 kommuner. (Petersen 2003: 163)

3.1 Lokaliseringspolitikken, egnede, uegnede steder

Et var at tage stilling til at befolkningskoncentrere befolkningen, men noget andet var også at forberede, udbygge og skabe de rammer på stederne hvor folk skulle flyttes til.

Grønlandskommissionen så det som sin opgave, at gøre de særligt egnede steder tillokkende som bosted for befolkningen i form af tilfredsstillende erhvervsmuligheder.

I Betænkning 1 under afsnittet "Krav til de steder, der udbygges" kom man også ind på usikkerhedsmomentet m.h.t. om man på længere sigt kunne sikre en fremtid erhvervsmæssigt og befolkningsmæssigt. En anden ting man var på forkant over for var, at undgå at skabe rammer for bosætning, anlægsvirksomhed på mindre egnede steder, og som kunne føre til væsentlige økonomiske omkostninger med tab til følge. (Grønlandskommissionens Betænkning 1, 1950: 28, 45).

Forinden disse tiltag var der blevet foretaget undersøgelser m.h.t. anlægsvirksomhed, og dog mest af vejrtjenestelig karakter, og i 1950 satsede man på at fortage nye undersøgelser samt

... i samarbejde med det foreslåede udvalg vedrørende placering og udførelse af bebyggelser i Grønland, samt med ministerier og styrelser der hørte ind under dette område. (Grønlandskommissionens Betænkning 1, 1950: 55).

I sommeren 1949 foretog 16 medlemmer af Grønlandskommissionen en rejse til Grønland for at inspicere forholdene på en række kolonier og udsteder, og hvor man ønskede at erhverve et førstehåndsindtryk af forholdene. Optimismen fra kommissionens side fejlede bestemt ikke noget, og dette kan ses i følgende citat: *«og ikke mindst af den forventning og dybe interesse, hvormed den grønlandske befolkning ser hen til den forbedring af erhvervsmulighederne og den højnelse af de sociale og kulturelle forhold, der har været målet for kommissionens arbejde»*. (Ibid: 18).

Spørgsmålet var dog om hovedparten af den grønlandske befolkning ventede med forventning på de nye tider, og kan skabe tvivl om dette. Efter at have set Betænkning 1 igennem, har jeg prøvet at finde oplysninger om hvad der blev ud af kommissionsmedlemmernes rejse. Det der bliver behandlet og skrevet om i bilag (1-9) (Ibid: 61-125) omhandlede primært befolkningens fordeling, erhvervsfordeling, de geografiske forhold m.m. på de besøgte steder. Ud fra rejseplanen fremgår det også, at man stort set kun har aflagt kort visit på stederne, og det så ligeledes ud til at man ikke havde holdt møder med lokalbefolkningen.

Sammenfattende kan man sige, at med disse tiltag, der ønskede de danske kolonimyndigheder at Grønland og grønlænderne på længere sigt skulle arbejde sig hen mod, at blive økonomisk selv bærende og kunne tage vare for sig selv. Man ville skabe rammerne, fundamentet, og forsøge at skabe veje for dette.

Dette udtrykkes i følgende citat: *«at befolkningen på længere sigt får større muligheder for ved egen indsats at skabe de økonomiske forudsætninger for sin tilværelse»*. (Ibid: 28).

Et andet diskussionsemne var, i hvilken grad og i hvilket tempo man ville tilstræbe sig at opnå disse mål. Løsningen på dette skulle ske ved nøje at iagttage Grønlands økonomiske udvikling, og det interessante, muligheden for at *skride til indgreb* hvis man anså det som nødvendigt, og ikke mindst for at leve op til de mål man har sat. (Ibid: 43).

Forskellige indgreb blev foretaget af danskerne igennem kolonihistorien ud fra interesseforhold, og for at tilgodese den grønlandske befolkning. Dette skete også under moderniseringsprocessen i 1950, 60'erne, og i forbindelse med den førte befolkningskoncentrationspolitik.

Danskerne argumenterede for deres synspunkter m.h.t. nødvendigheden af at koncentrere befolkningen, og ikke mindst at grønlænderne havde tilbøjelighed til, at søge ind til kolonierne. Der

befolkningstallets udvikling i Grønland, samt fordelt på kolonier, udsteder og bopladser, fortæller statistikken også noget andet.

I tabellen vedrørende stigning i befolkningstallet fremgår det, at befolkningen på Vestgrønland, på kolonierne, fra 1938 til 1947 er steget med 12,5 %. Og i tabellen vedrørende befolkningens fordeling på kolonier etc., der kan koloniernes befolkningstilvækst også ses.

Udstedernes befolkning er dog samlet set steget, og et lille fald i befolkningstallet er sket for bopladserne. Der skal tages forbehold for de fremførte tal, da der kan være afvigelser, ligesom den Østgrønlandske befolkning ikke er medtaget.

Kolonidistrikt	Befolkning 31/12 1938 (**)	Befolkning 31/12 1947 (**)	Stigning	Procentvis stigning
Julianehåb	3.814	4.280	466	12,2 pct.
Frederikshåb	1.114	1.372	258	23,2 »
Godthåb	1.598	1.994	396	24,8 »
Sukkertoppen	1.662	1.750	88	4,8 »
Holsteinsborg	1.173	1.617	444	37,9 »
Egedesminde	1.993	2.477	484	24,8 »
Christianshåb	620	670	50	8,1 »
Jakobshavn	1.111(**)	1.354	243	21,9 »
Kutdligssat	660(**)	1.039	379	57,4 »
Godhavn	426	566	140	32,9 »
Umanak	1.487	1.490	3	0,2 »
Upernavik	1.311	1.459	148	11,3 »
Thule	277	335	58	20,9 »
Vestgrønland	17.246	20.403	3.157	12,5 pct.

(Grønlandskommissionens betænkning ! 1950: 24-25).

Tallene⁵ for bopladserne og udstederne viser åbenbart, at der i den indeværende periode ikke er sket den store afvandring fra disse områder i retning mod kolonierne. (Se også Befolkningssituationen i Vestgrønland 1963: 12). Men som det fremgår af tallene, tyder det også på, at der foregik en emigrering imellem bopladser og udsteder, og omvendt måske også fra nogle kolonier tilbage til udstederne. Det skylder man også at fortælle m.h.t. de nævnte data.

I forbindelse med førnævnte oplysninger vil jeg vurdere, at de danske kolonimyndigheder skiftede kurs i denne periode ved at gå bort fra solidaritetsprincippet forstået på den måde. Tidligere under den afspærringspolitik som man førte over for Grønland, da gjorde de danske kolonimyndigheder det meget klart, at man ville beskytte de grønlandske *ôsjæleô* for påvirkning ude fra, for at bruge det

⁵ Se bilagsafsnit samt tabel s. 127

en hele tanken, ideen, bag
befolkningskoncentrationspolitikken kan tydes i følgende citat: *«En fortsat koncentration af befolkningen i større bebyggelser vil medføre en række kulturelle og økonomiske fordele af stor betydning for udviklingen af det grønlandske folk. Den lettere adgang til gode skoler»*. (Ibid: 32).

Jeg vil mene med dette eksempel, at kommissionen talte med to tunger, da man før argumenterede at man nødig ville benytte ordet tvang ved en koncentration af befolkningen, da det ville kunne skade grønlændernes levemåde. Og på anden side med disse udtalelser er det tydeligt, at de varmt anbefalede og argumenterede ofte for en befolkningskoncentration. Hvad der lå bag, efter min mening, denne kursændring fra danskernes side kan der søges forskellige forklaringer til.

En anden ting som de danske kolonimyndigheder gjorde klart var, at når man ville satse på at bringe den grønlandske levelfod, som man anså for at befinde sig på et så primitivt stade, og på nogenlunde samme stade som det danske, også når man så på fremtiden, var det nødvendigt med økonomisk støtte udefra. (Ibid: 29). Denne situation med økonomisk støtte udefra, befinder Grønland til stadig sig i.

I Grønlandskommissionens betænkning I oplyste man, at der i 1947 var over 200 beboede pladser og gjorde samtidig opmærksom på, at der på de færreste steder var indbygger tal over 100. Dette spredte bosætningsmønster, var ifølge kommissionen blevet uhensigtsmæssig.

(Grønlandskommissionens betænkning I 1950: 21). Kommissionen påpegede i øvrigt i betænkningen, at spontane bevægelser hos den grønlandske befolkning burde tages i anvendelse for at tilskynde bosættninger på færre enheder, men spørgsmålet blev på hvilken måde man ville fremme denne udvikling.

I landsrådet i 1950'erne var flertallet stemt for en koncentration af befolkningen, men der var delte meninger om i hvilket omfang det skulle være, og hvorledes man ville gøre det, og hvor ville man gøre det. (Forchhammer: Gathered or dispersed: 31).

De danske kolonimyndigheder måtte på en eller anden måde overbevise grønlænderne om, at en befolkningskoncentration, og i relation til de andre nævnte punkter, var nødvendig. I

Grønlandskommissionens betænkninger 1 og 5, argumenterede man ihærdigt for denne udvikling, og stillede indirekte krav til grønlænderne.

Et andet af betænkningens mål var og nævnt tidligere, at en affolkning af Nord- og Sydgrønland skulle ske. Man ville flytte 10% af Grønlands befolkning, eller rettere sagt 2.000 mennesker til åbentvandsområdet i midtgrønland hvor en udvikling tilskyndedes. En af mulighederne som også er

Vestgrønlands befolkning, samt udviklingen på 3-4 pladser (Grønlandskommissionens Betænkning 1, 1950: 43).

Set i forhold til tidsperioden og befolkningstallet lyder 2.000 mennesker af meget. Målet blev dog taget af bordet, da man mente at erhvervsudviklingen kunne ende med at blive for ensidig, og udelukke udvikling på de resterende kyster. Nogle få familier fulgte danskernes opfordringer og flyttede sydover. Dette beskriver jeg i afsnittet om tilpasning og integration.

De uanede menneskelige omkostninger ved at skulle flytte 10 % af befolkningen, var måske også en af grundene til, at forslaget ikke blev til noget. En anden ting kunne være, at man på de udsete steder hvor denne store gruppe af mennesker skulle flytte til, ikke kunne leve op til kravene om boliger, job m.v. Forudsætningerne var måske ikke til stede. Men disse ting blev ikke nævnt m.h.t. beslutning om ikke at gennemføre dette tiltag.

Del-konklusion:

G-50 betænkningen lagde klare linjer for hvorledes man ville reformere bosætningsmønstret i det grønlandske samfund. Man ville gøre særligt egnede steder tillokkende, og hvor tilfredsstillende erhvervsmuligheder ville kunne forefindes samt opnås. Det usikkerhedsmoment udtrykt i betænkningen m.h.t. om man kunne indfri målsætningen om de eksakte rammer for bosætning m.v., Siger noget om de danske myndigheders planlægning, og samtidig var der en tendens til tvivl og uvished om hvorledes man ville gribe denne politik an.

En anden ting som er værd at lægge mærke til er bemærkningen om så vidt som, at undgå at skabe rammer for bosætning på mindre egnede steder. Denne metode og dette signal, siger noget om hvilket valg befolkningen på stederne ville i sidste ende stå overfor. Samtidig kan dette diskuteres om flytninger blev tilvejebragt af frivillighedens vej og via spontane flytninger, eller om det kunnen defineres som indirekte tvang. Når man sammenfatter og læser Grønlandskommissionens Betænkning 1 og 5 igennem som behandler anlægsvirksomhed og erhvervsmæssige og økonomiske forhold, er det meget tydeligt, og i forbindelse med argumentationerne for en befolkningskoncentration af den grønlandske befolkning, at argument efter det andet talte for at det skulle være økonomisk rationelt og hensigtsmæssig, hvis og når Grønland skulle moderniseres og på den måde få højnet deres levestandard. En anden ting var det handelsmæssige, hvor Grønland økonomisk skulle synliggøres udadtil med omverden. (Ibid: 59).

Man argumenterede med de dårlige erhvervsforhold, sundhedsforhold, og ikke længere tidssvarende bebyggelser, og at den spredte bebyggelse var blevet uhensigtsmæssig, Indenfor besejlingen og

også at kunne spare på området ved, at forbedre
infrastrukturen. (ibid. 10, 21, 23, 33).

Kapitel 4 G-60 Betænkningen - radikalisering

Grønlandsudvalget af 1960 blev nedsat d. 18. februar 1960 af ministeren for Grønland. Selvom de danske myndigheder under målsætninger i Grønlandspolitikken havde til formål, at landsrådets og kommunalbestyrelsernes selvstændige dispositionsret burde udvides, bestod udvalgets 19 medlemmer kun af 5 grønlandske repræsentanter. (Betænkning fra Grønlandsudvalget af 1960, 1964: 23, 194).

Dette giver et fingerpeg om den politiske ulige fordeling der var mellem grønlænderne og danskerne, og som kunne have betydning for de beslutningsgrundlag der blevet taget i forbindelse med befolkningskoncentrationspolitikken. G-60 betænkningen adskilte sig ikke væsentlig fra G-50 betænkningen, idet man fortsat satsede på at højne grønlændernes levestandard indenfor det politiske, sociale og kulturelle. Intentionen var fortsat, at grønlænderne, skulle blive ligeberettiget med Danmark og danskerne, og en udbygning af fiskeriet fortsatte og stadig med målet for øje, at denne industrialisering skulle ske i åbentvandsbyerne. Dette mål forudsatte til stadighed, at en koncentration af den vestgrønlandske befolkning måtte ske. Befolkningskoncentrationer, tvangsflytninger, skete dog også i yderdistrikterne Thule og Østgrønland, og som jeg nærmere kommer ind på senere.

Der var dog også andre årsager til, at de danske myndigheder stræbte højt for at denne befolkningskoncentration skulle ske, og hvor økonomien blev afgørende. Dette beskriver Finn Gad i Grønlands historie. Gad påpeger, at arbejdet i Grønlandsrådet mere blev præget af de politiske og økonomiske problemer, som danskerne havde stødt på, frem for at koncentrere sig om de problemer som grønlænderne havde. Dette beskriver Axel Kjær Sørensen også i *Denmark-Greenland in the twentieth Century*, hvor han nævnte, at for grønlænderne, der handlede det ikke primært om emner som rentabilitet eller diskussion om kapitalisme og socialisme. Og som Axel videre skrev, blev grønlænderne primært holdt uden for den diskussion som danskerne anså som deres problem, og som vedrørte dem. De grønlandske repræsentanters bekymringer bestod mere af deres rolle og indflydelse indenfor det politiske arbejde, samt ligeløn. (Kjær Sørensen 2006: 127).

Danskerne havde problemer med den Kongelige Grønlandske Handel (KGH). KGH havde de sidste år kørt med underskud, og dette gjorde at man måtte søge andre alternativer for, at danskernes

...ne fortsætte. KGH fortsatte dog med at være organisator, da de private næringslivende ikke havde kapacitet til det. (Gad 1984: 311).

Det skinner klart igennem i betænkningen, at de danske myndigheder tænkte i kapitalistiske og økonomiske baner, og argumenterede ofte med at en udvikling i byerne var nødvendig. Selv egnede udsteder som tidligere under G-50 betænkningen blev sat under lup, og betegnet som godkendte steder, talte man nu om at være tilbageholdende overfor m.h.t. fremtidige investeringer. I stedet havde man tanker om at flytte de eksisterende velfungerende ressourcer på disse udsteder, til byerne. Dette kan tydes i følgende eksempel, citat: *De gode udsteders forholdsvis høje gennemsnitsindkomster skyldes i flere tilfælde et stort udbytte hos en lille kerne af fiskere. (fortsætter). Dersom disse driftige fiskere med sans for stort økonomisk udbytte suges til byerne, vil vilkårene for den resterende del af befolkningen hurtigt forringes, og ønsket om at flytte til udviklingsbyerne vil da blive mere almindeligt.* (Betænkning fra Grønlandsudvalget af 1960, 1964: 28).

Dette citat fortæller noget om det radikale skift og skridt der skete med G-60 betænkningen, og for at fremme befolkningskoncentrationer. Fangerdistrikterne, primært Nordgrønland og Østgrønland, blev bevaret, men Grønlandsudvalget arbejdede fortsat med at kategorisere og vurdere de mindre steder. Man var dog i et dilemma. Skulle man fortsat gå efter politikken om at udvikle de mere kvalificerede steder, eller satse på en decentralisering af midlerne. Et andet mål var, at man fremover ville kanalisere de økonomiske stillede midler til bopladser, udsteder, over i byerne, men gjorde det samtidig klart, at der ikke ville blive et totalt byggestop på de mindre steder. (Ibid: 28). Det er tydeligt, at Grønlandsudvalget, de danske myndigheder, sammen med de få grønlandske medlemmer, førte en form for zig, zag kurs m.h.t. hvilken kurs man ville gå efter i forbindelse med lokaliseringspolitikken og koncentrationen af befolkningen.

Der var også en usikkerhed m.h.t. befolkningens flytteønsker, og i tilfælde hvor befolkningsgrupper besluttede at flytte, men til hvilket område. Man valgte også at foretage geografiske lokaliseringer over hvor befolkningen om muligt ville flytte til, og det alt overskyggende var som omtalt tidligere en samling i få større byer, og hvor man forventede, at åbentvandsbyerne ville tiltrække en stor del af befolkningstilvæksten til sig. Nøglen til dette mål skulle være, ligesom dette skete tidligere, fiskeriet og som skulle være den bærende økonomiske kraft fremover, hvor et fiskeri, specielt efter torsk, kunne finde sted året rundt. Man kalkulerede med, at der fremover ville bo 40% af befolkningen i 3 åbentvandsbyer. (Ibid: -33-34).

et andet middel til at fremme befolkningskoncentrationen. På landsrådets møde i 1955 debatterede man spørgsmålet om indførsel af pris-differentieringsordningen. Dette forslag fra KGH blev fremlagt af landsrådsformanden P.H. Lundsteen, og gik kort ud på indhandlingspriser på fisk. Som følge af planen om oprettelsen af forskellige industrianlæg til fiskeriproduktion primært i åbentvandsområderne, ville man nu give højere indhandlingspriser i byerne end i bygderne. (Lynge, Ulla, Hvad med bygderne? 1991: 30). Som det kan tydes, ville indførelsen af denne ordning blive til gavn for byer med større industrianlæg, og modsat til mindre gavn for især udsteder nær industribyerne. Dette tiltag blev også betragtet som en tilnærmelse til markedsøkonomiske forhold, og samtidig som et redskab til at tilvejebringe koncentrationspolitikken.

Dette forslag faldt ikke i god jord for landsrådet som var meget tilbageholdende over for forslaget, idet konsekvenserne i længden ville blive for store forskelle m.h.t. levevilkår mellem de urbaniserede områder, samt yderområderne kendetegnet ved udstederne. Overraskende bakkede landsrådet op om forslaget senere, men samtidig ønskede man ikke en forhastet udvikling. Alligevel betegnedes landsrådets holdning og kovending som en radikalisering, og kan sammenlignes med den situation og det givetvis dilemma, de grønlandske landsrådsmedlemmer stod i, i begyndelsen af 1950'erne. (Landsrådet og koncentrationspolitikken 1983: 70-71, 72-73).

KGH's økonomiske vanskeligheder berørte forskellige områder, hvor man med forskellige metoder forsøgte at dække underskuddet. Et andet område var prispolitikken for forsyningstjenesten. Igennem en årrække havde man ydet pristilskud til forskellige levnedsmidler på kolonierne og udstederne, men i disse år havde en af Grønlandsudvalgets overvejelser været indførsel af geografisk differentierede priser. Men efter forskellige overvejelser valgte Grønlandsudvalget, at prissubsidierne til billiggørelse af varerne skulle fortsættes i 1960'erne. Begrundelsen for denne beslutning lå i, at en geografisk prisdifferentiering ville føre til gennemgribende prisstigninger på udstederne, som i forvejen karakteriseredes med lavindkomst. På dette område skete der på den måde ikke ændringer. Prissubsidierne udgjorde ved slutningen af 1950'erne 7. mio., og i 1964 steg dette til 10. mio. Prispolitikken blev bevaret, og siden hen og i de seneste år i det 21. århundrede, har denne ordning ofte været til diskussion, og synonymt med bygdernes situation. (Betænkning fra Grønlandsudvalget af 1960: 163-164).

Tidligere har jeg været lidt inde på, at Thule og Østgrønland ikke blev indlemmet i G-50 betænkningen, men i 1961 blev de to områder for første gang repræsenteret i landsrådet, og fik også

de opnåede de to yderområder en politisk og retlig
nigestilling med betydeligheden.

Indenfor det administrative blev Folketingets Grønlandsudvalg afløst af Grønlandsrådet som blev etableret i 1964. Rådets funktion blev mere af at være et rådgivende organ. Under rådets kommende opgaver hæftede jeg mig ved en ting i punkt 1, udarbejdelse af analyser, som omhandlede befolkningskoncentrationspolitikken. Dette kan fortolkes til, at tidligere analyser ikke har været tilstrækkelige, og et af de områder som landsrådet tidligere havde kritiseret danskerne for. En anden ting som jeg hæftede mig ved under afsnittet Central planlægning og koordinering, blandt punkterne er, at der ikke fremstod noget om den sociale forsyning. Hvordan ville man i praksis støtte og hjælpe de mange mennesker som var i gang med at flytte til byerne, og som ville flytte til byerne, socialt? (Ibid: 72-73).

Jeg vil vende tilbage til Finn Gads kommentarer i bogen Grønlands historie. Gad nævner et af fordelene ved befolkningskoncentrationen. Politikken var formålstjenlig og havde sine økonomiske fordele. Ved udbygning af de større steder, eller åbentvandsbyerne, bl.a Nuuk, Maniitsoq, Paamiut, kunne man opnå væsentlige besparelser. Man ville kunne placere forskellige moderne faciliteter på få enheder, frem for en spredning af disse, og som ville være for bekosteligt og uoverskueligt. I gennemgangen af kilderne og når man ser på de danske myndigheders argumentationer for at gennemføre befolkningskoncentrationspolitikken, blev det nævnt, at en overgang fra et spredt bosætningsmønster til en koncentration på færre udvalgte steder, ville være mest hensigtsmæssigt og rentabelt. Forchhammer nævnte dog i Tidsskriftet for Grønland i artiklen *Det danske, det grønlandske og den store urbanisering*, at der var væsentlige store omkostninger ved at udvikle byerne. (Forchhammer 2001: 173). Flere argumenter blev fremført fra de danske myndigheder for at gennemføre koncentrationspolitikken, og overbevise de grønlandske repræsentanter om nødvendigheden af den. Men dette sandsynlige udsagn fra Gad, fortæller noget om hvad der stod på spil for danskerne. Nogle af de grønlandske landsrådsmedlemmer forsøgte også, at fortolke den udvikling man sammen med danskerne havde sat i gang, og som foregik. Jørgen Olsen som var overtelegrafist (Kjær Sørensen 1983: 267), påpegede sammen med to andre landsrådsmedlemmer, at rundt på kloden, der foregik der befolkningskoncentrationer rettet mod byerne, og hvor de bedre muligheder fandtes. Denne udvikling var almindelig. (Forchhammer 1997: 101). I det følgende vil jeg komme lidt ind på noget statistik.

verne, og med årene faldt befolkningen også på udstederne, og ikke så markant som myndighederne måske kunne have forventet og ønsket. Bopladserne og udstedernes befolkning bestod af 55% af den samlede befolkning i 1950, og i 1960 var dette faldet til 43,1%. (Ibid: 83). (Befolkningssituationen i Vestgrønland 1963: 44-45).

Som tallene viser i nedenstående tabel, fordoblede Nuuk sin befolkning næsten 3 gange i tidsperioden 1960-1980. Paamiut og Maniitsoq fordoblede deres befolkning, men Maniitsoq lidt under. For Sisimiut ser faldet ud til at være mest markant. Når man ser på udstedernes fald befolkningsmæssigt, var faldet mest markant i byerne Nuuk og Paamiut. Årsagen bag denne afvandring fra udstederne til de nævnte byer, skyldtes givetvis fiskeriets muligheder, og hvor fiskeriet kunne fortages året rundt på stederne.

En udviklingsplan som blev foreslået landsrådet af Grønlandsrådet i 1966, for tiåret 1966-1975, gjorde det muligt at reducere befolkningen på bopladser, udsteder, med 35% (3.400 personer). De 4 åbentvandsbyer, hvor Holsteinsborg også nu indgik, skulle efter hensigten optage disse befolkninger, og forventede befolkningstal på 9.700 indbyggere i 1965 blev kalkuleret. Denne intensive befolkningskoncentration ville føre til, at man 10 år efter i 1975 ville nå op på en fordobling, og hvor 23.400 indbyggere forventedes at være bosat i de 4 byer. (Landsrådet og Koncentrationspolitikken 1983: 73). (Forchhammer 1997: 81). (G-60 Betænkning 1960: 32). Denne store satsning betød at boligbyggeriet blev intensiveret, og førte yderligere til en forøgelse af en radikal befolkningskoncentration. For at bruge et andet udtryk, lagde denne satsning op til gennemgribende ændringer i grønlændernes demografiske struktur.

	Towns			Settlements		
	1960	1970	1980	1960	1970	1980
Paamiut	1038	2118	2237	779	532	382
Nuuk	3179	7478	9077	1113	694	463
Maniitsoq	1636	2588	3008	1026	1043	918
Sisimiut	1714	3362	3976	617	290	225
Total	7567	15546	18298	3535	2559	1988

(Forchhammer 1997: 229). De grønlandske landsrådsmedlemmernes generelle holdning og debat m.h.t. G-60 betænkningen ville være interessant og oplagt at få inddraget og afdækket. Men kort fortalt støttede de G-60 politikken, men efter deres holdning blev grønlænderne holdt uden for deres egen udvikling. (Landsrådet og koncentrationspolitikken 1983: 72-73).

Som jeg forinden før har været inde på, tyder det på at planlægningen af koncentrationspolitikken ikke blev tilstrækkelig udført. Hvorledes man ville implementere denne var der tvivl om, og

ikke mindst hvilke følger ville denne usikkerhed skabe.

Dette vil jeg benytte i afsnittet efter debatten om befolkningskoncentration og delagtiggørelsen af befolkningen.

Del-konklusion:

G-60 betænkningens radikaliserings af befolkningskoncentrationspolitikken blev tydeligt og mere markant i forhold til G-50 betænkningen. Som det ser ud til blev alle kræfter sat ind, og for at udnytte de eksisterende velfungerende ressourcer på udstederne, og som man ville kanalisere til byerne. Det lå klart i tankerne og med intentionen, at ved at trække denne ekspertise og basisgrundlaget for et udsted ud, ville man klart opnå en forringelse af eksistensgrundlaget, og danne basis for en afvandring fra udstedet. Dette eksempel viser, at man foruden havde til hensigt at nedlukke urentable udsteder med dårlige erhvervsforhold, tog man yderligere drastiske skridt ved forsøg på, at forringe velfungerende udsteder.

Denne metode giver associationer til tvangsflytning, selvom den danske stat gjorde meget ud af at oplyse, at man ikke havde den hensigt. De danske myndigheder i Grønland argumenterede på forskellig vis nødvendigheden for, at koncentrere befolkningen. Men spørgsmålet er om man kunne indfri målsætningen om velfærd på steder som man ville gøre velegnede. Dette kunne blive vanskeligt, også når man tager Forchhammers betragtning med om at der var omkostninger ved, at udvikle byerne, og som må klart have betydet noget for de rammer og forhold man måtte skabe for de mange tilflyttere fra udstederne.

De danske myndigheder anvendte forskellige metoder for at fremme flytninger til industribyerne, og prisdifferentieringen var et middel, men dette skabte røre hos landsrådet idet man mente, at der ville blive for store forskelle prismæssigt mellem de urbaniserede områder og yderområderne.

Før jeg senere følger op på tilpasnings i og integrationsfasen for tilflytternes vedkommende, vil jeg i det følgende se på debatten om befolkningskoncentration, og som foregik i aviserne, samt primært rette fokus på borgernes holdninger, og efterfølgende vil jeg se på nogle antydninger og forklaringer om grønlændernes manglende inddragelse i opbygningen af deres eget samfund.

Integration i Mangel på uddannelse, en af afgørende

faktorer for deltagelse

Som vi har hørt tidligere, handlede det for danskerne om, at gennemføre befolkningskoncentrationen så hurtigt som muligt. (Forchhammer 1997: 65). Axel Kjær Sørensen stillede spørgsmålstegn ved, om grønlænderne oprigtigt og vitterligt ønskede at blive daniseret, og blive gode danske borgere, men spørgsmålet var om grønlænderne ville denne vej og blive med tiden fuldt ud civiliseret. (Kjær Sørensen 1983: 121).

Den offentlige debat i aviserne:

Den grønlandske offentlige og menige debat om de begivenheder der skete i 1950'erne, var ret begrænset. Der så ikke ud til, at være nogen bred folkelig opstand mod nyordningen og dens følger, men noget kritik og skepsis til koncentrationspolitikken var der. Nogle personer udtrykte sig og kritiserede samfundsudviklingen og de forhold man måtte igennem.

I gennemgangen af Grønlandsk Avis- og Tidsskrift-index 1950-1954, under Befolkningspolitik, var der indenfor denne periode ca. 10 indlæg af grønlændere i forskellige aviser, og resten af danskere. (GATI 1976: 30-31). Det kan være lidt svært at vurdere om nogle af personerne er grønlændere eller danskere, og dertil må man have en formodning. Ca. 10 indlæg i løbet af 4 år lyder måske ikke af meget.

I perioden 1955-59 under *Grønlandske Samfundsforhold i alm.*, er der også få indlæg af grønlændere. I perioden 1960-64 og under emnegruppe *Udvandring og indvandring* var der få indlæg af grønlændere, men under emnegruppe *Grønlandske Samfundsforhold i alm.*, er der mange indlæg af danskere og til stadig få af grønlændere.

I perioden 1965-69 under emnegruppe *Udvandring og indvandring*, er der 3-4 indlæg af grønlændere, og under *Grønlandske Samfundsforhold i alm.*, er der ligeledes mange interessante indlæg, men hvor få grønlændere udtrykker sig. Flere grønlandske skribenter indenfor perioden 1950-69 er gengangere.

For nogle af indlæggenes vedkommende, har det ikke været mig muligt, at skaffe oplysninger om personerne, deres uddannelse m.v., da de heller ikke stod skrevet i Grønlands Grønne Bog. I det følgende vil jeg analysere nogle læserindlæg fra borgere.

Ole Løvstrøm havde et indlæg i AG i 1950 med overskriften, "Hvorfor vil bopladsbeboerne ikke flytte?".

Løvstrøm ville gerne svare på dette spørgsmål, men som han udtrykte var befolkningen eller fangerne tilbageholdende med, at give deres mening til kende, vedrørende om man ville flytte fra

gerne var for tavse og mente at det kunne være oplagt, at de udtrykte deres holdning vedrørende flytninger og skrev om det.

Løvstrøm kom også ind på folkeoplysningen og om fangeren på udstederne virkelig ikke vil opnå fremgang, og kom endvidere ind på de kommunikationsproblemer der var mellem myndighederne og bopladserne, udstederne. Efter hans udsagn fik de for lidt besøg fra de overordnede myndigheder.

For at nå til en forklaring og hvorfor fangeren ikke ønskede at flytte, nævnte Løvstrøm at fangeren ikke uden videre ville give op. Fangeren ville og kunne til stadighed yde den indsats der var nødvendig i sit erhverv, og brødføde sin familie. Fangeren var fortsat fortrøstningsfuld m.h.t. fremtiden, i det han også åndeligt og personligt fik de kræfter fra stedet og som var til gavn for familien, og han havde håb.

Løvstrøm nævnte også, at forholdene på udstederne kunne være meget forskellige, og ligeledes var der for lidt kendskab til forholdene på udstederne, og endelig kunne der være forskellige oplysninger om disse områder. Løvstrøm gjorde også opmærksom på postulatet fra myndighederne, at bopladserne og udstederne ikke var rentable. Men dette gjorde sig ikke gældende for ålatsinaanngitsumutô (for den som ikke forholdte sig passivt).

Ole Løvstrøm afsluttede sin artikel ved at komme ind på planerne om befolkningskoncentrationer, og nævnte et af argumenterne til koncentreringen. Når befolkningen blev koncentreret, ville de opnå bedre fartøjer, og når de fik fartøjerne, så ville de få bedre velstand. Til dette udsagn og løfte sagde Løvstrøm, citat: *Ø Udstedsbeboeren anser ikke befolkningskoncentration og fremtiden for dette som lysø*. Uden tvivl ville alle emigranter ikke kunne få et fartøj. (AG Nr.9, 1950).

Edvard Kruse var tydeligt betænkelig og frustreret over planerne om at affolke kolonierne Upernavik og Ummannaq, og specielt m.h.t. om det handelsmæssige, at omkostninger på disse steder var for store. Disse frustrationer udtrykte han i Avannaamioq (oversat Nordgrønlanderen) i 1951. Efter hans udsagn ville forholdene godt kunne ændre sig med tiden, og hvis stederne skulle affolkes ville man miste en god forsyningskilde m.h.t. sælskind. (Avannâmiok Nr.2, 1951).

Edvard Kruses artikel fortæller også noget om og når man ser på det væsentligste, at der var en vilje til at skabe erhvervsvilkår på stederne m.h.t. de forhold man nu levede under.

Ulloriannguaq Kristiansen arbejde som tolk for to amtslæger, der undersøgte sundhedsforholdene i Grønland i sommeren 1947, og sammen med de danske amtslæger fik han mulighed for at besejle Grønlands vestkyst fra Kap Farvel til kolonien Upernaviks nordligste boplad, og ikke mindst få en vis indsigt i forholdene på de mange bopladser.

en, forskellige eksempler hvor han sammen med amuissægerne bl.a. fik lov til, at komme ind hos en af de ældste Gaba's jordhytte og se forholdene, under deres ophold i Djævelens tommelfinger i Upernavik distriktet. Ud fra hans beskrivelse var forholdene i hytten ikke humane og usle. De blev bestyrkede over forholdene, og som fik Ulloriannguaq til at betragte lokalbefolkningen på bopladserne som primitive folk, og som ikke havde nogen chance for, at følge med i udviklingen. *«Sådan er bopladsfolkene. De lever som de altid har gjort. De hjælper hinanden, når det er nødvendigt, og det er det, som gør livet udholdeligt for dem i trange tider på den ensomme boplads».*

Ulloriannguaq kom i artiklen ind på den grønlandske presse, og som i artikler havde hævdet at det ville være mest hensigtsmæssigt, at flytte befolkninger fra de små bopladser til steder hvor der fandtes bedre erhvervs og oplysningsmuligheder. Til denne holdning var der delte meninger. Muligheden for at tvinge folk til at flytte var en ting man kunne tage i betragtning, men denne fremgangsmåde blev ikke betragtet som den bedste løsning, og ville være et for hårdt skridt. I stedet burde man yde en hjælp for, at overbevise befolkningen på stederne og nødvendigheden af migration, men hvis dette ikke var muligt lå muligheden i at sammenhobe befolkningen på færre byer.

Ifølge Ulloriannguaq ville der være visse fordele ved sidstnævnte mulighed, idet organiseret oplysnings, samfunds- og socialarbejde ville kunne centraliseres på bestemte udvalgte byer. Men spørgsmålet var ifølge Ulloriannguaq hvad befolkningen på bopladserne syntes om denne udvikling. Citat: *«Vi er født på denne lille boplads. Vores forfædre har boet her. Vi elsker dem, og vore børn og atter deres efterkommere skal bo der også».*

Om tanken om flytning af mennesker udtrykte Ulloriannguaq, citat: *«Men tanken er for betydningsfuld til, at den kan lægges til side og glemmes».* (Vestkysten Tfgt. Nr.6, 1952).

Hendrik Olsen som var fra Upernavik havde et indlæg i AG i 1963 med overskriften *«Befolkningsflytninger»* Olsen havde skrevet artiklen på foranledning af en anden artikel af samme efternavn. Han brødte sig ikke om ordet befolkningsflytninger og fik kvalme når han hørte ordet. For ham var betegnelsen synonymt med tvang. Debatten og diskussionen omhandlede perioden hvor man talte om, at forflytte mennesker fra uegnede steder i nord til egnede i syd. For Olsens vedkommende var det op til menneskene på stedet, om de ville foretrække bl.a. de urbaniserede steder, eller blive hvor de var.

Men før denne beslutning måtte man undersøge de tilsigtede tilflytningssteder først og vurdere om de kunne leve op til kravene. For Hendrik Olsen handlede det om mennesker, og som var vant til at

akt var forflyttelserne fra Upernavik og distriktet omkring ingen succes. Forholdene på udflytningsstederne var dårlige, og tilflytterne blev ikke særligt godt behandlet af den lokale befolkning, og hvor der bl.a blev set ned på dem.

Dette havde bl.a også medført en ulyst til at flytte sydpå, og som gjorde at nogle valgte at flytte tilbage. H. Olsen forsvarer også fangererhvervet i Nordgrønland. Fangeren kunne selv tilvejebringe sin hverdag, og blev aldrig arbejdsløs og stod bedre stillet end fiskeren og arbejderen.

Afsluttende påpegede H. Olsen, at målet om at foretage befolkningskoncentrationer på steder med mulighed for nogen fangst og fiskeri året rundt, ikke var en løsning som kunne anvendes på daværende tidspunkt. (AG Nr.15, 1963).

Jakob Janussen beskrev i 'Overflødig i sit eget land' forholdene omkring grønlandernes manglende involvering i udformningen og opbygningen af det grønlandske samfund. Artiklen er fra 1969, og Janussen fremhæver i denne forbindelse, at repræsentation af grønlandske interesser i planlægnings- og udviklingsarbejdet efter hans synspunkt, ikke har været særlig udbredt eller synlig.

I forbindelse med den befolkningskoncentration der skete omkring dette tidsrum, berørte han ligeledes den danske stats svigtende indsats indenfor det sociale område, og fortsatte med at påpege, at det offentliges indsats på det almen-menneskelige område indtil de allersidste årtier havde været begrænset til, at rette menneskelige skader op, og været en tilbøjelighed til først at rette en indsats ind når hændelserne var sket. Forstået og fortolket var dette tiltag sket på et sent tidspunkt.

I forbindelse med den hastige moderniseringsproces og udvikling der skete, udtalte Janussen, citat: *Ø Vi må sætte udviklingstempoet ned. Vi må give mennesket Ø. Ø Målet for den politik, vi skal føre..Ø.* (Aarhus Stiftstidende 18/4, 1969).

Et andet diskussionsemne og alternativ som de danske myndigheder havde i tankerne var, at flytte den grønlandske befolkning til Danmark. Disse forhold beskriver journalisten Jørgen Fleischer i en artikel i Atuagagdliutit i 1969 med overskriften 'Masseafvandring i eller Ø'.

Den uventede eksplosive stigning i befolkningstallet, som følge af bl.a den forbedrede levestandard, var begyndt at volde problemer, og havde ført til disse tanker.

Løvstrøms udsagn bekræfter andre kunders dækning af grønlændernes tendens til at udvise tilbageholdenhed, samt ikke synlige aktive deltagelse i samfundsdebatten, og hvor deres holdninger efterlystes.

Dette udsagn og efterlysning af holdninger, og i dette tilfælde, fra fangerområderne kendetegnet ved de mange udsteder og bopladser, kan på en eller anden måde sige noget om de danske myndigheder i Grønland fik fuld opbakning fra de marginaliserede områder. Udsagnet bekræftes og støttes af Søren Forchhammers oplevelse i *Gathered or dispersed* m.h.t., at det i de historiske kilder har været svært for ham, at finde frem til kilder som beskrev den menige borgers holdning og synspunkt til koncentrationspolitikken.

Det samme var tilfældet for mit vedkommende under mine kildesøgninger.

På dette tidspunkt i 1950, og som tidligere oplyst, bestod bopladserne og udstedernes befolkning af 55% af den samlede befolkning i 1950⁶.

I denne sammenhæng kan man stille spørgsmålstegn ved de danske myndigheder og landsrådets udtryk og argumentationer i kilderne, at den grønlandske befolkning bakkede op om og støttede denne politik. Når man tager efterlysningen af befolkningens stemmer i samfundsdebatten, og den sparsomme debat med i betragtning, kan man være tvivlende overfor og stille spørgsmålstegn ved, om dette var majoriteten af den grønlandske befolkning.

Denne tvivlende påstand som de overordnede myndigheder har anvendt for, at gennemføre politikken, stiller også et spørgsmålstegn ved beslutningsgrundlaget. Nærmere analyser må foretages for at få dette fuldt ud bekræftet, men givetvis var det ikke et bredt flertal som var for befolkningskoncentrationer.

Som Axel Kjær Sørensen tidligere påpegede, var han ligeledes i tvivl om grønlænderne vitterligt ønskede denne udvikling.

Et andet brist er afstanden, kommunikationen mellem beslutningstagerne og de afsides udsteder. Denne fjerne afstand og mangel på interaktion mellem parterne, forstærker forholdene omkring kendskab og for lidt indsigt i forholdene på bopladserne og udstederne. De enkelte udsagn fra de citerede mennesker, viser også, at der blandt fangerne, lokalbefolkningen har været en vilje til selv, at kunne udforme og udvikle deres egen tilværelse, og Kruses udtalelser opfordrede også til et ønske om tålmodighed rettet mod kræfterne og initiativtagerne bag befolkningskoncentrationer.

⁶ (Forchhammer 1997: 83)

stederne havde svært ved, at finde frem til den rette metode og løsning i forbindelse med befolkningskoncentration, og når man tyder hans udtalelser, ser det ud til at tanken og muligheden for tvangsflytning i visse situationer ikke var en fjern tanke.

Hendrik Olsens udsagn om dårlige forhold på tilflytningsstederne, bekræfter andre kilders udsagn. Janussens udsagn antyder, at myndighedernes til tider ikke velovervejede politik om befolkningskoncentration, og ikke tilstrækkelige planlægning, førte til menneskelige konsekvenser, og som man har forsøgt at sætte en indsats ind over for først efter, at skaderne var forekommet. Dette lille udsnit fra en debat indenfor tidsrummet af ca. 20 år gør det svært, at vurdere og finde frem til majoriteten af den grønlandske befolknings holdning og syn på den udvikling og modernisering der skete om dem.

Men en ting man kan udlede ud fra analysen og Søren Forchhammers udsagn er, at den grønlandske debat i aviserne indenfor de nævnte tidsperioder var sparsom.

5.2 Befolkningens delagtiggørelse: Guldborg Chemnitz var en fremtræden kvinde, og var uddannet translatør og født 1919 i Qassimiut i sydgrønland. (Grønlands Grønne bog 2001: 19). Guldborg fandt det vigtigt at fokusere på mennesket og det der skete omkring dem i forbindelse med den udvikling der skete under moderniseringsprocessen i Grønland. Sine holdninger udtrykte hun i bogen *Grønland i udvikling* under overskriften 'Udviklingen som en grønlænder ser den'. Guldborg mente, at der blev ofret for lidt interesse for menneskerne. Hun fandt det i øvrigt vigtigt og logisk, at dem som udformede Grønlandspolitikken havde en vis form for indblik i og kendskab til, hvad der konkret skete med mennesket når det kom i berøring med og blev præget af den materielle udvikling. Når de danske myndigheder, (mener at budskabet er rettet til dem), stræbte så meget efter at grønlænderne skulle moderniseres, og hvor mange kræfter og midler blev anvendt, måtte man også tage sådanne forhold i betragtning. Ud fra Guldborgs bidrag som medarbejder i forskningsarbejdet, var det nødvendigt, at tage hensyn til den menige borger, da det var for deres vedkommende, at man ville udvikle og modernisere Grønland. (Grønland i udvikling 1964: 10-11). Guldborg nævnte også de veluddannede grønlændere, som befandt sig i modsat situation i forhold til deres grønlandske medborgere, hvor hovedparten var ufaglærte. De følte, at de var på bølgelængde med danskerne, og følte sig måske mere accepteret. Men som Guldborg skriver, måtte de erfare, at man ikke kunne dette, og har muligvis ført til splid imellem parterne. (Ibid 1964: 12-14).

Grønland i udvikling ind på en interessant ting, og som kan give et indblik om hvorfor grønlanderne blev tilskuere til udviklingen, og at de ikke blev delagtiggjort i den udvikling som i høj grad omhandlede dem.

Guldborg kommer ind på de mennesker som havde fået sig en uddannelse, og blev betragtet af andre grønlandere som heldige, idet de fik et forspring i forhold til andre som ikke fik de muligheder. Hun nævnte de grønlandske politikere som de heldige, og havde via deres baggrund mulighed for i hverdagen, at sætte sig til bords med danskerne, og være med til at have en vis form for indflydelse. Guldborg kommer videre ind på, at når de veluddannede grønlandere fik det privilegium hvor de sammen med danskerne kunne sidde, og tage beslutninger der vedrørte deres egne landsmænd, så var det ikke så meget at forlange, at de, med deres beføjelser og bemyndigelse, fik og som Guldborg skriver, *ølangt større føling med og forståelse for den meget vanskelige situation i Grønland i dag*. (Ibid 1964: 52-53).

Når man tænker på at tage et selvstændigt ansvar for sine egne forhold, der nævnte Guldborg også, at hendes overbevisning var at grønlanderne inderst inde selv ønskede, at være med til forme deres egen udvikling i Grønland. Men barrieren var dog manglende uddannelse, og dette forhindrede dem i at kunne videreudvikle sig. (Ibid: 54-55). Guldborg Chemnitz skrev sin artikel i 1964, og kom endvidere også ind på nødvendigheden, behovet for mere uddannelse blandt grønlanderne. Men hun påpegede også, at når man tog skridtet til en højnelse af uddannelsesniveauet, vil dette også indebære, at det førte til klassedeling af det grønlandske samfund, hvor hver havde deres forskellige personlige mål og interesser.

Tupaarnaq Rosing Olsen omtaler også disse forhold i bogen *I skyggen af kajakkerne*. Jeg har tidligere beskrevet hovedpunkterne i G-50 betænkningen, og deraf fremgår det at det hovedsagelig var udbygning af erhvervsstrukturen, administrative forhold der fra danskernes side blev satset på. Den grønlandske pengeøkonomi skulle styrkes. Men en målrettet satsning på uddannelsesområdet for grønlanderne, var ikke noget danskerne prioriterede.

Claus Bornemann var konstitueret Kontorchef hos landshøvdingen (Kraks Blå Bog), og gjorde opmærksom på dette problem i Tidsskriftet Grønland i 1961, under overskriften *Bliver den grønlandske arbejder forbigået?*. I Grønland fandtes på dette tidspunkt ingen lærlingelov, og de danske myndigheder havde i Grønlandskommissionens betænkning erkendt problemet om manglende faglig uddannelse, og havde til hensigt at gøre noget ved dette, men der skete ikke noget. 8 år efter Nyordningens indførelse tog man problemet op, og der erfarede skoledirektør Mikael Gam, citat: *at vi på lærlingeområdet er langt tilbage for det, betænkningen gik ind for*.

tsætter i artiklen ved at nævne, at den danske stats mål med udviklingen i Grønland var, at forbedre levestandarden i takt med en højnelse af produktiviteten, og dertil kunne man ikke komme uden om en uddannelse af den lokale grønlandske arbejdskraft. (Ibid: 468-69).

Landsrådet havde tidligere igennem flere gange udtrykt ønske om, at der blev satset på uddannelsesområdet, og især med henblik på befolkningen i udstederne. På dette tidspunkt bestod 40% af befolkningen fra udstederne, og sandsynligvis befandt de fleste ufaglærte sig på disse steder. Rosing Olsen skriver endvidere, og som omtalt før, blev befolkningen på udstederne og den resterende del af befolkningen, og som blev begrænset m.h.t. uddannelsesmuligheder, den tabte generation. (I skyggen af kajakkerne 2005: 77-79). Disse udsagn støtter Guldborg Chemnitz udtalelser tidligere. Rosing Olsen kommer ligeledes ind på den begyndende klasseskel der skete. (Se også: Hertling, Grønlandske paradokser 1977: 56-57).

Rosing Olsen nævner, at den tekniske og menneskelige udvikling adskilt hver for sig, kørte i hver deres retning. For sidstnævntes vedkommende, var det ca. 40% af befolkningen, men her må mindre byer også tages i betragtning. , At befolkningen i disse områder blev gjort til tilskuere til udviklingen, nævnes. Befolkningen fra disse yderområder, havde efter sigende knappe midler til rådighed, og som gjorde at man overlod ansvaret, udviklingen til andre med bedre ressourcer. (Ibid: 2005).

Jeg vender tilbage til Guldborg Chemnitz's udtalelser i bogen *Grønland i udvikling*. Efter Guldborg's udsagn blev grønlænderne betragtet som en form for byrde for danskerne. De levede ikke op til de forventninger som danskerne ønskede med henblik på at bidrage til opbygningen af Grønland, og oveni fik de at vide, at Grønland ikke kunne forsørge sig selv. Disse forklaringer om, at anse grønlænderne som ikke være i stand til at bidrage til samfundsudviklingen gjorde dybt indtryk hos Guldborg, og hvor hun følte sig deprimeret, og følte sig ikke accepteret eller blive lige berettiget behandlet.

Efter Guldborg's mening burde danskerne sætte sig ind i grønlændernes hverdag, for at forstå grønlænderen og mennesket som levede i dette arktiske område. Hun kom også med en appel til de grønlandske politikere vedrørende det samme⁷. For Guldborg handlede det om i et demokratisk og frit samfund, at man tog befolkningen med på orde, at enhver fik mulighed for at udtrykke sine

⁷Se også (Grønland i udvikling 1964: 63). Her kommer Guldborg Chemnitz med en appel til de danske politikere, samt de danske borgere.

agt, meningsudveksling til gavn for alle. men i Grønland eksisterede disse forhold nærmest ikke. De grønlandske politikere havde efter Guldborgs mening, andre tanker i hovedet som økonomisk rationalitet. (Grønland i udvikling 1964: 61-62).

Guldborg viste udmærket godt, at hvis grønlænderne ikke ydede noget, så ville de som gengæld ikke få noget, og kom derefter ind på politikernes manglende forståelse for de problemer som grønlænderne befandt sig i, og postulatet om at grønlænderne ikke kunne tage vare for sig selv, og på den måde udviste passivitet og ansvarsløshed. For Guldborg handlede det om, at få mennesket i centrum og respektere dets rettigheder, og dertil havde hun et ønske. Dette kan tydes i følgende citat. *øat vi grønlændere behandles som mennesker, efter de principper som med så stor kraft og alvor ligger i menneskerettighedserklæringen*. (Ibid: 63).

5.3 Analyse om den grønlandske befolknings delagtiggørelse i moderniseringsprocessen:

Det er nødvendigt i det følgende at skele til forskellige faktorer, fortolkninger, for dels at få bekræftet om beslutningsprocessen, udviklingen gik uden om befolkningens medvirken, eller sagt med et andet og kendt udtryk i historisk perspektiv, at grønlænderne blev gjort til tilskuere til deres egen udvikling.

Der kan være flere årsager til, at befolkningen blev den lille part under moderniseringsprocessen. De geografiske forhold med lang afstand fra beslutningstagerne til majoriteten af befolkningen, vanskelige transport, besejlingsforhold, mangel på uddannelse, barrierer mellem danskerne og grønlænderne, elitens dominans m.v.

Guldborg Chemnitz syn på udviklingen i 1960'erne og som hun selv oplevede og blev bekendtgjort ved via sit arbejde, og nødvendigheden af at sætte sig ind i grønlændernes hverdag og ønsket om i langt højere grad at inddrage grønlænderne i opbygningen af det grønlandske samfund, samt ikke mindst Tupaarnaq R. Olsens påpegning af, at grønlænderne følte sig overflødig i den udvikling de var omgærdet af, giver et førstehåndsbillede af tesen om inddragelse, ikke inddragelse under moderniseringsprocessen.

Når man gennemgår G-50 betænkningen er det ligeledes tydeligt, at den danske stat udelukkende foretog høring med det grønlandske landsråd vedrørende planlægningen af moderniseringen af det grønlandske samfund. (Grønlandskommissionens Betænkning 1: 5-6).

Når man vurderer undersøgelser ved udformningen af nyordningen vedrørende planlægning og placering af bebyggelser, er det ligeledes tydeligt at evt. folkeoplysning om nyordningen eller

fremgik. Ligeledes er det svært at vurdere evt. en målsætning om at komme i dialog med befolkningen ved debat. (Ibid: 54-55). Jørgen Fleischer's artikel i antologien *Nunarput* giver et lille fingerpeg om dette, de geografiske forhold og oplysningsarbejdet som i 1980'erne var i fortsat udvikling, citat: *ØFør i tiden var det vanskeligt at få den spredte befolkning i tale på grund af de store afstande*. (Nunarput 1985: 79).

Det er svært at vurdere hvor mange procent af den grønlandske befolkning som havde/ikke havde en uddannelse da moderniseringsprocessen i 1950'erne trådte i kraft, men Guldborg Chemnitz iagttagelser, erfaringer med sit arbejde som translatør, Bornemann's artikel, Gam's erkendelse i citatet i artiklen vedrørende G-50 betænkningens hidtidige målsætning på uddannelsesområdet, forstærker, tydeliggør forklaringen om hvilke baggrunde der lå bag den tilskuerrolle som grønlander befandt sig under moderniseringen af deres samfund.

Som jeg har behandlet og nået frem til i analysen, er der forskellige fortolkninger til involvering, ikke involvering af grønlanderne under moderniseringsprocessen. Men et er, at der kan være sammenhænge mellem forskellige faktorer og som var udslagsgivende. Min umiddelbare vurdering og nærmeste fortolkning, vil jeg også nævne manglen på uddannelse blandt grønlanderne, marginaliseringen af befolkningen som blev skabt under koloniseringen, gjorde afstanden lang fra beslutningstagerne til den menige borger ude på kysten. I sammenhæng med fortolkningerne vil jeg også nævne formynderiet af grønlanderne som udslagsgivende.

Selvom det fra danskernes side nok var i den bedste mening, at være forsørger for den grønlandske befolkning og højne levestandarden, vil jeg umiddelbart udlede, at dette formynderi i sammenhæng med den afspærringspolitik man førte siden kolonitidens indførelse, på en eller anden måde har fastlåst grønlanderne i den beskyttede tilværelse. Afhængigheden til danskerne og hvor ansvaret i mange tilfælde blev ladet til de danske autoriteter, gjorde det svært for grønlanderne at komme til orde, eller kritisere danskerne. Samtidig gjorde formynderiet det måske nemmere for den danske stat, at gennemføre reformerne, befolkningskoncentrationspolitikken, idet man så må sige, holdte hovedparten af befolkningen udenfor den demokratiske proces ved udelukkende, at inddrage en mindre kreds af majoriteten, den grønlandske politiske elite.

Del-konklusion:

Ole Løvstrøm's efterlysning af fangerne og til dels befolkningens stemmer i folkedebatten, og som bekræftes af Forchhammer, kan sandsynligvis sige noget om, at de danske myndigheders politik om

ørelse af denne, givetvis ikke blev taget ud fra et flertal af den grønlandske befolknings ønske.

Jakob Janussens kritiske holdning m.h.t. den danske stats svigtende indsats indenfor det sociale område, og på det almen-menneskelige område, fortæller noget om de konsekvenser som koncentrationspolitikken medførte, og på en eller anden måde en mangel på et socialt beredskabssystem som burde have været en forudsætning før man tog beslutningen om at flytte befolkninger. Dette kommer jeg nærmere ind på i afsnittet om tilflytteres tilpasning til nye omgivelser.

En undersøgelse af de tilsigtede tilflytningssteder, samt nødvendigheden af dette, og påpeget af Hendrik Olsen, fortæller også noget om en givetvis utilstrækkelig planlægning.

Som det tyder på og vurderet ud fra kilderne, tyder det på at mangel på uddannelse var en af de afgørende faktorer for grønlændernes begrænsede delagtiggørelse i den udvikling som omhandlede dem. I sammenhæng med en stærk respekt for de autoritative myndigheder, og som jeg vil komme med et eksempel på under et interview med en informant i afsnittet om tvangsflytning, og i sammenhæng med andre faktorer, gjorde dette det også svært for den menige grønlænder at komme til orde.

Befolkningskoncentration blev anset som en nødvendighed på vejen mod bedre velfærd, men som jeg vil behandle nærmere i det næstfølgende afsnit, fik mangel på planlægning og integration forskelligartede konsekvenser for tilflytternes vedkommende.

Planlægningen og baggrunden bag befolkningskoncentration, samt debat har jeg forinden behandlet, og næste fase i denne proces var integrering og tilpasningsdelen for tilflytternes vedkommende. Det interessante i denne sammenhæng bliver at se på, om denne del af koncentrationspolitikken levede op til løftet om velstand og velfærd, og om integreringen for tilflytternes vedkommende forløb godt. Dette vil jeg behandle i næstfølgende afsnit.

fra fangersamfund til en urbaniseret tilværelse

Emigranten eller tilflytterens version af hele dette forløb er vigtig, at tage med betragtning for at finde ud af om de danske myndigheder og til dels landsrådets implementering af befolkningskoncentrationspolitikken for alle parter vedkommende, og her tænker jeg først og fremmest på tilflytterne, og de eksisterende borgere på tilflytningsstedet, forløb planmæssigt samt tilfredsstillende.

Jeg vil komme med nogle eksempler med udsagn fra borgere, og deres syn på sagen. Hvad dette radikale indgreb i et bosætningsmønster medførte konkret social i og integreringsmæssigt for borgerne vil jeg ligeledes komme ind på. Jeg vil ligeledes inddrage artikler af kæmner Helge Knudsen, og som var med til, at forberede og implementere politikken, og foretage en analyse. Der skete også tvangsflytninger fra udsteder, og i dette vil jeg behandle nærmere, også i forbindelse med diskussionen om denne koncentreret af mange mennesker skete på frivilligt basis, eller uden folks samtykke.

Definering af begrebet migration

Før jeg går videre med at beskrive tilflytternes vilkår på tilflytningsstedet, vil jeg kort redegøre for og definere hvilke type migrationer der kunne være tale om.

David Damas talte i bogen *Arctic Migrants* om to typer flytninger, migration (movement undertaken by individuals) og forflyttelse (planned movement). (Damas 2003: 5, 7). Jeg vil lidt senere vende tilbage til David Damas argumentationer om hans synspunkt vedrørende om der var tale om frivillige eller ufrivillige flytninger.

Yvon Csonka taler i *Centralization, Collectivization, and Relocation*, foruden Damas samme begreber, også om centralisering og nævnte ligeledes, at missionærerne tidligere samt kolonimyndighedernes motivation til intervention, blev betragtet som citat, *social engineering* or *planned social change*. (Csonka: Module 9: 5, 11).

Mange ting ville blive berørt personligt og følelsesmæssigt når familier besluttede og valgte at opgive deres tilværelse på en boplads eller et udsted, frem for fremover at skulle etablere en ny tilværelse på et større udsted eller by.

Robert Petersen havde en samtale med kateket Martin Nielsen fra Kullorsuaq i Nordgrønland, i bogen *Settlement, kinship and hunting*. Denne samtale står også skrevet i avisen *Avangnâmioq* 1957.

for de gode fangere som levede omkring Kullorsuaq, ikke valgte at flytte fra Upernavik området og sydpå, selvom de danske autoriteter på den ene eller anden måde forsøgte at overbevise dem, at dette var nødvendigt. Grunden der til var de gode fangstforhold og muligheden for at tage på fangst til Melville Bay, og andre eksempler som Robert nævnte.

I samtalen med Martin Nielsen fremgik det også, at de danske myndigheder på forskellig vis forsøgte at overbevise den lokale befolkning, at en migration var nødvendig. Martin brudte sig ikke om denne vanskelige sag, og opfordrede sine medborgere til ikke at flytte, da det ville føre til store vanskeligheder ved tilpasningen fra fangst til fiskeri. Et af myndighedernes argument for en affolkning af stedet var navigationsfaren, faren ved sejlads, men hvad der lå i det er svært at vurdere. En anden ting var den lokale befolknings uengagement til at yde og skabe noget. Argumentet og dokumentation for denne eftersigende påstand, kan man stille spørgsmålstejn ved. Der til havde Martin Nielsen en holdning om dette, citat: *òI have read exaggerations that could well be called lies, and although there was some truth to the things mentioned, it was a bit too obvious that it was agitation from some people who wanted a depopulation of this areaò.* (Petersen 2003: 233-34).

Efter den uro der var blevet skabt på stedet, valgte nogle få fra Kullorsuaq's befolkning at flytte sydpå, men Martin Nielsen og andre følte sig dog overbevist om de gode muligheder på stedet og ingen kunne tvinge dem til at flytte. De valgte at blive selvom de kunne have behov og adgang til nogle varer. (Ibid: 234).

Udvalget for Samfundsforskning i Grønland, foretog en undersøgelse m.h.t. forholdene for tilflyttere i to byer og på fire udsteder. Undersøgelsen omhandlede de sociale og menneskelige problemer der kunne forekomme ved en flytning, og samtidig angives der forskellige årsager til, at de tilflyttede ikke befandt sig godt på stederne. (Befolkningssituationen i Vestgrønland: 15).

Valget af tilflytningsstedet kunne volde problemer, hvis et tilflytningssted tidligere var udset til at være et egnet sted, men som efter yderligere undersøgelser senere hen viste sig alligevel ikke at kunne leve op og indfri kravene. Den hustype man flyttede ind i, levede i nogle tilfælde heller ikke op til hvad tilflytterne havde forventet. Der kunne for nogle have været misforståelser m.h.t. reglerne for tildeling af offentlig hjælp. Modtagelsen af de tilflyttede fra lokalbefolknings kunne i nogle situationer også skabe spændinger, hvor de tilflyttede ikke følte sig velkomne eller accepteret, hvor lokalbefolkningen kunne føle sig trængt m.h.t. adgangen til fangststeder og beskæftigelsen på

yderligere konkurrence. Dialekten som udefra kommende, skabte forskene og kunne danne en afstandstagen til tilflytterne.

Afsluttende nævntes det, at selvom rammerne for bosætning var til stede ved en flytning, så ville alting ikke lige forløbe problemfrit. Foruden de økonomiske, rationelle, ting der lå til grund for en bebyggelsespolitik og som myndighederne stræbte efter, og forsøgte at udforme, var det vigtigt at være på forkant med de utilsigtede menneskelige og sociale virkninger. (Befolkningssituationen i Vestgrønland 1963: 15-16).

Nyordningen og G-60 politikken skabte væsentlige tilpasningsproblemer for tilflytterne, selvom Axel Kjær Sørensen i *Danmark-Grønland i det 20. århundrede* skrev, at nyordningens følger m.h.t. tilpasningsproblemer ikke var så omfattende, og at de politiske myndigheder fandt det nødvendigt at gøre noget ved dette problem. For at fortolke dette, fandt myndighederne givetvis andre problemer som vigtigere at skulle løse, ligesom tidligere i eksemplet med KGH's problemer. (Kjær Sørensen 1983: 197). Kjær Sørensen havde ret i, at de danske myndigheder i Grønland anså andre problemer som KGH's, vanskelighederne ved at skabe et bæredygtigt erhvervsliv m.v., for vigtigere, da det var i deres interesse, og som jeg har været inde på før.

For nogle familier gik det givetvis godt efter, at de flyttede til nyere omgivelser på større udsteder og til byerne. Dette kan man ikke se bort fra, men kendsgerningen var nu en anden for mange familier som fik svært ved at tilpasse sig til en ny tilværelse. Dette bliver beskrevet i følgende to kilder af, og som før citerede *Udvalget for Samfundsforskning*, samt i *Tidsskrift for social analyse & debat*.

De fakta der omtales vedrørende de flyttedes stilling på tilflytningsstederne, stammede fra en undersøgelse der blev foretaget i 1959 af de familier som flyttede fra Upernavik distriktet til Diskobugt-området samt til sydligere områder. Som udvalget fremhævede, bestod familierne primært af en økonomisk underklasse, og som skulle omstille sig fra fangererhverv til fiskeri. Der var dog efter sigende dårlig interesse for fiskerierhvervet, da man var vant til fangererhvervets principper, og da fiskerierhvervet forudsatte kendskab og omstilling til erhvervet.

(Befolkningssituationen i Vestgrønland 1963: 67-68). Udvalget gjorde også opmærksom på, at undersøgelsen ikke omhandlede de mere velstillede familier bl.a med uddannelse som flyttede til stederne, og om modtagelsen af dem blev lettere, er derfor svært at vurdere. I dette eksempel må man bide mærke i, at selvom denne undersøgelse omfattede 37 familier, må man betragte undersøgelsen som et lille udsnit af en sammenhængende helhed, med de geografiske forskellige

ragtning. Om en undersøgelse f.eks i Sydgrønland m.h.t. emigreringsstørrelse ville have vist det samme udfald eller ikke, er svært at vurdere.

Taget ud fra de ting Udvalget for Samfundsforskning i Grønland var nået frem til ved undersøgelsen af de flyttedes stilling i Vestgrønland i perioden 1958-59, 1960-61, kunne man i fremtiden ikke regne med, at befolkningskoncentrationer, flytninger af grupper af mennesker, ville forløbe problemfrit. (Ibid: 69-71).

Jørgen Thorslund er cand.mag. i samfundsfag og historie, Dr. Phil. I tidsskriftet *Social Kritik* med titlen Ungdomsselv mord i Grønland, en socialpsykologisk undersøgelse, kom han ind på hvorledes samfundsudviklingen på forskellige måder påvirkede det enkelte menneske. Som det fremgik drejer artiklen sig om selvmord, men Thorslunds artikel er vigtig at inddrage som kilde, idet den belyser de forhold hvor det enkelte menneske, og i dette tilfælde hvor grønlandereren stod mellem at skulle tage stilling til to verdener, den gamle og nye verden bl.a under den moderniseringsproces der skete i midten af det 20. århundrede.

Den hastige samfundsudvikling som det grønlandske samfund gennemgik i denne periode og hvor den grønlandske og danske kultur mødtes, og hvor en assimilering skete, betegnedes ofte som akkulturation. Dette påpegede Thorslund (Thorslund, *Social Kritik* 1989: 76). Thorslund rettede i sin artikel fokus på det enkelte individ, som en del af den samfundsmæssige udvikling, samt hvorledes det kunne blive påvirket af denne.

I en moderniseringsfase hvor de traditionelle værdier og kendetegnet ved fangersamfundet, og de nye værdier som opstod under moderniseringen af Grønland, opstod der på en akkulturation mellem disse dele. Denne akkulturation førte til at det enkelte menneske stod til at skulle vælge mellem de trygge traditionelle omgivelser i en bygd, og det uvante og den usikre nye tilværelse i en by. Dette hang i høj grad sammen med tilpasningen og menneskets tilpasningsevne. I forbindelse med dette taler Thorslund om, at det moderne samfund var præget af vestlige standarder og institutioner, og nævnte to forhold som var med til at påvirke og forandre vilkårene for menneskene på vidtrækkende områder; Samfundets hurtige udvikling, samt arbejdsdelingen.

Ved sådan en omstilling fra det gamle til det nye og da familier bl.a blev splittet fra hinanden, og de nære bånd mellem familiemedlemmerne blev svækket, kom det enkelte menneske til at stå mere isoleret i nogle situationer, og hvor det skulle træffe forskellige vanskelige valg. Det vigtige fundament familien, udeblev som støtte. Som udviklingen skred frem, skete der en individualisering, og hvor det enkelte individ stod overfor at skulle tackle sin egen situation. Dertil

id, og som de enkelte individer skulle leve og forholde sig til. (ibid. 77, 79-80).

De kulturelle og sociale forhold som nævntes af Thorslund, er vigtige at tage med i betragtning som sagt for, at forstå hvorledes en akkulturation, tilpasning til det nye samfund på tilflytningsstederne kunne påvirke mennesket psykologisk og dets vurderingsevne og dømmekraft.

Også på en eller anden måde for til dels evt. at finde indikationer på, om begivenhederne, konsekvenserne af koncentrationspolitikken havde en sammenhæng med de samfundsproblemer som det moderne Grønland besidder i det 21. Århundrede. Men som situationen viste i denne periode af udviklingen, vejede økonomiske motiver tungere. En tilpasning af økonomien, men hvor det ser ud til, at menneskelige hensyn og tiltag blev forbigået. (Befolkningssituationen i Vestgrønland: 58).

For at vende tilbage til Udvalget for samfundsforskning påpegede i øvrigt bl.a nødvendigheden af at se på fremtidige koncentrationsbestræbelser, og hvad man fremover burde undgå og ikke mindst skabe de rette forudsætninger og rammer på tilflytningsstederne, og for tilflytterne. Jeg vender tilbage til forholdene om affolkning af befolkningen fra Upernavik distriktet.

Kæmner Helge Knudsen beskrev i artiklen 'Upernavik i Problemer under afvikling' (1955) i Tidsskriftet Grønland, forberedelserne til en gradvis affolkning af Upernavik bys befolkning. Han talte i artiklen om forholdene i Upernavik's norddistrikt Kuvdlorssuaq (Djævelens Tømmelfinger) syd for Melville-bugten, og var første gang på besøg på stedet i 1951, og vinteren efter sammen med en læge.

Efter Knudsens udsagn blev undersøgelser og samtaler ført på bopladserne, og efter forskellige forhandlinger med landsrådet og kommunalbestyrelsen, og hvor forslaget forelagdes befolkningen, nåede man frem til at nedlægge de to bopladser Qarusulik og Inugsuligssuaq. Baggrunden bag denne beslutning lå de utilfredsstillende forhold med ringe boliger og erhvervsredskaber, og forenklingsplanen som den blev kaldt, blev godkendt af ministeriet..

På dette tidspunkt boede der i 1952, 1437 mennesker i området, og ud af disse var planen at flytte 30% af norddistriktets befolkning sydpå for, at kunne få en bedre tilværelse. (Knudsen 1955: 47-48).

Tilbuddet til flytterne: Alle familier som var villige til at flytte blev tilbudt et nyt færdigt hus ved ankomsten til tilflytningsstedet, og dette blev der garanteret for. Foruden en starthjælp på 1.000 kr.

er fra landsrådet, blev familierne også fritaget for flytteudgifter. (Ibid. 46).

Helge Knudsen deltog på tæt hold i denne forberedelsesfase, idet han på en slæderejse i foråret 1953 tog ud til de implicerede familier for at forhøre sig om deres holdning, samt om sommeren hvor landshøvdingen, landsrådsmedlemmet og kommunens repræsentant mødtes for at træffe den endelige beslutning. Som Knudsen nævnte blev der efterfølgende også ført indgående forhandlinger med hvert enkelt familie, og i denne forbindelse forsøgte han, der på dette tidspunkt i 1955 havde opholdt sig på stedet i 3 år, at gøre opmærksom på, at flytninger af mennesker skete kun af frivillighedens vej. Knudsen omtalte tidligere i denne forbindelse i teksten, at man havde samlet flest mulige oplysninger ind i form af husstandskort, og som beskrev familiernes forhold. I forbindelse med Knudsens omtale om ikke tvang, kom han med en oplysning senere der kan så lidt tvivl om vurderingsgraden af oplysningerne om hver families forhold, og måske betegnes som en ensidig afdækning af forhold, citat: *Om tvang var der ikke tale, om end vi jo ud fra vore oplysninger kunne danne os et indtryk af, hvem der burde overtales.* (Ibid: 48). Dette udsagn fra kærner Knudsen kan fortolkes lidt som, at når det kom til stykket om flytning, så var det inderst inde myndigheden som havde det sidste ord at skulle sige.

Senere i teksten under afsnittet *Det første egentlige alderdomshjem* kom Knudsen lidt ind på bestræbelsen på, inden flytningen af befolkningen, at få tilvejebragt flest mulige i beskæftigelse primært i fangererhvervet, og for at undgå at tilflytterne i tilfælde af ledighed blev en økonomisk byrde for tilflytningskommunen. (Ibid: 50). Han beskrev endvidere i artiklen perioden hvor afrejsen fra Upernavik-distriktet til de nye tilflytningssteder skete, og hvor rejsen blev afbrudt og forhalet p.g.a. udbrud af mæslinger.

For kærner Knudsen var det klart med en nødvendig og så vidt som mulig fuldendt støtte til denne planlægningsfase for, at flytningen kunne blive en succes, og at tilflytterne ville opnå en bedre levestandard samt levevis. Og ikke mindst som Knudsen påpegede, at denne ressource og arbejdskraft ville tilføre og give et bidrag til Grønlands nye erhverv fiskeriet. For Knudsens vedkommende kunne det dog være svært, at indfri målsætningen og skabe tvivl om man kunne skabe de rette rammer for tilflytterne. Citat: *Det svage punkt er netop, hvordan man teknisk og menneskeligt kan overkomme den fornødne støtte, idet denne ifølge sagens natur må gives på tilflytningsstederne væsentligst.* (Ibid: 52-53).

Han nævnte ligeledes derefter, at Upernavik-problemerne ikke var noget nyt eksempel, idet nogle af de førnævnte tilflyttere tidligere under 2. Verdenskrig, blev hjulpet i mindre grad til at flytte fra

Knudsen erkendte, fik tilflytterne aldrig en mulighed for oprettelse af en tilværelse, og på den måde blive selvhjulpne.

Helge Knudsen stillede på en eller anden måde spørgsmålstegn ved tilflytteres evne til at tilpasse sig, samtidig med et fangererhverv i vanskelige vilkår. Og i tilfælde med knappe ressourcer, kunne dette klares ved sociale ydelser.

Det er tydeligt i kærner Knudsens eksempel, at man i planlægningsfasen til flytninger på dette tidspunkt i begyndelsen af 1950'erne, ikke har kunnet forudset hvilken effekt det ville få for tilflytterne menneskeligt, og selve tilpasningsdelen og integreringen på et nyt tilflytningssted.

Denne tvivl om konsekvenser, og som tidligere nævnt, blev også udtrykt i betænkningen.

Knudsen fik ved en senere lejlighed mulighed for, at aflægge sydflytterne et besøg, men blev kun ved Jakobshavn hvor han besøgte 7 sydflyttede familier. Sydflytterne havde udtrykt overfor Knudsen, at de efter deres mening boede i alt for store huse og som endnu ikke var blevet møbleret, og efter Knudsens udsagn havde ingen af familierne fortrudt migrationen sydpå, og efter sigende var alle arbejdsførere på arbejde. (Ibid: 53-54).

Robert Petersen nævnte i *Settlements, kinship and hunting*, at et hvis antal familier fra Upernavik og Ammassalik distriktet som var flyttet til nye steder efter Nyordningens indførelse i 1950, ofte var kommet med forklaringen, at grunden til man ønskede at flytte lå i, at man ville forbedre ens vanskelige økonomi (Petersen: 134), men samtidig førte nødvendigheden af en stabil arbejdsstyrke bl.a i byerne til, at den traditionelle familie baserede organisering blev udsat for drastiske ændringer.

Guldborg Chemnitz kommenterede i *Grønland i udvikling* modernismens indflydelse på grønlænderne i 1960'erne, og de krav som den stillede, samt den tvivl der på dette tidspunkt kunne være hos mange grønlændere. At modernismen og udviklingen som de var omgærdet af, ville forbedre deres egen tilværelse og som inderst inde var deres eget ansvar.

Guldborg skriver, citat: *Ø Enhver arbejder for at han og hans familie skal få det bedre, men alligevel er jeg overbevist om, at alle har som et stort om end måske uklart mål, at udviklingen i Grønland skal give de mennesker, der lever der, bedre kår.* (Chemnitz 1964: 54)

Deth Petersen beskrev i artiklen *Impact of public planning* planlægning, hushold/forholdene og tilpasning i forbindelse med tilflytteres tilpasning til nye omgivelser på tilflytningssteder. Deth kritiserede samtidigt befolkningskoncentrationspolitikken der blev ført i 1950, 60'erne.

politikken intention om at skabe en moderne offentlig infrastruktur samt industri. Samtidig anbefalede og tilrådte G-50 politikken en omfattende fornyelse af huse der eksisterede omkring 1950'erne. (Petersen 1986: 273).

Migrationer fra bopladser og udsteder til byerne ville man tilvejebringe, og på den måde og som tidligere nævnt, gøre byerne og tilflytningsstedet attraktivt. I kritikken af koncentrationspolitikken kom hun ind på opfattelsen af, at migrationen fra udstederne til byerne ikke blev organiseret frivilligt, men blev tilvejebragt ved at mange udsteder blev udsat for en stagnation udviklingsmæssigt. Ligesom udtrykt tidligere i eksemplet hvor velfungerende ressourcer på nogle udsteder blev forsøgt flyttet til andre områder, og hvor investeringer udeblev.

Deth beskrev endvidere de tilpasningsproblemer som tilflyttere havde efter migrationen til byerne, og særligt i forbindelse med boligforhold, og kom med nogle eksempler. Hun beskrev ligeledes også de sociale problemer der kunne følge med ved en flytning.

I 1970 blev der afholdt et seminar om hushold i Grønland mellem kvindeforeningens sammenslutning og Grønlands Tekniske Organisation. Under seminaret udtrykte nogle socialarbejdere sig om de uacceptable boligforhold de havde oplevet efter deres flytning.

Utilstrækkelige badeforhold og uventet høj husleje belastede familiernes sociale og økonomiske forhold. (boligforhold)

Deth Petersen nævnte et eksempel med en enlig mor til 4 som var flyttet til byen, og placeret i et utilstrækkeligt hus, og hvor dårlig isolering, fugt og træk bl.a fra vinduer førte til sygdom hos familien og fravær på arbejdet. Konsekvensen blev, at moderen begyndte at drikke, og selvom hun ved flytningen var blevet betragtet som en dygtig kvinde. (Ibid: 273-274). Deth gjorde opmærksom på, at dette ikke var det generelle billede for tilflytteres vilkår på tilflytningsstederne, men var et eksempel på at vise hvilken effekt boligstandarder som ikke levede op til deres forudsætninger kunne få for en tilflytterfamilie.

Deth henviste også til en undersøgelse om sociale problemer foretaget i 1975 hvor overbefolkede huse og mangel på plads skabte problemer, og nævnte samtidig hvilke lavindkomstgrupper såsom pensionister, arbejdere, fangere og fiskere, som bl.a fik psykosomatiske sygdomme.

Deth henviste også til to forfattere, Thompson og Smith og som i perioden omkring midten af 1960'erne og slutningen havde foretaget analyse i det nordlige Canada for, at belyse hvorledes sociale og økonomiske aspekter prægede familiers tilpasningsevne til nye levevilkår. (Ibid: 275).

Overgangen fra en fangertilværelse til en lønarbejderlivsform i en by, og tilpasse sig til at skulle bo i en boligblok, kunne til tider også være svært at indordne sig under.

... på fjerde sal med et lille køkken, måske ikke var det ideene for en rangertanne m.h.t. aktiviteter og de behov de kunne have. Ifølge Deth førte migrationer for tilflytterne til byerne til begrænsninger indenfor arbejde og begrænsede muligheder, idet denne akkulturationsproces skabte en konkurrence blandt etablerede borgere, og tilflyttere om adgangen til job og boliger. Deth påpeger ligeledes, at migration til en by førte til forskellige ændringer i hverdagen m.h.t. status og rolle. Den hidtidige status og anseelse og respekt en fanger kunne have besiddet på udstedet, for dernæst at blive ændret i et urbant samfund. Dette kunne bl.a. føre til identifikationsproblemer. (Ibid: 276-277).

Som tidligere nævnt var en af koncentrationspolitikens målsætninger huse til alle tilflyttere. For den etablerede befolkning i byerne havde på en eller anden måde følt, at de nyankomne blev favoriseret m.h.t. opnåelse af bolig. Dette påpegede Deth, og dette skabte spændinger mellem de to grupper. Dette kan også bekræftes i interviewene med de tvangsforflyttede fra Skjoldungen. (Ibid: 277).

Det bliver yderligere påpeget i artiklen, at folk fra udstederne med mindre kapacitet i forhold til uddannede og med bedre indkomst, flyttede til byerne uden at være vidende om hvilke muligheder og betingelser de ville møde, og foruden de forventninger de måtte have haft, førte dette på forskellig vis til vidtrækkende konsekvenser, citat:

øAlienation, marginal position, lack of education, and unfulfilled ambitions may lead to serious social problems; alcoholism, violence, vandalism, and crime are causes for national concern todayø. (Ibid: 277). Deth nævnet ligheder til Canada i denne sammenhæng og gjorde det også klart, at mange tilflyttere til byer og større udsteder har opnået succes ved at skabe deres egen tilværelse bl.a. via entreprenør-modellen, og fået tilvejebragt en uddannelse for derefter at få adgang til arbejdsmarkedet, og fortsatte med ordene, citat: *These were the intentions of planningø.* (Ibid).

Kort kommenteret viser dette, at der i kølvandet på koncentrationspolitikken givetvis var succes for en del tilflytteres vedkommende, men også en bagside i planlægningsfasen og forløbet må klart fremhæves.

I tilknytning til oplysningerne fra Udvalget for samfundsforskning, Robert Petersen's iagttagelser og indsamling af oplysninger, kæmner Knudsens udtalelser, og ikke mindst Lamblins undersøgelse, beskrev Deth Petersen også den mangelfulde planlægning i forbindelse med befolkningskoncentrationspolitikken. Denne mangel på planlægning førte til uforudsete konsekvenser for nogle menneskers vedkommende på tilflytningsstederne, og som Deth udtrykte havde planlæggerne ikke overvejet eller taget i betragtning hvilke konsekvenser industrialiseringen

...e mange mennesker som migrerede indenfor ca. en 20 årig periode, og som man udtrykte, tvang menneskene til at flytte til de urbane områder. Overgangen til et moderne industrielt samfund forløb ikke glat som myndighederne måske kunne have ønsket. (Ibid: 275-276).

Årsagen bag denne måske ikke overraskende ukontrollerede udvikling for planlæggerne kan måske skyldes, at man ikke foretog konsekvensanalyser eller beregninger. Om forberedelsen og planlægningen udtalte Deth Petersen, citat: *“The dialogue between the population and the administration has not been extensive enough, and the planners have sometimes been ignorant of the desires and cultural views of the population”*. (Ibid: 278). Deth fortsætter i konklusionen med at nævne, at den forhastede udvikling (dette påpegede Jørgen Thorslund) som det grønlandske samfund i løbet af en 20årig periode førte til, at grønlænderne blev ladet tilbage i en urbaniseret tilværelse enten forberedt eller uforberedt. (Ibid)

Afsluttende vil jeg citere fra Grønlandskommissionens betænkning, og som blev udarbejdet i planlægningsfasen op til indførelsen af nye reformer, og optimismen m.h.t. grønlændernes hidtidige tilpasningsevne gennem deres historie sås der ikke tvivl om. Det er ligeledes tydeligt i gennemgangen af betænkningerne, at de to betænkninger I og IV ikke omtalte meget tilpasningsprocessen i tilknytning til den befolkningskoncentrationspolitik man ville føre i 1950, 60'erne. Når man læser ordene igennem var man ikke i tvivl om grønlændernes hidtidige evne til, at tilpasse sig til nye omgivelser, citat: *“Kommissionen nærer dog ingen tvivl om, at en befolkning, der igennem århundreder har kunnet tilpasse sig den grønlandske naturs vanskelige levevilkår og inden for de givne rammer, har kunnet opvise en højt udviklet erhvervskultur, også vil vide at tilpasse sig en ny tids forhold og udvikle i overensstemmelse med disse”*. (GKB 1950: 19).

6.1 Analyse - diskussion:

Robert Petersens og kæmner Knudsens tekst viser, at myndighederne med udgangspunkt i Upernavik-distriktet foretog rejser på stederne for, at forhøre sig om befolkningen var villige til at flytte for at forbedre deres levevilkår. Men det er svært at vurdere om de danske myndigheder i samarbejde med de grønlandske foretog lignende høringer i det øvrige Grønland.

Ud fra de kilder jeg har fundet frem til ser det ud til, at befolkningen på stederne har haft kort tid til at debattere og forberede sig mentalt til befolkningskoncentrationspolitikens intentioner, og forplante sig blandt befolkningen.

... som tidligere beskrevet, at vurdere hvilke bopladser og udsteder som var egnede/uegnede som fremtidig beboelse, og med udgangspunkt ud fra hvilke muligheder der var, og om der var grobund for et erhvervsliv. Disse vurderinger blev taget i betragtning og for dernæst at blive ført til handling. En ting man kan undre sig over i forbindelsen med vurderingerne er, at der tilsyneladende ikke blev skelet til menneskenes tilpasningsevne, hvor man så på hvilke evner og ressourcer de besad. Var de forberedt og rustet til et kommende nyt liv på et større udsted eller i en by. Eller havde de kapacitet til, at kunne være blevet på deres udsted og på længere sigt kunnet tage vare for sig selv og skabt en meningsfuld tilværelse med basis for et liv, og på denne måde have undgået et liv i en by, i en bolig blok?

Viden, undersøgelser om situationen på udstederne før evt. provokation til flytning kunne have været interessant, at være i besiddelse af.

Kæmner Knudsen som deltog i planlægningen og hans tvivl om man kunne skabe de rette rammer for tilflytterne, er et eksempel på hvilke vanskeligheder planlæggerne og myndighederne stod overfor, samt være ude af stand til at vurdere hvilke konsekvenser det ville få. Dette udsagn siger noget om en ikke tilstrækkelig planlægning, og som Deth Petersen også beskrev.

Tilflytternes uvidenhed om hvad de gik med til og om forholdene på tilflytningsstedet, og som Deth nævnte, tyder på at oplysningskampagnerne, besøgene på stederne hvor man udbredte information, ikke har været fyldestgørende.

Deth Petersen's belysning af tilflytternes boligforhold viser, at boligstandard forholdene ikke altid levede op til forventningerne, og til tider skabte diverse problemer for de nyankomne.

Befolkningskoncentrationspolitikken argumentation og intention om opnåelse af velfærdsydelser i tilflytningskommunerne holdte ikke stik for visse samfundsgrupper og familier blandt den grønlandske befolkning, og hvor det til tider så ud til, at det på visse steder ikke lykkedes at gøre tilflyttede familier selvhjulpne.

Dette tydeliggør de kilder jeg har behandlet i dette kapitel. Deth Petersen omtalte i sin tekst, at det for de fleste familiers vedkommende lykkedes at tilpasse sig til de nye omgivelser. Det er vigtigt i denne sammenhæng, at rette fokus på de succeshistorier der også var m.h.t.

koncentrationspolitikken, foruden ikke vellykkede tilpasninger i form af beretninger fra folk der blev udsat i denne udvikling. Jeg vil tillige i denne sammenhæng mene, at dette område, tilpasningsprocessen fra hvad jeg vil kalde Fase 1: Situationen, vilkårene på udstederne m.v. før flytning ÷ Fase 2: Tilpasning til tilflytningsstedet, selve integrationsdelen. Succes eller fiasko. ÷

er, udsteder. Deres vilkår og videre udvikling 4. Fase:
Undersøgelser af 2. generation etc., bødene til de tilflyttede familier, og deres senere integrering i
deres opvækst, og om det forløb positivt eller negativt,

stadig må betragtes som et gråzone område, og som vi til stadighed i det 21. århundrede har
begrænset viden om.

Hvad jeg kan udlede i denne analyse m.h.t. tilpasningsdelen er, at der i høj grad har manglet
politikker om integration af borgere, en form for integrationslov. Denne politik eller lov, burde have
været forberedt og udformet før man satte nyordningen i værk, for netop at være på forkant overfor
eventuelle konsekvenser for de mange mennesker der blev opfordret eller indirekte/direkte tvunget
til at flytte.

En anden mangel kunne være beredskabsdelen, et kommunalt beredskabssystem i form af sociale,
kulturelle og beskæftigelsesmæssige tiltag, samt netværk m.v., hvor tilflyttere i den indledende
integrationsfase i det nye urbane samfund kunne få støtte og hjælp på forskellig vis, og netop for at
opnå den mest hensigtsmæssige integrering.

Mangel og ikke tilvejebringelse af planlægning af integration og et beredskabssystem, førte
sandsynligt til, at en del grønlændere fik svært ved at tilpasse sig til en tilværelse som i begyndelsen
var fjern og anderledes i forhold til den livsform de hidtidig havde besiddet og værdsat.

Årsagen bag denne, og som jeg vil betragte som en form for lavprioriteringsområde/r, kan måske
skyldes de økonomiske omkostninger i det, samt de ressourcer, såfremt tilfældet, man måtte afsætte
i form af personelt mandskab, socialrådgivere, psykologer m.v. Men dertil vil kræves analyse af
kilder som kunne afdække dette område.

Jeg kunne fortsætte angående tiltag til undersøgelser vedrørende borgernes holdning på
tilflytningsstederne til nyankomne tilflyttere, interaktionen mellem de to grupper. Formålet med
sådan en undersøgelse kunne give et fingerpeg over hvilke ting befolkningen i byerne,
myndighederne fremover skal være forberedt på, når nye borgere eller evt. samfundsgrupper skal
integreres i byen, og på den måde få udarbejdet en institution, et beredskab, som ville kunne
tilgodese begge parter, og for også at kunne opnå den mest hensigtsmæssige akkulturation og
assimilering af nye borgere. Netop disse forhold har udvalget for samfundsforskning fra 1963 været
inde på.

Disse forhold og eksempler viser også, at utilstrækkelige boligforhold har haft en indvirkning på
tilflytternes daglige velvære, og at rammerne for tilflytterne ikke har været til stede, og ikke kunnet
leve op til en overgang og tilpasning fra fangersamfund livsstilen til en moderne tilværelse i en

...nende har det været svært, at leve sig ind i
vennærussamfundet, og tydeliggøres også i følgende citat af Deth Petersen.

Citat: *Ø They had been compelled to adapt to a new social and economic system that was complicated, and difficult to change because they were unfamiliar with it.* (Deth Petersen: 275)

Del-konklusion:

Kæmner Helge Knudsen nævnte i det citerede citat, at der ikke var tale om en tvangsflytning af Upernavik borgere, men ud fra deres oplysninger kunne de danne sig et indtryk over hvem og hvilke familier der burde overtales til flytning. Ved at have vurderet hver enkelt familie ud fra husstandskort, og for dernæst at anbefale familier om at flytte, fortæller igen noget om planlægningsdelen, og som det ser ud til, dets tvivlsomme beslutningsgrundlag.

Dette eksempel og anvendte metode, stiller spørgsmålstejn ved om det foregik af frivillighedens vej, og må nok nærmere betegnes som indirekte tvang.

Kæmner Knudsens erkendelse og tvivl om hvorledes myndighederne teknisk og menneskeligt kunne overkomme den fornødne støtte for tilflytterne på tilflytningsstedet, giver endnu en indikation på, at rammerne for tilflytterne ikke blev udformet, og skabte den usikkerhed om følgerne, som udtrykt af Knudsen. Som det ser ud til, var integrationsdelen ikke blevet tilvejebragt på tilflytningsstederne, men det er svært at vurdere om dette var det generelle billede. Dette ser også ud til at være tilfældet med beredskabssystemet.

Deth's eksempel med citatet, *Ø These were the intentions of planning*, giver endnu et eksempel, og ligesom citeret tidligere ud fra betænkningen, at de danske myndigheder havde til hensigt at flytte de velstillede, fungerende familier med ressourcerne i behold, til byerne. Dette fortæller noget hvad der stod på spil for danskerne, samt hensigten. En udvikling bort fra et bekosteligt spredt bosætningsmønster.

Lokaliseringspolitikken førte ligeledes til en lavere investering på de små steder, og i følge Udvalget for Samfundsforsknings betragtninger, kunne man i fremtiden i forbindelse med lignende tiltag, ikke regne med at koncentrering af befolkninger ville forløbe problemfrit. Bedre planlægning på alle led var en forudsætning for, at være på forkant med de sociale, menneskelige konsekvenser der kunne forekomme.

Det er svært at vurdere hvor mange evt. deciderede tvangsflytninger der skete fra områder som man givetvis ikke endnu har kendskab til, og blevet undersøgt. Tvangsflytninger i forbindelse med hvad jeg tidligere har nævnt, større politiske sager, står fast lagret i mange grønlanderes bevidsthed, men

e bopladser og udsteder er svært, at få øje på i de historiske kilder.

6.2 Tvangsflytninger

Foruden de frivillige migrationer samt tilskyndelse til flytning til byerne, førte dette markante indgreb på mange små samfund også til tvangsflytninger på nogle steder og udsteder. Dette skete ikke kun i Grønland. Den danske stats politik var at føre en hensigtsmæssig befolkningskoncentrationspolitik overfor den grønlandske befolkning, og lagde meget vægt på, at befolkningen ikke skulle tvinges til flytning. I litteraturen foreligger der faktisk talt meget lidt litteratur og værker som udførligt beskriver mulige eksempler på tvangsflytninger på de mange udsteder hvor affolkninger skete under moderniseringsperioden. Jeg har stødt på et par enkelte kilder, men ellers er der historisk primært blevet skrevet om storpolitiske sager som tvangsflytningen af Thule beboerne i 1953, og meget lidt primært om planerne om nedlukning af kulminebyen Qullissat, og sidst men ikke mindst Pia Arke's bog om forflytningerne af Ammassalik beboerne til Østkystens anden koloni Scoresbysund i 1925.

Søren Forchhammer har i sine undersøgelser fundet få breve der kunne indikere eller tale om tvangsflytninger, og om mulig folkelig modstand, men dette var dog svært at få dokumenteret. Nogle udtrykte deres holdning og modstand m.h.t. koncentrationspolitikken, der iblandt fangerne. Forchhammer gjorde i øvrigt opmærksom på, at der var en mangel på kilder vedrørende den menige borgers, fangeren, fiskeren og den hjemmegående husmoder, og sammenlagt deres holdning m.h.t. om man var for en befolkningskoncentration eller ej. Han havde set på kommunernes arkiver, og fundet frem til en kilde fra Aasiaat, hvor en ældre mand fra udstedet Nivaaq udtrykte sine frustrationer over, at være blevet forflyttet. Han brødte sig ikke om det nye sted, (muligvis Aasiaat), og stillede spørgsmålstegn ved hvorfor de var blevet forflyttet til stedet. For den ældre mand var tilværelsen på udstedet lettere i vante omgivelser, og var ikke i tvivl om at de var blevet tvangsforflyttet. (Forchhammer 1997: 89, 90-91).

Jeg vil gerne vende tilbage til Østgrønland, og i denne forbindelse vil jeg rette fokus på en begivenhed der skete på et lille udsted i 1965, og hvor mange familier fra Skjoldungen blev tvangsflyttet til andre områder som Ammassalik og bygden Kuummiut. Denne begivenhed vil jeg efterfølgende analysere nærmere.

Knapt et år efter i 1966 forsøgte de danske autoritære myndigheder, at sprede befolkningen ud på kysten. Denne tvangsflytning der skete i midten af 1960'erne, beskriver Joëlle Robert-Lamblin i

d or persistence of an isolate?. 111 mennesker blev forflyttet, og årsagen bag denne beslutning skyldtes eftersigende økonomiske hensyn. (Lamblin 1986: 49). (Tasiilaq, Angmagssalik 1984: 248).

Robert-Lamblin beskrev senere de vidtrækkende konsekvenser som de tvangsflyttede oplevede, og fra at være en lokal borger til at være en fremmed et andet uønsket sted. Størsteparten af de tvangsforflyttede fra Skjoldungen blev flyttet til udstedet Kuummiut, men fik ikke lette vilkår. På dette tidspunkt var befolkningstallet i Kuummiut ved at nå sit maksimale niveau med 596 indbyggere, og de forflyttede fra Skjoldungen var blevet udset til at arbejde i fiskerisektoren. De blev afvist og mødt med modstand af den lokale befolkning, og som udtrykte sig i frustration, *òvi kender ikke disse menneskerò*. De nyankommende reagerede med hjælpløshed og følte sig magtesløse. Som Robert-Lamblin skrev, førte denne gennemgribende transformation af udstedet til store forandringer i den lokale befolknings dagligdag. (Ibid : 93). Der findes lignende fortællinger i førnævnte politiske begivenheder m.h.t. tvangsflytningen af befolkningen i Thule, samt Ittoqqortoormiit (Scoresbysund). Det samme er tilfældet vedrørende befolkningskoncentrationer i Canada og Arktis.

I denne sammenhæng vil jeg i en udførlig analyse med udgangspunkt fra interviews, beskrive 3 personer som blev forflyttet fra Skjoldungen, og som jeg interviewede under mit feltstudie i bygden Kuummiut på Østgrønland, og interviewene giver også et indblik om et socialt beredskab som burde have været en forudsætning, før man valgte at tvangsflytte denne befolkning.

Ane blev født i 1941 og efter at have levet i Skjoldungen omkring 10-12 år, skulle det vise sig, at en beslutning fra de autoritære myndigheder i Grønland, ville vende totalt om på den trygge tilværelse Ane og familien havde forinden beslutningen om flytningen af befolkningen skete.

Ud fra Ane's udsagn var området omkring Skjoldungen et dejligst sted, og hvor fangst og fiskeriforholdene var gode i 1950'erne hvor Ane og familien flyttede til i begyndelsen af årtiet, og hvor de levede omkring udstedet for at følge fangst dyrene med tilfredsstillende ressourcer.

I interviewet med Morten omtalte han, at der i Skjoldungen på dette tidspunkt omkring midten af 1960'erne boede mellem 120-150 mennesker i Skjoldungen.

Ane oplyste under interviewet, at hun og familien fik besked om nødvendigheden af en flytning fra udstedet fra en kommunal ansat ved navn Harald Singertat, mens Ane og hendes søskende befandt sig i Tasiilaq p.g.a. deres fars indlæggelse på sygehuset i Tasiilaq. Organiseringen af flytningen var foregået meget hurtigt, og familien havde kun haft kort tid til at pakke deres ting sammen og flytte.

Skjoldungen ikke blev informeret om selve planen og beslutningen om forflyttelsen, og dertil undrede Ane sig over, at man ikke først havde undersøgt forholdene på stedet, for dernæst at forhøre sig med befolkningen om planen, hensigten med flytningen.

Ud fra hvad Ane berettede om og når hendes følelser kom til udtryk under interviewet, er det tydeligt at hun stadig bliver berørt af hændelsen som skete for over 40 år siden. Den meget korte tidsfrist de havde viste sig ved, at de kun nåede at få noget af deres tøj med, kammiut (et redskab til blødgøring af kamikker), ting som Ane havde fået af sin moder. Deres hus, faderens udstyr samt mange andre ting måtte de efterlade.

For Ane var hændelsen en hård oplevelse at komme over efter, at de havde fået meddelelsen så pludseligt.

Tilflytningsstedet: Da det fra myndighedernes side var blevet opfordret Ane's far om at flytte til Kuummiut, havde han været nød til at acceptere dette, men da familien flyttede til bygden var der ikke noget hus stillet til rådighed, og de blev nødsaget til at bo hos noget familie. Hendes bror fortæller mig i interviewet med ham, at de i første omgang boede hos deres moster i Tasiilaq, og da de flyttede til Kuummiut fik de først deres eget hus senere. Ane's lillebror Marius fortalte videre mig, at deres far Lukas var uforstående overfor beslutningen om at skulle flytte og udtalte da de skulle af sted, *«hvorfor skal vi flytte, hvordan kan det være at vi skal flytte»*.

Marius fortalte endvidere i interviewet, at myndighederne havde udset sig at alle beboere fra Skjoldungen skulle flytte til Kuummiut, men nogle flyttede til Tasiilaq og udstedet Sermiligaaq. Efter Marius udsagn var de blevet lovet Type 3 huse, men først efter 2 år begyndte man at anlægge husene hvor nogle familier flyttede tidligere ind, og hvor andre måtte komme i næste række og vente.

Da familien i 1965 flyttede til Kuummiut fik de ingen form for social hjælp, og familien blev ladet til sig selv, givetvis ligesom mange andre familier. Jeg spurgte i denne forbindelse om familien fik noget hjælp fra myndighederne efter forflyttelsen, og dertil oplyste Ane mig, at familien, hendes forældre fik udbetalt 500.- kr. ved juletid, og dette kunne hun tydeligt huske.

Beslutningstagerne: For at på en eller anden måde at nå frem til hvilken holdning, følelse Ane havde til beslutningen om deres forflyttelse, udtalte Ane at det var meget skuffende, men hun kunne ikke rigtig erindre hvem der inderst inde havde taget beslutningen for at kunne placere et ansvar.

I interviewet med hendes bror Marius forsøgte jeg ligeledes at få defineret hvem der stod bag denne organisering, men Marius informerede mig at det fandt de ikke ud af, da de ikke fik noget at vide.

sen og indtil nutiden havde fået ud af hvem det havde været, og dertil svarede Marius mig at man ikke havde fået kendskab til noget, og for dem havde det været svært at skaffe disse oplysninger, og i sidste ende havde de ladet det være som det var.

Det tyder også på ud fra hvad Marius fortalte mig, at man fra de lokale myndigheder (kan være myndighederne i Tasiilaq eller Godthåb), havde misinformeret om visse forhold overfor befolkningen i Skjoldungen, og at man havde holdt det hemmeligt at de skulle forflyttes.

Tilpasning: Da deres far flyttede til Kuummiut fulgte Ane og hendes søskende med, og Ane fortalte mig, at de oplevede sult efter at de flyttede til Kuummiut, og dette kan have en sammenhæng med at deres far mistede hans båd efter, at de flyttede til udstedet, og at faderen på et tidspunkt mistede lysten til at drive fangst.

Efter Ane's eget udsagn var hun glad over den modtagelse de fik af Kuummiut borgerne, hvor der blev udvist venlighed og hvor hun ikke oplevede noget dårligt. Til orientering skal det nævnes, at hendes bror under interviewet med ham talte om visse vanskeligheder, oplevelser, vedrørende tilpasning til lokalbefolkningen, hvilket jeg næstfølgende vil komme ind på.

Konsekvenser af forflyttelse: Ane havde i sine tanker svært ved at forlade den vanskelige forflyttelse de blev udsat for, og oplevelserne der havde forplantet sig i deres bevidsthed, reflekterede hun om til tider, og ret ofte havde hun drømme om hændelsen på en ubehagelig måde, og hvor Ane ønskede at vende tilbage til stedet. Da jeg i interviewet kommer ind på hvilken indvirkning forflyttelsen har haft for dem, brød Ane i gråd. Hun fortalte mig, at de havde oplevet nedtrykthed og som gav udslag for hele familien, og de havde ønsket at vende tilbage til Skjoldungen, men hvor de havde indset at dette ikke var muligt.

Forflyttelsen eller tvangsflytningen medførte, at Ane var igennem en periode med alkoholproblemer, men v.h.a. god støtte fra sin mand, var hun holdt op med både alkohol og kaffe. Ud fra samtalen både med Ane og hendes bror Marius, og de oplevelser de var igennem kan man fornemme, at Ane anno 2007 og hvor interviewet foregik, har me´n fra tiden efter forflytningen, og havde igennem mange år ikke haft muligheden for, at få bearbejdet disse me´n eller ar. En metode for at på en eller anden måde at forarbejde en så voldsom hændelse som det så ud til, kunne være igennem samtale, og Ane oplyste mig også at de indbyrdes i familien nogle gange talte om hændelsen. Ud fra samtalen med hendes bror Marius og den forskelsbehandling de til tider kunne opleve, fortalte han mig at de ikke talte indbyrdes om disse forhold. Jeg undrede mig, og spurgte Marius hvorfor de ikke kom ind på denne problematik. Dertil var han lidt tøvende på at besvare

lte om det, og glemte det derefter. Deres far Ludvig havde bestemt ikke brudt sig om udstedet Kuummiut, og gik i stå og holdte op med at køre hundeslæde. Marius fortalte også om den mobning de blev udsat for af Kuummiut borgerne, og da jeg på et senere tidspunkt spurgte om de indbyrdes i familien plejede, at støtte hinanden efter chikane fra andre på udstedet, oplevede jeg længere tavshed fra Marius, og først lidt efter svarede han ja til det, og jeg havde på fornemmelsen, at han ikke ønskede at komme så meget ind på det emne og tale om det.

Afslutningsvis udtalte Ane, at for det første at have befundet sig i trygge omgivelser tidligere og i fred og ro, for dernæst at skulle flytte fra stedet, var ikke nogen behagelig oplevelse. Det var hårdt.

Interview af Marius Knudsen:

Marius Knudsen er lillebroder til Ane og blev født ombord på skibet Gustav Holm i 1947, og levede af fangst da jeg interviewede ham i deres Type 3 hus i efteråret 2007, og var 17 år da familien blandt mange andre blev forflyttet og flyttede i begyndelsen til Tasiilaq.

Ligesom det fremgik i interviewet med hans storesøster Ane, havde Marius det heller ikke godt efter meddelelsen om, at de måtte flytte fra Skjoldungen.

At flytte til et nyt sted uden nærmere blomster og vækst, og med mest klippe, gav ikke den bedste motivation for at bosætte sig på det nye sted. Som 9årig var Marius begyndt at blive oplært til fangererhvervet, og om vejrforhold af sin far, og han kom aldrig i skole. Han fortalte mig udførligt om de gode muligheder m.h.t. fangst de havde dengang før beslutningen om forflyttelsen.

Der var godt med fangst dengang hvor folk var flyttet til Skjoldungen i 1930'erne⁸, og det er klart under interviewet med de to søskende, at Skjoldungen har betydet meget for dem, for som Marius udtrykte m.h.t. afsavn, citat: *Ø Dette land er ligesom é , som eksempel et familiemedlem, ligesom en moder, og da vi forlod stedet var det som at forlade en moder, og som vi savnede Ø.*

En anden ting som tog hårdt på Marius da de med kort varsel skulle flytte fra stedet, var deres efterladte sager. Marius. *Ø Vi forlod alle vores ejendele og sager som skind, madrasser, nogle af hundene Ø.* Efter hans udsagn fik de eftersigende 10 hunde med, men da det var gået hurtigt, kunne Marius ikke erindre hvilke andre ting han fik med.

Jeg spurgte ham igen hvor lidt tid de havde haft, og han oplyste mig, at de havde haft kort tid til at forberede sig, og han gentog forholdene angående deres far på sygehuset da de fik meddelelsen.

Marius havde ligeledes forestillet sig, at de ville kunne vende tilbage til Skjoldungen senere, men de

⁸ Dette nævner Joëlle Robert-Lamblin også i Meddelelser om Grønland hvor hun omtaler, at der i 1938 skete en større migration til området nær Skjoldungen. (Meddelelser om Grønland, Man & Society 10, 1986: 49).

ilbage til udstedet. Jeg spurgte ham igen om han kunne fortælle om hvilke ejendele han fik med, og svarede *nej overhovedet ikke. Kun hundene, kun de nævnte ting og resten måtte vi forlade*.

Jeg kan på Marius stemmeleje og udtryksmåde mærke, at han virkede meget skuffende.

Efterfølgende fortalte han mig, at han på et senere tidspunkt havde henvendt sig til kærnerkontoret og politiet i Tasiilaq for, at få oplysninger om sine efterladte ejendele, da han gerne ville hente sine ting. Men til dette havde de på ny været afvisende.

Tilpasning: Da jeg bad Marius om at fortælle om modtagelsen af dem fra Kuummiut borgerne, fortalte han, citat: *Det var bestemt ikke sjovt og meget kedeligt, og dengang..., efter jeg var kommet her til og været her, blev jeg af Kuummiormiut, hvordan, men heldigvis frygtede jeg intet, selvom jeg på et tidspunkt havde frygtet en person. Men heldigvis var mine svigerdøtre stærke, og dengang var der ingen druk (må her hentyde til Skjoldungen), og dette var sjældent. Men da jeg kom her til, druk og druk og det var bestemt ubehageligt. Det var dårligt*.

Marius følte sig sammen med andre tilflyttere, ikke velkommen i Kuummiut da han som 19 årig kom til udstedet. Vold kunne han være tæt på at blive udsat for, og fortsatte med at omgås alkohol. Som han fortalte mig, havde han svært ved at vænne sig til Kuummiutborgerne i mange år.

Dette fortæller noget om tilpasningen og integreringen til lokalsamfundet, og først efter mange år vænnede han sig til borgerne, da de også begyndte at acceptere ham. Jeg nævnte overfor Marius, at dette må have gjort ondt indvendigt, og der til var han enig.

Som tidligere nævnt, talte man i familien ikke så meget om disse forhold, og der til påpegede Marius, at de blev forskelsbehandlet.

I integrationsfasen og det ikke at kunne få mulighed for et arbejde, var en anden ting som han var ret skuffet over. Under opholdet i Tasiilaq arbejdede han, men i stedet begyndte han at drive fangst. Han fortalte mig ligeledes, at andre forflyttede fra Skjoldungen og som flyttede til Tasiilaq, også blev behandlet særskilt, og han mødtes sjældent med dem under opholdet. Det var svært i dette tilfælde, at vurdere om behandlingen var negativ eller positiv.

Sociale, menneskelige følger: Da Marius som nævnt, som 17 årig flyttede til Tasiilaq begyndte hans forbrug med alkohol, selvom han var under den ulovlige alder, og begyndte bl.a at drikke snaps. Spiritussen var givetvis dyr dengang i 1960'erne, og da sprit var billigere, begyndte han at drikke dette.

Jeg bringer dette eksempel med, for på en eller anden at få sat sig ind i den situation som Marius og givetvis mange andre befandt sig i. Jeg bringer denne situation på bane med Marius for, at finde ud

nhæng med de problemer de fik. Givetvis for at fortrænge, glemme problemerne, begyndte de at drikke, og dertil kom han med et klart udtryk, citat: *ØJa, og derefter var jeg alkoholiker i mange år, og først i 2001 holdte jeg op med at drikkeØ*. Jeg spurgte ham der efter senere i interviewet, citat: *ØDu har måttet været igennem alle disse forhold i mange år, kedelige ting for at sige det rent ud, p.g.a. jeres tvangsflytning og andre årsagerØ?* Marius: *ØJa, og gennemÉ , hvor mange årÉ , 40 år omkring, har jeg ellers været alkoholikerØ*. Efter flytningen til Kuummiut fortsatte Marius bare det ene livØ som han udtrykte, og efter flytningen kunne han ikke glemme Skjoldungen.

Interview af Morten Maqe:

Da jeg under mine første dage i Kuummiut forsøgte og forhørte mig, at finde frem til nogle personer der var blevet forflyttet fra Skjoldungen, kom jeg ud fra et tip fra en anden borger i kontakt med Morten. Morten blev født i 1953 i Skjoldungen, og boede der indtil han var 12 år før han og familien blev nødsaget til, at flytte til Kuummiut i 1965. Mortens søskendeflok bestod af 8 søskende, og han fortalte mig under interviewet, at de havde haft en god opvækst, en lykkelig barndom uden nævneværdige problemer i Skjoldungen. Der var ligeledes gode fiskeriforekomster. Da jeg kom ind på emnet om deres forflyttelse, spurgte jeg Morten først og fremmest om hvorledes hans forældre reagerede på meddelelsen om, at de skulle flytte. Citat: *ØSelvfølgeligÉ , dengang var mine forældre mellem 40 og 50 år og blev berørt af problemerne, og var skuffede i begyndelsen, men deres skuffelse kunne vi ikke selv mærkeØ*.

Jeg prøvede derefter at komme ind på hvilke baggrunde der lå bag denne beslutning, og om de internt i familien talte om hændelsen. De havde i radioavisen hørt om G-60 politikken i Vestgrønland, og som følge af denne politik skulle de flyttes. Mortens familie talte om politikken og de positive sider ved denne reformering. Det lader ikke til ud fra Mortens udsagn, at beslutningstagerne havde forhørt sig med beboerne fra Skjoldungen før beslutningen blev taget. Mortens far som var kommunalbestyrelsesmedlem dengang, udtalte om beslutningen af affolkningen af Skjoldungen, citat: *ØDer er ikke noget at gøre, vi skal til at flytte. Dengang var forholdene nu sådan, og danskernes position som overmyndighed, og dengang var Borchersen, handelsmanden, medlem af landsrådet. Der var intet andet at gøre, og under alle omstændigheder måtte vi flytte. Dengang var det danskerne som bestemte, og til stadighed har de noget at skulle bestemme. Jeg kan huske, at vi dengang havde en dansk handelsforvalter i Skjoldungen, og han plejede at sige selv dengang. Ord er lov, desværreØ*. (Morten).

Morten og familien havde læst mængden for at flytte til Tiniteqilaaq, ud fra forældrenes enighed og ønske, men da det blev besluttet af myndighederne, at fiskerierhvervet som foregik omkring Tasiilaq fremover måtte foretages, udvindes på stedet og i Kuummiut, måtte man ty til forflyttelse. Citat: *Øg det var også i orden, når man tænker på omstændighederne.* (Morten).

Morten og hans familie fik det meste af deres inventar fra huset med da de flyttede fra Skjoldungen som de sidste i begyndelsen af oktober, men deres hus måtte de forlade. Efter hans udsagn, havde et norsk KGH-lejet sælfangstskib fragtet dem

Tilpasning/integrering: Ligesom i tilfældet med Ane og Marius familie, var der endnu ikke et hus som Morten og hans familie kunne flytte ind i ved ankomsten, idet det endnu ikke var blevet færdiggjort. I mellemtiden boede de to, tre uger hos nogle søskende, inden de kunne flytte til det nye Type 3 hus. Der var ikke noget arbejde til rådighed for Mortens forældre da de flyttede til Kuummiut. Morten oplyste mig, at hans far tidligere havde været KGH ansat, og i stedet begyndte han at udøve fangst. De anderledes og vejrmæssige forhold omkring Kuummiut, skabte i begyndelsen også problemer for dem erhvervsmæssigt under Mortens opvækst, og siger noget om tilpasning til nye omgivelser.

M.h.t. integreringen i lokalsamfundet fortalte Morten mig, at når mennesker flyttede til et nyt sted, var det ikke et særsyn at menneskene oplevede kedelige forhold. Dette havde Morten og hans familie også været igennem. De kunne blive udsat for at blive kritiseret, og hvilket var ærgerligt for Morten, men efter hans udsagn stod det kun på i få år. Misundelse selv i nyere tid for nogle tilflytters engagement f.eks i politik, opstod, og Morten nævnte sig selv som eksempel.

Vi kom derefter ind på den behandling Morten kunne få af sine medbørn m.h.t. mobning m.v.

Citat: *ØDet var godt nok, men dengang desværre, forsøgte vi at integrere os i samfundet, men der var nogle tilflyttere fra Skjoldungen som ikke ønskede at integrere sig i Kuummiut i lang tid, og følte nok at de blev tilsidesat.*

Efter Mortens egen udsagn, kunne deres integrering ikke betegnes som meget problematisk, men dette havde andre nok oplevet, og som Morten nævnte, ønskede de ikke at integrere sig på udstedet.

Konsekvenser: Jeg prøvede efterfølgende, at få Morten til at fortælle mig om forflyttelsen på en eller anden måde fik konsekvenser for ham og hans familie. Citat: *ØSelvfølgelig, og dengang blev vores forældre syge, og jeg har drukket i 30 år.*

Jeg brød ind i samtalen og spurgte Morten: *ØSkyldtes disse problemer jeres tvangsforflyttelse, eller har det nogen tilknytning til det?* Ø. I et ærligt svar kom Morten ind med en meget interessant

er blevet diskuteret^é , Under ens opvækst har man til tider, mennesket, ikke bemærket de problemer man havde, følgerne af tvangsflytningen, og har også under min uddannelse på Social Pædagogisk Seminarium, og ud fra bøger stødt på disse ting^ø.

Jeg kommenterede Mortens svar m.h.t. det vanskelige ved efter besked om at måtte forlade sit hjemsted, at skulle tilpasse sig fra vante omgivelser til ukendte og utrygge forhold.

I sammenhæng med dette oplyste Morten mig også, at de til tider kunne mærke på deres forældre, at de havde det dårligt p.g.a. tvangsflytningen, og hvor de aldrig følte samme følelse da de var i Skjoldungen, og også når de manglede ting fra stedet. Udstyr fra båden, og som Morten udtalte, var hans far ret skuffet over dette.

Mortens familie fik ligesom Ane og Marius familie, 500.-kr. i kompensation, og jeg spurgte ham derefter om de ikke fik anden form for hjælp. Til dette svarede han, at dette kunne de ikke drømme om. I dette tilfælde kan man ane en respekt for de autoritære myndigheder.

Afslutnings spurgte jeg Morten om han havde nogle yderligere bemærkninger eller tilføjelser til interviewet. Morten kom ind på processen med at lære at tage ansvar for sit eget liv, citat:

øHeldigvis har jeg bemærket ved mit liv^é , trods at det somme tider har været vanskeligt og hvor vi personligt har problemer, og byrden ved det, har vi ved en selvstændig indsats kommet over disse ting, og man kan komme over sådan noget. For hvis vi ikke gør noget, løser man ikke problemet. Det har jeg bemærket her^é , det som mine forældre har fået rodfæstet hos os søskende, har vi givetvis følt^ø.

Analyse:

Alle tre informanter fortæller om en tryk tilværelse i Skjoldungen før de sammen med deres familie og mange andre måtte flytte til ukendte steder, og alle tre beskriver også den meget korte tid de havde haft for, at få pakket deres ting og få ejendele med, og som de uden tvivl er blevet mærket af. Dette siger også noget om myndighedernes planlægning, og hvor det ser ud til at beslutningstagerne ikke har afsat tid eller ressourcer til først, at føre borgerhøringer og forinden i god tid oplyst befolkningen om denne beslutning, og som derfor er kommet meget bag på informanterne.

Ud fra informanternes oplysninger har det ikke været muligt, at få identificeret hvem der inderst inde stod bag denne tvangsflytning og som man klart må betragtes, ligesom ud fra Lamblins oplysninger, men som det fremgår ud fra Mortens udsagn blev denne beslutning taget som følge af G-60 politikken.

tydelig ud fra Mortens udsagn, idet ord var lov og kræve at la yderligere hjælp kunne man ikke drømme om. Integrationen, assimileringen ind i det nye ukendte samfund førte til sociale problemer for alle informanternes vedkommende, og ligeså tydeligt er det, at de ikke i integrations, tilpasningsfasen, ikke har fået nogen form for decideret socialhjælp, og støtte, og som gjorde at de på egen hånd måtte forsøge at komme over denne tragiske hændelse igennem mange år, og som de stadig tydeligvis har været og er mærket af. Informanterne har på den ene eller anden måde givetvis forsøgt, at fortrænge hændelsen, ligesom man indbyrdes i familierne ikke åbenlyst har fået talt ud om hændelsen.

Den ikke veludførte planlægning førte til arbejdsløshed og boligløshed i integrationsfasen, og de vejrmæssige forandrede forhold gjorde ikke situationen bedre for tilflytterne. Det er klart, at der burde have været en bedre planlægning fra myndighedernes side, samt forberedelse af integration af befolkningen som ufrivilligt blev flyttet, samt efterfølgende burde have fået noget støtte og såkaldt socialhjælp.

I dette tilfælde og eksempel viste det bl.a. ud fra Mortens udsagn, at fortidens begivenheder, tvangsflytningen, fik en sammenhæng med de senere problemer som Morten fik i sit videre liv, og som han ikke fik mulighed for at få bearbejdet, og i stedet er blevet fortrængt i hans bevidsthed, også ligesom i Ane's tilfælde og som til stadighed dukker op. Morten havde ved en selvstændig indsats og givetvis med ressourcerne i behold kommet over denne indgriben i menneskers rettigheder, men tilbage kunne man stille spørgsmålet. Hvorledes ser mange andre personers, blandt de forflyttede, tilværelse mon ud i dag, og som måske ikke har haft ressourcerne til at overkomme hændelsen. I det følgende vil jeg vurdere diskussionen om der var tale om tvang eller ej.

Diskussion om tvang: David Damas's egen vurdering og argumentering af om der var tale om migration eller forflytninger i bogen *Arctic Migrants*, svinger lidt en del idet han i første omgang i forbindelse med Hudson Bay Company's dominans (Den Kongelige Grønlandske Handels modstykke i Canada), før midten af 1950'erne og i samme tidsperiode omtalte, at der var beviser på at Inuit's delagtiggørelse i planlægning om flytninger fra deres tilvante områder, givetvis ikke altid har været et valg truffet ud fra deres egne forudsætninger. (Damas 2002: 30). Han påpegede ligeledes klart, at befolkningskoncentrationer i det centrale Arktis ikke var en så velovervejet politik, og betragtede det også som en utilsigtet konsekvens af det nye koncept velfærdsstatspolitikken. (Ibid: 191).

have cited documents that attest that the moves toward centralization during the 1970s were in the nature of migration as well as relocation. Several cases combine the two processes, and in some cases migration clearly dominated in the formation of centres of population. (Ibid: 132).

Afslutningsvis konkluderede han i bogen, at størstedelen af de befolkningscentre der blev udviklet i det Arktiske, blev bygget op om princippet om tilvejebringelse af migration, end en politik om forflyttelse. Damas betegnede ligeledes pres, og tvangstanken som uformel, og argumenterede bl.a. for at man ville skabe velfærdsydelser, og samtidig nævnte han også hjælpeforanstaltning som mobilitetsfremmede ydelser for, at få folk til at flytte.

Mobilitetsfremmende ydelser må i denne sammenhæng, tydeligt betragtes som et yderligere bevidst redskab fra myndighedernes side til, at få folk til at flytte, og kan efter forskellige kilders udsagn ikke betragtes som en migration, og sket ud fra frivillighedens vej.

Den danske stat og i samarbejde med det grønlandske landsråd, og samt andre regeringer i Arktis, anvendte forskellige mere og mindre humane metoder for, at få mennesker fra en vidtrækkende kyst og landtrækning til, at flytte til vækstområder. Dette fremgår også i G-50/G-60 betænkningerne.

Det er svært i dette tilfælde, at vurdere i hvor høj eller mindre grad myndighederne har anvendt eller tilvejebragt til spontane, frivillige eller ufrivillige flytninger. Andre forfattere som Deth Petersen har udtrykt, at der var tale om ufrivillige flytninger, men denne diskussion kan fortsætte så længe man ikke har et fyldestgørende forskningsbaseret materiale.

Dette vil jeg vente med i konklusionsafsnittet, idet dette tema berører så mange flader og spænder vidt. Samtidig vil jeg betragte det som til en vis grad et udforsket område, og hvor mere forskning og undersøgelser må blive tilvejebragt før man endelig vil kunne vurdere om denne politik skete i en balance mellem frivillig/nødvendigheden af ufrivillige flytninger.

Del-konklusion:

Det fremgår tydeligt ud fra informanternes udsagn og oplevelser samt beskrivelser, at der i denne hændelse var tale om tvangsflytning af mennesker, og som følge af G-60 politikken. Som det ser ud til blev der ikke ført borgerhøringer med Skjoldunge befolkningen før beslutningen om tvangsflytningen. Assimileringen og integreringen ind i det nye samfund Kuummiut forløb ikke godt for alle informanternes vedkommende, og det er tydeligt at de blev ladet til sig selv uden nogen form for støtte eller hjælp i integrationsfasen. Selve tilpasningsdelen fik de det svært med, idet de

og samtidig var rammerne til dels ikke til stede i form af bolig og beskæftigelsesforhold.

David Damas udsagn om Inuit⁹s delagtiggørelse vedrørende planlægningen af befolkningskoncentrationer, ikke altid blev truffet ud fra en dialog samt høring imellem parterne, bekræfter den hændelse som jeg forinden har beskrevet, idet de ikke blevet taget med på råd, og ej heller er de siden hændelsen ikke blevet oplyst om den egentlige årsag bag beslutningen, og hvem der stod bag. Mortens udsagn og bekræftelse og den oplevelse han måtte igennem, giver en tydelig indikation på, at de sociale og andre problemer han fik i sin senere tilværelse efter tvangsflytningen, havde sammenhæng med den tvangsflytningen de blev udsat for i 1965.

Og ligesom Deth Petersen udtalte⁹, blev de sociale og kulturelle konsekvenser som befolkningskoncentrationerne medførte, at have været årsag til de bekymringer og problemer som det grønlandske samfund besidder i den nyeste tid.

Jeg vil i det følgende følge op på de problemer som moderniseringen i midten af det 20. Århundrede skabte.

Kapitel 7: G-50, G-60 politikens følger for den grønlandske befolkning, bopladserne og udstederne

Eske Brun beskrev i bogen Mit Grønlandsliv, nogle af de følger som nyordningen fik. Han argumenterede i bogen for denne nødvendige udvikling. Indførsel af modernitet var umulig at gennemføre på de mange bopladser, da en lille befolkning på over 100 personer ikke havde forudsætningerne for at have et elværk eller vandværk. De mennesker som blev udsat for denne befolkningskoncentration, blev en form for rodløse efter Brun⁹s synspunkt. (Brun 1985: 138-39). Det tidligere gamle kolonitilværelse med et jævnt tempo, og hvor man tålmodig koloniserede grønlænderne og tog hensyn til dem, og som jeg har beskrevet, blev ændret radikalt. Eske Brun nævnte den isolerede tilværelse man havde på de små steder, og springet fra dette til de nye moderniserede byer som var under opbygning, gjorde menneskerne næsten hjemløse p.g.a. de uvante forhold. Brun nævnte også andre problemer som spiritusforbruget, det misbrug som tog om sig, de økonomiske og sociale tragedier.

Denne uvished om hvad den nye tilværelse i en større by ville bringe, førte til en usikkerhed i samfundslivet, og afsluttende nævnte og indrømmede Brun, at de øjeblikkelige konsekvenser i 50^{erne} ikke var gode. Denne erkendelse fra en højtstående embedsmand tyder på, at de danske

⁹ Se citatet side 65.

avde kalkuleret med de følger som nyordningen ville

skabe.

Demografien: Som tidligere antydte skete der væsentlige ændringer indenfor det demografiske mønster i det grønlandske samfund. Trods den sandsynlige mangelfulde planlægning der skete, førte udviklingen til en forbedring af levestandarden, og eftersigende bedre velfærd blev opnået da sundhedsforholdene blandt grønlænderne blev højnet, og dødeligheden faldt. Men dette fik nogle uventede følger, og som jeg tidligere har været lidt inde på. Der skete en befolkningsekspllosion¹⁰ i perioden fra 1950 til 1970, hvor befolkningen næsten blev fordoblet fra 22.581 i 1950, til 38.912 i 1970. (Kjær Sørensen 2006: 137).

Denne befolkningstilvækst førte senere til en mere restriktiv befolkningspolitik, da det grønlandske samfund på daværende tidspunkt ikke var gearret til at modstå et så massivt pres.

I det følgende vil jeg inddrage lidt tal og tabeller fra et Regionalseminar der blev afholdt i Nuuk i 2005, for at vise de indvirkninger befolkningskoncentrationen fik for demografien.

I tabellen¹¹ i bilagsafsnittet på side kan ses befolkningsudviklingen gennem 65 år, og det er tydeligt at se, at de største befolkningsstigninger skete i perioden 1950-60, 1960-70. Denne udvikling stemmer overens med de forhold jeg tidligere har beskrevet med nyordningens følger og forbedret levestandard, og med den, hvis man kan bruge udtrykket, mere moderate befolkningskoncentration der skete efter nyordningens indførelse i 1950, og den mere radikale koncentration der skete i 1960'erne. Dette kan også ses i næstfølgende tabeller (note 11) vedrørende befolkningens lokalisering på henholdsvis udstederne, og byerne. Som tallene, tabellen, viser, steg befolkningstallet i byerne markant under G-50, G-60 politikken, og hvor udstederne tilsvarende faldt, men til gengæld for at stabilisere sig senere i 1990'erne¹².

De små steder med under 100 indbyggere, samt udsteder med mellem 100-200 indbyggere, blev hårdest ramt af den befolkningskoncentration der skete efter nyordningen, samt i 1960'erne.

Koncentrationspolitikken fik også følger for Østgrønlands udsteder, idet antallet af Ammassalik's udsteder blev halveret i perioden 1960-80, men det bemærkelsesværdige, efter Forchhammer's udsagn er, at der ingen reducere af udsteder skete i Ittoqqortoormiut. (Forchhammer 1989: 60).

Det kunne have været interessant, at undersøge omstændighederne nærmere.

¹⁰ Se også (Rosing Olsen 2005: 58)

¹¹ Se tabeller i bilagsafsnittet s. 128, 129

¹² (Se også Forchhammer; Erhvervsøkonomisk og social... 1989: 60). (Robert-Lamblin, s. 48 i (tabel).

...e mellem G-50 og G-60 betænkningerne for, at man kan danne sig et indtryk af, om politikken om befolkningskoncentration ændrede karakter eller ej. Og man kan heller ikke se bort fra den kritik der har været mod nyordningen, G-60 og moderniseringsprocessen. Dette er også vigtigt at få med for, at få et andet syn på det velfærdssamfund som den danske stat forsøgte at skabe i Grønland.

5.5 Forskelle mellem G-50 og G-60 betænkningerne i Kritikken af dem

Når man ser på forskellene mellem betænkningerne, var der afvigelser mellem disse. G-50 betænkningen anbefalede et skifte fra planøkonomi til markedsøkonomi, hvorimod G-60 betænkningen radikaliseredes, og hvor den danske stat involverede sig stærkere økonomisk og blev på den måde mere statsstyrende¹³. Som jeg har været inde på, lykkedes det ikke at skabe et privat erhvervsfiskeri der skulle bane vejen for Grønlands fremtidige økonomi, og hvor danske fiskere var udset til at få en afgørende rolle. Tiltag til at etablere et privat erhvervsliv blev dog ikke opgivet. (Forchhammer 1997: 78)

Når man ser på udstedernes situation, reducere af udstederne, afveg G-60 betænkningen også fra G-50 betænkningen ved, at få udsteder blev udset til at blive affolket, hvorimod andre byer og mere velfungerende udsteder blev udviklet.

Kritikken: Kort efter nyordningens indførelse blev G-50 betænkningen kritiseret ved en erklæring fremsat af landsrådet i 1952 efter, at man havde haft en længere diskussion om forflyttelse af befolkningerne fra Upernavik og Nanortalik. Dette beskriver Søren Forchhammer i *Gathered or Dispersed?*. For det første blev befolkningskoncentrationspolitikken kritiseret for at være for vanskelig at skulle håndtere da den skulle sættes i værk. For det andet blev politikken fortolket på forskellig måde henholdsvis fra grønlandsk og dansk side, hvor der blev talt forbi hinanden, og som gjorde at man ikke nåede frem til et enigt, fælles udspil. Ide grundlaget for koncentrationspolitikken blev ikke veldefineret. (Forchhammer 1997: 39). Forchhammer hentydede til kritikken af koncentrationspolitikken i referater fra 1950'erne, og skrev om forflyttelserne, citat: *the resettlements which were carried out in the early 1950s were extensively criticised for insufficient planning and consequent problems to the migrants*. (Ibid: 60). Koncentrationspolitikken,

¹³ Jens Dahl nævner også denne statsstyring, og nævner de positive sider af denne intervention, og som skulle vise, at blive til gavn for det senere hjemmestyre. (Dahl 1986: 21)

ret af Befolkningskommissionen for, at have været dårligt organiseret og et dårligt foretagne.

Men Søren Forchhammers udsagn siger noget om kerne-grundlaget, samt ikke mindst beslutningsgrundlaget. Når man definerer ide-grundlaget må dette have forudsat undersøgelser, langtidsplanlægning, en folkelig debat om befolkningskoncentration, en åben dialog med befolkningen. Historiske kilder som evt. beskrev grønlændernes positive oplevelser m.h.t. en ny tilværelse i byerne, og opbakning om denne politik, og frem for den tendens der har været i kilder med primært udsagn fra danske embedsmænd, landsrådsmedlemmer etc.

Men de forskellige uddrag fra kilder jeg har refereret til og som behandler den kritiske del af denne politik fortæller noget andet.

Befolkningskoncentrationspolitikken hensigt var som nævnt et par gange, at den skulle blive til gavn for den grønlandske befolkning, og at grønlænderne skulle gøres til danske statsborgere, og på den måde blive ligeberettiget med danskerne. Men dette skete ikke efter de to grønlandske folketingsmedlemmer, hvor Nikolaj Rosing påpegede, at politikken ikke levede op til forudsætningen om at grønlænderne blev mere inddraget og fik mere indflydelse i den politik som vedrørte det grønlandske samfund. I stedet havde dette ført til passivitet, en vis ligegyldighed og utilfredshed. (Kjær Sørensen 2006: 139). En af grundene til denne passivitet kunne også skyldes den uvidenhed der var til koncentrationspolitikken fra grønlænderne side. Søren Forchhammer nævnte i *Gathered or Dispersed?*, at den grønlandske befolkning givetvis ikke forstod nødvendigheden af denne politik på de forskellige berørte steder. (Forchhammer 1997: 40).

I bogen *Nunarput* fremgår det dog, at landsrådets kompetence i forbindelse med beslutningssituationer, var udelukkende af rådgivende karakter, og det ser ud til at denne funktion under moderniseringsprocessen ikke blev ændret. Hvis dette var tilfældet, sætter det forholdene i et andet relief, og forstærker tesen om, at landsrådet befandt sig i en underrolle i forhold til deres modpart (Nunarput 1985: 13).

En uforudset anden faktor var også de alvorlige sociale konsekvenser for befolkningen, og som medførte et lavere tempo i koncentrationsbestræbelserne. (Dahl 1986: 23, 42).

Jes Adolphsen og Tom Greiffenberg, kritiserede og stillede forskellige spørgsmålstejn med den udvikling der skete fra 1950 til hjemmestyrets indførelse i *The Planned Development of Greenland 1950-1979*. Adolphsen og Greiffenberg talte om, at Grønland var det eneste komplette planlagte

998: forord). De to forfattere betegnede den sociale planlægning i Grønland som både en succes og mislykket på nogle områder.

Efter deres synspunkt var de danske beslutningstagere kulturelt for ufølsomme, og heri lå nok det solidaritetsprincip om at værne om den særegne grønlandske kultur og hensynet til befolkningen. Et andet kritikpunkt var danskernes stræben og store bekymring for, at skabe et bæredygtigt Grønland.

De to forfattere nævnte også andre kritikere som socialantropologer som havde karakteriseret den planlagte udvikling i Grønland som fejlslagen, og som ligeledes påpegede påstandene om danskernes, for at bruge udtrykket, kolde sind overfor grønlænderne. Andre har betegnet danskerne som imperialister. (Ibid: 8).

Fangererhvervets nationalitetssymbol blev kraftigt udfordret og dets eksistens truet, siden nyordningens indførelse. For den danske stat var der ingen fremtid for fangererhvervet, og for danskerne handlede det om at skabe en specialiseret erhvervsstruktur og pengeøkonomi, og dertil ville det grønlandske fangererhverv ikke kunne konkurrere med omverden, da ømarkedet i Grønland også var for lille. Denne kendsgerning bliver nævnt i G-50 betænkningen, og kan tydes i følgende citat: *øat det ikke vil være muligt på ny at gøre naturaløkonomien til det vigtigste økonomiske grundlag for den grønlandske befolknings tilværelse*. (Grønlandskommissionens Betænkning 1, 1950: 59).

Det er vigtigt at inddrage fangererhvervet i dette henseende, idet ca. 40% af befolkningen på dette tidspunkt var bosat udenfor industristederne. Denne nedprioritering af fangererhvervet og udstederne, og den befolkningskoncentration der skete, fik dog ikke frit slag, idet nye strømme førte til en glorificering af bygderne i slutningen af 60'erne, og begyndelsen af 1970'erne. Dette vil jeg vende tilbage til.

Før nyordningen, og i modernisering og industrifasen i 1960'erne, anvendtes ikke nærmere undersøgelser eller analyser i forbindelse med opbygningen af det grønlandske samfund. Som nævnt tidligere ønskede de grønlandske repræsentanter nærmere undersøgelser i forbindelse med vurderingen af egnede, uegnede steder, i processen vedrørende befolkningskoncentrationer. Men disse blev ikke fyldestgørende, og Adolphsen og Greiffenberg påpegede også, at i den hastige og omfangsrige udvikling der skete i midten af det 20. århundrede, var det nødvendigt at planlægge og koordinere de bestræbelser der blev sat. Men på denne tid og som jeg før hentydede til, skrev de to forfattere, at for de danske beslutningstagere var langtidsplanlægning et ukendt og ikke anvendeligt område. (Ibid: 12-13).

sociologi, og fra 1997 direktør for London School of Economics, taler i denne forbindelse, om de *utilsigtede konsekvenser*. Giddens beskriver modernitetens konsekvenser, og påpeger bl.a at citat: *òhvis vores viden om den sociale verden blev bedre og bedre, ville man kunne begrænse omfanget af utilsigtede konsekvenserò*. (Giddens 1990: 44, biograf. Oplysninger. bagerst i bog).

På et lidt længere perspektiv og afsluttende, kom Jess Adolphsen og Tom Greiffenberg med deres egen teori. Den danske stat levede op til sine målsætninger om at gøre Grønland til et moderne og civiliseret samfund, men med forbehold. Citat: *òthey succeeded in their modernity and social democratic endeavours, but failed in their persistent endeavour to make Greenland a ònormalò capitalistic countryò*. (Adolphsen 1998: 69).

Den danske stat havde med G-60 planen regnet med, at befolkningen i Grønland på normalt vis ville flytte til steder hvor udsigterne var bedst. Man skulle blot investere i en udvikling hvor de bedste muligheder var, og migrationer til byerne rundt om i verden viste dette, og var en naturlig udvikling. Den danske stat havde udset åbentvandsområderne som økonomisk vækstcentre, og som skulle være selvnærende. De danske myndigheder så ud til, at have haft en hel del forventninger og optimisme m.h.t. at stable Grønland på egne ben. Disse forhold kom Søren Forchhammer ind på, og kan ses i de følgende to citater, og hvor vækstcentrene bliver betegnet som *òboom-towns*. *òthe Danish state could withdraw economicaly from Greenland after a limited number of years of intensive investment. Migration was expected to proceed smothly as the population was imagined to be more than willing to go where prospects were betterò*. (Forchhammer 1997: 82).

Jes Adolphsen og Tom Greiffenberg mente, at den danske stat godt kunne have skabt nogle uddannelsesbetingelser for Thulebefolkningen og østgrønlænderne frem for, at benytte sig af de danskere som også kom til stederne. (Adolphsen 1998: 69).

Del-konklusion:

Som forskellige kilder, og i dette afsnit har antydnet, blev forudsætningerne for befolkningskoncentration ikke et veludført basisgrundlag. De store afstande mellem byerne og udstederne havde sandsynligvis også en indvirkning, og som gjorde det svært og besværligt at implementere en reform som havde gode intentioner, men som givetvis blev svært at realisere p.g.a. de vanskelige arktiske forhold.

Adolphsen og Greiffenbergs citat viser, at intentionen om at gennemføre processen og optimismen ikke fejlede noget m.h.t. at skulle gennemføre politikken *òsmoothlyò* for en

aglen på langtidsplanlægning havde givetvis også en medvirkende faktor i vanskelighederne med at fuldføre koncentrationspolitikken.

Jens Dahl, Jes Adolphsen, og Tom Greiffenberg betegnede ligeledes den sociale planlægning i Grønland både som en succes og fiasko, og at moderniteten og opbygningen af et demokratisk system lykkedes, men bestræbelsen på at skabe et kapitalistisk Grønland som fejlslagen. Grønland havde ikke forudsætningerne til dette på daværende tidspunkt.

I de næste 20 år fra 1970'erne og til 90'erne hvor det grønlandske hjemmestyre blev indført, kan karakteriseres som en periode hvor den nyblomstrede grønlandske politiske elite mærkbart i de historiske kilder gjorde det klart, at den hidtidige politiske linje som den danske stat havde lagt med et opgør med det hidtidige grønlandske samfunds spredte bosætningsmønster, samt centralisering af denne, klart måtte få en ende. I stedet måtte man tilbage til udgangspunktet med et spredt bosætningsmønster, og hvor gennemgribende investeringer blev foretaget i bestræbelserne på grobund for et erhvervsliv, hvor bygdetilværelsen karakteriseret med fangererhvervet og symbolet på grønlandskhed blev forsvaret og glorificeret.

Indenfor et årti fra 1980 til 1990, blev alle de intentioner vendt på hovedet. Den umulige opgave med et samfund bygget op omkring et spredt bosætningsmønster baseret ud fra subsidieordninger, og på vejen mod nye toner som markedsøkonomi blev skrinlagt, og erkendelsen blev en tilbagevenden til en centrering af byer, og en ny efter sigende skjult befolkningskoncentrationspolitik, hvilket også nævntes i de historiske kilder.

Kapitel 8. Et skifte fra en glorificering af bygder, til en nedprioritering

Der var en væsentlig grund til et brud med den befolkningskoncentrationspolitik som den danske stat hidtil havde ført siden Nyordningens indførsel. Konsekvenserne af moderniseringsprocessen var begyndt at blive synlige i det grønlandske samfund, og specielt i bygderne og de mindre byer. En stor del af investeringerne var blevet foretaget i åbentvandsområdet i Vestgrønland. Dette kan ses i *Ministeriet for Grønlands årsberetning 1969-70*¹⁴, hvor omkring halvdelen af de samlede investeringer i 1969 og 1970 blev foretaget i byerne Frederikshåb, Godthåb, Sukkertoppen og Holsteinsborg.

Landsrådet stod i 1970 ikke alene i deres kamp for et Grønland udformet mere på grønlandske normer og principper. Landsrådet fået en god støtte fra en stærkere opposition udefra. Måske

¹⁴ Se (Grønland 1969-70.: årsberetning udarbejdet af Ministeriet for Grønland, 1971: 21-23), samt tabel i bilagsafsnit. Se også (Forchhammer 1989: 39) som støtter ovenstående kilde.

åbentvandsbyerne, de mest privilegerede kommuner. De 4 byer som repræsenterede 40% af befolkningen, kritiserede G-60 politikken og krævede en ensartet udbygning af deres større bygder. Efter deres synspunkt havde flytningerne fået karakter og resulteret i politisk tvang. (Sachse 1983: 75-76).

Forskellige politiske og samfundsmæssige begivenheder og nævnt i indledningen til kapitlet, i begyndelsen af 70'erne, som Grønlands ufrivillige indtræden i de Europæiske Fællesskaber efter afstemningen i 1972, nedlukningen af kulminebyen Qullissat, og tvangsforflytningen af befolkningen, ca. 1.200 indbyggere i 1972, blev for mange grønlandere symbolet på 60'ernes koncentrationspolitik, samt ikke mindst en voksende modstand imod det danske kolonivælde, hvor grønlandske ønsker var blevet tilsidesat. (Ibid: 70). (Sachse 1983: 77).

Grønlandsrådet havde i tiden før den grønlandske politiske opvågen omkring 1970 spillet en afgørende rolle m.h.t. koncentrationspolitikken, men de nye toner indenfor den politiske arena, førte også til en kursændring i rådets politiske målsætning. Før denne opvågen var en delvis affolkning af Østgrønland blevet forudsagt, og ligeledes havde man regnet med, at mange af bygderne udenfor åbentvandsområdet ville forsvinde efter et tidsrum. Koncentrationspolitikken indhug på udstederne var allerede blevet mærkbart, idet udstedernes befolkning fra 1960 til 1970, faldt fra 43.1% til 28.5%. (Forchhammer 1997: 106, 114).

Debatten om grønlandskheden i en brydningstid var ligesom tidligere i historien, blusset op på ny i denne periode med afstandstagen til modernitetens følger. Assimileringen ind til en anden kultur og koblet sammen med andre faktorer, var siden modernitetens indførelse begyndt at true grønlandernes etnicitet. Hanne Thomsen beskrev den akkulturationsproces i artiklen *Ægte grønlandere og nye grønlandere* som grønlanderne var igennem, hvor livet i byerne defineredes som dansk. Der foregik en diskussion om grønlandskhed, mobilitet, kommende investeringer i bygder i 1990'erne¹⁵.

Den begrænsede prioritering af bopladser og udsteder, der var sket siden industrialiseringen af Grønland, var begyndt at sætte sine tydelige spor i løbet af 1970'erne. Indkomsterne faldt, og dermed også levestandarden, og dette førte til at bygdebefolkningen begyndte at kræve at få del i de samlede investeringer i Grønland. (Forchhammer 1989: 39).

¹⁵ I artiklen af Hanne Thomsen, referer Hanne til tidligere landsstyremedlem for økonomi, Emil Abelsen, vedrørende en udtalelse i radioavisen 1991 omhandlende bygdeinvesteringer, citat: *at grønlanderne altid har haft tradition for at flytte derhen, hvor fangsten var, og grønlanderne måtte nu traditionen tro flytte derhen, hvor arbejdet var.* For Abelsen handlede det om mobilitet og om at finde en evne til at søge til stedet hvor eksistensmulighederne var. Dette eksempel viser, at det grønlandske samfund stod splittet i valget om at bevare grønlandskhed, bevarelse af bygder og en tilværelse i byerne

en af 70'erne, blev en fordel for den situation som bygderne berandt sig i ved indgangen til hjemmestyret. De nyvalgte landstingspolitikere kunne ikke komme uden om bygderne, og som Forchhammer skriver i *Kulturelle skatteøer*, havde bygderne en vis funktion i opbygningen af hjemmestyret. Citat: *Denne oprindelige kultur i de tilbageblevne områder skulle være med til at danne grundlaget for opbygningen af et nyt og mere grønlandsk Grønland, et Grønland skabt på grønlandske betingelser*. (Forchhammer 1998: 15). (Thomsen 1998: 34)¹⁶.

Indførelsen af et grønlandsk hjemmestyre nærmede sig, men det bemærkelsesværdige er at initiativtagerne til et grønlandsk samfund udviklet ud fra mere grønlandske principper og øget selvbestemmelse, begyndte at føre en udvikling og en politik med flere ligheder til den politik som den danske stat førte efter Nyordningens indførelse. En upopulær befolkningskoncentrationspolitik som grønlænderne tidligere tog kraftig afstand fra, men som nu blev ledt af deres egne folkevalgte.

7.1 Hjemmestyrets indførelse

Tidligere i afsnittet om G-50 og G-60 betænkningens følger, omtalte jeg den befolkningsekspllosion der skete i tidsrummet 1950-70. Kort før hjemmestyrets indførelse, var befolkningstallet nået op på 49.338 personer. I byerne boede 30.609 personer, mens befolkningstallet i bygderne lå på 10.004 indbyggere. Dette kan ses i nedenstående tabel.

Oversigt 3.1 Befolkningen 1. januar 1979. Absolutte tal og procent

<i>Absolutte tal</i>				
Fødested/bosted	by	bygd	baser	i alt
I Grønland	30.609	10.004	162	40.775
Udenfor Grønland	6.596	248	1.719	8.563
Hele befolkningen	37.205	10.252	1.881	49.338

(Skydsbjerg 1999: 42-43).

Bygdernes befolkningstal holdte sig nogenlunde konstant op til hjemmestyrets indførelse, for dernæst at falde gradvis i 1980'erne, men der var ikke tale om et markant fald. (Dahl

¹⁶ Se også: (Forchhammer 1997: 141), som beskriver den begyndende glorificering af bygderne.

Søren Forchhammers tabeller, som han har fra Meddelelser for Grønland, i *Gathered or Dispersed*, og ser på befolkningsudviklingen i åbentvandsbyerne fra Sisimiut til Paamiut i syd med helårsfiskeri, giver det et mere nuanceret billede af den effekt koncentrationspolitikken fik for henholdsvis vækstbyerne og bygderne. Procentvis er det tydeligt, at åbentvandsbyerne efterhånden har gjort et mærkbart indhug i deres bygder fra 1960 til 1980¹⁷ (Forchhammer 1997: 229).

Da hjemmestyret i 1979 blev indført, blev der i det følgende årti investeret betydeligt i bygderne for, at bringe dem på fod med det øvrige grønlandske samfund. Det nye landsstyremedlem for området Anders Andreassen (Siumut), og som kom fra Ammassalik, præsenterede et handlingsprogram som kort gik ud på, at bygder -og yderdistrikterne skulle have samme faciliteter, produktionsanlæg, elværk og forsamlingshuse m.v., som i byerne. For landsstyret handlede det om, at bygderne kunne blive selv bærende produktionsmæssigt og eje deres egne produktionsmidler. Der er noget enslydende i dette tilfælde og med Grønlandskommissionens Betænkning 5, m.h.t. målene for den fremtidige økonomiske politik i Grønland i 1950, citat: *At befolkningen på længere sigt får større muligheder for ved egen indsats, at skabe de økonomiske forudsætninger for sin tilværelse*. (Grønlandskommissionens betænkning 5 (GKB 1950: 28).

For den danske stat var målsætningen og forventningen dengang rationaliseringer, og som i længden ville resultere i mindre kapitaloverførsler og i stedet føre til et produktionsudbytte. Dette udbytte skulle efter hensigten anvendes til, at finansiere målet om velfærd for grønlænderne. Men som jeg har påpeget tidligere og i denne reference, nævnte Viemose at den danske stat givetvis ikke havde forudset de omkostninger dette velfærdsprogram ville medføre, og samtidig blev tidsrummet for gennemførelsen af dette ikke taget med i betragtning. (Viemose 1976: 140).

Pengeøkonomien havde med tiden og som følge af udviklingen efterhånden ført til en distancering fra subsistensøkonomien.

Søren Forchhammer beskriver udførligt forskellene mellem de to nævnte økonomier i *Erhvervsøkonomisk og Socialé*, og nævnte subsistensens bremsende tendens til at kunne udvikles. Som jeg har været inde på kendetegnedes bygd i og yderdistrikterne med subsistensøkonomien, og deres vanskelige situation førte til at hjemmestyret blev nødsaget til, at holde bygderne kunstigt i live subsidieringsmæssigt set. Selvom dette førte til uventede udgifter for hjemmestyret, og som

¹⁷ Se (tabeller i bilagsafsnittet s. 130)

...k taktiske og ideologiske grunde bag denne risikable
subsidiering. (Forchhammer 1989: 24, 59).

I forbindelse med denne udvikling må hjemmestyrets ordning med at subsidiere bygder i og yderdistrikterne, betegnes som en stik modsat politik i forhold til den befolkningskoncentrationspolitik som de danske myndigheder førte i 1950, 60'erne. Den danske stat satte en udvikling i gang i midten af det 20. århundrede med det formål, at bringe grønlænderne erhvervsmæssigt på egen levested, og som i længden skulle hvile i sig selv. Men denne målsætning nåede Danmark ikke at fuldføre. I stedet overtog de grønlandske politikere roret, og faktisk efter min vurdering begyndte at føre, som nævnt, en stik modsat politik. Som bekendt støttede deres tidligere kollegaer i landsrådet i sidste ende denne politik, og hvor målsætningen fremover var mindre økonomisk uafhængighed. Men ved at landstingspolitikkerne indførte subsidieringsordningen, var dette med til at bremse en udvikling for yderområderne, idet man gjorde dem økonomisk afhængige.

Som det tyder på ville hjemmestyret først og fremmest forsøge at udfylde det tomrum som G-60 politikken havde efterladt efter, at befolkningskoncentrationspolitikken blev bragt til en ende, samt forsøge at rette op på den fejlslagen planlægning som den danske stat havde skabt. Oven i dette var der de store overtagelser administrativt, og overtagelsen af virksomheder senere. (Landsplanredegørelse 1994: 252-253). Men forude lå der andre politiske tiltag, og som ville begunstige bygderne.

I de næstfølgende 4 år fra 1985-89, blev 1,5 mia. investeret, hvoraf 12 mio. kr. blev afsat til bygdemoderniseringsprogrammet. En rapport lavet af hjemmestyremyndigheden i 1989, foreslog at 4 mindre bygder med få indbyggere, ikke burde få etableret produktionsanlæg. Men for de resterende bygder blev målet opretholdt. Hjemmestyret optog lån for at finansiere decentraliseringspolitikken, og efter at det nye landsstyremedlem, Kaj Egede (Siumut), bl.a. for bygder i og yderdistrikterne tog over i 1989, var han parat til at sikre en bevilling til området på 132 mio. kr. Men dette skete ikke. (Kjær Sørensen 2006: 166). Egedes vision var en 10 års plan, eftersigende for alle bygder. Men ligesom under lokaliseringspolitikken i 50, 60'erne, blev bygder bl.a. i yderdistrikterne Upernavik, Tasiilaq, fravalgt.

Dette førte til protester bl.a. blandt nogle landstingspolitikere fra områderne. Forinden var en arbejdsgruppe blevet nedsat af hjemmestyret, og denne gruppe tog ud og inspicerede mange af bygderne. (Forchhammer 1997: 186-87).

De væsentligste grunde til en tendens blandt de grønlandske landstingspolitikere til, at vige uden om en bygdemodernisering. Langt fra alle bygder afgav produktionsmæssigt et økonomisk udbytte, selvom dette var den egentlige intention. For det andet var de hidtidige anlæg i bygderne forældede, og kort sagt kunne anlæggene ikke leve op til kravene om effektivitet. (Forchhammer 1997: 184).

De offentlige investeringer i bygderne fra 1980-1990 giver et tydeligt billede af den form for zigzag-kurs de folkevalgte førte. Investeringerne i bygderne toppede omkring 1983, for dernæst at falde kraftigt de følgende 4 år og nå bunden i 1987, og stige igen. For byernes vedkommende steg investeringerne igennem 80'erne, og toppede i 1987. Investeringerne i 1987 gjorde et indhug og som det fremgår, i næsten størsteparten af investeringerne¹⁸. En 5 års plan fra 1985 hvor 12 mio. kr. ud af 60 mio., (20%) var blevet udset til at blive anvendt i bygderne, men realiteterne blev noget andet idet bygderne reelt kun modtog 3,4 mio. kr. (5,6% - egen beregning) (Forchhammer 1997: 190). Investeringsplanerne udeblev i forhold til byerne, og modsat steg investeringerne i byerne. Men fakta er, og som antropologen (daværende tidspunkt) Jens Dahl beskrev videre, førte den demografiske udvikling ikke kun til en afvandring fra bygd til by, men samtidig skete der en koncentration af befolkningen i Nuuk, og i de resterende større byer. (Dahl 1986: 162). Men dette blev ikke det sidste, da en ny politisk kursændring blev taget af de grønlandske politikere ved indgangen til 1990'erne.

Jens Dahl betegnede perioden fra 1971-79, som afkoloniseringens anden fase, forstået på den måde, at i den første fase siden Nyordningens indførelse og til slutningen af 60'erne, der var det i høj grad det økonomiske og det politiske initiativ og dominans, præget af danske normer som var i højsædet. I den anden fase, som Dahl påpegede, blev det politiske initiativ overladt til den grønlandske elite. (Ibid: 70).

De grønlandske politikeres politik efter hjemmestyret havde visse ligheder og forskellige associationer til den danske stats politik under 50 og 60'erne. Disse forhold kom Jens Dahl ind på og blev kendetegnende for hjemmestyrets første år. Hjemmestyret overtog dele af det bureaukratiske, og dets institutionelle system fra det danske statsapparat. Indholdet var uforandret, midlerne og formen blev givetvis uforandret fra kolonitiden. (Ibid: 134). Dette kan ses i førnævnte tilfælde. Overtagelsen af det overudviklede¹⁹ statsapparatet fik senere bagslag, og Henrik Skydsbjerg udtalte i følgende, citat. *Det er kendetegnende, at forsøgene er mislykkedes, hver gang*

¹⁸ Se (Forchhammer 1997: 232)

¹⁹ (Med overudviklede, forstås det givetvis som i forhold til det stadie som det grønlandske samfund befandt sig i, og modsat statsapparatet tilpasset efter danske forhold og normer). (Dahl 1986: 135).

et system eller en model fra lande, der ikke har kunnet
sammenlignes med Grønland. (Skydsbjerg 1999: 190).

Det næste årti 1990'erne blev skelsættende for bygdernes vedkommende i det hidtidige solidaritetsprincip angående bygdernes bevarelse fra 70'erne til 80'erne, blev udfordret og stod nu i modsætning til rentabilitetsprincippet, (Forchhammer 1997: 201).

Politikerne måtte undgå at skabe yderligere splid og konflikt mellem interessemodsætninger.

Forstået kort som en bygdebefolkning der gerne ville varetage deres interesser og ønsker, og modsat interessenter med deres mere vidtrækkende målsætning om økonomisk profit for at undgå tab økonomisk, og hvor de økonomiske markeds kræfter stod på spil. (Gullestrup 1976: 228) (Chemnitz 1964: 240). Metoden blev fastsættelsen af ensprissystemet, og oprettelse af produktionsanlæg i byggerne, men sidstnævnte mislykkedes som omtalt tidligere. (Forchhammer 1997: 202).

Ved gennemførelsen af Landsplanredegørelsen 1990, blev de hidtidige planer om en decentralisering af befolkningen og planlægning, samt investeringer i bygder og yderdistrikterne, vendt på hovedet.

7.2 Landsplanredegørelse 1990

Emil Abelsen som var blevet landsstyremedlem for økonomiske anliggender efter landstingsvalget i 1991, lancerede en omtvistelig Landsplanredegørelse ved landstingets efterårssamling 1990. Det var en beslutning som ville skabe røre og mistillid til den loyalitet man hidtil havde udvist overfor byggerne og yderdistrikterne. Den økonomiske afmatning måtte få et efterspil, og dette måtte gå ud over de marginaliserede områder. For første gang kunne man fra politisk side se en så markant afstandtagen fra solidaritetsprincippet. (Forchhammer 1997: 208).

Tidligere begreber som befolkningskoncentration og vækstbyer, var nu ikke længere et tabuemne, og kritiske røster begyndte da også at tale om en ny G-90 politik.

Det grønlandske samfunds omstilling af landets økonomi igennem 1980'erne, havde efter Landsstyremedlem for økonomi Emil Abelsens (S) synspunkt, skabt en afhængighed til de internationale markeder. Dette udtalte han til avisen Sermitsiaq i 1990. Det grønlandske erhvervsliv måtte udbygges yderligere, og midlet for at opnå dette mål måtte være en satsning på 4 vækstbyer, henholdsvis Ilulissat, Sisimiut, Nuuk og Qaqortoq. Befolkningstallet i de nævnte byer havde igennem 80'erne vokset med 80% (ifølge avisens oplysninger). Den udvikling som den danske stat tidligere iscenesatte med en erhvervsudvikling primært i åbentvandsområderne, ville landsstyret nu

myndighederne, at befolkningstallet i vækstbyerne ville stige yderligere i de kommende år, hvorimod det blev forventet, at befolkningstallet i de andre kommuner og bygder ville falde, og som havde oplevet en tilbagegang. Som det påpeges i artiklen, var det en udvikling som de grønlandske politikere ikke ville stå i kø for at opponere imod.

Idealerne om en ensartet udvikling (ensprissystemet), kom også for skud og var ikke længere et ønskværdigt mål. Solidaritetsprincippet måtte ophøre, og som det bliver beskrevet, skulle virksomheden i Nuuk ikke længere betale for borgerne bl.a i Upernavik. En kendsgerning var, at der var store prisudsving fra by til by. (Sermitsiaq 1990 nr. 44: 13).

Landsplanredegørelse 1990 blev udarbejdet af Økonomidirektoratet, og blev stilet til Landsstyret. Redegørelsen bar præg af en form for forsvar af den politiske linje som hjemmestyret hidtil i første omgang lagde m.h.t. opretholdelse af den spredte bosætning og den ensartede udvikling, og hvor bygderne på lige vilkår skulle udbygges og udvikles som i byerne. Man havde foretaget en indsats, men dernæst kom man ind på erkendelsen og de reelle faktorer. Nødvendigheden af en udvikling rettet mod, og som det fremføres, citat: *ønaturlige udviklingsmuligheder*. (Brochmann 1992: 205).. De naturlige var givetvis åbentvandsbyerne.

Denne Landsplanredegørelse gav et til givet, tydeligt signal om hvilken retning de grønlandske myndigheder planlagde, og om hvilken retning den demografiske udvikling i Grønland skulle føre til. Helene Brochmann kom i bogen *Bygden i Diskobugten*, ind på det, det handlede om. Et valg mellem løsninger der ville tilgodese borgere i vækstområdet, og indirekte forringe borgernes mulighed for velfærdsgoder i yderområderne. (Brochmann 1992: 206)

Landsplanredegørelsen blev dog hurtigt upopulær, og havde givetvis skabt røre blandt befolkningen i yderområderne og i medierne, og ikke mindst blandt nogle af landstingspolitikerne²⁰.

I Landsplanredegørelsen blev der i øvrigt gjort opmærksom på, at ensprissystemet på visse områder citat, *øvirker hæmmende for en naturlig udvikling*. (Sermitsiak 1990 nr. 44: 13). Jeg ved ikke hvad der ligger i *naturlig udvikling*, men det må have noget at gøre med varernes og tjenesteydelsernes høje pris- og omkostningsniveau i Grønland. Dette begreb diskuterede Helene Brochmanns også, og stillede spørgsmålet, hvad der lå i naturlig. (Brochmann 1992: 206) Henrik Thomassen berørte begrebet i Atagu under overskriften *Vigtige karakteristika ved Grønlands økonomi*. Efter Henriks synspunkt skabte det høje pris- og omkostningsniveau, de geografiske lange afstande en dårlig konkurrenceevne, og disse forhold betegnedes som en forhindring for økonomisk vækst.

(www.atagu.gl).

²⁰ Se (Brochmann 1992: 207)

ter overfor landsrådsmedlemmerne, men i dette tilfælde blev de konkurrencemæssige og økonomiske forhold om rentabilitet prioriteret, men dog nævnt i en anden sammenhæng.

Da Landsstyremedlemmet Emil Abelsen blev spurgt om hvorledes et fangersamfund som Illoqqortoormiut kunne skabe forudsætningerne for et rentabelt erhverv, svarede han, citat: *òAner det ikke!ò*. (Ibid).

Om Landsplanredegørelsen ville føre til en gennemgribende affolkning af mindre byer og bygder, kunne Abelsen ikke udelukke, og i stedet vendte han blikket mod grønlændernes tradition gennem mange år for, at være et nomadefolk. (Ibid).

1990'erne og det grønlandske samfund op til årtusindeskiftet, skulle bygges videre på de markedsøkonomiske kræfter. Landsplanredegørelsen af 1990 blev alligevel ikke ført ud i livet, idet den skabte så meget røre også blandt kommunerne. Redegørelsen havde så stærke associationer til dansk koloniherrredømme i 60'erne, at forgangsmændene for denne politik hurtigt måtte rede trådene ud, og bortforklare de politiske mål man ellers havde sat. (Forchhammer 2001:176). Selve landsplanlægningen blev dog ikke skrinlagt, men blev taget senere op igen, og i 1994 og 1998 fulgte nye landsplanredegørelser op på redegørelsen fra 1990.

Del-konklusion:

I løbet af få år forsøgte hjemmestyret at skabe erhvervsmæssig grobund for vækst for subsistensøkonomien, men dette voldte problemer for hjemmestyret, og i stedet valgte man at subsidiere området. Denne satsning gjorde bygderne mere afhængig i form af overførselsindkomster fra hjemmestyret.

Denne løsning havde en bremsende effekt for det innovative element, og på denne måde kan man udlede at bygderne udviklingsmæssigt blev holdt i stave, og disse forhold vil jeg komme nærmere ind på i det sidste kapitel. Ved lanceringen af landsplanredegørelsen lagde hjemmestyret tydeligt op til en gentagelse af befolkningskoncentrationspolitikken, og som kunne tydes ved at se på de anvendte metoder for at fremme en koncentrering af befolkningen. Disse begivenheder giver tydeligt associationer til den danske stats politik under moderniseringen.

I debatten og blandt økonomiske eksperter, skærpedes tonen på vejen mod årtusindeskiftet, og hvor bygderne blev anset som en byrde for Grønlands videreudvikling mod et mere selv bærende økonomisk samfund. Postulatet og bygderne som en økonomisk byrde, måtte i sidste ende ligge op til nye befolkningskoncentrationer. For hvilket andet alternativ havde bygderne foruden det

med den danske stat, og i denne sammenhæng

hjemmestyret:

Den følgende debat, og som jeg vil belyse i næste afsnit, samt reformkræfterne indikerede at man måtte tage dette skridt. Men som den senere udvikling har vist, er problematikken fortsat i begyndelsen af det 21. århundrede, og det fremgår tydeligt at de grønlandske myndigheder har vanskeligheder ved at finde en løsning på denne problematik, og samtidig en vis berøringsangst med temaet befolkningskoncentration.

Kapitel 9. Bygderne, yderdistrikterne, en hindring for det grønlandske samfunds

videreudvikling

I gennem 1980'erne og 90'erne faldt bygdebefolkningen støt og roligt, og i 1995 boede der 9.541 personer i bygderne, hvorimod 55.732 personer boede i det øvrige Grønland. (Migration mellem de grønlandske bygder, 1993-2002: 34).

Bygd -og yderdistrikterne var i overgangen til det 21. århundrede, og som forinden beskrevet, oppe mod flere reformkræfter, og som tydeligt indikerede, at et spredt bosætningsmønster ikke ville være hensigtsmæssigt fremover. I den førnævnte debat om bygderne som en økonomisk byrde for det grønlandske samfund, handlede det bl.a om fragten af varer, besejlingen og betjeningen af bygderne, og som KNI Pilersuisoq tog sig af. Et andet bekendt problem, var bygdernes ringe muligheder for erhvervsudvikling.

I Sermitsiaq's udgave NR. 34 fra 1996 og under overskriften *Hvad koster bygderne*, gjorde Pilersuisoq's direktør opmærksom på, at de små bygder beliggende i områder med vinteris, var en stor økonomisk byrde for det grønlandske samfund, og at det nu var på tide at få undersøgt og debatteret blandt politikerne og befolkningen, hvor meget driften af bygderne kostede. Bygdernes ringere vilkår med et lavt indkomstgrundlag, var begyndt at sætte målsætningen om velfærd og intentionen om forbedret levestandard, over styr²¹. Artiklen og Pilersuisoq's direktør siger dog ikke noget om bygderne beliggende i åbentvandsområderne, også er en økonomisk byrde eller en gevinst for samfundet.

Sermitsiaq's lederskribent gjorde også opmærksom på, at det på daværende tidspunkt udelukkende var hjemmestyret som sad med midlerne til, at få sat gang i de økonomiske aktiviteter med profit til følge. Kort sagt, var tiden inde til at prioritere bygderne lavere, men om andre områder i Grønland skulle lavere prioriteres for at drive velfærden, er svært at vurdere.

²¹ Se også Forchhammer. Søren Forchhammer nævner og henviser i tidsskriftet til økonomiske beregninger, som viser at der ligger store drift økonomiske omkostninger ved, at drive de mange små steder. (Jordens Folk 4-1998: 19).

den før hjemmestyrets indførelse, og på daværende tidspunkt, nemlig. Hans Gullestrup. Gullestrup og andre forskere undersøgte bl.a lokalsamfundsforholdene og udviklingsproblemer i Grønland, og primært med fokus på byggerne og deres erhvervsmæssige muligheder. Når man så på bygdernes fremtidige erhvervsudvikling, var det klart at eksistensgrundlaget i høj grad afhang af bygdernes basis for et erhvervsgrundlag, og dermed en forudsætning for videre udvikling. En anden forudsætning var rentabilitetsprincippet, for uanset en eller anden form for produktudvikling, så skulle erhvervs-foretagendet så vidt som muligt give overskud.

(Gullestrup 1976: 227). Gullestrup der iblandt, anså dette krav som urimeligt, og fortsatte og begrundede med ordene, *øfor det første fordi erhvervsaktiviteter i udkantsområder ud fra en ren rentabilitetsbetragtning, sjældent vil kunne klare sig i konkurrence med tilsvarende aktiviteter i samfundets by-centre, og for det andet, fordi man ikke stiller tilsvarende krav til andre sektorer eller dele af samfundet*. (Ibid: 227).

Gullestrup's citat om, at der fra de danske og grønlandske myndigheder ikke blev stillet tilsvarende krav til andre sektorer i det grønlandske samfund, fortæller på en eller anden måde om en ensidig politisk indsats, og afdækning af problematikken. Forstået som, i dette eksempel og som det er blevet argumenteret flere gange fra myndighedernes side, kan læseren og det øvrige samfund få indtrykket af, at byggerne og til dels yderdistrikterne, men som man har en tendens til ikke at nævne, igennem historien og nyere tid har været og til stadighed er og bliver gjort til en økonomisk byrde for det grønlandske samfund. Dette er, og som jeg har beskrevet, blevet antydnet i debatten fra involverede partere, forskere, og ikke mindst fra visse borgere.

Denne diskussion er relevant at tage op, og netop for ikke at få et forvrænget og ensidigt syn på denne problematik²².

Men i dette tydelige eksempel samt i nyere tid, glemmer historikere, samfundsforskere og de folkevalgte politikere i Grønland efter min overbevisning, at rette fokus på andre sektorer i samfundet bl.a deciderede vækstbyer, for netop at vurdere deres bidrag bl.a økonomisk til opretholdelsen af det grønlandske samfund. Som i Gullestrups eksempel, at der bliver stillet de

²² Forsker Rasmus Ole Rasmussen har i de seneste år i sine undersøgelser kommet frem til nogle interessante resultater. Jf. Rasmussen, Rasmus Ole: *Fangerne bidrager positivt til økonomien* : KNR radioavis; Nyhederne 2008. (www.knr.gl) (Ibid): *Analyse af fangererhvervet*. 2005, (Ibid): *Small, medium and large scale strategies*, 2005, (Ibid): *The role of local, regional, and international markets for fish in Greenland*, 2000. I The rôle , henviser Rasmussen også til Marquardt O., Caulfield, R.A.'s analyse af det lokale markedes udvikling i Grønland. (Ibid): *Income Transfers in Greenland: I Socio-economic Developments in Greenland and in other Small Nordic Juristictions*, 1997.

ikke mindst få vurderet og undersøgt, om andre byer og sektorer står i samme situation som bygderne eller ej. Dette skylder man at informere om i de historiske kilder, samt i debatten, for som jeg påpegede, for at undgå at man får en for ensidig historisk og samfundsmæssig afdækning af problematikken.

Et øget krav om rationalitet er også ofte blevet nævnt af myndighederne, og Josef Motzfeldt som var tidligere landsstyremedlem for økonomi, påpegede også i indlægsavisen *ØNy kurs* år 2000²³ med overskriften *ØNy kurs kræver handling* i 1999, at tiden var inde til ikke længere at holde hånden over urentable foretagender. (www.atagu.gl).

Det afhængighedsforhold der var blevet skabt med udviklingen og mellem et hjemmestyre og bygder og det øvrige samfund og med et hjemmestyre som økonomisk innovator og garant for en mulig udvikling, blev også påpeget i det før citerede værk *Bygdesamfund i Grønland*, hvor etablering af en erhvervsudvikling i bygderne uden tvivl afhang af de lokale og offentlige myndigheder, og de folkevalgte vilje til, at få indsigt i forholdene, og på den måde få sat skub i en udvikling og skabe innovation. (Gullestrup 1976: 267).

Den før omtalte lokalsamfundsundersøgelse foregik omkring 1976, og som man kan tyde, var problemet med bygd i og yderdistrikternes mangel på erhvervsvirke og udvikling, stadig ikke blevet løst i slutningen af 1990'erne.

Under mit feltstudieophold i Østgrønland i bygden Kuummiut i efteråret 2006, oplevede jeg som et tilsvarende eksempel på en udvikling i begyndelsen af det 21. århundrede, også denne afventning på at få økonomiske midler og ressourcer til, at få sat gang i en produktion i bygdens lokale indhandlingssted (fabrikken).

Claus Bornemann (ledende embedsmand i den danske grønlandsadministration 1949-78²³) kom også ind på disse forhold i Tidsskriftet Grønland i 1969 m.h.t. det hidtidige problem med, at få aktiviseret den grønlandske befolkning. Grønlænderne måtte inddrages i beslutningsprocessen, og gennem engagement og en indsats på arbejdsområdet, ville man opnå energi og opnåelse af selvrespekt og respekt. Hvorimod hvis grønlænderne blev holdt udenfor, ville det som Bornemann udtrykte det, *òavle apatiò*. (Bornemann 1969: 370).

Bornemann behandlede i artiklen også problematikken med at skabe grundlaget for et effektivt rationelt erhvervsliv som fundament og middel til at opnå et velfærdssamfund i Grønland, og stillede endvidere spørgsmålstejn ved om dette overhovedet var muligt uden, at skulle være

²³ (Friis, Peter. Hvilke faktorer kan forklare de mange ungdomsselv mord i Grønland? 2005: 66): Kandidatstipendiat.: I Ungdomsselv mord i Grønland. Friis giver en karakteristik af Claus Bornemann i afsnittet *Social politik i Grønland*.

... på daværende tidspunkt for at opnå et effektivt erhvervsliv, var dog og efter Bornemanns udsagn, de store etableringsomkostninger, samt vanskeligheden ved at nå ud til markedet. (Ibid: 369-370). Bornemanns påpegning er relevant at tage med i betragtning for, at få en forståelse for at det grønlandske samfund til stadighed og ved overgangen til det 21. århundrede, havde vanskeligheder ved at skabe et økonomisk stabilt fundament erhvervsmæssigt set for, at kunne finansiere det hidtidige mål om velfærd. For at vende tilbage til de markedsøkonomiske kræfter som byggerne stod overfor også med relation til situationen i 80'erne, og m.h.t. bygdernes fremtid, så stillede Per Langgaard spørgsmålstegn ved om bygdelivsstilen var forenelig med et moderne grønlandsk samfund, og fortsatte i artiklen med at diskutere om det var realistisk, at koble to fundamentale vidt forskellige socio-økonomiske systemer karakteriseret ved en subsistensøkonomi og et profitorienteret økonomisk system sammen, samt om holdbarheden af det. (Arctic Anthropology Vol. 23; Langgaard 1986: 312). Langgaard fortsatte med at nævne en række områder indenfor bygdens regi som sociale og uddannelsesmæssige m.v. forhold, som måtte bringes på fod før befolkningen kunne stå bedre rustet til, at håndtere de markedsøkonomiske tiltag og kræfter. Afsluttende foreslog Langgaard en ny politik rettet mod byggerne, og som skulle bestå i en balance mellem tilvejebringelse af subsidier, som Per betragtede som skadelig for indbyggernes værdighed, samt en affolkning af byggerne. For at undgå denne kunstige opretholdelse af bygger, måtte politikken bygge på en tilvejebringelse af uddannelse for befolkningen. (Ibid: 312 -313). Hans Gullestrup påpegede tilbage i midten af 70'erne, denne problematik m.h.t. at skabe grobund for et erhvervsliv under adskillige punkter. Kort havde bygdebefolkningen mangler og kendskab til alternative erhvervsmuligheder. (Gullestrup 1976: 231).

Det rådgivende udvalg for Grønlands økonomi, OECD, Grønlands Statistik, Socialreformkommissionen (1997), Selvstyrekommissionen, landsplanredegørelser, og ikke mindst forskellige økonomiske eksperter som Martin Paldam²⁴, Lise Lyck²⁵, blot for at nævne nogle, begyndte i perioden op til årtusindeskiftet, at gøre de grønlandske politikere og det øvrige samfund opmærksom på, at tiden var inde til radikale ændringer af den hidtidige førte politik, som indtil videre ikke havde resulteret i en mindre afhængighed fra Danmark, samt ikke mindst et effektivt

²⁴ Nogle udgivelser/tekster af forfatter: *Grønlands Økonomiske Udvikling (1994), Økonomisk bæredygtighed og politisk kultur i Grønland (2000)*,

²⁵ Nogle udgivelser/tekster af forfatter: *(Erhvervsvilkår i Grønland (2000), Considerations on sustainable development in the Arctic: I Sustainability in the Arctic, 1993.*

fulgende redegøre for hvad de forskellige nævnte instanser fandt nødvendige da det berørte mange områder, men vil påpege enkelte væsentlige punkter.

Beretning om den økonomiske udvikling i Grønland 1997/98 lagde vægt på en forbedret strukturpolitik for, at opnå et bredere erhvervsgrundlag samt vækst i økonomien.

Der måtte på den måde skabes et fundament for, at forøge aktiviteten i en række sektorer. Efter det rådgivende udvalgs udsagn, ville landsstyret gerne tilvejebringe veje for, at opnå en mere robust grønlandsk økonomi, og dette skulle ske ved en reform af ensprissystemet. En anden ting var en omlægning og reduktion af erhvervstilskuddene.

Det Rådgivende Udvalg vedrørende Grønlands økonomi, havde i deres beretning en interessant oversigt over landsstyrets 15 største tilskudsordninger, og som beløb sig i alt til ca. 535 mio. kr. Når man ser på de forskellige områder som *intern godstransport, indhandlingstilskud, sælskind, vareforsyning, og etablering af el og vand og bygder*, samt andre områder som bygder i og yderdistrikterne også vil berøre, udgjorde tilskuddene en væsentlig udgiftspost. Udover de direkte subsidier, gjorde udvalget også opmærksom på den såkaldte krydssubsidiering indenfor ensprissystemet²⁶. (BØUG²⁷ : 97/98 i Kapitel 1: 3-4).

I udvalgets beretning bliver ledigheden i 1990'erne også beskrevet, og her fremgik det, at ved udgangen af dette årti, der var næsten 80 % af de ledige ufaglærte. (Ibid i Kapitel 2: 24).

Ud fra et forarbejde af internationale eksperter og repræsentanter, blev en case study af Grønlands økonomiske situation, samt udviklingsmuligheder også udarbejdet indenfor OECD's regi, og med støtte fra Hjemmestyret. Under forordet nævntes bl.a moderniseringsprocessen og den demografiske udvikling med en udflytning fra bygderne til byerne. Ifølge case'en forhalede den offentlige støtte til bygderne koncentrationspolitikken, og fortsatte med ordene, citat: *Den bedste strategi ville være, hvis flytningen fra bygderne kunne finde sted med samme hastighed, som der skabes jobs og boliger i byerne*.²⁸ (www.gh.gl/dk/oecd/graphics/index.htm) (Jvf. www.atagu.gl) (Henrik Thomassen).²⁸

Det drejede sig som tidligere nævnt om omkring ca. 9.500 mennesker, men tal fra tidsrummet 1993-2001 og fra Grønlands Statistik viste også, at langt flere indbyggere fra bygderne foretrak, at flytte til byerne end til andre bygder. I øvrigt oplystes det, at flytningerne bygd/by imellem, foregik inden for samme region. Tallene viste også, at vækstbyerne primært fik tilgang fra deres region, men også

²⁶ Krydssubsidieringen gik ud på virksomheders forpligtigelse til, at levere ydelser som fragt, beflyvning, olie, el og vand, i givtige, ikke givtige områder med som regel til samme priser. Disse nævnte subsidierede områder, løb op i ca. 200 mio. kr. årligt (BØUG 97/98: 5).

²⁷ Det rådgivende udvalg vedrørende Grønlands økonomi, blev nedsat af statsministeren i 1988. Dets primære opgaver, at følge den økonomiske udvikling i Grønland, samt at afgive beretninger herom til statsministeren og Grønlands Hjemmestyre. (Beretning om den økonomiske udvikling i Grønland i 1997/98 1999 : forord) i Forkortet BØUG).

²⁸ Se også (Tidsskriftet Politica 32. årg. Nr. 1 2000, Henrik Thomassen, s. 45)

igration mellem de grønlandske bygder, 1993-2002: 27,

34).

Tallene²⁹ viser, at en befolkningskoncentration skete.

Del-konklusion:

Ved gennemførelsen af landsplanredegørelsen forventede de grønlandske myndigheder, at befolkningstallet i kommunerne udenfor vækstområderne og bygderne ville falde, og hjemmestyrets støtte til case study'en viser, at hjemmestyret bakkede op om de reformkræfter, og som på en eller anden måde radikaliserede processen vedrørende opgøret med det spredte bosætningssystem, og kraftigt udfordrede de mange fangerdistrikter i bygdeområderne.

Samtidig viser Gullestrup og Bornemann's iagttagelser, at det gennem mange år har været svært at skabe grobund for et økonomisk bæredygtigt erhvervsliv, og som hjemmestyret ikke fik indfriet, men måtte i stedet ty til subsidieordninger. Bygder stod på dette tidspunkt overfor stærke reformkræfter, men folk som Per Langgaard stillede også spørgsmålet om en bygdebefolkning var forenelig med reformer, og så nødvendigheden af skabelse af muligheder for bygderne bl.a indenfor det uddannelsesmæssige område. Nødvendigheden af at skele til udformningen af tiltag for bygdernes vedkommende, vil i det sidste kapitel belyse nærmere.

I det næstfølgende vil jeg beskrive debatten om bygdernes eksistens i den skrevne presse.

Debatten i aviserne i bygdernes eksistens:

Debatten fortsatte ufortrødent til slutningen af 1990'erne, og i begyndelsen af 2000. De to landsdækkende aviser AG og Sermitsiaq bragte forskellige artikler omhandlende temaet og kan læses i *Åeder*-indlæggende. *Enspriserne skal væk, indstille os på befolkningskoncentration nogle steder, nødt til at udvikle det mindst mulige omkostningsniveau*. (AG 8.5. 1997, 17.9. 1998). AG's leder gjorde bl.a opmærksom på, i forbindelse med de nødvendige reformer, at informere borgerne om hvad det konkret vil indebære, og tage initiativ til en udarbejdelse af en plan om hvordan ville man nå det. Der måtte være klar besked om omkostningerne i det, og ikke mindst information om dem det ville gå ud over. Man måtte informere borgerne om disse forhold. (Ibid: 17.9 1998). Sermitsiaq's leder refererede til landsstyremedlem for økonomi, Josef Motzfeldt, og som vil have afskaffet forsørgersamfundet, og lederskribenten påpegede også, at hjemmestyret i 1999 anvendte 800 mio. kr. til forskellige erhvervsstøtteordninger. Afsluttende foreslog lederen, at de 800 mio.

²⁹ Se tabel fra Migration mellem de grønlandske bygder, 1993-2002, i bilagsafsnit.

... i stedet blev kanaliseret over på uddannelse, boliger og sundhedsvæsen. (Sermitsiaq 16.4. 1999). Til OECD's anbefalinger, skrev Sermitsiaq's leder i udgaven fra maj, *òOh, skræk og rædselò*. (Ibid: 21.5. 1999). Lederen refererede til OECD's rapport, som gjorde det klart, at produktiviteten i Grønland var meget lav. Når en grønlænder skulle udføre det samme arbejde som en dansker i Danmark, måtte over dobbelt så meget arbejde anvendes. AG's leder kom i sit indlæg fra maj måned ind på de mulige økonomiske reformer, og som ville føre til generelle ændringer og føre til en afvandring fra bygderne. Citat, *òDet vil sætte gang i fraflytningen af bygderne og koncentrere et stadig større antal mennesker i byerne i de få kommende vækstcentreò*. (AG 27.5 1999). Jeg vender tilbage til avisdebatten lidt senere, og vil rette fokus lidt ind på bygdernes fortsatte eksistens.

Efter Helene Brochmanns vurdering var den udvikling som blev sat i gang i begyndelsen af 90'erne, med befolkningskoncentration til følge, en alvorlig trussel for bygdernes eksistens, og for Helene ville det ikke være irrelevant at sammenligne udviklingen med G-60 politikken. Brochmann kom også ind på den situation som lokalbefolkningen må have følt, det pres de må have oplevet, og at blive offer for en udvikling og opleve mulige begrænsninger m.h.t. eksisterende faciliteter, og nå til konklusionen om at træffe et valg. Blive på stedet eller være nødsaget til at flytte. Brochmann påpegede betegnelsen en *naturlig proces*, og som man igennem historien også har anvendt for, at gennemføre koncentrationspolitikken. Hun anså det også for vigtigt i denne sammenhæng, at være bevidst om hvor udspringet til sådan en udvikling har grobund fra. Hvad der ligger bag, og ikke mindst hvilken indvirkning den kan få.

Afsluttende anså Brochmann det for nødvendigt, at bygderne aktivt tager del i den udvikling der omhandlede dem. Hun nævnte, at en indsats kan blive påkrævet bygdebeboerne. (Brochmann 1992: 231-32).

Debatten i aviserne fortsættelseé

Den kendte samfundsdebattør og tidligere journalist Jørgen Fleischer havde et indlæg i Sermitsiaq i 2001 med overskriften *òSkal vi opretholde de mange bostederâ*. Fleischer betegnede bygderne som en forhindring for, at det grønlandske samfund kan udvikle sig til et økonomisk bæredygtigt samfund, samt på vejen mod et selvstyre.

Fleischer berører temaet bygderne og som er omfattet af et tabu vedrørende dets eksistens og videre udvikling, og med en vis form for berøringsangst med at få klarlagt hvilken udvikling man vil tilvejebringe for bygderne. Afsluttende mente han ikke, at man med det nuværende

tyre på længere sigt, og betragtede det som en utopi.

Tønnes Berthelsen som er uddannet Cand. Merc. i strategi- og ledelse fra København, og nuværende direktør i Arctic Green Food, har også et indlæg i Sermitsiaq i 2002 med overskriften *“Bygder må nedlægges”*. Berthelsen påpeger også omkostningerne ved opretholdelsen af det grønlandske samfunds bosætningsmønster, og som har en bremsende indvirkning på vej mod større selvstændighed. Bygder med en fremtid måtte udvikles fremover, og dog uden at nævne specifikt hvilke bygder. (Ibid).

Jacob Kaare Sørensen som er uddannet journalist, kommenterer Selvstyrekommisionens betænkning i Jyllands-Posten 2002 under overskriften *Grønland står foran hård slankekur*. Sørensen referer til Jakob Janussen som er formand for Selvstyrekommisionen, og Janussen kommer ind på hastigheden for indførelsen af de økonomiske reformer, og som vil kunne give negative følger, idet det drejede sig om mennesker. Efter Janussens synspunkt, vil det kunne tage lang tid, at ændre kulturen, og forudså samtidigt, at tidshorisonten for tilpasning til reformerne måske først ville ske efter flere generationer, før Grønland kan stå på egne ben igen.

Uden tvivl og efter hans synspunkt, ville man heller ikke kunne se bort fra tiltag til ændringer af bosætningsmønsteret, p.g.a. de omfattende omkostninger. (Ibid).

Jørgen Fleischer fortsætter i debatten med en artikel i Sermitsiaq August 2002 under overskriften *“Helligkøer skal slagtes”*. Fleischer referer til en reaktion, udtale fra Siumut's formand Hans Enoksen vedrørende debatten om bygdernes situation som en hæmsko for Grønlands videre udvikling. Efter Enoksens vurdering, måtte bygderne i stedet udbygges. (Ibid).

Ane Marie B. Pedersen, og som givetvis skrev på vegne af kvindepatriet (Arnat Partiiat), rettede i artiklen under overskriften *“Visionen for Grønland i lukning af bygder”* i Sermitsiaq fra 2002, fokus på bygdebefolkningen. Hun efterlyste deres holdning til den udvikling der var omgærdet dem, og mente at debatten førtes uden om menneskerne på stederne, og som det reelt handlede om.

Ane Marie efterlyste også hvilke konsekvenser de nedsatte tilskudsordninger ville få for bygderne, og mente at det ikke burde, citat, *“være en vision i sig selv at lukke en bygd”*. (Ibid). Givetvis fortolket som, at det reelt ikke kunne være den eneste beslutningsgrundlag for, at lukke bygderne, men derimod måtte man i stedet øge mulighederne for, at bygdebeboerne kunne udvikle sig.

Peter Alaufesen som på daværende tidspunkt var formand for bygdebestyrelsen i Attu i Aasiaat Kommune, efterlyste i en artikel i AG 2002 (Atuagagdliutit) under overskriften *“Man må udpege,*

³⁰ Klik ind under Arkiv for Baggrund og debat. Søg under forfatters efternavn. Det samme princip vil anvendes med de øvrige refererede artikler fra Atagu.

meddeling fra landsstyret om hvilke bygder man har tænkt sig at lukke, samt hvilke andre man ville videreudvikle.

Ole Thorleifsen som i 2002 var formand for Siumut i Upernavik, kritiserede i AG samme år under overskriften *“Affolkning af bygder er ikke Siumuts politik*, Selvstyrekommisionens betænkning og opfordring, intention om, at affolke mindre bygder uden reelt erhvervsgrundlag. En beslutning taget hen over hovedet på befolkningen, efter hans mening. Mest overrasket var han over kommissionens vurdering om en neddrøst m.h.t videreudvikling af fangererhvervet, som i tilknytning med bygderne, var grundlaget for grønlandernes identitet. I stedet burde man efter Ole's vurdering gennemføre en undersøgelse af bygdernes økonomi, og samtidig opfordre han til, at befolkningen i bygder i og yderdistrikterne tog mere del i debatten. Fangererhvervets, bygdernes tvivlende eksistensberettigelse ifølge eksperter m.v., anså Ole som en fortsættelse af G-50, G-60 politikken. (Ibid: AG 30. august 2002).

Det er tydeligt p.b.a. nogle af artiklerne, at bygd i og yderdistrikternes stemmer til tider efterlystes af skribenter i denne intense debat der skete efter beslutningen om, at indføre økonomiske reformer og stramme op på disse. Thomas Jessen fra Maniitsoq, efterlyste bygdebefolkningens røster i et indlæg i AG 2002 under overskriften *“Efterlysning af bygdernes stemmer”*. Jessen havde også fået associationer til G-60 politikken og nævnte bl.a eksempler på tilskudsordninger, beløb som fraflyttere fra bl.a Maniitsoq havde fået bevilliget for at flytte, og der iblandt ham selv. Jessen fortsætter med, at nævne, at citat, *“spekulanternes hjerner er påvirket af den danske mentalitet”*. (Ibid: AG 20. september 2002). Spekulanterne i dette tilfælde, må givetvis have været Siumut samt myndighederne. I øvrigt brudte Jessen sig indirekte ikke om, at grønlandernes traditionelle kultur og levevilkår i form af subsistensøkonomien, søgtes til dels afviklet p.b.a. økonomiske interesser.

Jeg vil afslutte med Jørgen Fleischer igen. I overskriften *“Udbygning af bygder og decentralisering”* I et indlæg i Sermitsiaq 2002, omtalte Fleischer Siumut's landsmøde, og som blev afholdt i efteråret, og stik imod Selvstyrekommisionens opfordring til indirekte affolkning af visse bygder, vedtog landsmødet en udbygning af bygderne.

Decentralisering måtte fremover komme i betragtning, frem for en udvikling i vækstcentrene. Fleischer mente, at denne kursændring m.h.t. at decentralisere, ville blive enorm bekostelig, og efterlyste hvor finansieringerne skulle komme fra. (Ibid: Sermitsiaq 1.11 2002).

Atuagannut lederens oplysninger antyder, at der ved udgangen af det 20. århundrede givetvis ikke lå nogle klare linjer for hvorledes de grønlandske myndigheder ville gennemføre befolkningskoncentrationer. Forskellige initiativer måtte nødvendigvis sættes i gang, og temaet planlægning bliver på ny bragt på bane på dette tidspunkt, men i en situation hvor de grønlandske politikere skulle tage stilling til det tabubelagte emne befolkningskoncentration.

Netop denne berøringsangst kom Jørgen Fleischer ind på, og nævnte ligeledes en anden diskussion som foregik, diskussionen om selvstændighed. Fleischer betragtede bosætningsmønsteret kendetegnet ved bygder i og yderdistrikterne som en hindring for opnåelse af selvstændighed.

Jakob Janussen's bekymring m.h.t. hastigheden for indførelsen af økonomiske reformer, er meget centralt i denne sammenhæng. Hans erfaringer som hjemmehørende embedsmand i mange år og i hjemmestyreregi, giver visse indikationer på at processen fra at skulle reformere den grønlandske kultur for tilpasning til reformer, ville blive vanskelig. Som det ser ud til var tidshorisonten for gennemførelse af selvstændighed urealistisk, og samtidig kan man have en formodning om ud fra hans udtalelse, at generationen anno 2002 blandt den grønlandske befolkning ikke endnu var rede til ambitionen om et selv bærende samfund. Debatten og diskussionen om at affolke bygder uden reelt erhvervsgrundlag, ville uden tvivl komme til at berøre mange flader som kulturen, ligesom Jakob Janussen påpegede. Som man kan antyde ud fra de forskellige indlæg var det ikke bare tilstrækkeligt at nå til løsningen, at bygder uden eksistensgrundlag måtte nedlægges, men i stedet måtte man først og fremmest se på evt. innovative elementer for udvikling.

Det vanskelige i denne situation i forbindelse med debatten og efterlysning af bygdebefolkningens holdning til diskussionen om bygdernes eksistensberettigelse er, at vurdere om der i begyndelsen af 2000, var en samfundsdebat mellem de grønlandske myndigheder og bygdebefolkningen. Min umiddelbare vurdering ville være, at denne evt. debat ikke har foregået og taget ud fra følgende betragtninger. Når forberedelsesfasen og planlægningen af nødvendigheden af befolkningskoncentration, og som det er blevet påpeget af AG's leder og ud fra Janussen's betragtninger, og som det ser ud til, ikke har været til diskussion og blevet udformet, og tager det tabubelagte emne i betragtning, samt den konflikt det måtte skabe mellem de grønlandske myndigheder og bygdebefolkningen, kan dette så tvivl om myndighederne var i tæt dialog med bygdebefolkningen. Kommunikationsforholdene er blevet langt bedre med tiden, men som under moderniseringsprocessen, var der i begyndelsen af 2000 stadig langt fra beslutningstagerne i Nuuk, og til bygd i og yderdistriksbefolkningen. Dette viser det spredte bosætningsmønster.

ært man i det 21. århundrede, har svært ved at tackle dette tema, og som den danske stat forsøgte at gennemføre, men måtte opgive.

Del-konklusion:

Nogle af læserbreve indlæggene fra debatten syntes på en eller anden måde, at have været præget af de reformkræfter som jeg har været inde på, og som sammen med de grønlandske politikere satte dagsorden for hvilken retning det grønlandske samfund fremover burde gå. Man havde svært ved at definere problematikken og komme med eksakte bud på hvorledes man ville sætte rammerne for befolkningskoncentrationer.

Debatten kan minde lidt om den debat der foregik i 1950, 60'erne med interesse modsætninger. Kræfter som talte for befolkningskoncentration og andre som var imod nye reformer, og som ikke følte sig rustet og parate til dette skridt. Samtidig kan man formode at der i begyndelsen af 2000, ikke foregik nogen dialog eller meningsudveksling mellem de grønlandske myndigheder i form af hjemmestyret og landstingspolitikere og befolkningen i yderområderne.

Debatten om bygdernes fremtid og skæbne blev intensiveret i de følgende år, og de grønlandske myndigheder havde svært ved at finde frem til en løsning om bygdernes problematik, og ført an af den nyvalgte bygdekøbmand og landsstyreformand Hans Enoksen.

I begyndelsen af 2000 ville de grønlandske politikere og trods embedsmænd og eksperter anbefalinger om det modsatte, tilbage til decentralisering. Samtidig afskaffede man ensprissystemet, for dernæst efter kritik og overvejelser, at genindføre ensprisreformen³¹.

Foruden de reformkræfter som en befolkning på ca. 9000 mennesker stod til ansigt med i det 21. århundrede og uden et reelt alternativ, vil jeg afslutningsvis i det følgende kapitel se på nødvendigheden af at finde en balance mellem økonomisk bæredygtighed/udvikling og menneskelig udvikling.

Økonomisk udvikling kan efter min mening for et samfund, ikke udelukkende være det eneste alternativ og basisgrundlag for videreudviklingen af et arktisk samfund, og i det følgende vil jeg belyse nødvendigheden af at se på behovet for en udvikling af de menneskelige kapaciteter, og som man til tider under moderniseringsprocessen i 1950'erne undgik, frem for det ultimative mål økonomisk udvikling, men hvor de menneskelige og bærende kræfter også burde have indgået i en planlægningsfase.

³¹ Petrussen, Aminnguaq: "Fattigdom og sammenbrud i byggerne" Sermitsiaq 4.januar 2008 (www.sermitsiaq.gl). Enoksen: "Ændringen af ensprissystemet skal revurderes" KNR-nyheder, 23.januar 2008 (www.knr.gl)

elig udvikling / Økonomisk bæredygtighed

Som debatten i 1990'erne og begyndelsen af 2000 antydede, var bygd -og yderdistriktsbefolkningen klart blevet bekendtgjort med, at de fremover ikke ville kunne regne med investeringer bl.a indenfor erhvervsudvikling m.v. p.g.a. bl.a de store driftsomkostninger.

Der blev ikke stillet nye garantier indenfor subsidiering og det eneste reelle alternativ blev, at flytte til en større bygd eller by, og som det er blevet påpeget flere gange under samfundsudviklingen, hvor bedre velstand ville kunne forefindes.

Spørgsmålet i denne sammenhæng er at se og vurdere argumentet og beslutningsgrundlaget for nødvendigheden af at befolkningskoncentrere en marginaliseret befolkning. Når jeg skal vurdere argumentet og samtidig sammenligne med hvorledes den danske stat greb denne politik an med løfte om velfærd, men uden at skele og som forskellige forfattere som Kirsten Thisted, Per Langgaard, Guldborg Chemnitz etc. har været inde på og som jeg i det følgende vil citere fra, til de evner og den kapacitet som lokalbefolkningen besad, og uden at give muligheden for at tilvejebringe og benytte disse, vil jeg umiddelbart til diskussion påpege, at argumentet har hvilet på et for tyndt beslutningsgrundlag. Man kan til dette tema stille om befolkningskoncentration er/var den ultimative løsning?

Det er nødvendigt i denne sammenhæng at skele til og anvende traditionelle værdier fra den grønlandske kultur og andre verdensomspændende kulturer for, at lokalbefolkninger på en eller anden måde vil kunne stå bedre rustet til at tilpasse sig nye reformkræfter som markedsøkonomi og en mere selv bærende økonomi.

I denne sammenhæng vil jeg komme med et eksempel fra Fiji øerne og med flere ligheder til den moderniseringsproces som det grønlandske samfund var igennem, og det som Fijians gennemgik i 1950'erne. I Stillehavet og på Fiji øerne, skete der en interessant udvikling med flere ligheder til udviklingen i Grønland. I *The economy of Fiji* under afsnittet *Background to the research problem*, beskriver David Forsyth³² Fiji befolkningens vanskeligheder med at tilpasse sig til moderniteten³³. Det så ud til, at Fiji befolkningen led mangel på, og som det udtryktes, kulturel fleksibilitet i en fase hvor de skulle tilpasse sig fra et traditionelt samfund til et mere civiliseret vestligt præget samfund. For nogle befolkningsgrupper på øgrupperne var det dog lykkedes, at fornye sig v.h.a.

³² Tidligere var David Forsyth professor i økonomi på the University of the South Pacific, og senere blev han tilknyttet University of Strathclyde. Forsyth primære interesse er økonomisk udvikling og emner relateret til handel og globalisering. (www.strath.ac.uk/economics/staff/forsythdavid/).

³³ Da bogen ikke forefindes på Ilisimatusarfik, Landsbibliotekets database, vil jeg henvise til bibliotekernes netguide: (www.bibliotek.dk).

neurship³⁴), ved at lade sig falde ind under traditionalisme. Forstået på den måde, at frem for at være modvillige og have en vis form for konservativ stillingtagen til nyere tider og forblive i de hidtidige traditionelle rammer, valgte nogle befolkningsgrupper at udvise fleksibilitet og en tilpasningsevne og opfangede nye ideer. I kapitel opsummering fremgår det, at disse etniske grupper eksperimenterede med *entrepreneurship* (Forsyth 1997: 42).

Ifølge Forsyth var disse samfund fremtidsorienteret og uafhængige, og nævnte Indo-Fijianere, Kinesere i Indonesien, Vietnamesere, Cubanere og Koreanere i USA som citat: *exhibited high levels of entrepreneurial disposition and entrepreneurship*. (Forsyth 1997: 32). Disse små subkulturelle samfund og betragtet som minoritetsgrupper, skulle efter sigende have haft en evne til at være modtagelig mod nye reformer og innovation, og samtidig opretholde deres kulturelle fundament.

For at bruge betegnelsen, ligner Fijians situation meget den situation som bygder i og yderdistrikterne havnede i hvor de blev holdt uden for moderniseringen. Fijians blev beskyttet for ydre påvirkning fra den britiske kolonimagt med den følge, at deres udviklingsmuligheder blev forhalet og tilsidesat. Denne protektionisme, paternalisme³⁵ blev også ført over for grønlænderne siden missionærernes, handlens ankomst, og under koloniseringen af Østgrønland. Ifølge Hvalsum, Krüger førte dette på en eller anden måde til en passivitet hos østgrønlænderne. (Hvalsum, Krüger 1992: 101).

At blive sat uden for indflydelse m.h.t. til en samfundsudvikling som vedrørte ethvert enkelt menneske, førte ifølge førnævnte forfattere, ligeledes på en eller anden måde til en form for statisk tilstand blandt menneskene, og fremgår i følgende citat: *Når man selv bliver sat uden for indflydelse i en nok så kompleks forandringsproces, behøver man ikke at tilpasse sin adfærd, hvis denne udadtil er omgængelig og nem at integrere. Den formynderiske statsmagt har således, både intenderet og ikke intenderet, fungeret som konservator af traditionel eskimoisk adfærd og socialisation*. (Ibid: 102).

³⁴ I publikationen (Beretning om den økonomiske udvikling i Grønland 2000), bliver det påpeget under overskriften Fremme af iværksætterkulturen, at iværksætterånden ikke er noget der er blevet udviklet fra dag til dag. Forstået som noget der ikke er blevet anvendt.

³⁵ Forfatterne til Østgrønlandsk Ungdom i vel også en grønlandsk ressource?, nævner også i værket bagsiden ved den paternalisme, protektionisme, som østgrønlænderne under moderniseringen blev udsat for. (Hvalsum; Krüger 1992: 100-101).

appesamfund, fik deres traditionelle færdigheder ikke mulighed for at udvikle sig, og ligesom i Grønland blev Fijians holdt uden for den socioøkonomiske del, og fik heller ikke adgang og indflydelse indenfor de politiske forhandlinger.

Deres traditionelle og kulturelle husflidsarbejde blev betragtet som primitivt, og som mange grønlandere blev de også afhængige af pengeøkonomien og importerede varer. Denne tilsidesættelse af Fijians førte, ifølge Forsyth, til en kløft mellem det moderne og det bleven fastgjorte traditionelle Fijianske samfund. For Fijians var denne tilsidesættelse, at blive sat som tilskuer til en udvikling ikke nem. De følte sig frustreret over, at andre etniske grupper i Stillehavet økonomisk kom dem i forkøbet. En anden forfatter Becker, forklarede i kapitlet Fijians modvilje mod modernitetsbølgen. Dertil kunne det have været oplagt at få et indblik i Fijians, lokalbefolkningens egne holdninger til den udvikling som omgærede dem. Andre aktørers indtrængen og påvirkning med vestlige værdier, bragte Fijians selvstændighed, livsstil, som en etnisk gruppe i fare. (Ibid: 38).

Isoleringen og beskyttelsen af Fijians fra briterne side³⁶, førte til, ifølge andre forfattere, Fijians benægtelse af vestlige værdier, og på den måde en tilbageholdenhed overfor forandring. (Ibid: 36). Dette fik også konsekvenser for Fijians eventuelle evner indenfor iværksætterånd, virksomhed, citat: *Until independence, Fijians adhered to the traditional life and the entrepreneurial gap between the ethnic groupings widened considerably*. (Ibid: 37).

Kirsten Thisted kom i artiklen med overskriften *Over deres egen races liv*, ind på samfundsteoriens og myndigheders tilbøjelighed til, at glemme at give menneskerne et fundament i forbindelse med tilpasning til nye samfundsforhold. Kirsten skriver, citat: *Faktum er imidlertid, at hverken tidens toneangivende samfundsteori med sin fejring af bevægelse, transformation og hybriditet eller tidens politiske politiske tiltag, selv ikke i et hjemmestyret Grønland, levner mange muligheder for de mennesker, som ikke kan eller vil omstille sig*. (Tidsskriftet Antropologi Nr. 50, 2006: 145).

Thisted fortsætter med at nævne, at udvikling måtte baseres ud fra de evner som mennesker besidder i landets egen befolkning. (Ibid).

Bygderådsformand Anders Sanimuinnag fra Kuummiut kom i interviewet med ham ind på denne problematik, og i forbindelse med de grønlandske politikeres stræben efter selvstændighed.. Når Anders tænkte på denne målsætning og stræben, bl.a fra folkevalgte grønlandske politikere, efter selvstændighed, så kunne han ikke lade være med at tænke på deres bygd, idet borgerne i Kuummiut efter Anders synspunkt ville komme til, at bære en byrde. Han kom med et eksempel på

³⁶ Jf. (Ibid: 35) hvor isolation af Fijians beskrives nærmere.

3 ud fra de ressourcer som mennesket besad, der ville der ud fra Anders' kendskab til bygderomhøderne samt i hans virke ud fra bygderådsformand, være knapt 2 mennesker som ville kunne stå til rådighed og bære byrden indenfor kvalifikationer og beskæftigelse i erhvervslivet.

Som Anders forklarede, ville han skulle bære ca. 8 mands byrde og forsørge disse, samt ud fra de behov de havde. Når man så på de ressourcer bl.a indenfor uddannelse som lokalbefolkningen i Kuummiut besad, ville det være nødvendigt efter hans mening, at skulle ofre og benytte en masse kræfter i målsætningen om grønlandsk selvstændighed. I kendsgerning af dette, kunne evt. et sammenbrud ikke være en fjern tanke samt være en trussel.

Fijians blev selvstændige i 1970, og selvom de dominerede det politiske og visse områder indenfor det offentlige, militæret, og flere reformprogrammer blev indført for at tilgodese Fijians, så havde reformprogrammerne ifølge Forsyth, ikke gjort det muligt for Fijians at forøge graden af velstand, men som var blevet muligt for andre etniske grupper.

Årsagen dertil, var som førnævnt manglen på iværksætterånd, opfindsomhed, og en vanskelighed ved at have ressourcerne til at efterligne dette tiltag. (Ibid: 40). Det er dog svært ud fra teksten, at vurdere om Fijians stod dårligere stillet uddannelsesmæssigt f.eks i forhold til Indo-Fijians og andre grupper.

Som indledningsvis nævnt, er der mange interessante og påfaldende ligheder med øgruppernes postkoloniale udvikling i Stillehavet, samt med udviklingen i Grønland. Den koloniale arv, marginaliseringen af Fijians kan nævnes. (Ibid: 31). Den interne handel som skulle komme Fijians til gode, blev betragtet som en myte idet og som det ser ud til, i stedet begunstigede koloniadministrationen og store firmaer. I begyndelsen af 1960'erne var de økonomiske forskelle mellem de forskellige etniske grupper og Fijians blevet mærkbare, idet Fijians primært måtte forsørges af regeringen. Denne afhængighed satte det innovative aspekt ud, og på den måde kom det "Fijianske" lokalsamfund til at stå i en form for statisk tilstand. (Ibid: 36, 38)

Ligesom det grønlandske samfund, oplevede Fijians også problemer indenfor det sociale, politiske og økonomiske område. Deres kulturelle infrastruktur så ud til at lide mangel på kapacitet til, at kunne indfri forudsætningen for foretagsomhed. Og ifølge Forsyth kunne denne konstatering være en hindring for Fijians fremover, at skulle imødegå de udfordringer, de krav som markedsøkonomien og globaliseringen indebar og ville forudsætte. (Ibid: 41). Afslutningsvis nævntes også et lignende tilfælde i tilknytning til førnævnte, blandt argumenterne for at

ede områder i Grønland. Fijians kultur er blevet
identificeret som en væsentlig forudsætning for Fijian iværksætterånd, foretagsomhed. (Ibid: 42).

Den paternalistiske fremgangsmåde som Fijians også blev udsat for, og at deres foretagsomhed i form af udviklingspotentialer, samt at deres traditionelle kulturelle og sociomæssige mønstre blev undervurderet og ikke udsat for, om jeg så må sige, et innovativt indgreb og som i dette eksempel, gjorde at deres udvikling blev forhalet.

Forskningen³⁷, studierne indenfor det samfundsrelaterede emne i Stillehavet er interessante i sammenligning med udviklingen i Grønland.

I det følgende vil jeg komme ind på konceptet Human Development. Det nyere koncept menneskelig udvikling, eksisterede ikke under moderniteten, G-50, G-60 perioden, men der var fokus på menneskelig hensyntagen, værdier³⁸. Truman's holdning viste klart i en opbygningsfase af et samfund, var det nødvendigt foruden økonomisk udvikling, at sidestille sig med og tage udgangspunkt ud fra de menneskelige interesser, behov og ressourcer. Der måtte være en balance, og dette kunne man ikke gå bort fra.

Jeg har påpeget det vedrørende nødvendigheden af, at se på de menneskelige ressourcer samt andre vigtige evner som grønlænderne besad³⁹.

Der er forskellige indikationer på, at danske, grønlandske myndigheder ikke tog udgangspunkt eller skelede til lokalbefolkningens opfindsomhed, lokale entreprenører⁴⁰ eller ildsjæle som kunne aktivere borgerne, og på den måde undgå at de blot blev tilskuere til deres egen udvikling.

³⁷ Jf. (How Race, Religion and Identity determine success in the new global economy, (årstal) af Martin Sief, (Migration information source. Fresh thought, authoritative data, global search. Fiji Islands: From immigration to emigration, (årstal) af Brij V. Lal), (Tidsskriftet The International Migration Review, Vol. 38 2004, pp. 1447-1461.

Titel: Economic cost of human capital loss from Fiji: Implications for Sustainable Development, af Mahendra Reddy)

³⁸ USA's forhenværende præsident Harry S. Truman havde i sin tale til nationen i 1949, også rettet fokuset på den nyere økonomiske udvikling, og gjorde det klart, at der måtte være en balance mellem den økonomiske udvikling og de menneskelige ressourcer, citat: Such new economic developments must be devised and controlled to benefit the peoples of the areas in which they are established. Guarantees to the investor must be balanced by guarantees in the interest of the people whose resources and whose labor go into these developments.

(www.bartleby.com/124/pres53.html). (Ibid : 5).

³⁹ I Traditional Knowledge and Sustainable Development af Ashish Kothari, bliver tilpasningsevne, traditional viden, nævnt som vigtige elementer som burde indgå i bestræbelserne på, at opnå den mest hensigtsmæssige bæredygtig udvikling. (Kothari 2007 : 7). I forb. Med opnåelsen af et bæredygtigt liv, har denne ekspertise været en mangel, og det viser sig også, at de oprindelige folks viden m.v. bidrager til bæredygtighed og citat: equitable development and proper management of the environment. (Ibid: 4, 5). Kothari er ifølge (www.styluspub.com) Co-chair of IUCN's intercommission Theme on Indigenous and Local Communities, Equity, and Protected Areas.

⁴⁰ Ifølge QuickMBA i Knowledge to Power your Business, er en entrepreneur en person med særlig evne til, at bane vej for, være nyskabende for forandring. På hjemmesiden bliver der refereret til den østrigske økonom Joseph Schumpeter, som definerer begrebet i tilknytning til innovation og velstand. Entrepreneurship indebar nye produkter, nye produktions metoder, nye markeder, nye former indenfor organisation. (www.quickmba.com/entre/definition/).

fra det Fijianske samfund viste, kan man eftersigende ikke
ga bort fra, idet det havde betydning for etniciteten, og kan være med til at opbygge noget selvværd,
idet det er en viden befolkningen besad og kunne være en force, hvilket også fremgår i næste
citater. *Traditionerne er relevante, når den ændrede samfundssituation ikke kan tilbyde passende
tydningsmønstre til en håndtering af den historisk nye situation*. (Hvalsum, Krüger 1992: 45).
AHDR nævner i afsnittet *Change and persistence* også det hul der befinder sig indenfor forskningen
og m.h.t. viden. Indtil videre var der tilstrækkelig viden om effekterne for det individuelle aspekt i
forbindelse med de kulturelle, og socialmæssige forandringer, men rapporten gjorde også
opmærksom på nødvendigheden af en forståelsesramme indenfor den kumulative indvirkning, i
forbindelse med de hastige forandringer. Dette var en mangelvare. (AHDR 2004: 65).
Samtidig måtte der i forbindelse med samfundsudviklingen og de ændringer den medførte, ske en
innovativ sammenblanding mellem det ældre symboliseret med traditionelle og konservative
elementer, og det nye symboliseret med modernitet, velfærdssamfundet. Men dertil var det op til
den Arktiske befolkning fremover, at skulle afgøre, bestemme, hvilken sammenblanding der bedst
ville kunne tilgodese deres behov. (Ibid: 65).

Analyse:

David Forsyth's studier på Fijierne viste, at kulturel fleksibelt blandt nogle befolkningsgrupper
kan have en afgørende funktion i forbindelse med tilpasning og omstilling til nye reformer.
Samtidig gjorde han opmærksom på, at en kulturel infrastruktur som er indlejret i et lokalsamfund
uden det innovative element og entrepreneurial foretagsomhed, kan være en hindring i
bestræbelserne på, at omstille sig fra et konservativt traditionelt forankret lokalsamfund, til en
moderniseringsproces.

Den økonomiske afhængighed som Fijians havde i, kan sammenlignes med den situation som
bygd i og yderdistrikterne også med tiden befandt sig i opbygningen af samfundet. Og i tilknytning
med den isolation og beskyttelse som Fijians også blev udsat for, kan man delvis udlede at det
innovative element udeblev, og på den måde fastlåste deres omstillingsevne til at indgå i den
moderniseringsproces som de blev omgærdet af, også i sammenhæng med den subsidiering der
skete var med til, at skabe den distancering mellem et mere moderniseret samfund i udvikling, og en
mulig udvikling i de marginaliserede områder sat på standby, og forhalet som påpeget.

Fortsættelse (Note 40). Men indenfor begrebet kunne man måske have indlemmet innovation indenfor menneskelig
udvikling, men er som det fremgår en metode til igangsættelse f.eks i et lokalsamfund.

, som jeg og andre har nævnt, den kløft mellem et samfund som kan karakteriseres som et A- og B-samfund, og som Forsyth betegnede som et entrepreneurial gap imellem Fijians og andre samfundsgrupper. Reformprogrammer førte ifølge Forsyth ikke til øget velstand for Fijians. Det ville være oplagt, at teste David Forsyth's studier og resultater med andre kilder, men dette udsagn giver på en eller anden måde klare associationer til de følger som bygd i og yderdistrikterne oplevede ved, at blive holdt udenfor udviklingen, og som jeg til dels har været inde på, førte moderniseringen i Grønland ikke til en forøgelse af velstanden på disse områder.

Tværtimod og med den historiske udvikling, blev befolkningen på stederne oplyst om, at de til dels var en økonomisk byrde for samfundet, og at velstanden ville være at foretrække i vækstbyerne. Forsyth's beskrivelse viste også, at visse grupper havde ressourcerne til at kunne omstille sig, og for at følge op på hans studier, ville det have været oplagt at se på baggrunden bag årsagen til hvorfor og hvilke grupper havde en bedre evne til, at transformere sig til moderniteten. Var det familier med en bedre uddannelse eller andre baggrunde. Denne interessante omstillingsevne som nogle grupper besad i Forsyth's eksempel er vigtig, at tage udgangspunkt i. For deres erfaringer og succeshistorie ville fremover kunne anvendes evt. i forbindelse med målsætningen om centralisering af befolkninger, for netop potentielle samfundsgrupper som f.eks bygd i og yderdistrikterne, og som udviklingen i Grønland i det 21. Århundrede tenderer mere mod.

Og disse succeshistorier blandt familier i Grønland må kunne findes og analyseres nærmere. For at styrke denne omstilling og tilpasningsevne i befolkningen, og som det tyder på med udviklingen, kunne der tages udgangspunkt i succeshistorierne og de erfaringer man besidder.

M.h.t. denne tilpasningsevne som en del af befolkninger havde svært ved at håndtere igennem det historiske forløb, ser det også ud til i David Forsyth's studier og eksempel, at den traditionelle viden og værdier som lokalsamfundsgrupper besad, givetvis ikke på nogen måde blev skelet til eller anvendt m.h.t. integrering i det nye samfund. Kothari, Aage Bugge påpeger bl.a. i note 37 samt andre forfattere jeg har citeret, at det er nødvendigt at inddrage de traditionelle evner i bestræbelserne på at opnå en bæredygtig udvikling. Kothari ser denne tilsidesættelse af traditionelle evner som en mangelvare.

Den traditionelle arv indenfor fangererhvervet og som er indlejret i ens kultur, er ifølge Boas Boassen som jeg interviewede i Kuummiut i efteråret 2007, en værdi man ikke uden videre kan fratage et fangersamfund, citat: *Ø Blodet fra fangeren er meget svær at fjerne, og som nogle mennesker har.* (Bilagsafsnit/Interviews, s. 141)

en Jakob Janussen's tidligere udtalelse m.h.t.

vanskeneheden ved at skulle ændre en kultur. Arctic Human Development Reports påpegelse om en innovativ sammenblanding mellem det traditionelle og modernitet forstærker tesen om, at traditionelle evner og færdigheder som kan være det unikke kendskab til arktiske forhold, naturen og miljøet, fangstteknik m.v. kan være med til at give det en mening og på en eller anden måde forøge graden af involvering og delagtiggørelse i bestræbelserne på, at skulle omstille sig til modernitetens forudsætninger.

For at vende tilbage til Forsyth, viste hans studier at entrepreneurship i et lokalsamfund kan være med til, at skabe det innovative element i omstillingen til nye reformer. For at runde af, må en udvikling også tage udgangspunkt og baseres ud fra de menneskelige evner, og ligeledes ser det ud til, at en helhjertet indsats indenfor opkvalificering af folks manglende evner indenfor f.eks uddannelse må ske, hvis og i dette tilfælde, de grønlandske bygder og yderdistrikter skal have en chance og tid til, at skulle tilpasse sig til markedsøkonomiske kræfter, og for den sags skyld på vejen mod selvstændighed og et mere selv bærende økonomisk samfund.

For at opsummere kan forskerkredse og det grønlandske samfund lære noget ud fra analysen og eksemplerne fra det Fijianske samfund. I en transitionsfase til reformationer må der ses på entreprenuriel opfindsomhed, evt. ildsjæle og i høj grad tages udgangspunkt i de menneskelige evner som lokalbefolkningen allerede besad, men som blev forbigået frem for den primære målsætning, skabelse og forsøg på etablering af et erhvervsliv med grobund for økonomisk vækst, og på den måde en lokalbefolkning havne i en tilskuerrolle.

Med en innovativ indgang må det grønlandske samfund og andre minoritetssamfund, finde en balance mellem den hidtidige anvendte målsætning økonomisk udvikling, men i dette tema, økonomisk bæredygtighed og menneskelig udvikling. To klare forudsætninger må være bedre planlægning til omstilling/tilpasning, og hele integrationsfasen. Samtidig vil jeg mene, at det vil være vigtigt at skele til fortidens begivenheder i forbindelse med dette tema, og klart lære af de erfaringer man fik m.h.t. succes og ikke succes.

En udvikling baseret mere ud fra grønlandske præmisser må det grønlandske samfund fremover tage udgangspunkt i, og ikke mindst må den hidtidige anvendte politik og middel, befolkningskoncentration udfordres gennem nytænkning, samt det populære og anvendte argument, intet erhvervsgrundlag, ingen velfærd.

Kirsten Thisted's citat og når man tager argumenterne for befolkningskoncentration med fra 1950'erne om velfærd i byerne, og den senere diskussion om bygderne som en økonomisk

planlægningsdelen og forløbet, må jeg formode og udlede, at forudsætninger for befolkningskoncentration og beslutningsgrundlaget for dette, til en vis grad har hvilet på et for tyndt grundlag. Denne kritik forstærkes med, at myndighederne i mange tilfælde ikke har været på forkant med de konsekvenser som politikken ville medføre.

De danske og senere grønlandske myndigheder har ikke på en fornuftig vis været gode til at informere om hvad befolkningskoncentrationer ville indebære og medføre. Som det ser ud til, var man heller ikke i direkte dialog med befolkningen, og afspejles i den til tider mangelfulde samfundsdebat, og hvor bygd i og yderdistriktsbefolkningens holdninger ikke har været synlig. Det er svært at vurdere i denne sammenhæng om befolkningskoncentration er den ultimative løsning.

Del-konklusion

Ud fra David Forsyth studier ser det ud til, at befolkningsgruppers kulturelle infrastruktur samt udvisning af kulturel fleksibilitet, kan være en nøgle eller metode som kan danne basis for et grundlag og være et bærende fundament i en tilpasningsfase fra et traditionspræget samfund til et civiliseret præget samfund.

Samtidig viser Arctic Human Development Report, at det er nødvendigt at skele til en innovativ sammenblanding mellem traditionelle værdier og færdigheder, samt modernitet og i dette tilfælde i en tilpasningsfase til nye reformer. Indenfor det innovative viser det sig ligeledes, at entrepreneurship kan få en positiv afsmitning for et lokalsamfund indenfor en omstillingsfase.

Bygd -og yderdistriktsbefolkningen og med eksemplet fra de etniske grupper i Stillehavet møde med moderniteten viser, at disse befolkninger ikke fik mulighed for at tilpasse sig til den civilisering og industrialisering der skete i midten af 1950, 60'erne, samt den udvikling der skete efter deres selvstændighed.

Isolationen og beskyttelsen af disse befolkninger gjorde, at der blev skabt en kløft mellem de udviklede og ikke-udviklede sub-kulturelle samfund. Deres potentielle udviklingsmuligheder, traditionelle færdigheder blev tilsidesat og forhalet, og samtidig blev de gjort afhængige af pengeøkonomien og som var med til, at bremse deres opfindsomhed og dermed muligheden for innovation. Den form for statisk tilstand disse samfund blev placeret i og kendetegnet med et traditionelt samfund og en fast forankret kultur gjorde det svært for dem, at skulle hamle op med den modernitetsbølge der fulgte efter. Langsomt blev de på det industrielle og sociale samt kulturelle område hægtet af udviklingen.

Det historiske forhold m.h.t. temaet befolkningskoncentration har vist sig at gentage sig indenfor forskellige anvendte metoder, når man sammenligner perioden mellem den udvikling der skete efter nyordningens indførelse samt udviklingen efter hjemmestyrets indførelse. Der ligger forskellige kritisable punkter m.h.t. til den måde de danske myndigheder, og i dialog med landsrådet, greb denne befolkningskoncentration an.

Udvalget for samfundsforskning antagelse om, at befolkningskoncentrationens konsekvenser for udsatte befolkninger ikke syntes at være behandlet i den politik man førte i tidsrummet 1900-1940, giver en indikation på mangelfuld planlægning, ligesom det har vist sig med G-50 og G-60 betænkningen var der forskellige mangler ved beslutningen og gennemførelsen af befolkningskoncentration.

Der var en tendens til flere tvivl og uvished om hvorledes man ville gribe denne politik an, og om man kunne indfri de eksakte rammer ved integreringen af borgere. I diskussionen om hensigten med politikken og graden af koncentreret af mennesker, er det svært umiddelbart at vurdere om det for størstedelen af befolkningens vedkommende skete spontant, frivilligt, eller ved brug af forskellige midler og metoder for, at få befolkninger væk fra bopladser og udsteder, f.eks også ved at forringe velfungerende udsteder. Der skete som også belyst tvangsflytning af mennesker, men man kan måske udlede i denne sammenhæng, at befolkningskoncentration skete i en kombination mellem frivillige og ufrivillige flytninger.

Når man ser på delagtiggørelsen af borgere, ser det ud til at beslutningen om befolkningskoncentration ikke blev taget ud fra majoriteten af befolkningens ønsker. De danske myndigheders anvendelse af drastiske midler for koncentreret og gennemførelse af politikken kan sige noget om dette. En væsentlig mulig årsag til, at den grønlandske befolkning ikke blev delagtiggjort i denne proces, kan skyldes manglen på uddannelse, ligesom dette skete da udstederne og yderdistrikterne blev holdt udenfor udviklingen.

Man kan stille spørgsmålstejn ved det tvivlsomme beslutningsgrundlag for befolkningskoncentreret ved nyordningens indførelse. Til dels p.b.a. en mangelfuld planlægning, de store tilpasningsproblemer som en del mennesker har og måttet været igennem, og som forskellige kilder antyder og påpeger, samt mine interviews, havde myndighederne ikke forbedret eller sat rammerne for integrering. Dette førte til, at mennesker og familier blev ladet til sig selv, ligesom eksemplerne viste med tvangsflytningen af borgere fra Skjoldungen. Morten Maqeqs

ere i sin tilværelse, havde en tydelig sammenhæng med G-
og politikens intention.

Langtidsplanlægninger blev ikke anvendt, og undersøgelser lå i planerne, men som det ser ud til blev de ikke sat i værk, og som gav udslag i at myndighederne ikke kom på forkant med mulige konsekvenser, og som skabte denne usikkerhed, ligesom udtrykt af Kæmner Helge Knudsen. Det at bopladserne og udstederne blev sat udenfor udviklingen under moderniseringsprocessen, har ikke gjort deres situation nemmere, også når man drager sammenligninger med den situation som bygderne og yderdistrikterne befandt sig i før og efter hjemmestyrets indførelse, og karakteriseret med ufaglærthed, blevet begrænset i udvikling, og ikke mindst blevet gjort afhængige af pengeøkonomien, og på den måde sat det innovative element ud.

Den senere subsidiering som bygderne har været igennem, skabte en distancering og skel mellem by og bygdesamfundet. Nogle har talt om en kløft, men denne situation som bygder og til dels yderdistrikterne havnede i, gjorde at de begyndte at blive anset som en økonomisk byrde for det grønlandske samfund, og som historien har vist har man forsøgt på forskellig vis at skabe grobund for et erhvervsliv. Men forudsætninger har ikke været til stede, ligesom kritikken om opnåelse af velfærd. Man kan betegne dette som en udvikling som bygderne ikke selv var skyld i.

Man kan til dels også udlede, at landsplanredegørelsen af 1990, fulgte op på den befolkningskoncentrationspolitik som den danske stat hidtil havde ført op til slutningen af 1960'erne, og intensiverede processen og målsætningen om et bosætningsmønster fremover baseret ud fra 4 vækstområder, og som yderligere er blevet manifesteret ved kommunesammenlægningen til 4 storkommuner i 2009. Debatten i midten af 1990'erne bar præg af interesse modsætninger ligesom under moderniseringen, og som viser at det grønlandske samfund står splittet m.h.t. bevarelse af det spredte bosætningsmønster, eller en centralisering. Man har svært ved at finde en løsning på problemet og skabe rammerne for kommende befolkningskoncentrationer der ville forekomme.

Udviklingen sker allerede og hvor processen sker hastigt videre, og kan betegnes som en skjult befolkningskoncentration, men hvor der ikke sker en synlig folkelig debat om et tabuemne. Det store spørgsmål fremover er, hvorledes man vil skabe rammer for bosættninger. Vil man kunne garantere boliger og jobs, institutionspladser til alle, garantere velfærd, hvis historien ikke skal gentage sig?

er fremover at skulle vurdere et bygdesamfunds eksistensgrundlag udelukkende ud fra økonomiske principper som økonomisk udvikling og bæredygtighed om et erhvervsgrundlag. Som historien i det grønlandske samfund i 1950'erne og Fijisamfundet viste, førte denne udvikling til det problem som det grønlandske samfund befinder sig i, i dag, og hvor bygd i og yderdistrikterne anses som en hindring for opnåelsen af et mere selv bærende samfund, men som fortsat kan karakteriseres som et forsørgersamfund, og hvor hjemmestyret står som primære økonomisk garant for en målsætning bort fra et ensartet udviklet grønlandsk samfund.

Afslutningsvis må der klart findes en balance mellem menneskelig udvikling og økonomisk bæredygtighed og udvikling, for at befolkninger kan opnå den bedste tilpasning og integrering til de nye storkommuner og ikke mindst ønsket om et snarligt selvstyre. En udvikling fremover må også tage udgangspunkt i de evner som befolkningen besidder i yderområderne, og ske i en kombination med grønlændernes traditionelle værdier og forskellige færdigheder som det unikke kendskab og viden til naturen og miljøet omkring. Der må ske en opkvalificering af den kapacitet som befolkningen besidder, og give dem muligheder for uddannelse, fordi uanset hvor et menneske eller en familie bosætter sig, vil der blive stillet visse krav, og som man må efterleve og tilpasse sig til. Ved en satsning på en balance mellem økonomisk bæredygtighed/udvikling og menneskelig udvikling, vil der kunne gøres en forskel i forhold til andre lande.

Anvendelse af teori / metode: Anvendelsen af interviewteknik levede ud over mine forventninger op til de målsætninger om informationer jeg søgte, og vil betragte materialet som et godt brugbart og informativt materiale, idet jeg forinden interviewene havde været spændt på om jeg ville få problemer med at forstå og tyde den østgrønlandske dialekt. Det positive i denne sammenhæng var, at Jøelle Robert-Lamblin havde skrevet om denne tvangsflytning fra Skjoldungen, og som gjorde at jeg kunne spore mig frem til nogle informanter i Kuummiut, og som også forløb godt.

Valget af et 3 ugers ophold i Kuummiut fik efter min overbevisning en gavnlig effekt for mine resultater, frem for hvis det havde været et kortvarigt ophold.

Valget af økonomisk bæredygtighed som teori har skabt en form for tvivl i løbet af forløbet med specialet, idet den økonomiske udvikling under moderniseringen ikke havde en decideret målsætning om, at skabe et grønlandsk samfund som økonomisk hvilede i sig selv og opretholde det maksimale niveau. Men som jeg har været inde på, skulle den økonomiske udvikling baseres på et erhvervsliv som var rentabelt, og så vidt som muligt give et overskud.

Jeg umiddelbart vurdere, at teorien til en vis grad ikke fuldt ud levede op til mit format, og kunne måske have anvendt en anden. Valget af teorien Human Development, har klart åbnet op for et alternativ til den økonomiske udvikling og som har præget den historiske udvikling til nutidens samfund. Teorien har haft den effekt, at jeg har kunnet se perspektiverne fra en anden vinkel, og har været med til at nuancere temaet og præciseret nærmere min behandling af kilder vedrørende den menneskelige del, og behovet for en forskning også baseret ud fra de ressourcer og evner som mennesker besidder.

Afsluttende vil jeg nævne, at teorien måske indeholder for mange krav i en tilpasning og omstillingsproces, og foruden de mange andre krav der vil blive stillet til borgere i en immigrationsfase.

Jes Adolphsen.: The planned development of Greenland 1950-1979 / Jes Adolphsen, Tom Greiffenberg ; [udg. af] Aalborg University. Department of Development and Planning. i 1998.

Andrews, Emma.: Can there be a global environmental ethic? IEPPP. MA Values and the Environment, 2004.

Aspekter af bæredygtig udvikling I Grønland. Begreber, borgerdeltagelse og økonomi. Naturforvaltning og kultur: Rasmussen, Rasmus Ole, Hansen, Klaus Georg. Sisimiut Museum, Nors i Nordatlantiske Regionalstudier, Forskningsrapport 54. Roskilde Universitetscenters Trykkeri, 2002.

Befolkningssituationen I Vestgrønland.: Bebyggelsespolitik og befolkningsudvikling. Udvalget for Samfundsforskning i Grønland, København 1963.

Betænkning fra Grønlandsudvalget af 1960.: Betænkning NR. 363; Statens Trykningskontor, København 1964.

Beretning om den økonomiske udvikling i Grønland : Det Rådgivende Udvalg vedrørende Grønlands Økonomi; [udg. af] Statsministeriet februar 2000.
(Webadresse: www.stm.dk/publikationer/groenland99/default.htm).

Beretning om den økonomiske udvikling i Grønland i 1997/1998; [udg. af] Det Rådgivende Udvalg vedrørende Grønlands Økonomi. -1999.

Bogason, Peter; Sørensen, Eva.: Bottom-up analyser : I Samfundsforskning bottom-up : teori og metode; 1.udg. Roskilde Universitetsforlag, 1998.

Bornemann, Claus.: Udviklingsproblemer i Grønland: I Tidsskriftet Grønland NR. 12 1969.

Bosætningsmønstre og lokaliseringspolitik.: Jes Adolphsen, Tom Greiffenberg : Forskning: Konferenceartikel; 18 maj 2006 i 22.maj 2006. i Nuuk, 2006.

Brochmann, Helene.: Bygden i Diskobugten. i [Kbh] : Nordisk Bogproduktion, 1992.

Brun, Eske.: Mit Grønlandsliv : beskrivelse af Grønlands samfundsliv og administration i tiden 1932 til 1964, da forfatteren var landsfoged i Nordgrønland. i [Kbh] : Gyldendal, 1985.

Bugge, Aage.: The Native Greenlander i A blending of old and new : I Myter og sagn fra Grønland Bind II : Vestgrønland / Knud Rasmussen. i Kjøbenhavn : Gyldendalske Boghandel Nordisk Forlag,1924 : I Arctic vol. 5, no. 1, 1952.

Csonka, Yvon: Secondary Societies: Centralization, Collectivization and Relocation. University Of The Arctic. Module 9: Bachelor of Circumpolar Studies 321, 200?.

Dahl, Jens.: Arktisk Selvstyre: historien bag og rammerne for det grønlandske hjemmestyre. i [Kbh] : Akademisk forlag, cop. 1986.

illagers: the transformation of Inuit settlements in the central Arctic. i Montréal; London: McGill-Queen's University Press, 2003.

Einarsson, Niels, Nymand Larsen, Joan. AHDR (Arctic Human Development Report) 2004: Akureyri: Stefansson Arctic Institute.

Forchhammer, Søren.: Det danske, det grønlandske og den store urbanisering; I Tidsskriftet Grønland NR.8, 2001.

Forchhammer, Søren.: Kulturelle skatteøer eller marginaliserede områder? Bygder og bygdepolitik i Grønland : Tema: Norden : I Jordens Folk årg. Nr. 4; 12-01 1998.

Forchhammer, Søren.: Gathered or dispersed?: four decades of development policy debate in Greenland: Ph.D.-thesis; University of Copenhagen. Department of Eskimology.- 1997.

Forchhammer, Søren.: Erhvervsøkonomisk og social udvikling i et grønlandsk fangersamfund i Forudsætninger og konsekvenser. Hovedfagsspeciale; [udg. af] Institut for eskimologi. i København, 1989.

Forsyth, David.: The economy of Fiji : In Fiji in Transition : Research Papers of the Fiji Constitution Review Commission, volume 1, University of the South Pacific, 1997.

Gad, Finn.: Grønland, Politikens Danmarkshistorie.- København: Politikens Forlag, 1984.

Gandhi, Leela.: Postcolonial theory: a critical introduction.- Edinburgh University Press, 1998.

Giddens, Anthony.: Modernitetens konsekvenser. Hans Reitzels Forlag, København 1994.

Grønland 1969-70.: årsberetning udarbejdet af Ministeriet for Grønland, 2. årgang. i Nielsen & Lydiches bogtrykkeri, 1971.

Grønlands Grønne Bog 2001-2002.: Tusagassiivik. i 2001.

Grønlands Hjemmestyre. Økonomidirektoratet.: Landsplanredegørelse; [udg. af] Grønlands Hjemmestyre. Økonomidirektoratet. i 1990.

Grønlands Hjemmestyre. Økonomidirektoratet.: Landsplanredegørelse : Problemstillinger i samfundsplanlægningen 1960-1987. Restruktureringsperioden. Perspektiverne i tilrettelæggelsen af en økonomisk vækststrategi. Perspektiverne for de velfærdsorienterede foranstaltninger; [udg. af] Grønlands Hjemmestyre. Økonomidirektoratet. i 1994.

Grønlands Hjemmestyre. Økonomidirektoratet.: Landsplanredegørelse; [udg. af] Grønlands Hjemmestyre. Økonomidirektoratet. i 1998.

Grønlandsk Avis- og Tidsskrift-index 1950-1954.: Udgivet af Det kongelige Bibliotek, Bibliotekscentralen 1976.

1965-1969.: Udgivet af Det kongelige Bibliotek,

Grønland i udvikling.: / redigeret af Guldberg Chemnitz og Verner Goldschmidt. Danmarks Radios grundbøger. i Fremad, 1964.

Grønland 2004 Kalaallit Nunaat : statistisk årbog = ukiumoortumik kisitsisitigut paasissutissat / [udg. af] Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik = Grønlands Statistik. i 2004.

Grønland 2000 Kalaallit Nunaat : statistisk årbog = ukiumoortumik kisitsisitigut paasissutissat / [udg. af] Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik = Grønlands Statistik. i 2000.

Grønlandskommissionens Betænkning 1.: Indledning, Placering og udformning af bebyggelser. Den fremtidige anlægsvirksomhed: S.L. Møllers Bogtrykkeri. København, 1950.

Grønlandskommissionens Betænkning 5.: Erhvervsmæssige og økonomiske forhold : S.L. Møllers Bogtrykkeri. København, 1950.

Grønlandsk kultur- og samfundsforskning [årgang] 93. i Nuuk: Ilisimatusarfik / Atuagkat, -. 1992.-1993.

Grønlandsudvalget af 1960.: Betænkning fra grønlandsudvalget af 1960: I serien Betænkning [363]. i Statens Trykningskontor: i kommission hos D.B.K., 1964.

Grønlændernes historie før 1925.: Redigeret af H.C. Petersen. Namminersornerullutik oqartussat/Atuakkiorfik, Nuuk 1991.

Gullestrup, Hans, Margrethe Sørensen.: Bygdesamfund i Grønland : rapport om nogle udviklingsproblemer . Lokalsamfundsundersøgelsen i Grønland. i København: Nyt fra samfundsvidenskaberne, 1976.

Hertling, Knud: Grønlandske paradokser: træk af Grønlands politiske udvikling fra 2. Verdenskrig til i dag. Kbh., 1977.

Hvalsum, Stine; Bo Krüger.: Øst-grønlandsk ungdom. i vel også en grønlandsk ressource?. Om drømme, regionale forskelle og muligheder. NORS-skrifter nr. 25, Roskilde Universitetscenter, 1992.

Kalaallit Nunaat. Grønland. Atlas. Atuakkiorfik., Nuuk 1992.

Kalaallit Nunaat.: Gyldendals bog om Grønland / redaktion: Bent Gynther og Aqigssiaq Møller. i Gyldendal, 1999

Kjær Sørensen, Axel.: Denmark-Greenland in the twentieth century: I serien [34] Meddelelser om Grønland. Mand & Society. i Cph.: Danish Polar Center: Commission for Scientific research in Greenland, cop. 2006.

id i det 20. århundrede: En historisk oversigt.- [kbh]: Nyt

Knudsen, Helge: Upernavik - under afvikling: I Tidsskriftet Grønland nr. 2, 1955.

Kothari, Ashish.: Traditional Knowledge and Sustainable Development : Draft for Discussion : International Institute for Sustainable Development (IISD); Published by IISD, 2007.

Kraks Blå Bog: Biografier over nulevende danske, færøske og grønlandske kvinder og mænd. - København: Gad 1910-, 2008/2009.

Kvale, Steinar.: Interview: En introduktion til det kvalitative forskningsinterview.- Hans Reitzel, 1997

Kaalhauge Nielsen, Jens.: Kriterierne for Grønlands økonomiske bæredygtighed i og deres strategiske implikationer: I Politica, 32. årg. Nr. 1 2000 : Tidsskrift for politisk videnskab, Institut for Statskundskab, Århus.

Langgaard, Per.: Modern and Traditional Interpersonal Relations in a Small Greenlandic Community: I Arctic Anthropology Vol. 23, Numbers. 1 & 2, 1986.

Lamblin, Joëlle-Robert: Ammassalik, East Greenland - End or a persistence of an isolate? Anthropological and demographical study on change: I Meddelelser om Grønland. Man & Society. Kommissionen for Videnskabelige undersøgelser i Grønland, 1986.

Lidegaard, Mads: [Ny udgave]. i [Kbh] : Tidligere: 1. udgave Kbh. : Schultz, 1961: Nyt Nordisk Forlag, 1991.

Lyck, Lise.: Valg og politik I Grønland med fokus på bæredygtighed. Nordic Press, 1998.

Lyng, Ulla.: Hvad med byggerne i blev planerne til virkelighed? : en analyse af hjemmestyrets bygdepolitik, med udgangspunkt i øHandlingsprogrammet for byggerneø fra 1979. i Nuuk: Ilisimatusarfik. Institut for Administration, 1991. (speciale).

Martinov, Niels.: Litterære ismer: fra romantik til postmodernisme og magisk realisme.- Systime, 1996.

Migration mellem de grønlandske bygger, 1993-2002 : Bygdestatistik 2004:1 : Indbyggerne i byggerne flytter sjældent til bygger i andre regioner. Grønlands Statistik, 2004. (Webadresse: www.stat.gl).

Nunarput.: litteratur og samfundsdebat I Grønland 1945 i 1985. i København : Dansklærerforeningen, Skov, 1985.

Nudansk Ordbog.: Politikens Forlag A/S, Copenhagen 1979.

Petersen, Robert.: Settlements, kinship and hunting grounds in traditional Greenland: a comparative study of local experiences from Upernavik and Ammassalik / Robert Petersen; [udg. 27]: I serien Meddelelser om Grønland. Man & Society. Danish Polar Center, 2003.

Referat nr. 16 af fællesmøde i arbejdsgrupperne for yderdistrikterne 20.-22.marts 1985. Referat af separatmøder med de enkelte arbejdsgrupper 23.-24.marts 1985 / [udg. af] Landsstyreområdet for bygder og yderdistrikter. i Nuuk, 1985.

Rosing Olsen, Tupaarnaq: I skyggen af kajakkerne : Grønlands politiske historie 1939-79. Nuuk : Forlaget Atuagkat, 2005.

Sachse, Ejvin.: Landsrådet og Koncentrationspolitikken. i en undersøgelse af Grønlands Landsråds holdning til lokaliseringspolitikken i Grønland fra 1951-71, 1983. (Speciale).

Skjelbo, Per. F.: Og så vender vi kajakken?: Om bosætning, planlægning og arealforvaltning i Grønland. I Serie om Nordatlantiske Forhold nr. 12, Aalborg Universitetsforlag, København 1995.

Skydsbjerg, Henrik.: Grønland 20 år med hjemmestyre : En samtidshistorie om Grønlands udvikling under hjemmestyret, 1. udg.. i Nuuk : Forlaget Atuagkat, 1999.

Social kritik. : tidsskrift for social analyse & debat. i Kbh. : Selskabet til fremme af Social Debat, 1988.

Tasiilaq: Angmassalik, Isortoq, Tiniteqilaq, Ikateq, Kap Dan, Qernertuarssuit, Kungmiut, Sermiligaq; Jørgen Fisker: Nordiske Landes Bogforlag, 1984.

The planned development of Greenland 1950-1979.: Jes Adolphsen, Tom Greiffenberg ; [udg. af.] Aalborg University. Department of Development and Planning. i 1998.

Thomsen, Hanne.: Ægte grønlændere og nye grønlændere: om forskellige opfattelser af grønlandskhed. i Århus : Århus Universitet, 1998.

Thuesen, Søren.: Fremad, opad. i København: Rhodos, 1988.

Viemose, Jørgen.: Dansk kolonipolitik i Grønland. Demos, Special-Trykkeriet Viborg, 1977.

Aviser:

(www.atagu.gl)

Atuagagdliutit 27.8 2002: Alaufesen, Peter.

Atuagagdliutit 30.8. 2002: Thorleifsen, Ole.

Atuagagdliutit 20.9 2002: Jensen, Thomas.

Atuagagdliutit 17.9 1998: Leder.

Atuagagdliutit 27.5 1999: Leder.

Sermitsiak nr. 34, 1990: Leder.

Sermitsiak nr. 44, 1990: Leder.

Sermitsiak nr. 16, 1995.

Sermitsiak 1996 Nr. 34

Sermitsiak 17.9 1998: leder

Sermitsiak 16.4 1999: Leder.

Sermitsiak 21.5 1999: Leder.

Sermitsiak 9.3 2001: Fleischer, Jørgen.

Sermitsiak 15.3 2002: Berthelsen, Tønnes.

Sermitsiak 16.8 2002: Fleischer, Jørgen.

Sermitsiak 23.8 2002: Pedersen, Ane Marie B.

Sermitsiaq 1.11 2002: Fleischer, Jørgen.

Jyllands-Posten, 8.8 2002: Kaare Sørensen, Jacob.

Webadresser på internettet

Internetavisen: (www.atagu.gl).

Hjemmestyrets hjemmeside: (www.nanoq.gl).
(www.gh.gl/dk/oecd/graphics/index.htm)

(<http://da.wikipedia.org/wiki/Hjemmestyre>).

Kalaallit Nunaata Radioa (KNR): (www.knr.gl).

Bibliotekernes Netguide: (www.bibliotek.dk).

(www.bartleby.com/124/pres53.html).

Bottom-up analyse: (www.thefreedictionary.com/bottom-up).

BILAGSAFSNIT

Note 5:

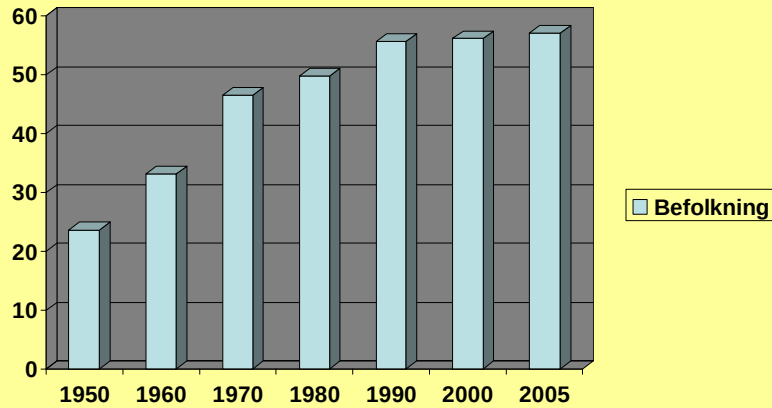
Kolonidistrikt	Befolkning pr. 31/12 1938			Koloniens befolkning i pct. af distriktets samlede befolk- ning 31/12 1938	Befolkning pr. 31/12 1947			Koloniens befolkning i pct. af distriktets samlede befolk- ning 31/12 1947
	koloni	ud- steder	bo- pladser		koloni	ud- steder	bo- pladser	
				pct.				pct.
Julianehåb	708	1718	1388	18,6	956	1913	1411	22,3
Frederikshåb	345	402	367	30,9	473	520	379	34,5
Godthåb	698	611	289	43,7	985	717	292	49,4
Sukkertoppen	729	572	361	43,9	789	650	311	45,1
Holsteinsborg	541	331	301	46,1	841	460	316	52,0
Egedesminde	434	649	910	21,8	701	861	915	28,3
Christianshåb	153	332	135	24,7	199	408	63	29,7
Jakobshavn *)	528	138	115	—	593	585	176	—
Ritenbenk *)	119	797	74	—	—	—	—	—
Kutdligssat *)	—	—	—	—	917	63	59	—
Godhavn	272	154	—	63,8	341	225	—	60,2
Umanak	308	951	228	20,7	449	850	191	30,1
Upernavik	240	647	424	18,3	367	682	410	25,2
Vestgrønland (bortset fra Thule)	5075	7302	4592	29,9	7611	7934	4523	37,9

*) Udregning af kolonibefolkningens procentvise andel af distriktets befolkning er ikke foretaget for Jakobshavn, Ritenbenk og Kutdligssats vedkommende, idet delingen af Ritenbenk distrikt mellem Jakobshavn distrikt og det nyoprettede Kutdligssat distrikt gør en beregning illusorisk. Opmærksomheden henledes dog på, at folketallet i Jakobshavn koloni er stagnerende, og at den langt overvejende del af befolkningen i Kutdligssat distrikt bor i kolonien Kutdligssat.

Befolkningens udvikling

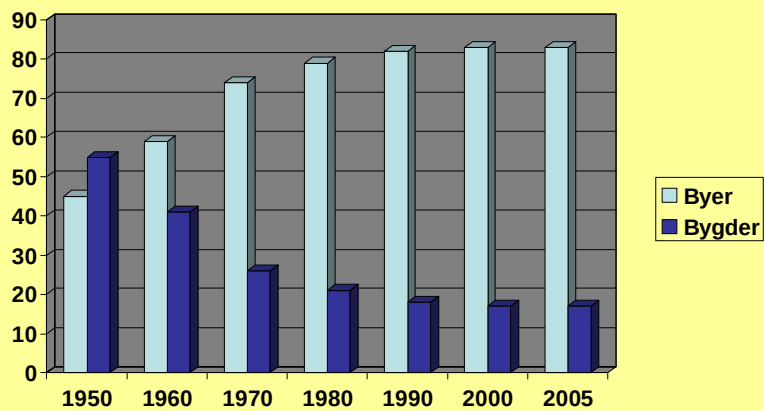
1000

(Note 11)

Befolkningens lokalisering

%

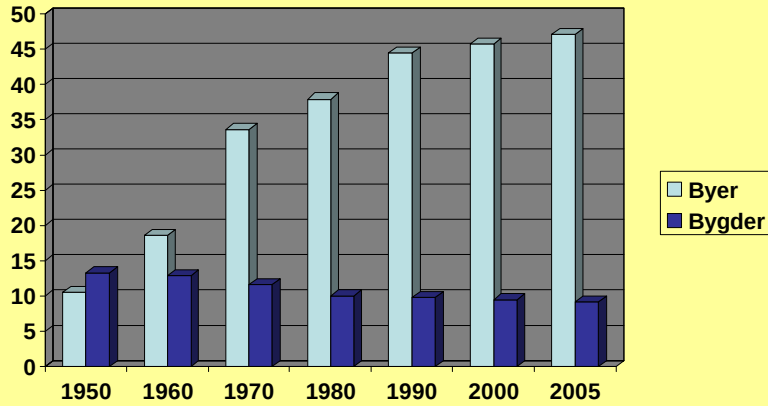

(Ibid)

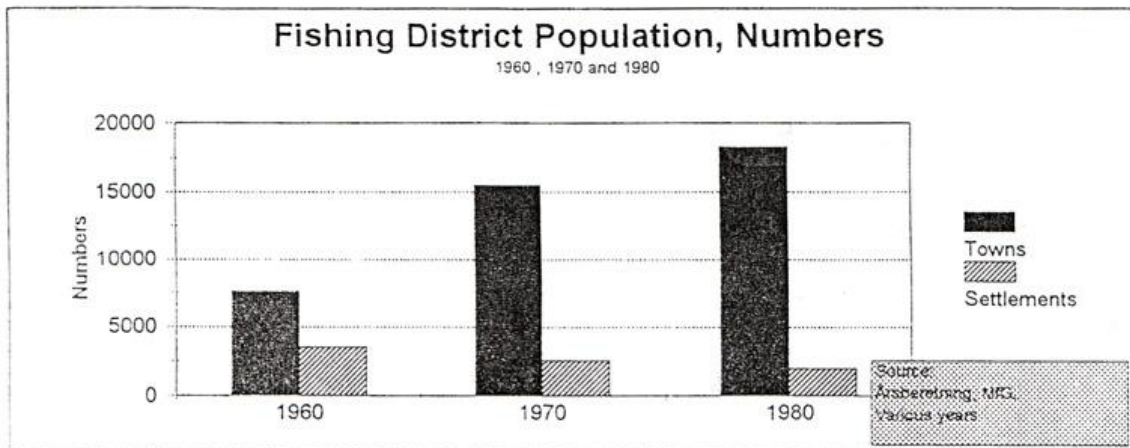
lokalisering

1000

(Ibid)

Note 17

(Ibid):

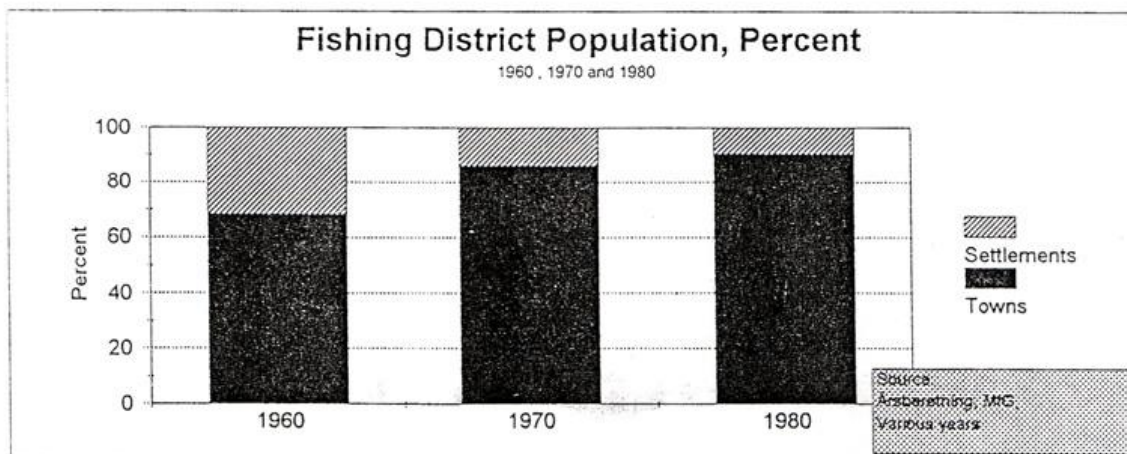

PDF
Complete

Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

Towns	68.16	85.87	90.20
Settlements	31.84	14.13	9.80

Note 29:

Flytninger fra bygderne til byerne, 1993-2002

Til by	Fra region					I alt
	Syd	Midt	Disko	Nord	Øst	
Nanortalik	608	2	15	1	4	630
Qaqortoq	771	14	18	9	12	824
Narsaq	395	6	4	10	6	421
Paamiut	168	58	24	29	6	285
Nuuk	349	597	182	157	103	1.388
Maniitsoq	30	319	22	30	14	415
Sisimiut	60	295	244	78	32	709
Kangaatsiaq	-	20	208	14	-	242
Aasiaat	26	26	282	73	3	410
Qasigiannugit	18	3	98	26	1	146
Ilulissat	29	36	454	115	10	644
Qeqertarsuaq	9	7	68	17	6	107
Uummannaq	5	12	99	438	4	558
Upernavik	7	19	1	495	8	530
Qaanaaq	6	11	6	195	-	218
Tasiilaq	12	6	6	9	1.348	1.381
Illoqqortoormiut	-	-	4	4	55	63
Uoplyst	5	1	1	1	-	8
I alt	2.498	1.432	1.736	1.701	1.612	8.979

Befolkning i Grønland fordelt på regioner, kommuner, byer og bygder, 1993-2002											
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	
Befolkning i Grønland	55.117	55.419	55.732	55.863	55.971	56.076	56.087	56.124	56.245	56.542	
Befolkning i bygder	9.747	9.688	9.541	9.488	9.510	9.499	9.416	9.291	9.688	9.584	
Syd Regionen	10.774	10.736	10.700	10.552	10.368	10.305	10.255	10.138	10.078	9.946	
Syd Regionen (kun bygderne)	2.056	1.962	1.881	1.856	1.833	1.791	1.790	1.713	1.683	1.627	
Nanortalik Kommune	2.693	2.679	2.660	2.605	2.590	2.550	2.577	2.555	2.524	2.516	
Nan. Nanortalik by	1.499	1.508	1.564	1.527	1.541	1.506	1.517	1.538	1.506	1.544	
Nan. Aappilattoq	200	206	195	191	185	179	174	167	150	150	
Nan. Narsaq Kujalleq	174	164	139	131	129	122	136	127	121	119	
Nan. Tasiusaq	106	105	88	89	91	91	99	101	100	103	
Nan. Ammassalik	127	127	130	114	100	99	97	77	88	76	
Nan. Alluitsup Paa	492	485	466	479	484	500	500	489	509	478	
Qaqortoq Kommune	3.512	3.568	3.577	3.550	3.475	3.487	3.481	3.416	3.403	3.365	
Qaq. Qaqortoq by	3.109	3.178	3.212	3.176	3.099	3.132	3.149	3.112	3.111	3.086	
Qaq. Saarloq	78	89	78	85	75	82	85	65	62	59	
Qaq. Eqaalugaarsuit	183	159	162	161	160	150	132	141	136	128	
Qaq. Qassimiut	97	101	86	76	82	71	64	62	54	58	
Narsaq Kommune	2.107	2.081	2.138	2.077	2.081	2.088	2.087	2.082	2.072	2.051	
Nar. Narsaq by	1.740	1.753	1.781	1.737	1.709	1.725	1.702	1.708	1.728	1.693	
Nar. Igaliiku	46	43	51	38	38	37	38	41	43	38	
Nar. Qassiarsuk	71	68	59	55	63	64	70	56	52	56	
Nar. Narsarsuaq	171	137	161	160	176	173	181	190	172	182	
Paamiut Kommune	2.462	2.408	2.325	2.320	2.222	2.180	2.110	2.085	2.079	2.014	
Paa. Paamiut by	2.148	2.127	2.056	2.040	1.972	1.957	1.896	1.888	1.883	1.834	
Paa. Arsuk	311	278	266	277	250	223	214	197	196	180	
Midt Regionen	21.700	21.973	22.268	22.517	22.549	22.744	22.742	22.934	23.681	23.935	
Midt Regionen (kun bygderne)	1.579	1.564	1.523	1.503	1.499	1.484	1.449	1.418	1.924	1.906	
Nuuk Kommune	12.653	12.935	13.148	13.286	13.300	13.427	13.566	13.838	14.042	14.272	
Nuu. Nuuk	12.181	12.483	12.723	12.882	12.909	13.024	13.169	13.445	13.650	13.889	
Nuu. Qeqertarsuaasiaat	332	313	289	265	256	268	265	261	269	268	
Nuu. Kapisillit	109	119	117	124	121	117	114	117	109	102	
Maniitsoq Kommune	3.939	3.949	3.892	3.866	3.885	3.872	3.791	3.725	3.745	3.703	
Man. Maniitsoq by	3.028	3.067	3.024	3.000	3.011	3.023	2.957	2.929	2.928	2.905	
Man. Atammik	213	204	213	220	227	230	231	214	215	228	
Man. Napasoq	166	149	143	142	140	132	117	101	111	104	
Man. Kangaamiut	532	529	512	504	507	487	486	481	491	466	
Sisimiut Kommune	5.108	5.089	5.228	5.365	5.364	5.445	5.385	5.371	5.894	5.960	
Sis. Sisimiut by	4.881	4.839	4.979	5.117	5.116	5.195	5.149	5.127	5.165	5.222	
Sis. Itilleq	100	124	117	116	128	131	121	129	135	136	
Sis. Sarfannguit	127	126	132	132	120	119	115	115	113	115	
Sis. Kangerlussuaq	-	-	-	-	-	-	-	-	481	487	

Ane i Tasiilaq

Født 1941 i deres far fanger i beskriver at de levede omkring Skjoldungen for at følge fangstdyrene i Skjoldungen med handel i deres mor døde i efter at der blev oprettet huse, flyttede de i begyndelsen af 1950'erne til Skjoldungen i masser af fisk i bekymringer om deres far på fangst, ulykke i fortæller om fangst i Det første år da de flyttede til Skjoldungen var det ikke spændende for dem, og de sultede det første år fordi deres far ikke kunne tage på fangst i først senere fik de hjælp af kommunen - Livet i Skjoldungen: Fortæller om sommersæsonen i

Brugte umiak, kajak dengang, og sejle fra Skjoldungen til Timmiarmiut i Gentager, at flytningen til Skjoldungen ikke var spændende i

Ungdomslivet i Skjoldungen: Livet var frit, kunne tage af sted når som helst (Kvaner) i Stedet var dejligt, og tiden var god i der var en del mennesker dengang, men Ane ku ikê huske hvor mange i Fangst og fiskeriforholdene gode.

Tvangsflytningen: Faderen lå på sygehuset i Tasiilaq da de fik meddelelsen i Skjoldungen skal affolkes i Skete hurtigt da de skulle flytte til Tasiilaq i En person fra kommunen (Harald Singertaat) informerede dem i Der var tilfredsstillende livsbetingelser med ressourcer i Skjoldungen før de blev forflyttet i Der havde sågar været dødstrusler mod Singertaat når han vendte tilbage til Tasiilaq i Ane og hendes søskende var i Tasiilaq i 1964, mens deres far var i DK i De havde kun kort tid til at flytte, og Ane undrer sig over, at man ikke først har undersøgt, forhørt sig med befolkningen for, at høre hvad det syntes i de der ikke ville blive i Skjoldungen og dem der ville i i det hele taget hvad de kunne gøre i de havde det ikke godt med det i Tydeligt, at det var sket forhastet, og må betegnes som en tvangsflytning i Var hårdt at komme over efter, at de havde fået det at vide så pludseligt i

Hvilke vigtigste ting fik de nået at tage med? Noget af deres tøj, kammiut, ting hun havde fået af sin moder, og resten måtte de forlade i Hus, der var mange ting de måtte efterlade, deres farê udstyr i og de vendte ikke tilbage i

Hvad syntes de om beslutningstagerne, var de arrige på dem? Det var meget skuffende, og hvem der ville få skylden for dette, kunne hun ikke rigtig erindre i men de ville ellers gerne have vendt tilbage til deres sted i Ane fortalte, at ud fra de oplevelser de havde været igennem, reflekterede de til tider om disse oplevelser, og ret ofte drømte hun på en ubehagelig måde om begivenhederne, og hvor hun ønskede at vende tilbage til stedet i

De overordnede myndigheder forhørte sig ikke først med befolkningen i Hvorfor forhørte man sig ikke først med befolkningen, spørger Ane? Hun nævner Morten Maqe samt en broder til denne, og som også har boet i Skjoldungen i Man burde have taget skridt til sådanne høringer, og ellers blev de ikke fortalt, at de kunne hente deres ting i Da deres far flyttede til Kuummiut, fulgte Ane og hendes søskende med i Nævner også, at der ikke var nogen sociale myndigheder i

Da de befandt sig i Tasiilaq, fik de da tilbudt nogle steder, at flytte hen? Da det var blevet bedt deres far om at flytte til stedet Kuummiut, havde han været nødsaget til at sige ja i Var der blevet lovet dem et hus? Det var der ikke, idet de måtte bo hos noget familie, og først senere efter at de flyttede til Kuummiut, fik de deres eget hus i Fik de noget hjælp fra myndighederne efter forflytningen? Familien, kun forældrene fik udbetalt 500.- kr ved juletid, og det kunne Ane tydeligt huske i De fik ingen form for socialhjælp i Deres far kunne fortsætte med sin fangst efter, at de var flyttet til Kuummiut, men mistede båden senere, og var ikke godt i

Hvad har Skjoldungen betydet personligt for dig? Har betydet noget, og mange oplevelser kunne nævnes i Jul, sejlads med umiak i fortæller om en bådulykke -

Hvordan var det at flytte til Kuummiut? Ane nævner oplevelser med sult m.v. i Efter Skjoldungen havde de primært været i Tasiilaq, og var første gang kommet til Kuummiut efter flytningen i de fik dog heldigvis noget hjælp, modtog noget fra andre via deres far i Jeg spurgte hvor længe de kunne

elvare, dansk mad havde de i. Hvordan følte de sig i Kuummiut, følte de sig velkommen? Jo, Ane var glad for at de havde flyttet til Skjoldungen, men hvor dette ikke var muligt i (brød i gråd) i. Hvorledes tog deres forældre det, hvilke konsekvenser har det haft? Hendes far kunne føle sig nedtrykt (tujormivoq) i. Talte de om disse forhold i familien? Det gjorde man indbyrdes nogle gange i. Jeg spørger, om Ane kender nogle som fik alkoholproblemer eller andre former i. Ane havde været igennem med alkoholproblemer samt andre i men heldigvis havde hendes mand støttet hende til at holde op både med alkohol og kaffe i. Ane havde i dag stadig ar fra tiden efter forflytningen, og havde til tider ikke haft mulighed for, at få udarbejdet disse ar i der burde have været en form for hjælp i. Jeg spørger om Ane har andre tilføjelser, bemærkninger til samtalen, emnet i. Hun kunne have nævnt mange andre ting, men kunne ikke huske til tider i. Fortæller om sommerturene, frihed ved det i. Hvordan har Ane mon forsøgt, at være stærk, samlet kræfter i denne periode? De måtte leve med det, og nogle gange godt, og andre gange ikke så behageligt i. Jeg spørger Ane, om hun efter forflyttelsen, har besøgt Skjoldungen? Nej det havde hun ikke i men først langt senere havde hun set stedet, og var ikke en behagelig oplevelse i. Hvad lavede hun nu? Pensioneret i. Glemte at spørge hvad hun har beskæftiget sig efter, at hun flyttede til Kuummiut? Hun havde bl.a arbejdet som stedfortræder ved socialforvaltningen, og var nu glad for at bo i bygden, men kan og vil ikke glemme bostedet Skjoldungen, og har forestillinger om stedet i. Jeg spurgte hvor Skjoldungen ligger, og hun forklarede mig det. Fremtiden i. Hun ville ende sine dage i Kuummiut i. Da hun har børn, tænkte hun meget på deres fremtid, idet hun havde 7 børn. Fortæller om sine børn, børnebørn, og hvor de bor - Jeg spørger afslutningsvis igen, om de i dagligdagen taler om deres tvangsflytning? Det gjorde de nogle gange når de var samlet, og det hjalp at få talt ud om forholdene i. Og når de talte om det, kunne de få følelsen af lettelse i. Jeg spørger Ane om hun ud fra sine erfaringer, om at undgå lignende forflytninger fremover. Dertil var dette ikke ønskeligt, og følte også med befolkningen fra Qullissat, og Qaanaaq befolkningens tvangsflytning i. Det at befinde sig i trygge omgivelser i fred og ro, for dernæst at skulle flytte fra stedet, var ikke nogen behagelig oplevelse. Det var hårdt.

Marius Knudsen

Marius er født ombord på skibet Gustav Holm i 1947, og blev senere døbt i Qaqortoq, og flyttede senere hen til området omkring Tiniteqilaq i. Plejede at være ved Skjoldungen sjældent i har boet på 8 forskellige steder i var vandt til at flytte som barn i deres far var storfanger, og deres mor var hjemmegående, men hun døde da Marius var 9 år gammel i 1956 i fortæller om tiden omkring hans barndom, hans lillebror som var hurtigst i hundeslædevæddeløb, englænderne som lavede film i. Da jeg spørger Marius om det var ombord på et skib at han blev født, svarer, fortæller han om tiden omkring hans fødsel i.

Jeg beder Marius om, at fortælle om han kan erindre noget fra de 8 steder de havde boet, og deres flytninger i. Han kan huske fra alle steder i Timmiarmiut, - Da jeg spørger ham hvor de har boet før de flyttede til Skjoldungen, fortæller Marius mig, at de har boet på forskellige bopladser i forbindelse med jagten på havpattedyr m.v. i. Fra 1959-64 plejede de, at overvintre ved Imaarsivik, og i 1964 flyttede de til Skjoldungen i. Da de flyttede til stedet, havde de ikke alle deres ting med, og Ludvig (Luutsivik) deres far i mellemtiden blevet syg da de ankom til stedet. Han blev derefter anbragt på sygehuset i Tasiilaq, og da Marius og resten af børnene kommer til Tasiilaq, måtte deres far Luutsivik til Danmark for behandling i. Dette var en ubehagelig oplevelse for dem, samt hårdt i.

...skal vende tilbage til dette punkt, og spørger ham om han
...vedrørende oprettelsen af udstedet Skjoldungen.

Inform.: Nej, det havde han ikke hørt noget om. Som 9årig var han begyndt at blive oplært til fangererhvervet, havde aldrig gået i skole og efter at de flyttede til Tasiilaq, havde han arbejdet et år - Hans far havde oplært ham, også indenfor vejrforhold i Marius fortsætter med hvad han blev oplært i m.h.t. vejret, når vejret blev godt og dårligt i Andre lokalbeboere samt givetvis skulle være meteorologer fra deres Timmiarmiut tid, plejede også at spørge Luutsivik om hvordan vejret ville blive i næsten alle somre var de i Timmiarmiut. Og Ludvig plejede så at fortælle om hvordan vejret blev i Nogle af disse evner havde Marius lært lidt om, og begynder at fortælle om de oplevelser han har haft med vejret på forskellige steder i

Jeg gør Marius opmærksom på, at jeg gerne vil vende tilbage til tiden fra Skjoldungen, og spørger ham hvorledes livet i Skjoldungen var efter, at de flyttede der til.

De levede primært omkring Skjoldungen ved området i de fleste tilfælde, og nogle gange overvintrede de der, og om sommeren kom de til udstedet i De havde et hus i Skjoldungen og som Ludvig havde bygget i Type 3 huse, først opførte huse i (Vi hopper lidt pludseligt ind i forholdene vedrørende deres tvangsflytning). òSå forlod de deres ejendele, skind, hunde fik de med (nævner GTO i 12.00) i Kæmneren i Marius ville ellers gerne hente sine ejendele i Skjoldungen, da de forlod alt, og fortæller at Luutsivik havde flest ejendele i Saqqit (østgrønlandske betegnelse for kajakker), havde de også efterladt.

Vi begynder derefter at tale om hvorledes fangst, fiskeriforholdene var i området omkring Skjoldungen, langlinjefangst (40 kroge), forskellige slags fisk og store fisk. Der var godt med fangst dengang i Også laks omkring udstedet fangede de, taler om en vis sæl de fangede. De havde også hørt, at der havde været rensdyr ved et fjeldområde i Hvaler var der også, men ikke så ofte. Folk var flyttet til Skjoldungen i 1930'erne, og vedrørende forflyttelsen, så var deres flyttegods blevet lastet i et mindre skib. Marius var 17 da de flyttede til Tasiilaq, og jeg spørger ham hvorledes han har reageret da han hørte om at de skulle flytte.

Inform.: De havde det ikke godt med det, og flytte til et sted uden nærmere blomster, vækst og med mest klippe. òOg Luutsivik plejede at sige dengang de skulle af sted, hvorfor skal vi flytte, hvordan kan det være at vi skal flytte. Ud fra hvad Marius fortæller, kan jeg forstå, at man fra de lokale myndigheder havde løjet om visse forhold overfor befolkningen i Skjoldungen, og havde holdt det hemmeligt, at de skulle forflyttes.

Jeg spørger derefter om han kan huske, kunne have mærket, hvorledes han forældre reagerede på meddelelsen om, at de skulle flytte.

Inform.: Nej, Marius kunne ikke huske noget, også da hans far lå på sygehuset.

Da jeg spørger ham om de også blev placeret på det mindre skib, svarer Marius nej, idet de blev placeret i mindre både (ser det ud til), da der var for mange på skibet.

Jeg opsummerer, at det måtte have været hårdt for dem pludseligt, at skulle flytte og hvor de ikke havde haft mulighed for, at tænke det nærmere igennem og få det forarbejdet, grunden bag.

Inform.: Dertil var Marius helt enig, og nævner derefter at skibet havde været en underskudsforretning.

Interv.: Jeg spørger derefter Marius, om de indbyrdes i familien nåede at tale ud om beskeden vedrørende forflytningen, inden de flyttede.

Inform.: Nej, de forstod ikke noget, og nåede ikke rigtig nogensinde at tale ud om det, og der var ikke tid til det. Både Thora og Marius, flyttede til deres moster da de senere flyttede til Kuummiut, og andre til en af mosterens søskende. Ane begyndte at arbejde som barnepige for en dansker (Oluf?, ikke helt sikker) som arbejde på kontoret, og Marius begyndte hos GTO⁴¹.

⁴¹ GTO står for Grønlands Tekniske Organisation

for Marius, at der uden tvivl var tale om en tvangsflytning, og dertil var han enig.

Interv.: Lad os lige vende tilbage tilé , du har nævnt det et par gange, dengang..., hvilke ting måtte i efterlade da i skulle flytte. Kan du huske hvilke ting du tog med?

Inform.: Vi forlod alle vores ejendele og så sager som skind, madrasser, nogle af hundeneé Dengang havde jeg hunde, og Luutsivik havde også hunde, også Gert min tidligere bror. Marius nævner igen at de fik nogle (eftersigende 10) hunde med, men da det var gået hurtigt kunne han ikke huske hvilke andre ting han fik med.

Interv.: Kan du huske hvor meget tid i har haft til, at samle jeres ting sammen og få dette med?

Nogle få timer, en dag eller..., kan du huske noget?

Inform.: (Marius er lidt svært at forstå p.g.a. den østgrønlandske dialekt, men de havde kun haft kort tid til at forberede sig også da de havde travlt). Han gentager forholdene angående deres far på sygehuset, og havde forestillet sig, at de ville vende tilbage til udstedet senere, men de vidste ikke på noget tidspunkt om de kunne vende tilbage til Skjoldungen.

Interv.: I vidste slet ikke om i kunne vende tilbage, ikke? (Marius nikker genkendende). Det er meget kedeligt at høre, at det skulle gå så hurtigt. (Marius enig).

Du har haft flere hunde dengang, og måtte forlade nogle, og hvor du ikke vidste hvad der skulle ske med dem.

Inform.: Ja det er rigtigt og dengang, da havde vi omkring 20 hunde, og på udstedet havde vi mange hunde. (Marius begynder at tale om at have hunde, hvalpe.

Interv.: Kan du huske dengang, eller også gik det så hurtigté , du husker måske ikke hvilke ejendele du fik med. Måske rifler eller særlige ejendele?

Inform.: Nej overhovedet ikke, og kun hundene. (Man kan mærke på Marius udtryksmåde og i stemmelejet, at han virkede meget skuffende), ..kun de nævnte ting og resten måtte vi forlade. (Han fortæller videre og nævner, at deres far havde sagt at disse antal hunde var nok. Senere havde han fået nogle af Otto Ignatiussen.

Interv.: Jeg og Ane talte også lidt om hvem der måske havde været ansvarlige for denne forflyttelse, fandt i ud af noget..., var det landsrådet der havde besluttet dette, eller var det danskerne?

Inform.: Det fandt vi ikke ud af, vi fik ikke noget at vide.

Interv.: Også efter at i flyttede, blev i ikke informeret?

Inform.: Ja, vi fik ikke noget at vide. Vi blev flyttet, og dernæst, hvad skulle der så ske.

Interv.: I forbindelse med dette er det tydeligt, at informationer i høj grad har været mangelfuldt. (Marius enig). Og i har nok også tænkt, hvem har besluttet og udført dette. Havde i nogle i tankerne, hvem det kunne være elleré

Inform.: Jeg ved det ikkeé , vi fik jo aldrig noget at vide.

Interv.: Hvad med..., i dag, har du fundet ud af hvem det har været, eller..., du ved måske ikke?

Inform.: Jeg kender ikke til det

Interv.: Og i har heller ikke diskuteret dette? (Marius siger ja til det). Utroligt når man tænker over det. Marius oplyser mig, at det har været svært for dem, at skaffe disse oplysninger, så havde de ladet det være som det var.

Interv.: For at sige det rent ud, så er i blevet dårligt behandlet, og sågar har i heller ikke fået de svar i ønskede jer, har ikke fået de informationer.

Inform.: Marius fortæller efterfølgende, at han ellers havde henvendt sig til kæmnerkontoret og politiet for at få oplysninger om sine efterladte ejendele, da han også gerne ville hente sine ting. Men til dette havde de sagt nej igen.

Interv.: Kæmnerkontoret?

Inform.: Ja, jeg tog ellers på kæmnerkontoret for, at få nogle oplysninger.

overhovedet ikke noget af. (Marius enig). Æhhhé , du nævnte at i dengang var flyttet til stedet her, men fik i nogle tilbud om hvor i kunne bo, eller afgjorde i selv det?

Inform.. De havde udset sig, at alle skulle flytte til Kuummiut, men nogle flyttede til Tasiilaq, Sermiligaaq. Nogle var ikke så meget for at flytte til omgivelserne, men flyttede til Kuummiut. Og alle havde ellers fået et Type 3 hus, og vi ventede i 2 år, og først efter de 2 år begyndte de, at anlægge husene, og af og til flyttede nogle tidligt ind, og andre gange måtte to familier vente og hvor vi måtte bo i et Type 3 hus.

Interv.: Jeg spørger Marius om det er korrekt, at de først måtte vente 2 år for at få hus, og dertil bekræftede han dette. òI flyttede først ind hos jeres moster?ò

Inform. : I Tasiilaq. (Og han fortæller videre, at efter at de flyttede til Kuummiut, boede han hos nogle ved navn Thomas, og denne familie var flyttet til (givetvis) Kuummiut i 1963 efter at deres hus blev klar).

Interv.: Nogle af husene har været bygget?

Inform.. Kun dette hus, Thomas som var handicappet med sit ben, idet hans ben var blevet lamme, og i 64 flyttede vi her til, og heldigvis var jeg på dette tidspunkt i Tasiilaq hvor vi ventede., boede i et Type 3 hus.

Interv.: Hvordané , du fortalte at i først havde fået et hus efter 2 år. Hvordan med arbejde, fik i nogle muligheder for job?

Inform.: Nej (I tonelejet kan man fornemme, at Marius havde været skuffet).Og da vi kom her til, så behandlede de osé (kan ikke forstå sidste sætning). (38.43 ì lyttes igennem igen).

Interv.: I var ladet til jer selv?

Inform.: Ja. Da vi kom fra Tasiilaq, og kom op fra skibet og på land, var vi ladet til os selv.

Interv.: Hvem fortalte jer dette, danskerne eller..?

Inform.: Jeg ved det ikke., vi fik bare den behandling. I har ikke mere at skulle sige, noget i den stil.

Interv.: Hvordan, kan du huske noget fra dengang i kom her til, hvordan oplevede i det?

Inform.: Det var bestemt ikke sjovt, og meget kedeligt, og dengang efter jeg var kommet her til og været her, blev jeg af Kuummiormiut (dem fra Kuummiut), hvordané , men heldigvis frygtede jeg intet, selvom jeg på et tidspunkt havde frygtet en person, men heldigvis var mine svigerdøtre stærke, og dengang var der ingen druk og dette var sjældent, men da jeg kom her til druk og druk, og det var bestemt ubehageligt. Det var dårligt.

Interv.: I blev mobbet, udsat for chikane?

Inform.: Ja, (Marius begynder kort at fortælle om, at hans båd drev til havs, og hvor givetvis nogle bevidst havde forårsaget dette).

Interv.: Dengangé , du fortalte at den måde i var blevet behandlet på af den lokale befolkningé , i har ikke følt jer velkomne?

Inform.: Ja.

Interv.: Ligesom, hvad er det i vil her, med sådan et ordlyd?

Inform.: Ja. Heldigvis frygtede jeg ikke noget da jeg var ung og forholdsvis stærk. Nogle forsøgte at angribe mig, men jeg forlod dem.

(Marius fortæller videre, at han som 19 årig kom til Kuummiut og drak også til tider så han mistede sin bevidsthed).

Interv.: Hvad med disse kedelige episoder og oplevelser, tog det lang tid for, at komme over det, og måske først da beboerne vænnede sig til jeré ?

Inform.: Disse, disse., Kuummiut borgere vænnede jeg mig ikke til i mange år, og var svære at vænne sig til, og først efter mange at have vænnet sig til dem, så begyndte de at acceptere mig.

medede mig til dem.

Interv.: Det må have gjort ondt indvendigt.

Inform.: Ja, da jeg kom her til, sådan oplevede jeg det, sådan oplevede jeg det.

Interv.: Og i var nok ikke de eneste der blev behandlet på denne måde?

Inform.: Ja,.

Interv.: Plejede i indbydes imellem jer, at tale om den måde i blev behandlet på?

Inform.: Nej.

Interv.: Heller ikke detteé , hvorfor mon?

Inform.: Vi blev jo forskelsbehandlet. (Interv. : Fordi i blev forskelsbehandlet?)

Inform.: Ja.

Interv.: Men hvorfor talte i mon ikke om disse ting indbyrdes?

Inform.: (Er lidt tøvende med at svare på dette). Sjældent talte vi om det, men glemte det derefter.

Interv.: Ok, det er i orden. Du fortalte før, at i ikke havde opholdt jer så meget i Skjoldungen, men hvad har Skjoldungen betydet for dig?

Inform.: (For Marius havde udstedet betydet meget, Timmiarmiut, et andet sted som er svært at tyde. Og fortæller også at hans far Luutsivik ikke forblev i Skjoldungen, men færdedes på andre steder i området for at gå på fangst, og dengang roede og roede.

Interv.: I har kendt godt til området i det i har roet i området? (Inform.:Ja). Så angående spørgsmålet, Skjoldungen har betydet meget for jer? (Infor.: Ja).

Interv.: Og i har sikkert også savnet stedet også da i forlod jeres ejendele, og efter i flyttede her til?

Inform.: Ja. Dette land er ligesomé , som eksempel et familiemedlem, ligesom en mor, og da vi forlod stedet var det som at forlade en moder og som vi savnede.

Interv.: Svært at skilles fra?

Inform.: Ja, et land som man holder af.

Interv.: Indvendigt når man holder af sit landsted, må det også have været hårdt, og blive nød til at tage dette fra sig, og hvor i blev placeret på et uønsket område.

Inform.: Ja, noget som vi ikke ønskede, og kom hertil uden at ønske det. Jeg begyndte ellers først at arbejde i Tasiilaq, men da jeg ikke kunne tåleé (er ikke helt sikkert på hvad ordet betyder), flyttede jeg her til og begyndte, at arbejde, køre med min slæde (noget i den stil). Og om sommeren tog jeg af sted men afhang af hvordan vejret var.

Interv.: Ok, så æhhé , du har allerede nævnt, dengang i flyttede til Kuummiut, hvordan reagerede befolkningen overfor jer., blev i støttet af Kuummiormiut?

Inform.: Marius fortæller, at når de ikke var beruset, så var der ingen problemer.

Interv.: Dengang havde i måske nogen venner som støttede jer?

Inform.: (Jo, og Marius fortæller at Kaaleeraq Baajare og Mathias Qeqe var gode venner til ham, og når de var sammen havde de det rigtig sjovt og underholdte hinanden, spillede kort uden benyttelse af penge og opmuntrede hinanden).

Interv.: Der var selvfølgelig også nogle positive oplevelser efter, at i flyttede hertil.

Inform.: Ja.

Interv.: Hvor i havde en form for støtte selv om i til tider blev chikaneret. (Inform.): Ja

Interv.: Æhh, havde tvangsflytningen nogen personlige konsekvenser for dig? Ane (Marius storesøster) fortalte, at hun som følge af forflyttelsen ellers var begyndt at drikke, men har det haft nogle konsekvenser for dig?

Inform.: Da jeg kom til Tasiilaq dengang, plejede jeg at drikke lidt nogle gange uden at blive beruset, og da jeg heller ikke var blevet 18 år endnu. Jeg kom til Tasiilaq som 17årig. Jeg tog hen for, at købe øl, og jeg blev spurgt, hvor gammel er du? 17, og måtte ikke købe øl. Dagen efter gik jeg derhen igen for, at købe. Hvor gammel er du? 18 år, jeg fik købt selv om jeg var 17 år. Jeg fik så

4 kr. (Marius fortæller følgende, at da han ikke længere af det, så valgte han at drikke sprit, da det så ud til at være

billigere, og nævner prisen på en flaske sprit, 1,85 kr.

Nogle gange gang drak han tre eller to flasker, og så begyndte han at blive beruset også for at opmuntre sig selv, og dengang havde han også en del venner.

Interv.: Det kan måske godt fortolkes som, at da i fik problemer som følge af forflyttelsen, og for at glemme dette, så begyndte i at drikke?

Inform.: (klart udtrykt) Ja, og derefter var jeg alkoholiker i mange år, og først i 2001 holdte jeg op med at drikke.

Interv.: Hvordan har du forsøgt at holde op med at drikke?

Inform.: Måske mit hjerte., (og forsøger at vise mig hvorledes det ligesom vibrerede på hans krop), og jeg mærkede, følte det som unormalt., (Men da han følte senere, at det gik over, begyndte han ellers at drikke igen, men begyndte at tænke, måske skulle jeg melde mig ind i Blå Kors

(afholdsforeningen), også da han følte, at hans krop fik det dårligt. Han henvendte sig og blev medlem uden, at have forberedt sig som han udtrykker, og siden dengang holdte han op med, at drikke spiritus. Og derefter følte han, at hans krop blev bedre og holdte også op med at ryge, også da det var bekosteligt. Marius fortsætter med at fortælle sammenhængen mellem at drikke og ryge).

Interv.: Du har måttet været igennem alle disse forhold i mange år, kedelige ting for, at sige det rent ud p.g.a. jeres tvangsflytning og andre årsager?

Inform.: Ja, og gennemé , hvor mange., 40 år omkring har jeg ellers været alkoholiker.

Interv.: Efter dette må det have været en lettelse, at stoppe alkohol, cigaretforbruget, begynde at kunne mærke kroppen igen? (Dertil var Marius helt enig). Hvad med., på nogle områder og er måske svært at sige, har der været nogle positive ting i har kunnet tage med efter, at i flyttede hertil? I har måske kun haft jeres positive oplevelser fra Skjoldungen med jer, forstår du mig?

Inform.: Ja. Jeg fortsatte bare det ene liv, og efter flytningen kunne jeg ikke glemme Skjoldungen. Og efter, at jeg kom hertil begyndte jeg ellers at fiske meget, men fiskene dengangé , benyttede jeg fiskeriet som den eneste indtægtskilde, og fiskede med garn til efteråret. (Han fortsætter med at fortælle om sælfangst, hans motor).

Interv.: Hvad med efter, at du flyttede hertil, begyndte du da at gå på fangst igen, og fik du først båd senere?

Inform.: Først senere fik jeg en, men hvor motoren gik i stykker. (Han taler om sin motor Evinrude 20HK, og var ude at fiske ofte sammen med Otto Ignatiussen på hans nummerbåd, samt Jeremias Bajare også på hans nummerbåd. Fik så først senere sin egen båd, med bl.a 40HK, og begynder at nævne forholdene om at kunne få støtte af KNAPK (Fisker og fanger sammenslutningen), Ammassalik kommune, i størrelsesorden 25.000 kr. Men dette havde ikke været muligt, og Marius udtaler og fik tanken: *Det er måske bedre bare at få socialhjæp?ø.*

Interv.: Jeg glemte også, at skulle spørge dig, hvad skete der med jeres forældre efter, at i flyttede hertil, begyndte din far at gå på fangst igen eller..?

Inform: Marius fortæller mig, at hans far ikke begyndte at gå på fangst igen, og stoppede med dette.

Interv.: Måske havde han mistet lysten?

Inform.: Ja. Ludvig brød sig bestemt ikke om bygden Kuummiuté , (Interv. Javel)é , øden yngreø (må være lillebroder) bor i Sermiligaaq, og de bor vest for, omkring Tiniteqilaaq, og flyttede derover. (Forstod, fandt ikke ud af ikke helt hvem var hvem).

Interv.: Ludvig havde det ikke godt med stedet?

Inform: Ja, han brød sig ikke om forholdene her. (Marius gentager de oplevelser de havde og, at Ludvig gik i stå, holdte op med at køre hundeslæde).

Interview.: Måske p.g.a. de øsmerterø ved begivenheden, jeres tvangsflytning, mistede sine kræfter, og den chikane i blev udsat for? En masse ting som måske førte til, at han gik i stå.

Aneé , plejede i at støtte hinanden dengang efter, at i var

blevet chikaneret?

Inform.: Jaé ..(længere tavhshed).

Interv.: Ja okay, det er fint. (Jeg spørger Marius der efter, og ud fra samtalen med Ane, tydede det på at man efter deres forflyttelse ikke havde fået nogen reel form for personlig hjælp fra de lokale myndigheder, det offentlige. Marius gentager og nævner, at de bare blev ladet til sig selv efter at de kom til Tasiilaq).

Marius fortsætter med at fortælle, at efter de kom til Tasiilaq, der oplevede han en generthed overfor borgerne. De andre forflyttede fra Skjoldungen blev også behandlet særskilt, og Marius mødtes sjældent med dem, og nævner også at der ikke var et sted, hus hvor man kunne sidde i ro og snakke. For ham var stedet hos sin moster, og nævnte også at hans moster ellers tog sig godt af ham.

Interv.: Æhh, vi skal snart slutte af. Lige nu, da har du fangererhvervet som dit hovederhverv ikke? (Marius: Jo). Kan det betale sig?

Inform.: Ja, når der er godt med sæler kan det betale sig. Indtil oktober, november, december, plejer jeg at udøve fangst med garn. (Han begynder at fortælle om sin fangstdag den anden dag og de oplevelser han har, hans påhængsmotor. Jeg spørger om hvad de får for sælpelsen, og han svarer mig at de får 285/385? kr. for det, og nævner også hvor meget de får for tørret sælkød (ca. 300.-kr.).

Indkomstmæssigt var en sæl ikke nok til betaling for benzin m.v.

Interv.: Udemærket. Når vi taler lidt om fremtiden..æhh.., hvorledes forestiller du dig, at din fremtid vil se ud, plejer du at have nogle tanker om det?

Inform.: Jeg plejer til tider at tænke noget over det, og begynde at sælge husflid, også fordi at jeg ikke kan sidde stille, idet jeg hele tiden holder mig beskæftiget.

Interv.: Du har lavet husflid før?

Inform.: Ja, jeg har lavet husflid før, (og solgte givetvis til KGH/KNI), og bruger træ som materiale. Benytter ikke ben, er sjældent. Jeg har også solgt en umiaq til KGH for 7.500.-kr. (Han fortsætter med, at fortælle hvordan han er blevet oplært).

Interv.: Som afslutningé , vi har lige drøftet din fremtidé , hvordan ser du bygden Kuummiut's fremtid, har du haft nogle tanker?

Inform.: Det er godt, at fiskene er vendt tilbage og vil få betydning for os, også når de er blevet større. Da jeg har båd vil jeg altid fiske, men går primært efter sæler, og fisker ikke så ofte. (Han begynder at tale om mulighederne ved fiskeri, og jeg tilføjer at der var nogle positive muligheder for fremtiden, og der til var Marius enig).

Interv.: I begyndelsen glemte jeg at skulle spørge dig., hvor mange børn har i?

Inform.: 4 børn. (De yngste var i Kuummiut, og den ældste var maler i Tasiilaq hos en selvstændig dansker, og hans lillebroder Kristoffer var i Sermiligaaq).

Morten Maqe

Født 1953 i Skjoldungen og boede der indtil han var 12 år idet de flyttede til Kuummiut i 1965 i forældre i De havde en god opvækst, og er 8 søskende i de havde en lykkelig barndom uden nævneværdige problemer i ressourcerne i området i boede ca 120 - 150 mennesker kunne Henning huske, anslå i ingen mangel på muligheder for børn i fiskeriforekomster i Hvorledes reagerede de på beskeden om, at de skulle flytte: Hennings forældre havde ellers planlagt at skulle flytte til Tiniteqilaaq, men før de flyttede der til, var de 1930'erne flyttet til Skjoldungen fra Kuummiut.

efter ca 10 år blev området ved Skjoldungen befolket, og hvorledes reagerede din familie: *ØSelvfølgeligé , dengang var mine forældre mellem 40 og 50 år og følte problemerne, og var skuffede i begyndelsen, men deres skuffelse kunne vi ikke selv mærke (6.32- 7.10 interessant om forfl.).*

Da beslutningen om (interneringen) skulle ske, blev det da nævnt hvilke grunde der lå bag denne beslutning?: De plejede at lytte til radioavisen dengang, og havde hørt om G-60 politikken i vestgrønland, og som følge af denne skulle de forflyttes.

Talte de om forflyttelsen?: Havde talt om det, også de positive sider ved det i Fik de deres ting med sig? De fik de fleste ting med sig, huset måtte de forlade men fik alt inventar med ifølge Henning, også da de flyttede som de sidste i begyndelsen af oktober i Et norsk KGH-lejet sælfangstskib havde fragtet dem i Forhørte man sig med befolkningen før forflyttelsen?: Morten's far var medlem af kommunalbestyrelsen dengang, *Øder er ikke noget at gøre, vi skal til at flytte, og dengang var forholdene nu sådan, og danskernes position som overmyndighed, og dengang var Bochersen, handelsmanden, medlem af landsrådet, der var intet andet at gøre, og under alle omstændigheder måtte vi flytte. Dengang var det danskerne som bestemte, og til stadighed har de noget at skulle bestemme. Jeg kan huske, at vi dengang havde en dansk handelsforvalter i Skjoldungen, og han plejede at sige selv dengang, ord er lov!, desværre.*

Som det fremgår forhørte man sig ikke først med lokalbefolkningen, og danskerne var overmyndigheden og som bestemte.

ØDengang havde det endda ellers været planen i begyndelsen af 1960'erne, at der skulle udbygges en skole, men beslutningen om dette havde hurtigt ændret sig, i bliver nød til at flytte. De lavede målinger til fundamentet kan jeg huske, men det blev selvfølgelig ikke ført ud i livet.

De havde fået muligheden for at flytte til Tiniteqilaaq ud fra hans forældres enighed og ønske, men da det blev besluttet af myndighederne, at fiskerierhvervet som foregik omkring Tasiilaq fremover måtte foretages, udvindes på stedet og i Kuummiut, og derfor måtte man ty til forflyttelse. *ØOg det var også i orden når man tænker på omstændighederneØ.*

Interv.: Hvad med..., da i flyttede hertil, var der så et hus til jer?

Inform.: Det Type 3 som de skulle flytte ind i, var endnu ikke blevet færdiggjort, men i mellemtiden var de flyttet over til nogle søskende hvor de boede i to, tre uger og før de flyttede til deres nye hus.

Interv.: Havde dine forældre fået job, kan du huske noget?

Inform.: Morten fortæller, at der ikke var noget arbejde til dem, og hans far var flyttet til Kuummiut som tidligere KGH ansat, og begyndte derefter at blive fanger. En anden ting som faderen havde bemærket var, at vejrforholdene var anderledes ved Kuummiut, og havde skabt problemer i starten for dem erhvervsmæssigt under Morten's opvækst.

(Vi afbryder interviewet for, at lytte til middagsradioavisen).

Jeg repeterer hvad vi talte om sidst vedrørende deres kommende hus, og Morten fortæller mig, at de alle i familien var flyttet til Kuummiut. De fortsatte det traditionelle liv da det nu var sådan, og dette var de tilfreds med.

Interv.: Jeg vil også gerne lige komme ind påé , selvom du kun var 12 år da du forladte Skjoldungen. Hvad har Skjoldungen betydet for dig?

Skjoldungen havde betydet noget for Morten, idet han havde haft sin barndom der og havde oplevelser derfra, og disse minder berørte ham til tider. Roden var i Skjoldungen, og snøren var fra Kuummiut.

Jeg beder Morten om, at fortælle hvorledes forholdene var for dem efter, at de flyttede til Kuummiut, og Morten fortæller at når mennesker flytter til et nyt sted var det ikke et særsyn at menneskene oplevede kedelige forhold, og dette havde Morten og hans familie også følt. Nogle gange blev de kritiseret og dette var ærgerligt, men stod på i kun få år og ophørte. Men misundelse havde de også oplevet indtil han blev voksen, og nævner som eksempel at han havde fortsat i anden

1989-93. De havde ført valgkamp og blev valgt til kommunalbestyrelsen som Morten havde bidt mærke i var, at hans indvælgelse til

kommunalbestyrelsen som tidligere tilflytter fra Skjoldungen, var der nogle som ikke havde brudt sig om, og på den måde blevet misundelige over.

Vi kommer derefter ind på om følelsen af ikke at være velkommen i Kuummiut efter flytningen, men af deres familie var de blevet vel modtaget.

Jeg fortsætter med at nævne en kort samtale vi havde på stien, og hvor Morten fortalte den behandling de til tider fik af deres medbørn. *Det var godt nok, men dengang desværre forsøgte vi at integrere os i samfundet, men der var nogle tilflyttere fra Skjoldungen som ikke ønskede at integrere sig i Kuummiut i lang tid, og følte nok at de i høj grad blev tilsidesat. Men vores integrering kan ikke betegnes som meget problematisk, men andre har nok følt dette, da det kunne mærkes at de ikke ønskede at integrere sig, og efter at have været her i kort tid flyttede de til Tasiilaq.*

Jeg spørger Morten derefter om der var en skole i Kuummiut, og det var der og fortæller lidt om sin skoletid og skoleforholdene med lærere. Derefter spørger jeg ham om de efter flytningen til Kuummiut havde nogle som støttede dem. Morten svarer at jo, de havde følt en vis form for støtte, og nævner som eksempel, at efter at de kom til Kuummiut i 1965, da han var 12 år, så.. (han nævner at han blev konfirmeret i 1967 og havde ellers gået i 8 klasse i Tasiilaq og hvor der endnu ikke var kollegium. Og da der ikke var mulighed for kollegieplads flyttede han tilbage til Kuummiut som 14 årig hvor han arbejdede i posthuset og følte sig velkommen. Morten fortsætter med at fortælle om sit arbejde, de ringe muligheder uden uddannelse, de dårlige forhold med fiskeriet, så derfor søgte han senere til Nuuk for at læse på socialpædagogisk seminarium.

Interv.: Jeg ved at tvangsflytningen har haft visse konsekvenser for nogle familier med bl.a alkohol, men hvad med jeres familie, har det haft nogen konsekvenser for jer?

Inform.: Selvfølgelig, og dengang blev vores forældre syge, og jeg har også drukket i over 30 år.

Interv.: (Jeg bryder ind). Skyldes disse ting jeres tvangsforflyttelse, eller har det nogen tilknytning til det?

Inform.: Ingen tvivl og som det er blevet diskuteret, under ens opvækst har man til tider, mennesket, ikke bemærket de problemer man havde, følgerne af tvangsforflyttelsen, og har under også min uddannelse i Social pædagogisk seminarium og ud fra bøger, stødt på disse ting.

Jeg nævner, at det ikke må have været nemt, at skulle forlade et sted man holder af, og blive forflyttet til et andet sted og forsøge at komme over det fra starten, og ikke overraskende at problemer opstod, føle sig uvelkomne, og vendt sig til disse ting måske for at glemme det.

Inform.: Jo, sådan har det givetvis været, og nogle gange kunne vi mærke på vores forældre at de havde det dårligt p.g.a. tvangsflytningen, og hvor de aldrig følte samme følelse da de var i Skjoldungen, også når de manglede ting fra stedet, udstyr fra båden, og hvor min far var ret skuffet over dette.

Interv.: I fik givetvis heller ingen form for støtte i form af hjælp til at komme over disse oplevelser?

Inform.: Dengang kunne jeg tydelig huske ifølge loven og efter at vi blev forflyttet, der fik vores forældre 500.- kr.

Interv.: Kun 500.- kr?

Inform.: Ja. (Og anden form for hjælp fik de ikke, og Morten nævner, at det kunne de ikke drømme om).

Interv.: Jeg spørger Morten derefter om han har været i Skjoldungen siden hen? (Dertil svarer Morten nej, og har forsøgt efter mulighederne, men ikke indtil videre). Jeg spørger ham hvorfor han ikke har været der, og han svarer p.g.a. sit arbejde, og nævner den lange afstand til stedet, 400 km., og vil gerne til stedet en dag når det bliver muligt.

spørger hvad Morten laver nu i dagligdagen? Morten
sit arbejde. Jeg spørger så om han har nogen form for
uddannelse, og han nævner at han gik i folkeskolen indtil 7. klasse, samt uddannelsen på Social
Pædagogisk Seminarium i Nuuk.

Interv.: Vi skal også komme lidt ind på fremtiden til sidst, og er måske lidt svært at svare på, men
hvorledes ser du Kuummiut's fremtid?

Inform.: Hvor mange år er det sidené , 1972..., dengang var jeg 18 år og havde komplikationer med
mit ben og var på sygehuset i Tasiilaq sammen med bl.a ældreé , og dengang da GF (Grønlands
fiskeindustri) kørte i Nuuk, var der flere som tog fra Kuummiut til Nuuk for at arbejde. Og dengang
tog lovende unge på arbejde dengang, og i forbindelse med denne tilstrømning til arbejdspladsen
fortalte en af de ældre mig med ordene: Du skal huske at vende tilbage, Kuummiut som du betræder
skal du vende tilbage til og arbejde her. Disse unge vendte ikke tilbage, og ordene har sat sig fast i
mig. (Henning fortsætter og fortæller andre ting som den ældre havde sagt og som var blevet i hans
bevidsthed, og nævner interessen for politik som han har arvet fra sin far, og som stadig interesserer
ham. Til efteråret ville man i Kuummiut og for at sikre dens virke, drøfte bygdens fremtid. Morten
så en lys fremtid for Kuummiut. Han kommer ind igen på sin uddannelse og den ældres ord om, at
arbejde for sit hjemsted.

Jeg spørger ham til sidst om tilflytterne fra Skjoldungen evt. nogle gange mødtes for, at bibeholde
kontakten imellem dem, og som Qullissat befolkningen til tider stadig gør. Morten svarede, at det
havde de ikke fundet nødvendigt da bygden heller ikke var så stor, men indbyrdes lokalt besøgte de
hinanden og havde aftener hvor de var sammen. Han kommer også ind på Qullissat beboerne, og
havde gået på skole sammen med to, og havde medlidenhed med dem idet, og efter Mortens
synspunkt, havde været mere igennem i forhold til deres tvangsflytning. Efter Mortens udsagn
fortsatte man udviklingen i samme stil som dem, og nævner også, at de der flyttede til Tasiilaq fra
Skjoldungen, plejede til tider også at mødes med når de kom til Tasiilaq.)

Interv.: Jeg spørger Morten om han til sidst har nogen anden bemærkning eller tilføjelse.

Inform.: Heldigvis har jeg bemærket ved mit liv, trods at det somme tider har været vanskeligt og
hvor vi personligt har problemer, og byrden ved det, har vi ved en selvstændig indsats kommet over
disse ting, og man kan komme over sådan noget. For hvis vi ikke gør noget løser man ikke
problemet. Det har jeg bemærket heré , det som mine forældre har fået rodfæstet hos os søskende,
har vi givetvis følt, for hvis vi ikke selv løser problemet, kan vi ikke komme over dette.

Boas Boassen

Boas er født i 1943 og opvokset i Kuummiut, og han fortæller derefter hvorledes han kom til at læse
til kateket, og om at hans far havde oplært ham til at blive fanger hvor de havde deres egne hunde
og nummerbåd. Hans far havde i begyndelsen ikke accepteret, at Boas ville uddanne på
kateketskolen, og det kunne han mærke på sin far og måske ligefrem ønskede at han ikke ville
gennemføre uddannelsen. Men senere accepterede han dette, og sagde at Boas kunne gøre dette og
dette, men hvis han ikke skulle bestå uddannelsen, var det hans egen skyld.

Boas tog på uddannelse til Tasiilaq i 1961 og som varede i to år. Han fortsætter med, at fortælle om
to personer som ikke bestod deres uddannelse, men ellers blev fem personer udlært, og nævner
hvilke ting de lærte indenfor kateketuddannelsen. Periodelvis ud fra forskellige årstal fortæller Boas
om i hvilke bygder han har boet og undervist som kateket, arbejdet som kateket. (Kulusuk 1963,
gift 1964, 1966 Ittoqqortoormiit, flyttede dertil ved først at rejse til Danmark, og sejlede så til
stedet. I 1969 vendte de tilbage til Tasiilaq kommune, og boede i Sermiligaaq fra 1969-72. I 1972
vendte de tilbage til hans hjemsted Kuummiut).

1960'erne ringe, hvor nogle var nødsaget til at tage til
hans far som kommer fra Nanortalik og fortæller om
familien, Boas bedsteforældre, noget af hans opvækst, den østgrønlandske dialekt.

I 1964 var Boas for første gang i vestgrønland i forbindelse med et kursus, og i forbindelse med dette spørger jeg ham hvorledes de (østgrønlanderne) blev behandlet af vestgrønlanderne, og om der var en form for interesse for dem idet de kom fra Østgrønland, og om man spurgte om hvorledes forholdene var i Tunu.

Boas svarer ja til det hvor de blev spurgt om hvordan livet var i Nuuk, og nogle havde endda forestillet sig, at Østgrønland lå meget langt væk, mens nogle vidste slet ikke hvor Østgrønland var, og om hvorledes det var lykkedes dem at komme til Vestgrønland. Dette husker Boas fra sit ophold i Aasiaat, og har ikke følt sig blive sat uden for (forskelsbehandlet), men dermed følte han, at de blev betragtet som ligeberettiget. En gang imellem blev de udsat for nogle bemærkninger, men ellers gik dette over.

Jeg repeterer lidt og nævner for Boas, at nogle mennesker i 60'erne fra Vestkysten slet ikke har vidst til hvor Østgrønland lå. Boas svarer og fortæller også, at mange ikke vidste hvor Kuummiut lå. En uvidenhed om Østgrønland fra nogle vestgrønlandere var tydelig.

Boas blev medlem af Tasiilaq kommunalbestyrelse 1971, og i en årrække berejste han vestgrønland i flere byer, og begynder at fortælle om Kuummiut's udvikling med fiskeri i 1950'erne, og som man begyndte at udnytte i midten af 50'erne, KGH's indhandlingsskib som kom til området i slutningen af 50'erne, der var mange fisk dengang.

Han fortæller om at hans far fik i en ny nummerbåd i 1959, og dernæst kommer han ind på snakken om, at Kuummiut, Østgrønland er i en fase fra en overgang fra fangst til fiskeri. Dertil var Boas ikke enig, og påpeger at denne udvikling, overgang til fiskeri havde været i gang siden 1950'erne, idet Boas og andre havde fisket i området i 50'erne. Der havde været en rivende udvikling dengang, og jeg nævner for Boas, at der en overgang har boet op mod 600 indbyggere i Kuummiut, og Boas tilføjer til dette, at mennesker flyttede fra Skjoldungen samt nærliggende udsteder, og når fisken til tider forsvandt, flyttede folk til andre steder.

Siden dengang har Kuummiut udviklet sig og til stadighed indenfor produktion af fisk foregik, og bygden var ikke gået i stå. Boas nævnte også, at hvis myndighederne ikke lukkede deres fabrik (forarbejdningsanlæg), ville udviklingen fortsætte. Boas taler derefter om de nye forhold med både, kommunikationsudstyr m.v.

Jeg lagde mærke i Boas ord, *der foregår en udvikling*, og kommer derefter ind på snakken fra vestgrønlandere om, at østgrønlanderne er bagud m.h.t. udviklingen, og i forhold til Vestgrønland. Jeg spørger Boas hvilken holdning han har til dette?

Inform.: Jeg mener ikke, at vi er mere bagud udviklingsmæssigt, men når man ser på uddannelsesniveauet dengang og sammenligner med vestkysten, var vi mere bagud, og det ved jeg selv. Men i dag kan jeg også mærke at flere af de unge herfra går på gymnasiet og har opnået resultater. Der er også ikke kun enkelte her fra Østgrønland som er blevet uddannet indenfor politiet. Derfor mener jeg og når vi skal sammenligne os med vestkysten og Ammassalik kommune, at vi er mere bag ud. (Boas nævner derefter afskaffelsen af ensprissystemet som et problem, og hvor brugen af el, vand var blevet dyrere og givet konsekvenser., og ikke kun i Kuummiut men også i andre bygder som i nordgrønland. Denne afskaffelse var kun med til at øge distanceringen, også i yderdistrikter. Efter Boas mening burde man have bibeholdt denne ordning og som kunne være med til at skabe en udvikling).

Vi vender lidt tilbage til udviklingen hvor Boas og familien flyttede til Kuummiut i 1972, og jeg spørger ham om de har mærket noget til tilflytterne fra Skjoldungen. Boas svarede mig, at de ikke boede i Kuummiut på det tidspunkt efter tvangsflytningen, så han kunne ikke berette noget.

elsen, og nævner at udstedet ikke længere kunne drives, befolkningen.

Jeg spørger Boas efterfølgende om lokalbefolkningen i Kuummiut havde været aktive efter, at de flyttede til bygden, og hvordan udviklingen var.

Inform.: Fiskeriet og fangerhvervet var de primære erhverv, og nævnte ligeledes, at hvis man var aktiv dengang, så var indtjeningsmuligheden til stede. Han vender blikket mod i dag og nævner, at Kuummiut beboerne havde en bedre indsigt i fiskeriforhold i forhold til andre, idet de havde erfaringerne, metoder indenfor fiskeri fra tidligere. Produktionsanlægget havde de, og efter at fiskebestanden var kommet tilbage, havde de gode muligheder, og på den måde blev jollefiskerne aktiveret. *ØNår man er aktiv kan man etablere et erhverv.*

Jeg beder Boas efterfølgende i forbindelse med sidstnævnte ting, om at fortælle om hvilke livsværdier de værdsætter ved at leve i en bygd, og i forhold til et liv i en by. Og nævner også Boas ord fra tidligere om, at man personligt hentede kræfter fra naturen.

Inform.: Boas påpeger ens forkærlighed til bygden, hjemstedet, og var i hans indre. Selvom nogle havde problemer, ville de ikke forlade deres bygd, også trods erhvervsvilkårene var vanskelige. Men på bedste hvis forsøgte de, at skabe et liv.

De levede tæt på naturen, og havde gjort det siden deres unge dage, med hans samleverske. Efter arbejdet på skolen og om sommeren tog de ud, også for at samle forråd. Boas og familien var primært selvforsynende. At leve i pagt og tæt med naturen, var den bedste livsstil ifølge Boas. Men naturen kunne også være barsk og nogle gange føre til dødsfald, og det havde de selv oplevet. Men den kunne også give dem styrke, lyden fra elve, vinden. Boas fik styrke fra naturen, og selvom naturen var tavs, mærkede han at det som naturen ville give, gav den. Være i stilheden, og ens tanker kunne også skifte når man var i naturen, og denne indrømmelse kunne han ikke holde hemmelig.

Naturen havde noget, indeholdte noget.

Interv.: Jeg kommer ind på bygdelivet med de nære bånd, sammenhold og som man måske ikke så ofte ser i byerne. Disse ting blev værdsat, og en af de værdier som mennesker mistede da de flyttede ind til byerne i 50, 60'erne.

Inform.: Boas var enig hvor bygdebefolkningen levede tæt med hinanden og støttede hinanden. Dette var meget vigtigt og ville blive bevaret, og selvom man ikke var i familie med hinanden, så var man fælles om tingene. På andre områder som opdragelsen var der sket ændringer, også indenfor nærhedsprincippet. Boas nævner også, at de under deres opdragelse fik en streng opdragelse, hvorimod man til tider tog mere løst på det i dag. Skindsyning var ved at forsvinde, og Boas begynder nu at fortælle om den gode skole, modernismen med tv, radio, dvd, og mener at indflydelsen fra dette var kraftig.

Vi kommer derefter lidt ind på politik, da jeg spørger hvor mange år Boas har beskæftiget sig med politik. Boas havde beskæftiget sig med politik i 18 år og siddet både i byggeråd som formand og som tidligere oplyst i kommunalbestyrelsen.

Efterfølgende spørger jeg Boas om de dengang fik besøg af Landsrådet, og til dette svarer Boas at det var sjældent, og efter hvad han kunne huske kom der nogle. Østgrønland havde også medlemmer i Landsrådet, og der plejede at komme politikere til stedet, og Grønlandsministeren havde også været på besøg.

Jeg nævner efterfølgende den koncentrationspolitik som den danske stat førte i 1950, 60'erne, den grønlandske elites radikaliserings i begyndelsen af 1970'erne, og spørger Boas om han kan huske noget fra den debat.

Inform.: Selvfølgelig fulgte vi med i det dengang, også da jeg sad i kommunalbestyrelsen. Vi kendte til Jonathans M., andre politikeres planer, da vi læste om disse ting i kommunalbestyrelsen

Breve plejede også at komme til om vi læste og fulgte med i. (Jeg spørger Boas om de drøftede det i kommunalbestyrelsen). Selvfølgelig gjorde vi det, hvad kunne vi gøre for at kommunen på bedste vis kunne blive drevet. (Boas kommer ind på, at forsendelsen af breve skete via hundeslædekørsel. Når flyveren kom til Kulusuk, blev fragt bragt til Tasiilaq og videre ud til bygderne. Ole Mathiassen var borgmester, og Boas taler om ønsket om at få indført helikopterbeflyvning dengang og relaterer til forholdene i dag vedrørende redningstjeneste m.v., en udvikling fra slæden til helikopteren, tage på møder med slæde og siden hen med helikopter. Interv.: Jeg kommer ind på hverdagen og nævner hjemmestyrets evt. interesser i Østgrønland m.h.t. udbredelse af erhvervsudvikling, og om Grønlands hjemmestyre gør nok for forholdene i Østgrønland, også i forbindelse med planen om øget selvstændighed. Var de tilfredse med den indsats som hjemmestyret ydede? Også da Østgrønland til tider i udviklingen er blevet glemt og forbigået.

Inform.: Boas er enig i, at Østgrønland i 60'erne blev glemt i udviklingen, og at der ikke blev investeret nærmere i Østgrønland. Østgrønland lå fjernt fra dem, og politikerne i vestkysten gjorde heller ikke meget for befolkningen, og som Boas samt andre i kommunalbestyrelsen havde bemærket. Og når Boas m.v. var i vestkysten fortalte de om disse ting, hvordan de levede og prægede på den måde vestgrønlanderne. Og siden hen var der også en bedre forståelse for Østgrønlandske forhold for de vestgrønlandske politikere, udbygning af bygder.

(Jeg spurgte Boas om det primært var østgrønlanderne som informerede vestgrønlanderne, og dertil sagde Boas at de i nogle tilfælde fik spørgsmål). Ud fra deres viden informerede de også vestgrønlanderne bl.a. også via referater fra møder. Der var en meningsudveksling.

Ø Endda også ., noget som østgrønlanderne nogle gange udtrykte., jeg synes , hvordan skal jeg sige det., ligesom nogle mennesker nævner, at de vil nedgøre østgrønlanderne når de udtaler sig. Men jeg synes at dette ikke er tilfældet og er noget som vores forfædre har udtrykt og som er gældende i dag. Det at vi er østgrønlandere , nogle vestgrønlanderne siger, det ved jeg selv ud fra mit kendskab, at de siger øde der dumme østgrønlandere (tunumiukasik), og det har jeg hørt nogle gange. Nogle var således, at vestgrønlanderne befandt sig på et højere stadie, og østgrønlanderne på et lavere. Og det var heller ikke således, at fordi at jeg er østgrønlander, så vil jeg blive dårligere behandlet, og fordi i er vestgrønlandere skal i behandles bedre. Sådan er det ikke.

Vi skal behandles ens. (Han kommer med et eksempel med skatten, og at der ingen forskelsbehandling var mellem vest, østgrønlandere), og nogle gange havde de diskuteret dette heftigt når de var i vestkysten).

Interv.: Hvis vi skal komme lidt ind på den nyere politik og se på de vestgrønlandske politikeres indsats over for Østgrønland, bygderne, og ud fra hvad jeg har læst i bøgerne, ser det ud til at der bliver længere afstand mellem de folkevalgte og indbyggerne, og hvor politikerne er blevet til en elite, at man igennem historien ikke har rådført sig med befolkningen. Hvad er din holdning til dette, og vil være interessant at høre?

Inform.: Boas svarede, at dette var rigtigt. Selvom de politikerne hørte borgernes holdninger, var det ligesom, at man ikke ville følge op på disse, og nævner ensprissystemet som eksempel. Man fortalte befolkningen at således ville man behandle dette, og Boas påpegede at frem for, at afskaffe ensprissystemet, hvorfor valgte man ikke at gribe det an på en anden måde og udarbejde noget andet. Og ved afskaffelsen af dette følte Boas, at bygder i yderdistrikterne blev skubbet til side. *ØI har ingen interesse, i skal betale, i skal betale en højere pris for el og gør ikke noget at det er højere, selvom betalingen til skat er den samme.*

Efter Boas mening var der for mange politikere som ikke var vågen overfor sådanne forhold, og kommer ligeledes ind på, at fra oktober måned og til juni måned, der havde de ikke skibsbesøg. Derfor var varerne dyre også når det kom som luftfragt. Efterfølgende sagde Boas noget ret centralt:

grønlandere skal være med til at bære byrden, men det at
ere gældende. Nogle har en stor byrde at skulle bære, mens

andre har ikke. Derfor er holdningen om fælles, at bære byrden, desværre blevet forladt. Dette
mærker jeg selv.

Interv.: (Jeg nævner den holdning de grønlandske politikere tidligere har haft med, at kæmpe for
bevarelsen af bygderne, men som man siden mere og mere har forladt, og tilskyndet en udvikling i
4 vækstbyer. Jeg fortsætter med at nævne og mene ud fra min undersøgelse og ud fra
kildegennemgangen, at der i nutidens Grønland sker måske en skjult, tavs koncentrationspolitik,
men om jeg var den eneste som havde denne holdning vidste jeg ikke. Nævner afskaffelsen af
ensprissystemet, og nogle bygder begyndte at udtale, øvil i virkelig affolke os, hvad er det der skal
ske.

Dette vil politikerne ikke sige noget om, og erkende at disse bygder må lukke p.g.a. økonomien.
Men selvfølgelig vil de ikke blive valgt hvis de udtalte dette. **Ø**Hvad synes du om dette?

Inform.: Dette er tilfældet og dette er også rigtigt, og sådan plejer jeg også at forestille det.
Desværre bliver bygderne på en tavs måde affolket, selvom politikerne plejer at sige, bygderne
skal beskyttes og ikke affolkes. Men og som du sagde før, bliver denne anvendt på en tavs måde. Vi
efterlyser alle den billigste måde, og det ved ethvert menneske, og hvis vi skal flytte til et billigere
sted, bør vi bo på et billigere sted, og dette kan ikke holdes hemmeligt.

Så derfor synes jeg desværre, at vores landstingspolitikere på en tavs måde, affolker bygderne, og
hvor beboerne flytter til andre steder. Og selvom det for nogle bygders vedkommende ser ud til, at
have en lovende fremtid, så bliver disse affolket. Landstingspolitikere vil selvfølgelig ikke sige, at
bygderne skal affolkes. De er bange for dette, og hvis de bragte dette budskab ville deres parti gå
tilbage. De vil bare ikke sige det og selvom de ved at dette er tilfældet. Det ville også være dumt.,
de ved det.

Interv.: Jeg vil også mene, at det er et tabuemne for dem.

Inform.: (Suuu), ja.

Interv.: Det er klart, at det ville skabe stor røre hvis landstingspolitikere udtalte, at frem over der
må vi lukke de og de bygder, idet man vil vende tilbage til G-60 forholdene, de negative ting,
undersøgelser, fokus på Qullissat tvangsflytningen vil blusse op og blive påkrævet. Det er godt at
høre din holdning, og at du er enig i at der bliver ført en skjult og tavs koncentrationspolitik. (Jeg
nævner også etableringen af mobilitetsfonden).

Der er flere tydelige ligheder til udviklingen dengang i 50'erne, (Boas og jeg er enige i, at der er
noget betænkeligt, stof til eftertanke om dette).

Inform.: Dette var tilfældet og noget virkeligt at tænke over, og Boas kommer ind på den
berøringsangst som politikere (også da han var aktiv) kan have, og hvor man ikke vil udtale sig om
tabuemnet. **Ø**I dag er der ikke mange der vil udtale, luk bygderne. Driften af bygderne er for dyr, så
luk bygderne, selvom landstingspolitikere udtaler, vi skal bevare bygderne. Men denne
fremgangsmåde begynder man efterhånden at forlade. Desværre gør landstingspolitikere dette på
en tavs måde.

Vi vender tilbage til fortiden, fordommene om Østgrønlanderne, artikler fra Atuagagdliutit/
Grønlandsposten, østgrønlandere som barbariske, og i nyere historie hvor en delegation fra
hjemmestyret blev sendt til Tasiilaq for at sætte dem under administration p.g.a sociale problemer.
Qaanaaq befolkningen som man i 2006/2007 satte under administration, i kan ikke klare jer selv.,
hvor formynderiet, protektionistiske tanke træder i kraft.

Nævner også nødvendigheden af at se på de positive forhold, og frem for tendensen de negative.
Hvad synes du selv, om den måde i er blevet behandlet?

...ekommer sådanne ting, men efter Boas mening var ... var begyndt at blive ens. Forholdene i Østgrønland havde udviklet sig meget hurtigt efter Boas udsagn, og påpeger at udviklingen havde været hurtigere i Østgrønland i forhold til Vestgrønland, og i løbet af kort havde østgrønlanderne oplevet denne hastige udvikling.

Boas havde tidligere hørt om holdningen, at østgrønlanderne var sådan og sådan, de havde denne opførsel. Han nævner endvidere, at de under hans kommunalbestyrelse tid havde lukket udskænkning af spiritus op til flere gange, og i nogle tilfælde var de blevet tilkaldt til møde, for udelukkende at tale om spiritusforholdene. Boas fortsætter med, at fortælle at det ikke kan betale sig at indføre restriktioner m.h.t. spiritus og kommenterer problematikken, omtaler salg af spiritus, det gode ved spiritus når der bliver drukket med omhu. Mennesket bar selv en del af skylden m.h.t. anvendelse af spiritus, og spiritusen bar ikke skylden som var kotyme at beskyldte efter Boas mening.

Interv.: Jeg nævner overfor Boas, at vi kunne tale om mange andre ting, men ville gerne vende blikket lidt mod fremtiden, idet Boas også havde en god indsigt i udviklingen på stedet og fulgt med i denne. *Hvilken forestilling har du om Kuummiut's fremtid, hvad kan du sige?*

Inform.: Selvfølgelig ser jeg Kuummiuts fremtid som positiv, og hvem ville ønske en dårlig fremtid for ens bygd ikke også? Jeg håber ligesom vores efterkommere, at de vil få et godt liv i bygden, men et væsentligt spørgsmål er produktionsanlægget som er det mest vigtige, og at der kan finde en produktion sted.

Dette kan ikke undværes i dag..., selvfølgelig sådan noget som olieefterforskning, søgen efter andre ressourcer, vil forløbe hele tiden. Vi ved også, at vores land har mange ressourcer, også under indlandsisen. Derfor synes jeg, betragter jeg ikke bygdernes fremtid som sort, og ser selvfølgelig bygdernes fremtid som lys. Jeg ønsker ikke, at tænke negativt, og hvis jeg tænker på det mørke, er der ingen fremtid for mig, og forestiller mig fremtiden som lys og er nødvendig.

Vores efterkommere, de unge, vil føre livet videre, så derfor håber jeg at der i enhver bygd vil foregå en udvikling. Der er en fremtid for bygdelivet, men spørgsmålet er hvor meget vilje menneskene har. (Jeg kommenterer Boas udtalelser og nævner, at bygdebefolkningen nok også kunne ønske i forbindelse med ensprissystem, at der foregik en ligelig udvikling idet man allerede kunne ane en skævvridning imellem befolkningen).

Der til var Boas enig og begynder at tale om politikernes slingrekurs hvor man førhen beskyttede bygderne, og dernæst fjerner ensprissystemet. Efter Boas mening burde de have indrømmet, *øvi har begået en fejl og dette er ikke godt. Det vi har besluttet var ikke godt, vi må ordne det.*

Dette har de set og har ikke haft den indvirkning man ønskede. I dag når man ser på andre bygder og yderdistrikter, som begynder at råde, denne fremgangsmåde er forkert, og heldigvis begynder politikerne at indrømme dette. (Boas gentager sine ord).

Efter Boas holdning burde politikerne erkende disse forhold, følgevirkningerne. Der er noget galt, og dette må man forbedres, hvis der skal ske den samme udvikling i byerne og bygderne.

Der findes bygder i Grønland som har en lovende fremtid, ligesom vi har et produktionsanlæg her i Kuummiut. Ved torskens tilbagevenden er vi fortrøstningsfulde, og hvor erhvervsforholdene vil begynde at stige. (Boas nævner de mange forskellige fisk, Østgrønlands kyst var omfangsrig, og kommer efterfølgende ind på en væsentlig udtalelse).

øBlodet fra fangeren, er meget svær at fjerne, og som nogle mennesker har. Og kommer derefter ind på den arv, dens følgevirkninger, som er indlejret hos fangeren. I bygden var der mange som havde dette levn, arv, fra fangererhvervet, og som Boas udtalte, *denne rod, og som jeg plejer at sige, dette blod er meget svær at fjerne.*

Interv.: Det vil være svært at få fravristet sig denne arv.

...tage et medansvar, hvis jeg fisker således, hvis jeg vil at få min egen båd, for hvis jeg ikke gør noget vil den ikke kunne betale sig selv. Jeg synes, at hvis de fleste østgrønlandere fik denne tankegang, ville det være bedst. Han gentager sine ord og kommer ind på de unge og som burde erhverve sig dette, og som har ressourcerne og som kunne blive mere aktive, og siger efterfølgende, *Ø ikke kun have søvn, men at jeg som aktiv fremover vil føre min tilværelse. Dette vil have en gavnlig indvirkning for familien, også for bygden beskæftigelsesmæssigt.*

Interv.: Og motivation og vilje. (Kommenterer hans ord, og følger op på hans ord efterfølgende).

Inform.: Bestemt, og hvis man har en motivation vil man kunne overkomme disse barrierer.

Interview med bygderådsformand Anders Sanimuinnag, fredag d. 5.10. 2007

(Interviewet bliver ført på grønlandsk hvor Anders vælger at tale østgrønlandsk. Spurgte mig forinden hvilken dialekt jeg vil foretrække, og for at undgå fejltagelser valgte Anders som nævnt den østgrønlandske dialekt.

Når skriften fremgår i kursiv betyder det, at jeg begynder at referere fra interviewet)

Interv.: Anders, først og fremmest, hvornår blev du født og hvor er du opvokset?

Inform.: Jeg blev født i Kuummiut og voksede op der, og har aldrig forladt Kuummiut i mere end et år hvis man ser bort fra de kurser jeg har været på. Jeg betragter mig derfor som ôprindeligô Kuummiutôer.

Interv.: Har dine forældre..., har din far været fanger, hvad har dine forældre lavet?

Inform.: Mine forældre har haft fangererhvervet som beskæftigelse, og i det store hele har vores far opdraget os indenfor fanger, fiskerierhvervet, og vores mor som husmoder og passet os i hjemmet.

Interv.: Før vi går videre, hvornår er du født?

Inform.: D. 18. september 1963.

Interv.: Vi går i gang med spørgsmålene som har tilknytning til mit tema, og det første spørgsmål. Efter din mening, yder politikerne i Tasiilaq kommune en god indsats for forholdene i Kuummiut, er de interesseret i bygdens forhold?

Inform.: Først og fremmest vil jeg lige nævne, at den gode officielle indsats vedrørende arbejdsforholdene fortsat er den samme når man ser på de årlige erhverv, og bliver drevet godt. Men det må nævnes, at indenfor iværksættelse af f.eks idrætsmuligheder for de unge, er det bedre at sige, at man ikke har vist interesse for at skabe disse og følge op på de regelsæt som er udformet i landstinget. Ammassalik kommune har nævnt nogle få områder hvor der kunne afsættes midler, men i sidste ende er det landstinget der tager beslutningen. Her må det nævnes desværre, at iværksættelse af forskellige tiltag i Kuummiut har tilknytning til landstinget. Har ikke været forsømt politisk da kommunen har det størst antal bygder, men til hverdag er det tydeligt, at vi er blevet hægtet afé ..Æhh..., men administrativt politisk har vi godt nok ikke været forsømt i vores bygd, og dette nævner jeg igen. Men aflægningen vedrørende besøg fra Ammassalik kommune, kommunalbestyrelsen, enkelte instansers besøg, bliver mere og mere sjældne vil jeg sige. Men de valgte bygderådsmedlemmer er dem som fører oplysninger, debatmøder, videre til den lokale bygdebefolkning efter, at man har deltaget i kommunalbestyrelsens møder, via borgermøder. Dette er borgerinddragelse indenfor bygden, og derfor kan kommunens forpligtelser for bygden ikke betegnes som en forsømmelse.

Vedrørende fornyelse af ting, har der været væsentlige begrænsninger indenfor kommunens situation m.h.t. midler, og har ikke været tilstrækkeligt.

Interv.: Hvordan kan det mon være, at i ikke så ofte længere får besøg af jeres kommune, og har du hørt noget hvorfor dette er tilfældet?

Besøg grundet i, at vi en gang i mellem i løbet af året får
distinget, eller også kommer der overhovedet ikke nogle.

Men det er tydeligt, at deres fokus er rettet mod produktionsanlæggene, og dette er ikke
overraskende. Produktionsanlæg i Østgrønland som tidligere hørte ind under det offentliges regi, og
som siden er blevet overtaget af de private, forsøger man så vidt at undgå, at politikerne blander sig
i de forhold. Ikke overraskende bliver det også diskuteret tanken om at kunne sige, nå til det
udgangspunkt, at dette produktionsanlæg ikke kan betale sig, og må lukke.

I forbindelse med driften af erhvervsforhold vil fangerne og fiskerne og deres familier derfor blive
ramt, og dette har jeg kendskab til. Grunden til at jeg siger det er, at hvis der ikke kun havde været
et produktionsanlæg for fanger og fiskerne, så kunne man godt uden tvivl fortsætte og udvide
mulighederne for beskæftigelse. Men ved siden af må det nævnes, at tiltag for at etablere fartøjer til
fiskeri er ikke rigtigt blevet indfriet i år på østkysten.

Interv.: Som et hele kan man måske sige til mit spørgsmål, at Tasiilaq kommune yder en
tilfredsstillende indsats over for jer?

Inform.: Den kan være tilfredsstillende, men der er et både og, i forbindelse med iværksættelse. Når
man ser på de første år har vores fiskere fået muligheden for at anvende adgangen til
indhandlingsstedet, og denne mulighed er på en god måde blevet tilvejebragt af Ammassalik
kommune, også på følgende måde. P.g.a. af vintre med is på havene efterhånden er blevet mere
sjældne, er dette gået ud over anvendelsen af hunde og ført til tilbagegang. Derfor har Ammassalik
kommune, i forbindelse med transport, åbnet muligheden for anvendelse af snescootere, finde andre
veje for fisker, fangerne, og muligheden for at kunne anvende indhandlingsstedet, selvom det er et
privat foretagende i denne overgangsperiode.

Men p.g.a. at vi i år har fået sjældnere besøg kan vi igen nævne, at der er en tendens til at
forholdene går i stå igen, også på baggrund af klimaændringer.

Interv.: Javel. Lad os gå over til det næste spørgsmål og vende blikket mod vesten, de folkevalgte
landstingspolitikere. Arbejder de folkevalgte politikere på vestkysten tilfredsstillende når man ser
og tænker på jeres forhold i Østgrønland, de muligheder der er til stede? Lytter de til jer?

Inform.: I det store og hele lytter man næsten ikke til borgernes meninger, og dette skyldes som jeg
har været inde på, at når landstingspolitikere kommer til bygden, så er det primært f.eks
bygderådet de holder møde med. Borgermøder med den lokale befolkning bliver stort set ikke
afholdt af landstingspolitikere, og er meget sjældent. En gang imellem i løbet af nogle år, kan vi få
Besøg af landstingspolitikere, så helt forsømt er vi ikke da nogle områder indenfor landstinget
aflægger besøg. (Midlertidig afbrydelse i samtale).

Interv.: Som du omtalte afholdte man stort set ikke nogle borgermøder med den lokale befolkning, men
holdte kun møder med de instanser der primært var interesse for. Dette udtalte du, ikke også?

Inform.: Dette er rigtigt, og grunden dertil skyldes nok, at de aflægger besøg omkring midt på
dagen, og har ikke mulighed for at vælge andre tidspunkter p.g.a. deres arbejde.

De har også udtrykt ønske om at aflægge besøg ved alle bygderne fra dag til dag, og afholde et
hurtigt møde med bygderådene, og derefter tage af sted igen, uden dog at afholde borgermøder.
Derfor er holdninger, indtryk, ikke kun baseret udelukkende på bygderådene meninger, fra de
lokale en mangelvare. Kort og godt bliver vi ikke forsømt af landstingspolitikere, men
borgerinddragelse er alt for mangelfuld.

Interv.: Man kan måske derfor sige, at de ikke yder en tilfredsstillende indsats, og at der er visse
mangler. Kan det udtrykkes på den måde?

Inform.: Det kan udtrykkes på den måde. Indsatsen er mangelfuld, og borgerinddragelsen er for
langsom. (Anders går derefter ind og nævner, at informationer fra landstingsmøder, samlinger, de
beslutninger man er nået frem til, bliver som regel sendt pr. brev til bygderådet hvert år.

der vedrører skolen og andre offentlige områder, og lokale befolkning m.h.p. at høre deres meninger.)

Jeg stopper lige Anders i samtalen for at spørge om et ord han nævnte, og for at undgå misforståelse.

Interv.: Vi fortsætter til det tredje spørgsmål. Og dertil kan man måske spørge om landstingspolitikkerne på vestkysten befinder sig for fjernt fra de østgrønlandske forhold, den østgrønlandske befolkning, når man ser på deres indsats, arbejde for at gøre noget ved situationen herovre?

Inform.: (Jeg vælger at referere.) Dertil er Anders enig, og nævner at landstingspolitikkerne desværre gør for lidt vedrørende deres bygdeforhold, og at afstanden imellem dem, når man ser på muligheden for samarbejde, er for lang. Selvom det er en stor bygd med omkring over 380 indbyggere, (for nylig i et interview i morgenfladen i KNR i september måned, nævnte Anders 320 indbyggere), så her er der noget usikkerhed, så blev bygden forsømt.

Interv.: Jo, denne holdning er klar. Du har været inde på, at i nogle gange fik besøg. Sker det sjældent eller kan det hænde at sker årligt?

Inform.: Besøg fra vestkysten kan ske årligt, og andre gange hvert andet år. Men de østgrønlandske landspolitikere som er valgt, de er to, kommer en gang om året på vegne af landstinget og afholder borgermøde ud fra de forudsætninger de besidder.

Interv.: Før vi går videre til det næste spørgsmål, ville det også være interessant lige at vide noget om dette her., eller jeg vil lige stille dette spørgsmål, og så kommer jeg ind på forhold vedrørende bygderådet. Hvorledes er dit syn, bygderådets syn, da i måske til tider har diskuteret dette, på landstingspolitikkerne, hvorledes vil du vurdere dem?

Inform.: Som et hele har jeg ikke noget negativt at sige om dem når jeg følger dem, men hvis jeg selv som borger skal vurdere det og se på de koalitioner der har været, så er der for meget udskiftning. (Anders går derefter ind og nævner eksemplet med koalitionssamarbejdet mellem Atassut og Siumut, og før også med IA. Efter Anders mening har disse politiske udskiftninger haft ret omfattende omkostninger, og nævner eksemplet, at hvis vi uden videre fik et valg igen, så vil det gå ud over de midler som var afsat til befolkningen. Efterhånden var der heller ikke noget nærmere nyt i og blevet mere almindeligt indenfor det politiske samarbejde med politiske omrokninger, politikere der går af, og erstattet.

Disse politiske begivenheder er spændende for Anders, og prøve at se på hvilke konsekvenser det får for borgerne, men for Anders' vedkommende kunne han nogle gange savne reaktioner fra borgerne som bliver interviewet i medierne, og som kunne stille spørgsmålet på følgende måde. Hvordan vil de folkevalgte som proklamerer med, at de vil arbejde for samfundet og skabe forudsætningerne, hvorledes vil de konkret arbejde for bygderne og yderdistrikterne? Byerne bliver også ramt i dette, men efter Anders mening bliver bygderne glemt i forløbet.

(Jeg afbryder interviewet lidt for at høre Anders om et ord jeg ikke forstår, og derefter spørger jeg ham om hvad det største problem pt. er i Kuummiut, og går lidt udenfor rækkefølgen af spørgsmålene.)

Dertil svarer Anders, at spiritus, alkoholproblemet i bygden er det største, at folk er blevet ofre for spiritussen. Det sociale ansvar lå i Ammassalik kommunes regi.

Interv.: Føler i, at i bliver inddraget i landets udvikling indenfor det erhvervsmæssige?

Inform.: Vedrørende den erhvervsmæssige udvikling, da er det de højerestående politikere og som senere hen overføres og gennemføres indenfor Ammassalik kommunes regi, og som tager sig af beslutningerne. Og ved overgangen fra fangst til fiskeri kan nævnes det administrative problem, at (hvis jeg forstår Anders ret), de beslutninger man er nået frem til, ikke bliver nævnt i skrivelserne som dokument for det besluttede, og følger heller ikke op på disse.

for etablering af et erhvervsliv er til stede, samt de
er til rådighed, men interessen for at informere den lokale

befolkning skriftligt via skrivelser er ikke ret meget til stede.

Dette problem er efter Anders mening ret ærgerligt, når der gang på gang gøres opmærksom på at mulighederne er til stede, der er disse midler. Men når informationer ikke når frem for det bl.a konsekvensen, at man kommer bagud m.h.t. de erhvervsmuligheder der kunne sættes i værk.

En anden hæmsko nævner Anders planlægning, mangel på planlægning, møder med bygderådet vedrørende erhvervsforhold. Anders kommer også ind på folk med fast arbejde som eksempel, som har en overordnet og som bliver vejledt i løbet af årene. Sådan er arbejdsproceduren, der er disse midler, hvor der bliver taget godt hånd om disse, og Anders gentager igen de mangelfulde omstændigheder.

Anders nævner endvidere, at der er begrænsninger i mulighederne, idet fangerens forhold med fiskeriet som bibeskæftigelse begrænses indkomstmæssigt (med faldende indkomst) samt prismæssigt set. Hertil nævnes sælskindenes prisfald, og når man ser på en fangers, families livsbetingelser, kan man i dag kun få lidt omkring 300.-kr for et sælskind. Priserne hertil er også faldende. Så derfor er der visse vanskeligheder ved denne indkomstkilde, i det der skal betales til brændstof, el, varme, hus, ammunition.

Og for at sige det rent ud kan man stille spørgsmål ved dets berettigelse selvom fangerne kan lide erhvervet og en livsform, men økonomisk kan det ikke betale sig, hvile i sig selv i dag, men fangererhvervet er jo noget kulturelt, og hvor fangeren til stadig bibeholder nogle ting, salg af sælkød. Men det bliver efterhånden mere sjældent, da økonomien, penge, bliver mere og mere dominerende.

Selvom fangererhvervet kan drives og man undgår kendsgerningerne, kan det ikke hamle op eller konkurrere med priserne.

Interv.: Det er også interessant med din udtalelse om, at pengeøkonomien bliver mere og mere dominerende. (Jeg nævner hvordan økonomien i Grønland historiemæssig set, efterhånden i stigende grad har fået indpas med sin dominans).

Inform.: Dette er rigtigt. Pengeøkonomien er dominerende overalt, og hvis man vil rejse kan man kun gøre dette hvis man har midlerne. Hvis fangeren f.eks vil af sted, må han først låne penge til brændstof, og ikke som tidligere hvor man anvendte kajakken. Samtidig stiger omkostninger for udstyr til sejlads, fangst. (Anders nævner på ny de faldende priser for skind). Fangeren er langsomt ved at uddø og blive udryddet. Men fangerens vilkår er ikke ved at gå i stå, i det, det befinder sig i en overgangsfase til fiskeriet, og i stedet sætter vi vores lid til torskefiskeriet.

I 1970'erne så fremtiden ellers lovende ud for Kuummiut i det der var mange torsk, så derfor ser det på ny lovende ud med overgangen til fiskeriet hvor nye muligheder måske vil blive åbnet.

Interv.: Vi ved også fra lang tid af, at fangererhvervet er synonymt med identitetsfølelse og at der ligger noget stolthed i det, ligesom at de grønlandske politikere omkring 1970 begyndte at forsvare bevarelsen af bygderne. Men der er ligesom, som du nævnte tidligere en tendens til at glemme bygderne, og så er der hele tanken om selvstændighed som man stræber efter. Der sker et eller andet, hvilke kommentarer har du?

Inform.: Når selvstændighed nævnes, så tænker jeg på vores bygd. Jeg begrundet med det, at jeg som borger sammen med mine medborgere får en byrde som vi skal bære på. Anders kommer med et eksempel og nævner, at 10 mennesker ud af en befolkning, der er der 1 ½ mand som kan stå til rådighed, og for den resterende del vil der være en del begrænsninger m.h.t. erhvervsmuligheder. Derfor vil den halvanden mands byrde være, at skulle bære de resterende 8 1 ½ mand. Når snakken går om selvstændighed kan jeg ikke lade være med at nå til den tanke. Det jeg alene skal bære, 8 1 ½ mand og forsørge disse ud fra deres behov. Det er det samme for andre medborgere som har den kapacitet, og som skal bære den samme byrde.

de kræfter der skal anvendes til selvstændighed store, og at gå til grunde, godt være en trussel og virke tæt. På samme vis kan jeg godt forestille mig, i tilknytning til selvstændighed, at interessen for at være bosiddende i vores bygd ikke vil være til stede. For at sige det rent ud, vil en automatisk udflytning ske.

Interv.: Det er absolut netop de ting som har min interesse. *(Jeg fortæller derefter, i iveren for at opnå selvstændighed, at muligheden for at der vil blive længere afstand mellem bygd og by kan blive tilfældet, og at bygderne måske vil blive hægtet af udviklingen, som Anders også har påpeget. At det må være økonomisk bæredygtigt, men hvis man vil den vej, er jeg bange for at bygderne vil blive hægtet af, og en affolkning ske, ligefrem en skjult befolkningskoncentration, jeg ved det ikke. Anders kommenterer og fortæller om, at man fra lang tid af har flyttet imellem bygderne, og at der i perioden 1960'erne til 1970'erne har boet op til 600 mennesker i Kuummiut, men siden hen havde det stagneret til 300, godt og vel 400 indbyggere.*

Folk som flyttede fra Kuummiut p.g.a. uddannelse var stor, og grunden dertil var muligheden for arbejde, og en anden grund var forholdene fra bygd til by, hvor mulighederne i en by var bedre, hvor økonomien også spillede en rolle, og for at kunne opretholde til livet, måtte man se sig nødsaget til at flytte.

Anders nævner sig selv som eksempel. Hans forældre opdragede 8 børn og som alle er blevet voksne, men desværre var en omkommet. Men ud af 7, og når man tænkte på bygden, var han den eneste tilbageblevne, og resten var flyttet p.g.a. uddannelse, og for at søge efter indtjening. Man var vokset op i bygden siden man var barn og var glade for at være her, men p.g.a. bygdens situation var man flyttet.

Jeg spørger derefter Anders om folk flytter tilbage, eller om de bliver i byerne. Dertil svarer han, at når nogle har afsluttet deres uddannelse, så vender de stort set aldrig tilbage og sker sjældent ligesom for nogle andre medborgere. Dette er han ikke i tvivl om, og kun enkelte vender tilbage, men erfarer også og kan se at udviklingen i bygden er nedadgående. Dertil skyldes de ringe forhold for erhvervsmuligheder som har eksisteret siden omkring begyndelsen af 1980'erne.

Fra lang tid af har man før drevet en form for erhvervsliv, og hvis fiskeforekomsterne blev gode igen, så ville mulighederne opstå og blive åbne igen. Men denne udvikling var gået i stå.

Interv.: Det næste kan også være interessant at drøfte. Ensprissystemet blev afskaffet i 2006, men hvad er din holdning til afskaffelsen, hvad var bygderådets holdning da i nok har diskuteret det?

Inform.: Socialvæsen, sociale ting, er desværre ikke noget som bygderådet kan blande sig i. Men det må nævnes, at prisforskellene er blevet tydelige og omkostningsfuldt for bygden, samt for kommunen. Kommunen har fået en byrde efter, at man ophævede de ens priser.

Derfor må det nævnes, at forringelsen af priserne rammer dem som er mindre bevilliget. *(Anders nævner eksemplet igen med den 1 ½ mand som kommer til at bære byrden for de resterende).*

Denne omkostning bærer vi borgere desværre, og landstingets beslutning må vi desværre også acceptere, så derfor mærker vi konsekvenserne, fiskerne, fangerne, de mindre bevilligede.

Interv.: Grunden til at jeg har taget dette spørgsmål med er, at jeg har fulgt med i medierne efter at det blev besluttet, at ensprissystemet skulle ophæves. Nogle bygdebeboere har siden i medierne udtrykt frygt, og udtalt om landstingspolitikernes virkelige er ude på at affolke bygderne.

Jeg går videre og kommer ind på de høje prisstigninger i bygderne som jo rammer fangerne, de mindre bevilligede, og alternativet og tonen blandt nogle: òOk, hvis i synes at priserne er for høje på el o.s.v., hvorfor så ikke søge ind til byerne hvor det er billigere.

Inform.: *(Anders nævner igen, at kommunen har måtte tage sig af de sociale ting og følger efter, at prisreguleringen ophørte, og som efter Anders mening må have haft vidtrækkende konsekvenser, også økonomisk. Anders nævner ligeledes, at de mindre bevilligede har fået en yderligere byrde, og fået forvrænget deres muligheder, også når man ser på det erhvervsmæssigt. Han nævner også, at*

let. Fangere med fangstbevis bestod af ca. 60 mennesker, som fortæller videre, at ca. halvdelen af de 380 indbyggere i Kuummiut, og som han udtrykker, havde et **ð**vildt liv**ð** og fik hjælp og som ikke selv kunne bære byrden.

Denne kendsgerning med en gruppe af folk som ikke kan klare sig til hverdagen, måtte desværre få hjælp af kommunen.)

Interv.: Derfor kan man nok sige, at lasterne er blevet større p.g.a. disse ting.

Inform.: Jo, de er blevet større som følge af denne udvikling, og ført til omkostninger for kommunen, så denne forskelsbehandling som et hele, har kraftigt ramt yderdistrikterne prismæssigt. Og som jeg før nævnte, bliver bygderne efterhånden økvaltø, selvom man har en forkærlighed for stedet da man er vokset op her, og deltager i dets virke. Og derfor gør vi også en indsats for bygden, men hvis det offentlige fortsætter på den måde og hvor økonomien bliver foretrukket, og selvom man får en dårlig smag og ikke bryder sig om det, kan en udflytning blive en mulighed. Også når jeg har fulgt med i politik, og til stadighed, og før jeg blev politiker, har jeg haft det som en bagtanke og planlagt, at flytte fra bygden til et andet sted. Men som folkevalgt vil jeg først arbejde for borgerne, da der også er brug for mig, og selvom jeg til tider måske ikke bryder mig om det at være politiker, og må gøre en indsats, og selvom der fra myndighedernes side efterhånden mere bliver lagt et pres på os ovenfra indenfor det lovmæssige, og m.h.t. muligheder. Også selvom man skaber noget, men kan alligevel ikke rigtig opnå noget ved det. Dette sker også indenfor det politiske hvor man forsøger at stable noget på benene, men bliver begrænset.

Interv.: Det næste spørgsmål er måske ikke for relevant at skulle drøfte, men politikerne har til vane at udtrykke, at borgerne må være med til at løfte opgaverne i forbindelse med selvstændighed.. Men når du nu har været inde på, at det er begrænset med folk som kan tage læsset, men hvad synes du?

Inform.: (Dertil svarer Anders, at hvis de som borgere ikke får tildelt muligheder af lovmæssig vej, og som et hele ser på bygden, så erkender han, at en udflytning vil ske, også af ikke frivillig vilje, og dette vil tiltage.

Man kan mærke under interviewet, at Anders bliver berørt af temaet, og tier lidt ind i mellem før han svarer. Han begynder at tale om, at der fra lang tid af har været for mange borgere som lever af tilskud, og som går hen til kommunen og beder om penge og får det, fordi det lovmæssigt er muligt. **ð**Et menneske behøver ikke at græde eller sulte, fordi det lovmæssigt vil kunne hjælpes**ð**. Ud fra disse betragtninger mener Anders, at for at kunne udvikle sig og nå videre, der må der være en mulighed, være et redskab lovmæssigt for at kunne ændre loven, for også at kunne tilgodese den lokale befolkning.

Anders kommer med et eksempel og kan udtrykkes kraftigt, som han udtaler, **ð**Et menneske som ikke vil arbejde kan græde og sulte. Et menneske som vil arbejde vil ikke sulte, og vil kunne varme sig uden at fryse, ud fra de muligheder han har. Mennesket som ikke vil noget kan græde og sulte**ð**.

Hvis der blev skabt nogle muligheder, nogle forudsætninger, så ville borgerne blive opmærksomme på dette og prøve at opnå dette, og på den måde ville lysten for at arbejde være til stede efter Anders mening. Og han gentager, at hvis der blev skabt nogle muligheder for dem, så vil der uden tvivl være flere som vil kunne være med til at løfte byrden og opgaverne hvis Grønland skal blive selvstændigt. Muligheden, adgangen for at kunne have en rettighed til at kunne ændre loven, ville skabe forudsætningerne for, at den lokale befolkning begyndte at bidrage arbejdsmæssigt, og åbne op for tingene.

Anders gentager sine ord med mennesket som vil og ikke arbejde, og nævner på ny pengeøkonomiens dominans.)

Interv.: Dette ønske er interessant når man ser på målet om selvstændighed, forudsætningerne for selvstændighed, stræben efter det, at bygder i og yderdistrikterne lovmæssigt får en mulighed, hvis man vil inddrage disse, og ønsker at de også skal tage del i slæbet.

med, at tage beslutninger oven fra, ikk også? have, få muligheden for, via loven, at bidrage arbejdsmæssigt. Vi må få denne mulighed. Vi siger ja til selvstændighed, og så må vi søge at finde mulighederne får at tage del i byrden ud fra hvad vi kan bidrage, og vise dette selvom vi ikke skulle bryde os om det. Hvis dette blev muligt for os lovmæssigt, så ville befolkningen også live mere op. På den måde ville de blive bevidst om at de ville kunne indgå i noget, hvad er det der sker, hvilke muligheder har vi lovmæssigt. Sagt på en måde er der mange som ligesom er inde i en økuppelø med økonomiske begrænsninger.

Når man skal vurdere hverdagen og livet, har jeg mine bange anelser vedrørende selvstændighed. Hvis man øpludseligt vil vælge dette, bliver byrden for et menneske for stor. *(Anders nævner igen eksemplet med den 1 ½ mand og de resterende ca. 8 han skal forsørge)*. Det kan han ikke forestille sig i dag.

Interv.: Jo, også de ting du nævnte tidligere med at hvis i fik muligheden for at bidrage, og på denne måde kunne, ikke kun jer, men de mange andre bygder også deltage, og føle at de blev medinddraget, frem for beslutninger over hovedet på befolkningen. Og hvis i lovmæssigt kunne komme med, så ville i også blive hørt.

Inform.: *(Dertil er Anders enig, og hvis de fik mulighederne stillet til rådighed, så ville de kunne være med til at deltage og planlægge vejen til selvstændighed. Bygderådet var forpligtet til at oplyse borgerne om forskellige ting, og indtil nu havde de ikke holdt borgermøde endnu. Anders oplyste endvidere, at bygderådet så vidt som muligt havde til hensigt at arbejde tæt med borgerne, og nævnte at de gjorde dette, også m.h.t. at få input fra borgerne. Dette var også tilfældet når rådet fik oplysninger fra myndighederne.*

Og i løbet af året havde bygderådet som hensigt, at samle informationer fra borgerne, og selv informere om ud fra deres ønsker, at der sker det og det. Anders vender tilbage med udtalelserne om erhvervsforhold, og nævner at de muligheder indenfor erhvervsforhold der ellers bliver stillet til rådighed for borgerne og offentliggjort, er de ikke særligt interesserede i. Og derfor var det svært for Anders at forestille sig m.h.t. at være med til at tage del i byrden, også når man så på de manglende informationer på det lovmæssige, og som burde være tilgængeligt for borgerne. Han afslutter med kommentaren og opfordrer med ordene: Lad os sige således. Vi vil på det lovmæssige give borgerne muligheder. En der ikke yder noget kan sulte og fryseø.

Anders gentager sine ord med, at dem der vil arbejde får nogle muligheder, og omvendt de der ikke vil og er dovne, intet får. Desværre måtte han nævne sine medborgere på den måde, da de blev gjort dovne.

Interv.: Til dette kan vi måske lige tilføje, inden vi går videre til næste spørgsmål, i forbindelse med kommunesammenlægninger. Hvor meget bliver i inddraget, hvor meget information får i, i forbindelse med de planer?

Inform.: Refererer. *(Anders nævner, at vedrørende planerne, da deltog bygderådenes formænd sidste år da der blev afholdt bygdekongference i Sisimiut. Ved denne kongference gjorde repræsentanterne for bygderne Hans Enoksen opmærksom på og tilskyndede, at ledelsesformen m.h.t. bygderådene skulle fortsætte, at der fortsat som et mål, skulle være en bygdepolitik. Anders kommer ind på at Kuummiut og Kulusuk's bygderåd består af 5 medlemmer, hvorimod de resterende bygder Isortoq, Sermiligaaq, og Tiniteqilaaq, har 3 medlemmer ud fra befolkningens sammensætning. Han fortsætter med, at kommentere antallet af medlemmer ud fra befolkningstallet, samt hvorledes man vil foranstalte dette hvis man ikke skal flytte bygerådsmedlemmer i forbindelse med kommunesammenlægningen, og at Kuummiut's bygderåd i høj grad fulgte med i medierne. Tasiilaq kommunes budskab var, at man burde tage særlig hensyn, og dette var ellers forudset. At kommunen foreløbig skulle ledes selvstændigt, og disse ting var blevet fremhævet i talen om kommunesammenlægning. Man havde søgt efter dette og begrundet det*

bygderne og inddrage borgernes holdninger. Også for at
indsætninger, de eksisterende forhold, i bygderne, og som
ville kunne ramme bygderne økonomisk, også når man ser på beskæftigelse, og nævner også
stederne med fangererhvervet som hovederhverv. Sidstnævnte havde begrænsede muligheder med
vanskelige levevilkår.

Disse problemer ville blive forøget ved en kommunesammenlægning, og fordi der vil blive skåret
på antallet af arbejdspladser. En anden konsekvens kunne blive, at der ikke længere vil findes
folkevalgte i bygden p.g.a. de begrænsede muligheder, og at der i længden måske også vil blive
behov for at støtte fangerfamilierne økonomisk, da problemerne vil blive forøget.

Interv.: Jeg vil også æhh., hvis vi lige skal afslutte dette. En af mine bekymringer er også, at når
kommunerne bliver sammenlagt, hvor meget hensyn der vil blive taget til byggerådene, og hvor
deres indflydelse måske vil blive mindre når de kommer ind i en storkommune, også når man ser på
de demokratiske hensyn, borgernes rettigheder. Har i talt om dette i byggerådet?

Inform.: Før sagde jeg, at byggerådene lå under kommunalbestyrelserne, og indenfor bygden er
vores forpligtelser kun driften af renovation, skrald, som er stillet til rådighed for os. Og så er der
kommunens bygninger, arbejdspladser, baseret ud fra retningslinjerne som bliver drivet. Men udefra
kommende bygninger, og når man ser på beskæftigelse og som eksempel Vi kan f.eks ikke
komme ind i, samarbejde med Pilersuisoq, men via de folkevalgte indenfor kommunalbestyrelsen,
forbrugerudvalget, kan der indgås et samarbejde, og der er der en mulighed.

Men byggerådets formand er også forpligtet til, at arbejde dernede, og have kontakt med borgerne,
æhhé , byggerådet er parate. I forbindelse med Pilersuisoq, og inddrage sig i

deté Kommunalbestyrelsen har ikke direkte tilknytning til arbejdspladsen, men kan rådgive og
komme med forslag og drøfte ting angående køb af varer.

Derfor, ud fra hvad jeg nævnteé , jeg kom ikke til at redegøre foré ., redegjorde jegé é

Interv.: Æh., vedrørende mit spørgsmål? Om i ville miste indflydelse i forbindelse med
spørgsmålet om kommunesammenlægning, og demokrati?

Inform.: (nikker). Ja, om demokratiet, der er byggerådets mål at øge medindflydelsen, da der blev
afholdt bygdekonference for byggerådsformændene . At forøge dette, men hvis det blev tilfældet, at
byggerådsmedlemmerne blev reduceret, så ser vi ingen forhindring i dette. F.eks som nævnt
tidligere, hvis det skulle reduceres til 3 eller 2, og der må man se sig nødsaget til ved en reducere
samarbejde og hjælpe hinanden. Men hvis fra de folkevalgtes side vil øge arbejdsområderne, men til
gengæld mindsker arbejdsområderne, ville dette ikke være oplagt.

(Anders støtter ikke tanken om, hvis de folkevalgte når så langt, tilpasning til fleksibilitet, hvor man
på den ene måde øger produktionen, men med færre ressourcer mandskabsmæssigt. Han fortsætter
med at fortælle om byggerådets arbejde, hvorledes de organiserer det, proceduren med at indsende
forslag, og nævner at de i løbet af sommeren desværre ikke fik holdt 3 møder de skulle have afholdt,
da der ikke var nogle emner til dagsorden.

Hver måned, ud fra behovet, holdte byggerådet møde. Anders kommer også ind på, at ved en
reducere af arbejdskraften, der må det være muligt at folks holdninger kommer til orde.)

Interv.: Din holdning er klar. Nu tager vi lidt tilbage tilé , selvom vi har berørt det lidt, det 8
spørgsmål. Nogle gange bliver det påpeget, at for at opnå bedre erhvervsmuligheder, og i
forbindelse med selvstændighed, må føre til en centralisering. Blandt forskere, danskere, og i det
skjulte blandt grønlandske politikere, er dette blevet udtrykket, hvor økonomien også er i centrum.
En mobilitetsfond er også blevet stiftet af hjemmestyret, hvor man kan søge tilskud hvis man ønsker
at flytte til et andet sted.

Som et eksempel, hvis i blev støttet økonomisk og fik midlerne til det, kunne i så ønske at flytte til
en by? Det er nok ikke et nemt spørgsmål at skulle svare, men lad os komme ind på det.

økonomisk seté , men de fleste.., uden tvivl.. Vores billigste, og som hører til vores kultur. De muligheder der er i vores bygd er som nævnt fangst, og halvdelen af bygdens indbyggere, ca. 150, lever af fangsten. Hvis man vil ty til befolkningskoncentration ville dem der ville flytte, uden tvivl ikke blive mange, og ej heller som ville acceptere det. Og hvis de ikke får tilbudt en eller anden form for indtjening i byen, og først når de fik mulighed for dette ville de givetvis flytte. Men de udnytter og lever af områdets ressourcer i stor grad, og er på den måde med til at opretholde bygden.

Hvis de indirekte blev tvangsforflyttet ville mange ikke have godt med det følelsesmæssigt, og klage over det, også når man ser på bygdens situation. (Anders begynder at tale om Tasiilaq's beliggenhed, og de besværlige sejle muligheder, og hvor mulighederne for sejlads først åbner igen en gang i juli p.g.a. is-forholdene, og som begynder fra november måned. Anders gentager, at mange ikke ville ønske at flytte).

Interv.: Ikke mindst også når man ser på livsværdierne ved at leve i en bygd, og da jeg kom hertil kunne jeg bare opleve de storslåede omgivelser, og kan forstå hvorfor mennesker har valgt, at bo her, jeres forfædre og andre. Stilheden, de skønne omgivelser, hvorfor skulle man opgive disse, og frem for et liv i en by og uden at have disse muligheder. Uden nærmere begrænsninger, at kunne tage på fangst, den frihed, og som vil være begrænset i en by. Disse ting ville blive frataget.

Inform: Hvis jeg skal tage et eksempel, og hvis vi skulle blive bedt om at flytte, ville følgerne blive en fratagelse af livsværdier fra beboerne, og hvis man siger, jeg flytter til byen, så vil min personlighed blive udfordret og på en eller anden måde ville opførslen kunne blive hensynsløs, og udtrykke sig med en hævet stemme. Menneskets evner, færdigheder ville blive berørt, og ville kunne være foruroligende. Vedkommende kan blive aggressiv eller tavs.

Anders gentager sine ord fra før, og hvor befolkningen på stederne ville blive frataget deres livsværdier, og samtidig begrænse disse.

Interv.: Yes, vi nærmer os afslutningen, og vi vil nu komme lidt ind på fremtiden. Hvilke tanker, forestillinger, har du om fremtiden?

Inform.: Der er stadig en lys fremtid, også når man ser på erhvervsmulighederne som på ny er i fremgang indenfor fangst og fiskeri. Og hvis man udviklede erhvervene i form af tilskud til både for yderdistrikterne, og på denne måde forbedre de økonomiske forhold, så var der stadig en lys fremtid. Når jeg forestiller mig det, er der er en lys fremtid, (og Anderes nævner turismen som en anden potentiel mulighed, men var stadig ikke udviklet. Men den gradvise udvikling af turismen, og hvor flere instanser i bygden blev inddraget, gjorde, at fremtiden så lysere ud). Også stadig de begrænsede muligheder indenfor lovgivningen, hvis de blev forbedret, så ville en person som ikke vil noget, både fryse og lide af sult. Disse forhold må forbedres. (Anders fortsætter med, at gentage de begrænsede erhvervsmuligheder og som var frustrerende, og så optimistisk på fremtiden).

Interv.: Og du er ikke nærmere bekymret for fremtiden?

Inform.: Jeg ser ingen bekymring i det, så længe landsstyret ikke siger, vi har nu selvstændighed, og så længe der ikke er nogen der fremkommer med det budskab, så ser jeg ingen bekymring.

Interv.: Når man ser samlet på byggerådets holdning, hvad kunne jeres højeste ønske ellers være?

Inform.: At vores bygd, og når man ser på det politisk fremadrettede, at man fra politisk hold retter fokuset mere på bygden og på den måde følger med i bygdeforholdene på ny, at man indenfor det lovgivningsmæssige forbedrer forholdene. (Anders gentager det efterhånden nævnte ord med den ikke-aktives begrænsede muligheder for personlig udvikling). Og hvis man forbedrede disse forhold, så ville man kunne opnå en positiv effekt, og på den måde ville de menneskelige værdier også kunne videreudvikles. (Anders's ønske var, at man ikke kun lokalpolitisk, men også fra de folkevalgte i landstinget, gjorde en indsats indenfor dette område for deres borgere, idet som Anders udtalte, *òda vi også er samfundsborgere, og er med til at betaleð.*).

et i Kuummiut noget samarbejde med andre bygderåd i

Inform.: Andre bygder?

Interv.: Ja her, Isortoq, Sermiligaaqé

Inform.: Primært kun i forbindelse med løbende spørgsmål indenfor arbejdstiltag om administrative forhold vedrørende afholdelse af møder, og hvilken arbejdsmetode vi skal anvende, og på den måde støtter vi hinanden. Nogle kender ikke til hvilken arbejdsmetode man kan anvende, hvorledes man kan arbejde for borgerne er der mange som ikke har kendskab til, og hvilke muligheder der er, selvom vi indenfor det politiske har haft kurser indenfor Ammassalik kommune. For at inddrage os, har vi hvert andet år møde med Ammassalik kommune, og hvor vi samtidig kommer på kursus. Derfor, og når man ser indenfor mulighederne, har der været nogle som ikke var så meget interesseret i hvorledes man kunne udnytte disse muligheder, idet man heller ikke ofte fra kommunens side oplyste om denne mulighed fra bygd til bygd.

Fremgangsmåderne kunne af og til være forskellige, men her i bygden og når man ser på antal folkevalgte er der fem personer fra to partier, Siumut og Atassut som har indgået et samarbejde, og hvor Siumut besidder formandsposten og Atassut næstformandsposten. (Og Anders fortsætter med at fortælle, at ud fra enighed mellem de to partier, der traf man beslutningerne. Der var heller ingen nærmere uoverensstemmelser, kun i et tilfælde vedrørende økonomi i den tid som Anders har siddet, men ellers havde der været enigt fodslag.

PDF
Complete

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

PDF
Complete

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

PDF
Complete

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)